

د کتاب پوښتی

Ketabton.com

د سي آی اي پټې جگړې

بسم الله الرحمن الرحيم

د سي آی اي پټې جگړې

(له ويتنام تر افغانستانه)

ليکوال: پيټرهارکليروډ

ژباړه او سرريزه: محمدزبير شفيقي

د سي آی اي پتې جگړې

د کتاب ځانگړنې

- ❖ نوم- د سي آی اي پتې جگړې
- ❖ ليکوال- پيټر هارکليروډ
- ❖ ژباړه او سرريزه- محمدزبير شفيقي
- ❖ کمپوز او ډيزان- انجنير محمدشفيق وردگ
(m.shafiwardak@gmail.com)
- ❖ خپرندوی- سپورمی راډيو
- ❖ چاپ کال- ۱۳۹۳ المریز غبرگولی

© د چاپ حق له ژباړن او خپرندوی سره دی

دالی

هغه نسل ته چې د څارگرو ادارو په درز غوبل کې راپورته شوی، هر
څه ترې لوټل شوي،

او

راتلونکې د همدوی په هوښیاری او اراده پورې تړلې ده

چې:

د پردیو لوبو پېشمرگان کېږي

او که د هغوی پر خلاف درېږي.

(شفیقي)

د خپرنډوی یادښت

ویاړو چې د سي آی ای پټې جگړې اثر پښتو ژباړه، درنو لوستونکیو ته په مخکې ږدو، په دې اثر کې د نړۍ د تر ټولو سترې خطرناکې او پیاوړې څارگرې ادارې د دوو پټو جگړو او عملیاتو تفصیل راغلی دی، لومړی په ویتنام، لاؤس او کمبودیا کې او دوهم د پخواني شوروي د یرغل پر مهال په افغانستان کې.

په دې اثر کې به تاسو د دې څارگرې ادارې د هغو کړو وړو څو تفصیلي داستانونه ولولئ چې د هالیووډ په فلمونو کې یې نن په سینما او تلويزون کې مور او تاسو ورته نندارې هره ورځ وینو.

د دغه اثر پښتو کول ځکه اړین وو چې سي آی ای په زمور په گران هیواد کې خپلو خطرناکو پټو جگړو ته په نوې بڼه دوام ورکوي، زمور ځوان پارکي باید د خپل راتلونکي په اړه د دوست او دښمن په پیژندلو کې هوښیار وي، د مبارک حدیث د ارشاد له مخې، له یوه سوري څو ځله ونه چیچل شي. له خدایه غواړو چې دغه اثر درنو لوستونکیو ته ډېر نوي معلومات ورکړي.

درنښت

(د سپوږمۍ راډیو اداره)

د سي آی ای پټې جگړې

له ويتنام تر افغانستانه؛

د سي آی ای د پټو جگړو بهير

د نړۍ په کچه د امريکا څارگره اداره (سي آی ای) تر ټولو ادارو لويه، خطرناکه او د لوی ځواک لرونکې ده، د امريکا په نوې ستراتيژۍ کې د دې ادارې ارزښت تر پخوا هم زيات شوی دی.

د امريکا په نوې پوځي ستراتيژۍ کې پر درې برخو تکیه شوې، د څارگرې ادارې جال، نوې تکنالوجي چې ډرون پکې شامل دي، او کرایي قراردادي پوځيان، لکه بلک واټر او نور.

سي آی ای د امريکا د ځواک د ملا تير حيثيت لري، تېر زېږديز کال (۲۰۱۳) ز د جون په لومړيو کې د سي آی ای يو مامور اداورډ سنوډن په روسیه کې پناه واخيسته او د سي آی ای په لکونو رازونه يې افشا کړل. په دې کې دا هم افشا شوه چې د وړوکيو هيوادونو څه چې د لويو ملگريو هيوادونو د چارواکيو تيلفوني مکالمې هم د دوی له خوا اوريدل کيږي، په دې کې د جرمني د صدراعظمې انگلامرکل تيلفوني مکالمې هم وې چې لويې غوغاوې يې راوپارولې، اډوارډ سنوډن امريکا ته د خوږ گوټې په څېر شو او د ده پر سر يې له روسیې سره اړيکې لانجمنې شوې. هغه وخت په وخت څو ځله ډېر بورنووونکي معلومات افشا کړل، چې وروسته د امريکا ولسمشر بارک اوباما نړيوالو دوستانو ته دا زيری ورکړ چې گواکي خپلې څارگرې ادارې به پردې پابندې کړي چې نور به د دوستو هيوادونو د

د سي آی اي پټي جگړې

چارواکيو تيلفوني مکالمې نه اوري. د ولسمشر اوباما د دې ارادې په وړاندې داسې لوري هم وو چې ويل يې، چې هېڅکله هم بايد پر سي آی اي محدوديتونه وضع نشي، ځکه چې دا د امريکا د گټو پرخلاف دي، اوس که ظاهراً محدوديتونه وضع شي هم عملي اړخ يې څوک تضمينولای نشي. دا ددې ادارې د کړنو يو اړخ دی، په ريښتني مانا نن تقريباً ټوله نړۍ د امريکا تر څارگرو سترگيو لاندې ده، د ۲۰۱۳ز د سپتمبر پر ۸مه واشنگټن پوسټ امريکايي ورځپاڼې د سي آی اي په باب يو لړ معلومات خپاره کړل وې ليکل:

(سي آی اي ۸۵۴۰۰۰ تنه مامورين او جاسوسان لري، له دې جملې څخه ۲۶۵۰۰۰ تنه د امنيتي کمپنيو قرارداديان دي، ريمند ډيوس نومی چې په ۲۰۰۹ز کې د پاکستان په لاهور کې د دوو تنو له وژلو وروسته ونيول شو يو له همدغسې قرارداديانو څخه ؤ چې په دې هيواد کې يې پراخه شبکه ايجاد کړې وه.

واشنگټن پوسټ ليکي چې د سي آی اي مامورين په پوځ او دپلوماتانو کې گومارل کيږي، هغه کمپنۍ چې دوی ورسره اړيکې او معاملې لري شمېر يې تر درې زرو پورې رسيږي، چې په دې کې بلک واټر او زي ورلډ هم شاملې دي.

واشنگټن پوسټ ليکي چې د دفاع وزير رابرت گېټس (د راپور د خپرید پر مهال د دفاع وزير ؤ) ته هم د دوی شمېر او هغه ځايونه چې دوی پکې فعاليت لري معلوم نه دي.

د سي آی اي پټې جگړې

له دې راپور نه له ورايه ښکاري چې سي آی اي تر پښتاکون لوړه اداره ده او د امریکا حکومت ته د سټراتیژیکو اهدافو ترلاسه کولو په لړ کې دغه اداره لومړی مقام لري.

ریښتیا هم سي آی اي د امریکا د مهمو استخباراتي ادارو څخه يوه ده، د سي آی اي مرکزي دفتر له واشنگټن نه يو څو ميله لرې په لانگلي، ورجینیا کې دی او مامورين يې دامريکا له سفارتخانو او نورو ځايونو څخه په ټوله نړۍ کې فعاليتونه کوي.

د امریکا يوازينۍ ازاده اداره ده چې مستقيماً (پي ان آی) ته راپور ورکوي. سي آی اي درې پخواني اساسي فعاليتونه لري چې د خارجي دولتونو، ادارو او خلکو په اړه د معلوماتو راټولول، د نورو ادارو راټول شويو معلوماتو په نظر کې نيولو سره د تر لاسه شويو معلوماتو تحليلول، تر څو امريکايي پاليسي جوړوونکيو ته د ملي امنيت معلومات او استخبارات برابر کړي. او د امریکا د ولسمشر په امر د خپلو مامورينو، د پوځ يا نورو ادارو په مرسته د پټو او جنگي عملياتو ترسره کول.

او اس اس (د سټراتیژیکو خدماتو مرکز) چې د دوهم نړيوال جنگ پر مهال د دښمن پر خلاف د امریکا د وسله والو قواو د پټو استخباراتي عملياتو د هماهنگۍ لپاره جوړ شوی ؤ. په ۱۹۴۷ز کې (سي آی اي) د دې ادارې پر ځای جوړه شوه.

د ۲۰۱۳ ز په کلنۍ بودیجه کې سي آی اي پنځه لومړيتوبونه درلودل:
تر ټولو لوړ د تروريزم پر ضد مبارزه

د سي آی اي پتې جگړې

د لويو بربادوونکيو وسلو(اتي او نورو) پر جوړولو د بندیزونو لگول، چې شمالي کوريا تر ټولو مشکل هدف دی.

د امريکا مشرانو ته د مهمو بهرنيو پېښو احوال ورکول، چې پاکستان تر ټولو خطرناک هدف ښودل شوی.

د استخباراتو ضد، چې چين، روسيه، ايران، کيوبا او اسرائيل اساسي اهداف ښودل شوي.

په يوه بل راپور کې پاکستان، ايران، افغانستان، چين او کوريا د استخباراتي لومړيو اهدافو په کتار کې ياد شوي دي.

سي آی اي پراخ تشکيلات لري، ساحوي دفترونه يې په لاندې ډول دي:
يو خاص دفتر د عراق لپاره او نور ساحوي د تحليل او ارزونې دفترونه چې لاندې ځايونه تر پوښښ لاندې نيسي:

د منځني ختيځ او شمالي افريقا دفتر

د جنوبي آسيا د تحليل او ارزونې مرکز

د روسيې او اروپايي هيوادونو د تحليل مرکز

د اسيا، لاتين امريکا او افريقا د تحليل مرکز

سي آی اي خپل لومړنی د روزنې او زده کړې مرکز، د تمرين او تعليم دفتر، په ۱۹۵۰ز کې جوړ کړ، د سرې جگړې له ختميدو وروسته د سي آی اي د مسلکي روزنې بوديجه ډېره کمه شوه چې د مامورينو پر پاتې کيدو يې منفي اثر درلود.

د سي آی اي د وخت مشر جورج ټينټ په ۲۰۱۲ کال کې د سي آی اي پوهنتون جوړ کړ، د دغه پوهنتون په کال کې له ۲۰۰ تر ۳۰۰ کورسونه

د سي آی ای پټې جگړې

لري، چې نويو او پخوانيو مامورينو ته روزنه ورکوي، دغه پوهنتون د ملي استخباراتو پوهنتون په همکارۍ کار کوي.

د عملياتي محصلينو افسرانو د وروسته زده کړو لپاره يوه خاصه ساحه په پيرې کمپ، ويليمسبرگ کې له ورجينيا سره نږدې ده. د محصلينو انتخابيدل او د پرمختگ څارنه د او اس اس د پروسو څخه اخيستل شوې ده، او اضافي د ماموريت روزنه په هروي پوښتې شمالي کيرولينا کې ترسره کېږي.

د امريکا د استخباراتو د عمومي بوديچې معلومات پټ دي، د ۱۹۴۹ مرکزي استخباراتي ايجنسي د قانون له مخې د مرکزي استخباراتو ډايرکټر يوازینی مامور دی چې پرته له حسابو هر څومره دولتي پيسې مصرفولی شي.

د سي آی ای لپاره د ۲۰۱۳ز کال بوديجه د ټولې بوديچې ۲۸٪ کيږي او تقريباً ۵۰٪ د ملي امنيت د ادارې له د بوديچې څخه زياته.

سي آی ای له (ان آر او) څخه کارکوونکي نيسي چې اصلاً د سي آی ای او د امريکا هوايي ځواک يو گډ دفتر دی، چې نظامي جاسوسي سټلايتونه استعمالوي.

د خاصو ډلو خدمات د سي آی ای او ملي امنيت ادارې (ان اس ای) گډ دفتر دی چې په نړۍ کې د پټو څارنو کار په سفارتخانو او خطرناکو ساحو کې ترسره کوي.

د سي آی ای کېنلارې او فعاليتونه تقريباً د انگلستان د (اس آی اس يا ام آی ۶)، استراليايي پټو استخباراتو خدمات (آی اس آی اس)، مصري عمومي استخباراتو خدمات، روسي خارجي استخباراتو خدمات (اس وی

د سي آی اي پټي جگړې

آر)، د هند(را)، د پاکستان آی اس آی، د فرانسې (ډي جي اس ای) او اسراییلي موساد سره یو شان دی.

(الترناتیوکانسپرسی) د سي آی اي د تاریخچې په اړه په یوه مطلب کې لیکي:

سي آی اي، ان اس اي او اف بي آی. او نورې دې ته ورته ادارې له یو ډول تگلارو څخه پیروي کوي، د دوی دنده د پټو معلوماتو ترلاسه کول او د هغو فلتر کول دي. سي آی اي (سنټرل انټلي جنس سروس) د دوهمې نړیوالې جگړې د OSS (د سټراتیژیکو خدماتو د دفتر) له اطلاعاتي څانگې څخه وزیرید.

پر ۱۹۴۵ز کې چې لا سي آی اي د او اس اس په نامه فعالیت درلود د (کاغذونو نښلولو عملیاتو) په نامه یې یو فعالیت پیل کړ او د نازي المان په سلگونو هغه ساینسپوهان یې چې د توغندیو او نورو خطرناکو وسلو جوړولو مهارت یې درلود په خپل سازمان کې جذب او راټول کړل، سي آی اي په دې پلمه چې دغه ساینسپوهان د شوروي اتحاد لاسته ونه لویږي، پر واتیکان یې فشار راوړ چې دوی ته د امریکا پاسپورټونه ورکړي.

پر ۱۹۴۵ز کې چې دوهمه نړیواله جگړه پایته ورسیده، د فاتحو هیوادونو په تېره امریکا او شوروي اتحاد ترمنځ په المان کې د معلوماتو اونورو گرانبیه سرچینو د ترلاسه کولو سیالي توده شوه، په دې گرانبیه سرچینو کې دغه ساینسپوهان هم وو چې د دوی پر مټ نږدې وه جرمني جگړه وگټي، سي آی اي په سلگونو دغه ساینسپوهانو ته په خپله غیره کې ځای ورکړ.

د سي آی اي پټې جگړې

د نازي ساينسپوهانو پر هغو وحشيانه جناياتو پردې واچول شوې چې دوی له زندانيانو سره کړي وو، د ساري په توگه کورت بلومي يو نازي پوه ؤ چې د بنديانو په کمپونو کې يې د طاعون د خپریدو واکسين و ازمویل، هغه د امريکا په پوځ کې وگومارل شو چې د کيمياوي وسلو د جوړولو په پروژه کار وکړي.

تورنجنرال والتر شريبر د بنديانو په کمپونو کې پر بنديانو د کيمياوي ازمويښتونو د پروگرام سرطبيب ؤ، چې بنديان به يې وري ساتل او ډول ډول عذابونه به يې ورکول. نوموړی په تکزاس کې د هوايي ځواکونو په طبي ښوونځي کې وگومارل شو، همدغسې وارنر ون برون د نازي المان د توغنديو د تحقيقاتو د مرکز رئيس ؤ چې المانيانو هلته (۷۲) ډوله توغندي جوړ کړل، نوموړی د امريکا په پوځ کې جذب شو، چې رهبري کيدونکی توغندي جوړ کړي او وروسته دغه سړی د (ناسا) لومړنی رئيس وټاکل شو. سي آی اي تر ۷۶۰ تنو زياتو نازي ساينس پوهانو د جناياتو دوسيې له منځه يووړې او ټول يې د امريکا په پوځ او استخباراتو کې جذب کړل. دوی ډيری د نازي گوند او گشتاپو (د نازي المان د استخباراتو ادارې) غړيتوب درلود.

د سي آی اي د (Operation Paperclip) په ترڅ کې د نازي المان ساينس پوهان ور جذب کړل. له دې وروسته يې (Operation Moccckingbrid) پيل کړل، د دې عملياتو په ترڅ کې سي آی اي خبريالان وروزل. د رسنيو بنسټ يې کېښود، چې له دې لارې يې خپل

د سي آی اي پټې جگړې

پروپاگنډ کاوه، د دې پروگرام لارښوونکې پروژې د فليپ گراهمن لخوا پلې کړای شوه چې وروسته نوموړی د واشنګټن پوسټ خپروونکی شو.

د يو لړ اسنادو له مخې سي آی اي ۲۵ سازمانونه او تر ۴۰۰ تنو زيات خبريالان درلودل چې په هغو کې نوموتې رسنۍ لکه اي بي سي، ان بي سي، سي بي اس، اي پي، رويترز، ټايم، نيوز ويک او نور شامل دي.

سي آی اي د حکومتونو په رانسکورولو کې هم ډېر ستر رول لوبولی دی، د پيتر هارکليروډ په اثر (د سي آی اي پټې جگړې) کې د جنوبي او مرکزي امريکا، افريقا او آسيا په هيوادونو کې د حکومتونو پر خلاف د بغاوتونو او پاڅونونو په لارښوونه او پارولو کې چې سي آی اي کوم رول درلود. د هغو هيڅ يادونه نه ده شوې، خو سي آی اي په دې اړه ډېر بورنوونکی تاريخ لري. يو ساری يې له ۶۰ کلونو وروسته پر ۲۰۱۳ز کې، د سي آی اي د يوه ماموريت افشا کيدل دي چې دوی په ايران کې د ډاکټر مصدق د حکومت په رانسکورولو کې څه ډول برالا رول درلود.

په دې سند کې اعتراف شوی چې:

پر ۱۹۵۳ز کې سي آی اي د انگلستان د MI6 سره په گډه هڅه کې د ډاکټر مصدق قانوني حکومت د يوې کودتا په واسطه رانسکور کړ. د ډاکټر مصدق پر خلاف د کودتا عمليات د ايجکس د پټو عملياتو په نامه د (سيا) د برياليو ماموريتونو په لړ کې راځي.

په ۱۹۵۱ز کال کې د ايران پارلمان او صدراعظم ډاکټر محمد مصدق، د ايران تيل ملي کړل، د بریتانيا د تيلو شرکت انحصار يې له منځه يووړ، د دې په مقابل کې سي آی اي د خلکو د پارولو په يوه پټ پلان کار پيل کړ.

د سي آی اي پټې جگړې

د ۱۹۵۳ز د اپريل پر ۴مه د سي آی اي رئيس (الين دالس) د ايراني جنرال فضل الله زاهدي بانكي حساب ته يو مليون ډالره وليږل، تر څو پر هغه لاره چې د مصدق د حکومت د رانسکوریدو سبب کيدای شي دغه پیسې ولگول شي.

وروسته د کودتا مشرانو د مصدق پر خلاف تبليغاتي کمپاین پیل کړ، همدغسې يې گډوډيو ته لمن ووهله، تردې چې دغه ملي حکومت رانسکور کړای شو، پاچا رضا شاه بېرته ايران ته ستون شو، سي آی اي ډېر زر ۵ مليون ډالره نور هم د نوي حکومت د ثبات لپاره ورکړل، چې بيا وروسته د ايران د تېلو تر نیمایي پر زیاتو تولیداتو امریکا خپته واچوله، چې د ۱۹۷۹ز د اسلامي انقلاب تر بري پورې يې دوام درلود.

دا چې د سي آی اي اداره جاسوسي ماموریتونه څه ډول ترسره کوي، بنيایي د اسامه بن لادن پر خلاف د ۲۰۰۱ز د مې ۲مه د پاکستان په ایبټ آباد کې د شپې ترسره شوي عملیات يې ډېره ښه بېلگه وي چې اوس يې د (سخته ورځ) په نامه د برید کوونکیو له خولې اصلي داستان هم خپور شوی دی، په هر صورت دلته مو خبره د یوه امریکایي لیکوال پر اثر ده. دا د (سي آی اي پټې جگړې) اثر دی چې په پښتو کې لومړی ځل خپرېږي.

د سي آی اي پټې جگړې د (Secret Wars of CIA) اثر وروستيو دوو فصلونو ژباړه ده، امریکایي ژورنالیست او لیکوال پیټر هارکلیروډ يې لیکوال دی.

په دې اثر کې د ختیځې اروپا او بالتیک له جگړو څخه چې له دوهمې نړیوالې جگړې وروسته په ۱۹۴۹ز کې پیلېږي، بیا د افغانستان تر پټو

د سي آی اې پټې جگړې

جگړو له (۱۹۷۹ز-۲۰۰۱ز) پورې، په يوولسو فصلونو کې د نړۍ په گوټ گوټ کې د هغو جگړو تفصيل دی چې د امريکا د سي آی اې او د انگلستان د څارگرو ادارو لخوا د نړۍ په گوټ گوټ کې شوې دي او په مليونونو انسانان پکې وژل شوي دي. که څه هم ټول کتاب د لوستلو ارزښت لري، خو ماته يې زموږ درنو هيوادوالو ته همدغه دوه څپرکي، يو د ويتنام، کمبوديا او لاوس جگړې او بل زموږ په هيواد کې د سي آی اې جگړې ډېر اړين ښکاره شول، چې دادي درنو لوستونکيو ته يې ژباړه مخې ته ېږدم. د دغسې اثارو لوستل زموږ ځوان کوول ته ځکه اړين دي چې موږ د تاريخ په اوږدو کې، په تېره په وروستيو څو لسيزو کې بيا بيا د څارگرو ادارو د پټو جگړو په اور کې رابنکيل شوي يو، چې له بده مرغه تر اوسه پورې همدغه شوم سيوري زموږ پر ولس غوړيدلی دی، دا اوس چې زموږ ولس هره ورځ وژل کيږي. په نړيواله او ملي کچه د رسنيو د سر ټکي ډېر وختونه زموږ د ولس غميزې وي، هغه مرگونه وي چې په تعريف يې هيڅوک ونه پوهيدل.

هغه جگړې دي چې فاتح او مفتوح يې معلوم نه دي. يوازې وير يې د افغانانو کاله ته راغلی دی.

د څارگرو ادارو جگړه همدغسې ده، د ملي او ديني شعارونو تر شا شيطاني ماغزه فعال وي، د ولسونو له احساساتو او جذبو څخه د خپلو موخو تر لاسه کولو کار اخلي.

د کمونيستي لاسپوڅيو او شوروي پوځ پر خلاف (افغان جهاد) زموږ د همدې ژوندي نسل کارنامه ده، خو د پردې تر شا د څارگرو ادارو (سي آی

د سي آی اي پټې جگړې

اي، آی اس آی او کا جي بي) چارواکيو دغه جگړه داسې کنترول وساتله چې دوی پکې خپلې موخې ترلاسه کړې، خو هغه ولس چې د خپلې عقیدې، هويت، خپلواکۍ او عزت لپاره يې د لکونو بچيانو قربانۍ ورکړې وې، نامراد پاتې شو.

کور د افغان ږنگ شو، زوی د افغانې مور قرباني شو، وطن پکې د دوی په کنډواله بدل شو، يو نسل له اروايي ناروغيو او يو جهان بدمرغيو سره زموږ ولس لاس او گريوان شو، د جگړې گټونکي بريښينسکي و چې خپل حکومت ته يې د خپل سيال شوروي اتحاد د ماتولو لپاره، په افغانستان کې د هغو د رابنکيلولو مشوره ورکړه، مشوره ومنل شوه، له افغان جهاد سره ملاتړ وشو شوروي اتحاد د همدې جگړې په پایله کې وشريد، سره جگړه پایته ورسیده او امريکا د نړۍ ديوازيني لوی ځواک په توگه راڅرگند شو. قربانۍ افغان مجاهد ورکړې، د فاتح وياړ د آی اس آی د مشر جنرال اختر عبدالرحمان شو چې په دې نامه پرې کتاب وليکل شو، زموږ د ولس قربانۍ لارې د دوو سترو ځواکونو د سيالۍ په لوبه کې اوبو يووړې!

ولې؟ د دې ډېر ريښتني ځواب دادی چې په دې جگړه کې څارگرې ادارې فعالې وې، زموږ عام ولس څه چې جهادي زعامت د پردې تر شا پټې توطيې درک نکړای شوې، زه د جهاد د يوه کشر لاروي په توگه د خپل درانه ولس پر قربانيو وياړم، پر سپېڅلتيا يې باوري يم، ځکه چې که له دې جهاد او برحق مبارزې څخه انکار کوو بيا خو هغه ارزښتونه ټول بې معنا کيږي چې د يوه ولس او هيواد له تاريخ، حماسو، ديني او ملي هويت او مبارزې سره تړلي وي.

د سي آی اي پټي جگړې

زموږ د ولس جهاد د ۱۳۵۷ز د کين اړخو ډلو له خونړۍ کودتا سره پيل شو، کودتاجيانو ولس دې ته اړ کړ چې پاڅون وکړي. کودتايي مشرانو د ولس د ديني او ملي ارزښتونو پر خلاف جبهه پرانيسته، ولس يې پر خلاف راپورته شو.

راغله د جهادي گوندونو او زعامت خبره، چې د داود خان په وروستيو کې پاکستان ته تللي وو، يا وروسته په پاکستان کې جوړ شول، د هغو په باب چې د تاريخ قضاوت هر څه وي وي به، زه يې د کمونستي سيلاب په وړاندې شهامت او مبارزه د ولس يو وياړ بولم، د جهاد په رهبري کې يې رول خپل ارزښت درلود، ولس چې د جهاد پر مهال د دوی څومره درناوی کړی دا هم طبيعي او پر ځای ؤ، خو زموږ جهادي زعامت چې د جهاد د بري په پړاوونو کې کومې تېروتنې کړې له هغو هم انکار ممکن نه دی.

په دې برخه کې عادلانه قضاوت دا نه دی چې د وروستيو وړانيو له مسووليت نه دوی بري وبولو، خو دا هم عادلانه قضاوت نه دی چې د وروستيو بدمرغيو له لامله د دوی د جهادي دوران له شهامتونو څخه انکار وشي.

زه د يوه افغان په توگه پردې باور يم چې جهادي زعامت د پردې تر شا توطيې او پټي لوبې درک نکړای شوې، که د توطيو ژورتوب او د پلي کيدو طرحې او پلانونه يې دقيق وو، او که زموږ د جهادي مشرتابه ناتواني وه، زه پرې څه نشم ويلای، خو دوی په پيل کې درک نکړای شوې او د يوه ولس ډېره ستره قرباني او مبارزه د خپلمنځي جگړو پر پړاو واوښته، بدنامه شوه او د بدمرغيو نوي پړاوونه پيل شول.

د سي آی اي پټې جگړې

راځم بېرته د دې اثر په اړه خو ټکيو ته:

1 - ماته او بنيابي زياتو لوستونکيو ته به د (ويتنام جگړه) د داسې

معما په څېر مطرح وه چې امريکا پکې ماته خوړلې وه، او د ماتې

سبب يې دا ؤ چې له ويتنامي ولس سره د پخواني شوروي ملاتړ ؤ.

پر هيواد د پخواني شوروي پوځ د يرغل په باب به دغه خبره ډېره تکراريدله

چې امريکا له مجاهدينو سره مرسته کوي چې له شوروي نه د ويتنام د

ماتې غچ واخلي. په ويتنام کې څه ډول جگړه شوې، امريکا پکې څه رول

درلود او بيا څه پېښ شول، د سي آی اي د پټو جگړو لسم څپرکي پر همدې

بحث کوي.

د تاريخي ناولونو د نوماند ليکوال الياس سيتاپوري يوه خبره زما په زړه

ناسته ده، ليکي چې:

انسان چې که پاچا دی، که فقير، د پېړيو په اوږدو کې هماغه انسان دی، د

عقدې، مينې، کسات، عاطفې، مهربانۍ، او... له غريزو او احساساتو څخه

پرون هم مالا مال ؤ او نن هم.

څارگرې ادارې، د ښکيلاکي لويو ځواکونو د پټ ځواک په توگه له پيله تر

ننه همدغسې يو شان وي، چل دوکه، اختلاف، کسات، بې رحمې، او ... د

دې ادارو بنسټيز کره وړه دي، په دومره توپير چې وسايل او تگلارې به د

هر وخت او مکان سره بدلون مومي، سي آی اي چې په لاؤس، کمبوديا او

ويتنامونو اوسني واحد ويتنام کې څه کړي دي، په لږ توپير يې اوس په

عراق او افغانستان کې مور شاهدان يو، ښه ده چې لوستونکي يې پخپله

ولولي، چې څه ډول ويتنامي خپل ويتنامي د (دښمن) په نامه وژلی، او څه

د سي آی اي پټې جگړې

ډول امريکايي خاص ځواکونه له ټول وحشت سره يوه ويتنامي ته دوستان او بل ته دښمنان وو. کټ مټ لکه نن چې مور په افغانستان کې هره ورځ په رسنيو کې همدغه څه اورو. او لکه نن چې نړۍ د عراق په انبار او بغداد کې د کوم وحشت گواه ده.

2- د افغانستان په اړه د سي آی اي د پټو جگړو او ماموريت دغه خپرکي د کتاب وروستی خپرکي دي، چې د ۱۹۷۹ز کال د غوايي له کودتا څخه پيليري او د ۲۰۰۱ز کال د اکتوبر پر ۷مه پر افغانستان د امريکايي ځواکونو تر يرغل پورې رارسيري.

په دې موده کې د سي آی اي د ماموريت مهمه برخه له افغان جهاد سره د وسلو او پيسو د مرستو بهير دی، که څه هم په ځينو برخو کې ځينې خامۍ او کمزوری شته. د ساري په توگه ښايي ځينې کسان زيات لوی ښودل شوي وي. ځينې بيا له پامه لويديلي وي، معلومه نه ده چې دا د ناخبرۍ په سبب دي که دا هم د استخباراتي توطيو يوه برخه ده، بيا هم په دې برخه کې ښايي لوستونکي ډېر نوي شيان ولولي.

د دې اثر د لوستلو او ژباړې پر مهال چې ماته کوم ټکي ډېر څرگند ښکاره شول، هغه د پاکستاني چارواکيو او افغاني زعامت ترمنځ له ملي گټو او هيوادنيو ارزښتونو سره اړوند احساس ؤ. پاکستاني چارواکيو ډېر په مهارت په يوه غشي دوه نښې ويشتلې دي. له سي آی اي سره يې خپله اړيکه ساتلې او افغاني زعامت يې له آی اس آی سره تړلی ساتلی دی، وروسته په دې اثر کې پردې هم خبره شوې چې هم د دوی په مرستو کې خورده او برد شوی او هم پاکستان پکې خپله خوښه او سليقه پاللي ده.

د سي آی اي پټې جگړې

يو وخت امريکا هڅه وکړه چې نيغ په نيغه له جهادي قوماندانو سره اړيکې ټينگې کړي، دغسې هڅې به د بریتانیا او نورو لويديزو هيوادونو هم وي، دوی به له ځينو قوماندانو سره خاصې اړيکې درلودې، خو هيڅکله يې د جهادي گوندونو د مشرانو انحصار مات نکړای شو. دغه انحصار تردې پاس د پاکستان يا آی اس آی په لاس کې هم پاتې شو، د راولپنډۍ اوچري کيمپ چې په ۱۹۸۹ز کې په يوه چاودنه کې والوزول شو، بنايي د همدې لپاره دا کار وشو چې د پاکستان او امريکا ترمنځ چې د مجاهدينو وسلې او پوځي توکي ذخيره شوي، حساب کتاب يې ورک شي چې څومره والوتل او څومره يې پټ ترې بل ځای ته وليږدول شول؟

يوازې يو خدای په دې رازونو خبر دی.

په هر صورت که له شوروي يرغل سره جهاد زموږ ؤ، که قرباني افغانانو ورکولې، که کورونه او کلي زموږ د باروتو په لمبو کې سوځيدل، د نړۍ او مجاهد ترمنځ درېيم لاس ته څه حاجت ؤ؟

که په پيل کې وای هم ولې زموږ جهادي زعامت دغه ستونزې ته پام ونه کړ، چې هر څه وي د دوو گاونډيو هيوادونو په اړيکو کې بيا هم ځينې سرې کرښې بايد وي چې هر لوری يې تر هغو د اوبنتلو جرئت ونه کړي.

3 - په دې اثر کې په افغان جهاد کې د گډون لپاره د يوه منظم

پروگرام له مخې له عربي او اسلامي نړۍ څخه، آن له امريکا او اروپا څخه مسلمان ځوانان راوستل شوي دي چې وروسته يې د (افغان مجاهد) په نامه شهرت گټلی، د دوی سرلاری اسامه بن لادن او شهيد عبدالله عزام وو چې په ۱۹۹۰ز کې په پېښور کې له يوه زوی سره يو ځای په يوه بمي

د سي آی ای پټې جگړې

چاودنه کې شهيد کړای شو، دا په کې ډېر څرگند ښکاري چې د پروډ مجاهد د نن ترهگر، هماغه څوک دي چې لويديزو څارگرو ادارو راتول کړل، د پاکستان په مرسته د ډيورنډ کرښې په اوږدو کې مرکزونه ورته جوړ شول، خو د پروډ او نن ترمنځ لوبه په داسې مهارت واوښته، چې د ارزښتونو علمبرداران او ژغورونکي، مجاهدين پر ترهگرو، وړانکارو او يوه خطرناک ځواک بدل شول، دا چې د ۲۰۱۴ ز نه وروسته په دې سيمه کې لوبه بيا په کومه بڼه بدلېږي لا معلومه نه ده، دا چې له ۲۰۰۱ز تر ۲۰۱۴ز پورې سي آی ای د لته څه ډول لوبې کړې، بشپړ داستان به يې وروسته خامخا افشا کيږي. باور مو دی چې د تېرو دوولس نيمو کلونو پټو جگړو داستان تردې اوسني ډېر بورنووونکی دی چې پيټر هارکليروډ يې بيانوي، په دې وروستي داستان کې له عزيزآباد تر پنجوايي، چارچينو، ننگرهار او.... د ړندو بمباريو، پر سپيانو د دارلو، شپې چاپو، او وحشتونو هغه کيسې ټولې شاملې دي چې هره پېښه يې را لوڅيري په نړيواله کچه غوغا ورسره راپورته شي. دغه ناويلی داستان لا پاته دی.

مخکې مې دوو ټکيو ته اشاره وکړه، يو دا چې د سي آی ای مشر يوازينی څوک دی چې بې حساب کتابه پسې لگولی شي، دوهم په ۱۹۵۳ز کال د ايران د صدر اعظم ډاکټر مصدق د حکومت پر خلاف د کودتا پروگرام چې د سي آی ای لخوا عملي شو.

په افغانستان کې په بېلابېلو نومونو او پلمو د ډالرو ولگول. آن تر دې چې پر ۲۰۰۹ز کې د ولسمشر کرزي او امريکا اړيکې خړې پېرې شوې، سي آی ای اې دا ورپسې خپاره کړل چې ارگ ته يې په کڅوړو کې ډالر ورکول، کرزي

د سي آی اي پټې جگړې

پرې اعتراف وکړ، وروسته دا هم افشا شوه چې په ارگ کې بېلابېلو کسانو ته مياشتني معاشونه ورکړای شوي، په همدې تمه او موخه چې د حکومت رازونه ترې واخلي باور مو دی چې د دې تفصيل يوه ورځ ټول افشا شي. په رسنيو کې يوه اصطلاح ده چې معلومات ځواکمني ده، که عادي معلومات ځواکمني ده بيا خو ستراتيژيک معلومات داسې پريکنده ځواک دی چې هره اداره يې لري هغه به پر نورو ادارو او آن دولتونو برلاسي لري.

کله چې د ۱۳۵۷ لمريز له کودتا يونيم کال وروسته، پر هيواد روسي پوځ يرغل راوړ، له دواړو لوريو د څارگرو ادارو لاسونه هيواد ته راننوتل، په پايله کې مور ته د (محرم) او راز په نامه څه پاتې نه شول چې دا زموږ د وطن له لويو زيانونو څخه يو ؤ. د سي آی اي پر مټ نن امريکا پر نړۍ واکمني کوي، د دې ادارې په زور نن د امريکا د ستراتيژۍ جوړوونکيو ادارو پر ميزونو د ټولې نړۍ د مهمو رازونو دوسيې سپرلې پرتې دي. ويکي ليکس څومره اسناد افشا کړل؟ له سي آی اي څخه گرځيدلي ادوارد سنودن له څومره لويو رازونو پردې پورته کړې، دا چې نن د ټکنالوجۍ او څارگرو ادارو پر مټ نه د لويديزو هيوادونو د چارواکيو پټې خبرې راز پاتې دي او نه زموږ د هيوادونو، پايله يې همدغه ده چې د نړۍ په کچه داسې څوک د يوه لاس له گوتو نه زياتيري چې له امريکا سره سترگې پر سترگو جنگولای شي.

يوازې هماغه څوک چې لږ تر لږه خپلو ولسونو ته صادق وي، که نورې کمزورۍ لري، لري به يې.

د ۲۰۱۴ ز د مې پر ۲۵ مه د هيواد په کابينه کې، پردې توند بحثونه وشول چې امريکايان او انگرېزان د هغو وسايلو په واسطه چې دوی ظاهراً د

د سي آی اې پټې جگړې

مخدره موادو د قاچاق د مخنيوي لپاره دوی زموږ په هيواد کې فعال کړي دي د جگپوړيو چارواکيو مکالمې اوري، له دغه راز څخه هم لومړی ويکي ليکس پرده پورته کړه، ولسمشر او کابينې د دې تاسيساتو د سمدستي بندولو پرېکړه وکړه.

د څارگرو ادارو دنده همدغه ده چې د هيوادونو او چارواکيو د ضعف او ځواک ټکي په دقيق ډول معلوم کړي او بيا کار ترې واخلي.

ما له پخواني شوروي سره زموږ د ولس د برميال جهاد پر مهال، يوه ورځ په لاهور کې يوه ډايجسټ وپيرله، په هغو کې د روسي ډوله ميگ ۲۱ جيت الوتکې د تېنټولو کيسه وه چې د يوه عراقي پيلوټ لخوا له عراقه وتېنټول شوه او په تل ابيب کې کښېنول شوه.

کيسه د عراقي پيلوټ په اړه وه چې يو وطن دوست ځوان ؤ، په کوم اروپايي هيواد کې، سي آی اې د يوې ښايسته نجلۍ په بڼه دام ورته وغوړاوه، د ده او نجلۍ آشنایي په توده مينه بدله شي، تردې چې پيلوټ دې ته چمتو کوي چې خپله ميگ الوتکه وتېنټوي او په تل ابيب کې يې کښېنوي.

پيسه، جايداد او مقامونه ددې ادارو وسايل دي، همدغسې د تبليغاتو په زور د اړتيا وړ کاذب شخصيتونه جوړول او صادق شخصيتونه بدنامول. د دوی هغه ډېرې معمول تگلارې دي.

تاسو وگورئ د عربي نړۍ، افريقايي قارې او په آسيا کې نورو څومره دولتي مشرانو د لويديز ډول ته څنې غورځولې، خو چې له کاره ولويدل د خپلو ولسونو رحم او کرم ته يې پرېښودل، دوی هماغه څوک وو چې د همدې لويو شبکو په زور او ملاتړ د خپلو ولسونو پر اوږو سپاره وو، له خپلو ديني

د سي آی اي پټې جگړې

او ملي ارزښتونو يې مخ اړولی ؤ، خو چې نور نه چلیدل ولسونو ته په ډاگ پاتې شول، د سي آی اي په شمول د لویو څارگرو ادارو په منځ کې تر ټولو لوی اصل د ماکیاولي د سپارښتنو پر بنسټ د خپل حاکمیت او خپلو ارزښتونو برلاسي ده، نړیوال اصول، دیني ارزښتونه، انساني او بشري اخلاق، رحم، عاطفه، میرانه، ژمنه، تعهد او نور دغسې شیان دوی نه پیژني او نه پرې باوري دي.

د دوست او دښمن تعریف، د ارزښتونو او اصولو تعریف هېڅکله ثابت نه دی، دا ټول د دوی د حاکمیت له زاویې تعریفیږي، په دې اثر کې به تاسو ولولی چې د سي آی اي په پیسو څه ډول د نړۍ له گوټ گوټ نه اسلامپال ځوانان د افغان جهاد لپاره راټول کړای شول، او څه ډول اوس هغوی د مجاهد پر ځای د ترهگر په نامه له انساني ټولني څخه تجرید پاتې شول، له دیوال سره ولگول شول او دې ته اړ کړای شول چې په رینښتیني معنا هغوی انساني ټولني ته سرخوړی شي.

د ټولنو په منځ کې د ارزښتونو او هغو احساساتو پیکه کول چې د یوې ټولني د یووالي او ځواکمنۍ تومنه بلل کیږي، د دې ادارو د کار له اصلي برخو څخه دي.

د معنویتونو بې ارزښته بلل، او د هغو پالل د نوي ژوندانه له اصولو سره په ټکر کې او دوروسته پاتې والي لامل تبلیغول، ټول هغه څه دي چې مور یې متاسفانه همدا نن تجربه کوو، که دې ستونزو ته جدي پام ونشي، ښايي سبا ته مور د نن د غفلتونو د جبران فرصت او وړتیا ونه لرو.

د سي آی اي پټي جگړې

زه نور خپلې خبرې رالندوم، لوستونکيو ته بلنه ورکوم چې له ويتنام تر افغانستانه د نړۍ تر ټولو خطرناکې څارگرې ادارې د پټو جگړو څو ترخې کيسې ولولي.

د گران محمد شفيع وردگ ښه غواړم چې د دې اثر په کمپوز او ډيزاين کې بې زيار وگاله، د درانه حميد ناصري څخه يو ځل بيا هم د زړه له کومې مننه چې دغه اثر يې په همت چاپ او لوستونکيو ته رسېږي. د خپلو ټولو هغو درنو لوستونکيو مينه او هڅونه، زما د دې چار د دوام شيمه ده چې پر ټيلفون، يا مخامخ يې راباندې لوروي، د ټولو ښه غواړم.

په مينه او درناوي

محمد زبير شفيقي

۱۳۹۳ل د غوايي ۲۲مه - کابل پروان مېنه

د ويسا ورځپاڼې دفتر

د سي آی اي پټې جگړې

---

(۱)

د سي آی اي پټې جگړې

ويتنام، کمبوديا او لاؤس

له ۱۹۵۴ تر ۱۹۷۱ ز پورې

پر ۱۹۵۴ ز کې په هندوچين کې د لومړۍ جگړې له پایته رسيدو سره ويتنام په دوو برخو وویشل شو. شمالي ويتنام کمونيستي برخه د هوچي من تر مشرتابه لاندې د ويتنام د خلکو د ديموکراتيک جمهوريت په نامه جوړ شو او په جنوب کې د فرانسې د لاسپوخي صدراعظم پخواني پاچا باودايی حکومت ؤ.

د ۱۷مې متوازي کرښې سره جوخت ۱۴میله سوروره غير پوځي ساحه رامنځته شوه چې د کانادا، پولنډ او هند له استازو جوړ يو نړيوال د کنترول کمیسیون (آی سي سي) ته دا مسووليت وسپارل شو چې دا باوري کړي چې دواړه لوري به د جینوا پر تړون عمل کوي.

له شمال لوري څخه ۹ لکه کډوال چې زیاتره یې د کمونيستانو مخالف توندلاري کاتولیکان وو، جنوبي ويتنام ته راغلل او دلته میشت شول، همدغسې يو لک تنه پوځيان له جنوب څخه شمالي ويتنام ته لاړل چې

د سي آی اي پټې جگړې

هلته د ويتنام د نوي جوړ شوي ملي پوځ په ۳۲۴مه او ۳۲۵مه فرقه کې جذب شول. په دې موده کې لس زره تنه کمونيستان په جنوب کې د (ريزرف) ځواک په توگه اوسيدل چې د اړتيا پر وخت دوی راپورته کيدل. همدغسې د شپږ زره تنو چريکانو لپاره وسله هم په جنوب کې ځای پر ځای شوې وه.

د همدې کال د اکتوبر پر ۲۴مه د جنوبي ويتنام چارواکيو ته د امريکا ولسمشر آيزن هاور دا خبر ورکړ چې دوی د فرانسې له منځگړتوب پرته غواړي نيغ په نيغه ورسره پوځي مرستې وکړي.

شپږ مياشتې وروسته د ۱۹۵۵ز د می پر لسمه جنوبي ويتنام له امريکا څخه رسماً پوځي مرسته وغوښتله او د جولای پر ۲۰مه يې د جينوا کنوانسيون له مخې د ويتنام په سر تاسري انتخاباتو کې له گډون څخه په دې دليل ډډه وکړه چې په شمالي کمونيستي ويتنام کې د انتخاباتو کيدل ممکن نه دي.

د اکتوبر پر ۲۳مه په ملي کچه ټولپوښتنه (ريفرانډم) ترسره شو، چې په پايله کې د باوډايی حکومت ړنگ شو او د نگوډنه ډايم په مشرۍ د ويتنام جمهوريت جوړ شو، د سپتمبر پر ۲۵مه کمبوديا هم د خپلواکۍ اعلان وکړ. د ۱۹۵۶ز د اپريل پر ۲۸مه د امريکا پوځي مرستندوی مشورتي گروپ (ايم اي اي جي) د بريد جنرال اورډنيل په قوماند د ويتنام د خلکو د جمهوريت د پوځي روزنې مسووليت واخيست او فرانسوي پوځ له دې هيواده په وتلو پيل وکړ، د ۱۹۵۷ز په جون کې د فرانسوي پوځ وروستی.

د سي آی اي پټې جگړې

ډله هم له هيواده ووتله او په سپتمبر کې په جنوبي ويتنام کې لومړني انتخابات ترسره شول چې (ډايم) د ولسمشر په توگه وټاکل شو.

د جينوا کنوانسيون له مخې د امريکا د مشورتي مرستندوی گروپ (ايم اي اي جي) شمېر ۳۴۲ تنو ته محدود شوی ؤ، خو د فرانسوي پوځ له وتلو وروسته چې لوژيستيکي ستونزې راپيدا شوې د دې شمېر يې تر پنځو سوو تنو پورې زيات کړ، چې اوس يې څه نورې دندې هم پر اوږو وړ ولويدې او پردې يې د (لنډ مهاله پوځي ارزولو ماموريت) نوم کېښود.

امريکا له دې زياتوالي څخه د جاسوسي عمليې د زياتولو لپاره کار واخيست، او په دې کې يې يو د ساينگون پوځي ماموريت (اس ايم ايم) په نامه د سي آی اي يونټ هم واستاوه. دغه يونټ د امريکا په سفارت کې اوسيده، او قوماندانده يې د امريکا د هوايي ځواک د ډگروال اډوارډ لالنس ډيل سره وه. دغه يونټ د ۱۹۵۴ز په می کې د ډين بين پو له زوال سمدستي وروسته د ويتنام پر خلاف په نيم پوځي او رواني جنگ کې د مرستې لپاره راڅرگند شوی ؤ.

خو د فرانسويانو له وتلو څخه وړاندې دا په شمال کې د پټو عملياتو لپاره د ټيمونو په جوړولو بوخت ؤ، په دې عملياتو کې تخريب کاري، وژنې او نور تر ځمکه لاندې کارونه شامل وو.

دغه گروپونه به د سي آی اي د خپلو هغو الوتکو د ملکي هوايي ترانسپورټ (سي اي ټي) په مرسته شمالي ويتنام ته ننه ويستل کيدل، چې هغوی ته له شمال نه جنوب ته د کډوالو د وړلو دنده سپارل شوې وه، د

د سي آی اي پټې جگړې

کډوالو د وړو راوړو د پېرو تر پرده لاندې دوی شمالي ویتنام ته وسلې، باروت او نور جنګي وسایل وړل.

په هنوي کې دغه وسلې او باروت د (اس ايم ايم) گروپ ترلاسه کول چې د مشورتي گروپ د امنیت دنده يې درلوده او د هغو قوماندان جگړن باب ؤ.

دغه جگړن په دوهمه نړيواله جگړه کې د امريکا په پوځ کې دنده سرته رسولې وه، او دلته يې ظاهراً د کډوالو د ايستلو په چارو کې د اړيکو دنده درلوده، خو د ده اصلي ماموریت د (بي ای ايم اېچ) په نامه د يوه پټ سازمان جوړول وو چې د شمالي ویتنام پر سرکونو او د اورگاډي پر کرښو بریدونه وکړي.

يو بل ټيم د (ايچ اي کيو) په نامه د جگړن فریدایلن په قوماندۀ د شمالي ویتنام په جنوب کې د مقاومت د غورځنگ پر جوړولو گومارل شوی ؤ.

د ۱۹۵۶ز په فبروري کې د امريکا مرستندوی عملياتي گروپ د جنوبي ویتنام په پوځ کې د غلچکي بریدونو لومړی یونټ د (لومړنی څارونکی گروپ) په نامه جوړ کړ چې د غړيو شمير يې (۳۰۰) کسان وو. دوی به په ۱۵ کسيزو گروپونو کې شمالي ویتنام ته د پوځي عملياتو لپاره ننوتل، د غير پوځي سيمې له لارې د شمالي ویتنام له لوري پر جنوبي ویتنام د برید پر مهال په د دې گروپونو دنده دا وه چې له شانه د اکمالاتو لارې غوڅې کړي او مخالف گروپونه وروزي.

دغه مهال په لاوس کې چې د جنیوا د کنوانسيون له پريکړو نه د سرغړونې له امله اوه زره ویتنامي پوځيان پټ وو، د کمونيست رژيم له سياسي

د سي آی اي پټې جگړې

گډوډيو خخه يې غوښتل گټه اوچته کړي، او د واک ترلاسه کولو په هڅو بوخت وو. پر ۱۹۵۷ز کې د پاتېت لارو کمونيستي چريکانو او د شمالي ويتنام پوځيانو د (ټچي پون) مهم ښار ونيو چې، د جنوبي ويتنام او ميکانگ د لارو د يو ځای کيدو په مرکز کې پروت دی. د دې ښار له نيولو سره کمونيستانو پر ټوله مرکزي سيمه خپل کنترول ټينگ کړ او په ټول سرحد کې يې د لاسوهنو توان وموند.

د جينوا تړون له مخې امريکا نشو کولای چې لاس ته د خپلو مشورتي مرستندويو پوځيانو زيات شمېر راولي، ځکه خو په ۱۹۵۸ز کې سي آی اي د (ايوليوايشن ادارې) بنسټ کېښود، چې اصلاً تردې نامه لاندې دوی د پاتېت او شمالي ويتنام د پوځ پر خلاف پټ عمليات کول، د دوی لومړی دنده دا هم وه چې له (مونټاگنارډ قبایلو) سره ښې اړيکې ټينگې کړي چې د لاس په سرحد کې په غرنيو سيمو کې ميشته دي. په پيل کې دغه قبيلې بدگومانه وې، د هغوی دا په ياد وو چې فرانسويانو څه ډول دوی پرېښودل چې بيا کمونيستانو ورسره څومره بد چلن وکړ، دلته په ځانگړي ډول د همونگ قبيلو او مشر يې وانگ پاو له سي آی اي نه ضمانت وغوښت چې د دوی پای به هغسې نه وي. امريکا سمدستي دا ضمانت ورکړ.

د ۱۹۵۹ز په جولای کې د امريکا د خاصو ځواکونو ۱۰۷ تنه د ډگروال آرتر سايمنز په مشرۍ د (پي اي او) تر پوښ لاندې لاس ته ورسيدل، چې د لاس ملي پوځ ته د سي آی اي د (وايټ ستار) تر قوماندانه لاندې د چريکې جگړې روزنه ورکړي. د دوی اصلي ماموريت وروسته بدل شو او په راتلونکيو ۱۲ مياشتو کې يې د وايټ ستار تر سيوري لاندې د همونگ

د سي آی اي پټې جگړې

قبایلو ۹ زره تنه جنگیالی وروزل او د پاتهټ او شمالي ویتنام پر خلاف یې په جگړو وگومارل، چې وروسته بیا د سي آی اي د دغه همونگ قبیلو د جنگیالیو شمېر تر ۴۰ زره تنو زیات شو، د دوی وسلې او اکملات د امریکا د هوایي چلن الوتکو لخوا برابریدل، چې اوس یې د (سي آی اي) په نامه نوی نوم غوره کړی و. د ۱۹۵۹-۶۰ مو کلونو په اوږدو کې په جنوبي ویتنام کې د ویت من غړي ډېر گړندي راپورته شول. په ۱۹۵۹ز کې، کمونیستانو یو پټ گروپ ۵۵۹ لمبر د مرستو رسولو گروپ، د جنرال ودبام په مشرۍ جنوبي ویتنام ته د لاوس له لارې واستاوه چې هلته د یوه لوی برید تیاری ونیسي.

د شمالي ویتنام د څارگرې ادارې (ټرن ساټ) په مرسته دې گروپ زیات شمېر کمونیستان وروزل او د راتلونکیو پینځو کلونو په بهیر کې نږدې ۴۴زره کمونیستان له غیر پوځي سیمې څخه له هغو لارو جنوبي ویتنام ته تېر شول چې وروسته د (هو چي من لارې) په نامه مشهورې شوې.

پردې پراخو لاسوهنو سربېره (ټرن ساټ) په جنوبي ویتنام کې زیات دولتي چارواکي ووژل او د ۱۹۶۰ په نومبر کې د پوځ درېیم هوایي کنډک د ولسمشر (ډایم) د حکومت رانسکورولو هڅه هم وکړه چې ناکامه شوه.

د ۱۹۶۰ز په پیل کې ډگر جنرال ادوارد لانس ډېل بیا رابنکاره شو چې د جنوبي ویتنام له خرابې وضعې څخه نهیلی شو او د امریکا د مرستو د زیاتیدو پلان یې وړاندې کړ. ولسمشر جان ایف کینیډي دغه وړاندیز ومانه، او د جنوبي ویتنام د پوځ د ځواکمنولو پلانونه یې منظور کړل. د امریکا د خاصو ځواکونو (سپیشل فورس) ۴۰۰ تنه اضافي کسان یې ویتنام

د سي آی ای پټې جگړې

ته واستول چې، د کمونستانو له اغيز نه په آزادو شويو سيمو کې ثبات ټينگ کړي او له ځايي خلکو سره پخپله د خپل امنيت ټينگو لپاره د (ملکي دفاع ډلو) په جوړولو کې مرسته وکړي. د ۱۹۹۱ز په سپتمبر کې د سپېشل فورس پينځم (هوايي کنډک) هم ددې کار لپاره فعال کړای شو.

په دې معامله کې د کينډي د احساساتو او جذبو په پايله کې په ويتنام کې د سي آی ای پټ ماموريتونه هم زيات شول چې، په سايگون کې د دوی د مرکز د مشر ويليم کولبي په مشرتابه ترسره کيدل. هغه اجازه درلوده چې خاص ځواکونه او د امريکا سمندري ځواک (سيل) چې په ځمکه، اوبو او فضا کې فعاليت کولای شي، په پټو عملياتو کې د شاملوونکيو ويتناميانو په روزلو او مشورو کې کارولای شي.

د سي آی ای دې مامورينو د نهاترانگ له څنډو څخه د مشترکې مطالعاتي ساحې (سي آی اس) تر ظاهري نامه لاندې د جنوبي ويتنام د پوځ لومړني هغه گروپونه وروزل چې له اوږده واټن څخه دننه ننوزي او عمليات سرته ورسوي. پر ۱۹۶۱ او ۶۲مو کلونو کې دې گروپ په لاوس کې ۴۱ ځله عمليات وکړل، او د شمالي ويتنام د مداخله کوونکيو گروپونو د لارو څارنه يې وکړه، خو د ډېر احتياط له امله هغوی ډېر مهم جاسوسي معلومات ترلاسه نکړای شول. د (سپل) کوماندويانو د (سي کوماندويانو) په نامه يو گروپ هم جوړ کړ، چې موخه يې پر سواحلو چاپې غورځول وو، خو له زياتو چاپو وروسته هغوی د شمالي ويتنام د وسله والو گړنديو کښتيو سره مخ شول چې له هغو وروسته سي آی ای دوی ته د عادي کښتيو پر ځای برید

د سي آی ای پټې جگړې

کونکې جنګي کيښتې چمتو کړې، چې ډېر زر هغوی د ويتنام پر توپک لرونکيو کيښتو بر لاسي شول.

سي آی ای د پټو عملياتو لپاره، يو پټ هوايي ځواک هم جوړ کړ، دا يې د ويتنامي هوايي ځواک له يوه کنډک څخه جوړ کړ چې قومانده يې د ډگروال نګويان کاوکي سره وه، دوی ته هغو قومپالو چينايانو روزنه ورکړه، چې سي آی ای په چين کې د پټو عملياتو لپاره روزلي وو، په شمالي ويتنام او لاوس کې د هوايي عملياتو د پلانولو مسووليت د امريکا د هوايي ځواک د ۱۰۴۵ لمبر عملياتي د ارزونې تړېنګ گروپ (واي ټي جي) ته سپارل شوی ؤ، چې په ټولې منځنۍ او جنوب ختيځې آسيا کې د سي آی ای په پټو عملياتو کې مرسته رسوونکی يونټ ؤ.

سره له دې چې دغه يونټ په تبت کې د (بارنم) په عملياتو کې بوخت ؤ، له دې سره يې په لاوس او شمالي ويتنام کې هم د سي آی ای په عملياتو کې هوايي مرسته ور رسولې. دلته هم د عملياتو قومانده جگړن لارنس روپکا ته ورکړای شوه چې د لاوس له لارې يې شمالي ويتنام ته الوتنې کولې.

په شمالي ويتنام کې پلي کړای شوي لومړني څلور کسيز ټيم ته، له سايگون څخه ۲۵ ميله شمال ختيځ لوري ته، د لانګ تنهه په کمپ کې روزنه ورکړای شوه. د اټلس په شفري نامه دغه ټيم په مارچ کې ټايلند ته ورسول شو، له هغه ځايه د هليکوپټر په واسطه د لاوس دننه سرحد ته نږدې کوز کړای شو. خو کله چې دغه ټيم پلي شو نو د شمالي ويتنام پوځ د هليکوپټرو د کوزيدو سيمه پخوا کلابنده کړې وه، هغوی د دې ټيم دوه

د سي آی اي پټې جگړې

تنه ووژل او دوه نور يې ژوندي ونيول. درې مياشتې وروسته هغه دوه تنه په هنويي کې محاکمه شول. د می په مياشت کې يو بل ټيم د شمالي ويتنام په لويديز کې په سون لا ولايت کې ښکته کړای شو. د کاسټر په شغري نامه په دې ټيم کې د ويتنامي کوماندو پوځ څلور تنه شامل وو چې د همدې ولايت اوسيدونکي وو، خو ورځې وروسته سي آی اي ته دا معلومات وشو چې د دې ټيم غړي نيول شوي دي، اوس د شمالي ويتنام د پوځيانو تر فشار لاندې مخابراتي پيغامونه استوي. دغه مخابراتي اړيکې د ۱۹۶۳ز تر جولای پورې روانې وې او بيا غوڅې شوې. وروسته بيا دوه نور ټيمونه د (ايکو) او (ډيډو) په نومونو هم پلي کړای شول، ايکو گروپ د جون پر ۲مه د ساحلي ولايت کورنگ مو په لام تراج ولسوالۍ کې کوز کړای شو. خو له کوزيدو سره يې درې واړه غړي ونيول شول، د دوی له مخابراتو څخه د شمالي ويتنام چارواکيو د دوکه کولو په عملياتو کې کار واخيست. سي آی اي له ايکو سره د ۱۹۶۲ز تر اگسټ پورې مخابراتي اړيکې وساتلې.

ډيډو هم د ۱۹۶۱ز په جون کې ښکته کړای شو، د هغوی څلور واړه غړي په لابي چاو ولايت کې تر کوزيدو لږ وروسته هغه مهال ونيول شول چې يوه غړي يې له خپل کور سره اړيکې ونيوې. د شمالي ويتنام چارواکيو دغه ټيم هم د دوکه کولو لپاره وکاراوه او د دوی په واسطه يې مخابراتي پيغامونه خپرول، تردې چې سي آی اي دغه اړيکې غوڅې کړې.

په ۱۹۶۲ز کې نور ټيمونه هم پلي کړای شول، لومړی ټيم د تارزن په نامه کوز کړای شو چې له سي آی اي سره يې د ۱۹۶۳ز تر جون پورې مخابراتي

د سي آی اي پټې جگړې

اړيکې وې، د فبروري پر ۲۰مه يوروپا نومي ټيم له لاس سره په برید کې دننه کوز کړای شو چې دوه ورځې وروسته ونيول شو. د اپريل پر ۱۶مه د (رېمس) څلور کسيز گروپ د دين بين پهيو ته نږدې سيمه کې پلي کړای شو. د اگسټ پر ۱۲مه په دې گروپ کې دوه تنه نور و اضافه شول. د ۱۹۶۳ز تر پایه يې ټول ټال ۲۶ گروپونه او يو ځانگړی ايجنټ (جاسوس) کوز کړل. د شمالي ويتنام چارواکيو نږدې ټول دغه گروپونه ونيول، چې له هغوی څخه يې درې گروپونه په چل ول د مخابراتي پيغامونو لپاره وگومارل خو سي آی اي پرې خبره وه، سي آی اي پخپله د دوکې په دود دغه اړيکې ساتلې وې.

۱۸ مياشتې مخکې په اپريل کې د کينيډي حکومت له يوې بربادۍ سره مخ شو، کله چې د سي آی اي په ملاتړ د کاسترو جلاوطنه مخالفينو پر (بې آف پگز) ناکام برید وکړ، د دې پلان د ناکامۍ د پلټنو لپاره د جنرال ميکس وېل ټيلر په مشرۍ يو کميسيون جوړ شو، دوی دا وويل چې دغه عمليات دومره پراخ او تيت شول چې د سي آی اي له کنټروله ووتل، دې کميسيون سپارښتنه وکړه چې د سي آی اي تر اداره لاندې په نورو روانو پلانونو بايد له سره غوره وشي. هغوی پر دې سربېره دا سپارښتنه وکړه چې کوم عمليات د استخباراتي ادارو له کنټروله وتلي وي، د امريکا پوځ ته دې وسپارل شي، د څيړونکي کميسيون د رپورټ په پايله کې، سي آی اي دې ته چمتو شوه چې د جنوبي ويتنام عمليات په ۱۸ مياشتو کې دننه پوځ ته وسپاري، دې کار ته يې چې کومه طريقه غوره کړه هغو ته يې (سوچ بيک) نوم ورکړ چې د ۱۹۶۳ز تر پایه بايد بشپړ شوی وای. خو دوو مهمو پېښو

د سي آی اي پټي جگړې

دغه پروگرام وځنډاوه، يو د جنوبي ويتنام د ولسمشر نگوډنهه ډايم د تخت رانسکوريدل او بل له دې څخه درې اونۍ وروسته دامريکا د ولسمشر کينډي وژل کيدل وو.

په جنوب کې د کمونستانو د پر لپسې لاسوهنې او مداخلې د زياتوالي له امله امريکا په شمالي ويتنام کې د پټو عملياتو گړندي کولو پريکړه وکړه. په دسمبر کې سي آی اي او دفاع وزارت د (۳۴ اي عملياتي پلان) په نامه يو پلان چمتو کړ چې د منظوري لپاره يې دلوی درستيز مرستيال ته وړاندې کړ. د ۱۹۶۳ز د دسمبر پر ۲۱مه د امريکا د دفاع وزير رابرت مکنامارا ولسمشر لينډن جانسن له دې پلان څخه خبر کړ. د ۱۹۶۴ز د جنوري پر ۱۶مه د دفاع وزارت لارښوونه وکړه چې د دې پلان مسووليت په ويتنام کې د امريکا عملياتي مرستندوی پوځ ته وسپارل شي چې قوماندان يې د جنرال پال هارکنز پر غاړه وه. درې ورځې وروسته د دفاع وزارت او سي آی اي په منظوري پر دې پلان عملي کار پيل شو.

* * * *

د ۱۹۶۴ز د جنوري پر ۲۴مه په ويتنام کې د امريکا مرستندوی مشورتي گروپ په ويتنام کې د سي آی اي د پټو عملياتو د اداره کولو لپاره يو ځانگړی يونټ (خاص عملياتي گروپ) جوړ کړ چې د امريکا د درې واړو قواوو غړي پکې شامل وو، خو مياشتې وروسته د دې گروپ نوم بدل کړای شو، (مطالعاتي او څارونکی گروپ) نوم پرې کېښودل شو، عملاً دغه گروپ په ويتنام کې د امريکا د عملياتي مرستندوی ځواک تر قوماندې لاندې نه و او په واشنگټن کې د لوی درستيز د مرستيال له لوري نيغ اداره کيدو، د

د سي آی ای پټې جگړې

عملياتي مشورتي گروپ يوازې پينځو کسانو په ساينگون کې د دوی له فعاليتونو او عملياتو څخه معلومات درلودل، يعنې په جنوبي ويتنام کې د امريکايي ځواکونو قوماندان، د هغه د دفتر رئيس، د هغه د استخباراتو رئيس، د امريکا د هوايي ځواکونو د اووم هوايي ځواک قوماندان او د امريکا د پوځ عمومي قوماندان.

عملياتي مرستندوی ځواک، د دې نوي خاص گروپ مشر ډگروال کلائيډ آر رسل وټاکه، د ساينگون په شمال ختيځ کې د لانگ تهنه په کمپ کې د سي آی ای د مرکز له سنبالولو وروسته هغه خپل يونټ په څلورو برخو ووېشه، لومړی د هوايي کوماندو عملياتي گروپ ؤ چې مشر يې په پيل کې ډگرمن ادوارد پارټين وټاکه.

د امريکايي مشورتي عملياتي گروپ د هوايي مرستو پلان، د هغه د هوايي مطالعاتو څانگې چمتو کړې ؤ، د هوايي عملياتو شفري نوم(مډرف) ؤ او د هوايي مطالعاتو گروپ مسووليت ؤ چې الوتکې ورته چمتو کړي، چې تر قوماندې لاندې يې د هوايي خاصو عملياتو شلم کنډک، د ۲۱۹م کنډک هليکوپټرو ټولې، او د لومړي لمبر هوايي چلن الوتکو يونټ ؤ چې ترانسپورتي هليکوپټرې، گن شپ هليکوپټرې، کنگ بي ډوله هليکوپټرې او C123 ډوله الوتکې پکې شاملې وې، د لومړي لمبر يونټ الوتکې چينايي قومپالو پيلوټانو الوزولې، چې د چين د ولسي جمهوريت (تايوان) په ۳۴م کنډک کې يې دنده ترسره کړې وه، دا ډېر پټ يونټ ؤ چې د چين په مرکزي ځمکه کې دننه يې د سي آی ای له لوري عمليات اجرا کول.

د سي آی اي پټې جگړې

د سمندر له لارې د کیدونکیو عملیاتو کود نوم (پلومین) ؤ، میري ټایم عملیاتي گروپ یې مسوولیت درلود. رواني جگړه د (هیومی ډور) په شفري نامه سایکالوجیکي عملیاتي گروپ د بېلابېلو راډیويي ترانسمیټرونو په واسطه روان کړی ؤ چې توند او نرم تبلیغات یې کول، په دې کې ځینو ترانسمیټرونو داسې ښودله چې گواکي د شمالي ویتنام له دننه څخه فعالیت کوي.

د انتقال او لیږد خدمات د مطالعاتي او څارنې گروپ لوژیستيکي څانگې سرته رسول، چې د مرستو لپاره یې د امریکا د پوځ د جنسي لوژیستيکي خدماتو ادارې او د سي آی اي د لوژیستيکي خدماتو ډېرې پټې اډې ته چې په اوکیناوا کې وه مخه کوله.

د لانگ ټهنه له کمپ پرته، مطالعاتي او څارنې ځواک ته له سي آی اي څخه ۲۰ زره تنه تر روزنه لاندې مامورین هم په میراث پاتې شول، تردې مهاله شمالي ویتنام ته، دننه ویستل شويو ټیمونو شمېر تر شلو واوښت. له هغوی څخه بېل، ایزی، ریمس او ټرېلن او یو تن جاسوس ایرس خوندي پاتې شول، له روزل شويو جاسوسانو څخه لږ کسان له معیار سره برابر وو، شکمن جاسوسان په بېلابېلو ټیمونو کې په شمالي ویتنام کې راکوز کړای شول چې هلته ټول ونیول شول، او په دې ډول یې ځانونه ترې بیغمه کړل، پاتې نور یې له خوندي ټیمونو سره د ملگري کیدو لپاره واستول.

د مطالعاتي او څارنې گروپ (اس او جي) له جوړیدو درې اونۍ وروسته، میري ټایم عملیاتي گروپ خپل لومړنی ماموریت پیل کړ. د فبروري پر ۱۶ مه د دې گروپ د سمندري ټیم درې بېړیو د یوه پله د الوزولو لپاره پر

د سي آی اي پټې جگړې

ساحل د سمندري کومانډويانو د پلي کولو هڅه وکړه، خو د شمالي ويتنام ساحلي توپخانې په توندو ډزو د دوی دغه هڅه ناکامه کړه، خو ورځې وروسته يو بل ماموريت هم ناکام شو او په هغو کې اته تنه سمندري کومانډويان ووژل شول.

بيا هم د جولای پر ۳۰مه د سمندري ټيم پينځو کينبستيو هېچاپونگ ته نږدې د دښمن پر ساحلي رادارو برید وکړ، داگسټ پر دوهمه نيټه شمالي ويتنام د ټونکن په خليج کې د تارپيدو گړنديو کينبستيو په واسطه د امريکا پر خطرناکه ميډوکس بېړۍ ځوابي برید وکړ. سبا ته يې د امريکايي سمندري ټيم کينبستيو پر يوه ساحلي رادار بل برید وکړ.

د اگسټ پر ۴مه د امريکا پر دې گواښ سربېره چې که د دوی پر جنګي بېړيو نور بریدونه وشي نو بدي پایلې به ولري، خو د شمالي ويتنام تارپيدو کينبستيو د امريکا پر ترنر جوای جنګي بېړۍ برید وکړ.

د اگسټ پر پينځمه د امريکا د سمندري ځواک اووم کنډک يوې بېړۍ د دښمن د تارپيدو کينبستيو پر اډه ځوابي برید وکړ. دوې ورځې وروسته د امريکا کانگرس د (ټونکن خليج) قرارداد پاس کړ او پر امريکايي پوځ د بریدونو د ماتولو لپاره يې د ولسمشر له لوري د بنديز د لرې کولو پرېکړه تائيد کړه.

په اپريل کې سايگون ته د سفر پر مهال د دفاع وزير ميکنا مارا غوښتنه وکړه چې د جنوبي ويتنام پوځ د کهې سنه په لويديز کې جاسوسي ماموريتونه بايد سرته ورسوي. هغه دا ومنله چې ويتناميان د امريکا له مرستې پرته دا کار نشي کولای، ځکه خو هغه د ځانگړيو ځواکونو افسرانو

د سي آی اي پټې جگړې

ته حکم وکړ چې له هغوی سره لار شي، د دې ماموریت کود نوم (لپینگ لینا) کېښودل شو، هغه امر وکړ چې په یوه میاشت دننه کې باید دغه عملیات پیل شي، خو لومړنی جاسوسي ټیم د جون تر ۲۴مې پورې روان نه کړای شو، خو پر لومړي ټیم پسې راتلونکې اونۍ پینځه نور ټیمونه چې په هر یوه کې اته تنه ویتنامیان وو، د لاوس دننه کوز کړای شول، خو له دې ۴۸ کسانو څخه یوازې ۴ تنه بېرته ژوندي راستانه شول، نور ټول ووژل او یا ونیول شول. کوم کسان چې ژوندي راووتل هغوی د (هوچي من لارې) په موندلو بریالي شول. دوی وویل چې دا د سرکونو او خوړونو یو جال دی، داسې پوښل شوي چې له فضا څخه نه ښکاري او پر هغو په لوی شمېر پوځي لاری او پوځي کاروانونه، له وېرې او خطر پرته تگ راتگ کوي.

د ۱۹۶۵ز په پیل کې له تصویرونو څخه څرگندیده چې د هوچي من لارې پراختیا مومي، د امریکا د هوایي چلن یوه پیلوټ د شمالي ویتنام او لاوس په منځ کې په (موگیا دره) کې د یوه نوي جوړیدونکي سرک تصویر واخیست. د مارچ پر اتمه له اوږده انتظار وروسته مطالعاتي، څارونکي گروپ دا اجازه ترلاسه کړه چې د خاصو ځواکونو مامورین د هوچي من د لارې د جاسوسۍ لپاره وگوماري.

دغه مهال په ویتنام کې د امریکا عملیاتي مرستندوی ځواک قوماندان، ډگروال کلایډ رسل د مطالعاتي څارونکي گروپ قومانده ډگروال ډونالد بلیک برن ته وسپارله چې د چریکي جگړو په نړۍ کې یو پیژندل شوی نوم و. نوموړی په دوهمه نړیواله جگړه کې، د جاپاني قواؤ لخوا د فلیپین له نیولو وروسته، له باټان څخه وتښتید، د شمالي لوزان په غرونو کې یې

د سي آی اي پټې جگړې

يو شل زره کسيز د مقاومت گروپ جوړ کړ، د دې پوځ له پينځو کندکونو څخه يو د (ايگوريټ) قبيلو څخه ؤ چې د سرونو ښکاريان بلل کيدل، د بليک برن د سرونو ښکاريانو په نامه دې چريکانو د امريکا د پوځ لپاره خدمت کاوه.

د بليک برن په قومانده د مطالعاتي څارونکي گروپ لومړني لوی عمليات د(شاييننگ براس) وو چې د هغه تر قوماندې لاندې د خاصو ځواکونو (سپيشل فورس) د افسرانو تر حکم لاندې له کرايي پوځيانو څخه جوړو ټيمونو، په لاوس کې د جاسوسۍ ماموريت ترسره کاوه، دغه ماموريت د عملياتي مرستندوی ځواک د يوه نوي يونټ (د اراضي د مطالعې گروپ) لخوا سرته رسولو چې قومانده يې له ډگروال سايمنز سره وه.

د پينځو ټيمونو د مشرتابه لپاره ۱۶ تنه داوطلب پوځيان په اوکيناوا کې د خاصو ځواکونو له (هوايي کوماندو) څخه وگومارل شول. له روزنې وروسته هغوی جنوبي ويتنام ته راوستل شول، دلته د لونگ قبيلو کسان دوی ته وسپارل شول، دغه قبيلوي کسان سخت جنگيالي وو او د سي آی اي تر قومانده لاندې يې په پټو عملياتو کې بېساري خدمتونه سرته رسولي وو.

د ټيم هر امريکايي غړي يو شفري نوم درلود چې له هغو څخه يې حيثيت معلوم ؤ، د ساري په توگه د قوماندان (يو-صفر) او د مرستيال يې (يو-يو) او د ټيم د مخابرې مسوول ته (يو-دوه) شفري نوم ورکړل شوی ؤ. د مخابرې کارولو لپاره (يو) شفري نوم ورکړل شوی ؤ او د ټيم ډله ايز نوم بيا د امريکا د کوم رياست نوم غوره شوی ؤ.

د سي آی اي پټې جگړې

د عملياتو لومړۍ موخه جنوبي لاوس ؤ، هلته د شمالي ويتنام د پوځ د اډو او غونډو په اړه معلومات هدف وو، تر څو هوايي ځواک پر هغوی بمباري وکړي.

په دوهم پړاو کې د (هيچټ ځواک) په نامه خوځنده ضربتي گروپونه جوړول په پام کې وو، چې د هليکوپټرو (خرخيو) په واسطه په شمالي ويتنام کې ښکته شي او پر اکمالاتي لارو د خرب او ترپ عمليات وکړي. درېيم پړاو په لويه کچه د غرنیو قبایلو گومارل او د هغوی د غیر منظمو گروپونو جوړول وو، خو په لاوس کې د امریکا سفير ویليم سلیوان د دې پلان مخالفت وکړ، وې ويل چې عمليات باید د لاوس او جنوبي ويتنام په حدودو کې پاتې شي. هليکوپټرې باید یوازې په بېرنيو حالاتو کې د کسانو د ایستلو لپاره وکارول شي.

ډگروال سایمنز په دې موده کې په ډانانگ کې د امریکا په ستره پوځي اډه کې د ډگرمن ري کال تر قوماندې لاندې د (شایننگ براس) د قوماندې او کنترول مرکز جوړ کړی ؤ، تر دې وروسته یې له ډانانگ نه جنوب لويديز لور ته ۶۰ کیلومتره لرې د تام ډک خوشې شوې امریکایي اډې د ضربتي گروپونو کمپ جوړ کړ، چې دلته د ټیمونو د استوگنې او د هليکوپټرو د تیل اچولو امکانات هم وو. د دې پوځي مرکز قوماندې د ډگرمن چارلي نارټن په لاس کې وه. په داسې حال کې چې عمليات د تورن لیری تارن تر څارنه لاندې کیدل، هغه د فنلنډ اوسیدونکی ؤ او په ۱۹۴۰ز کې یې له شوروي اتحاد سره جگړه کړې وه، په یو ځل عملياتو کې هغه له خپل چریکي گروپ سره په یوه غلچکي برید کې درې سوه روسي پوځیان وژلي

د سي آی اي پټې جگړې

وو. بېله دې چې د دوی د يوه پوځي پزه دې وینې شي. نوموړی بيا له جرمنيانو سره ملگری شو. له جگړې وروسته چې کله بېرته فنلنډ ته راستون شو، د دې له امله چې روسان ورپسې وو ونيول شو، خو په تېښته بريالی شو او امريکا ته لاړ، چې هلته د امريکا د پوځ د يوه پخواني منصبدار په واسطه د امريکا تابعیت ورکړای شو، چې بيا په امريکايي پوځ او ورپسې په خاصو عملياتي گروپونو کې شامل شو. له څه مودې وروسته هغه په ۷۷يم خاص ځواک کې شامل شو.

په کام ډک کې د تارن مرستيال تورن سلی فونټين يو برتانوی ؤ چې د کوريا په جگړه په امريکايي پوځ کې شامل شو.

لومړني شایننگ براس عمليات د ۱۹۶۵ز د اکتوبر پر ۱۸مه ماښام مهال پيل شول. جاسوسي آيوا نومی ټيم د چارلس پيري په مشرۍ له کام ډک څخه په دوو هلیکوپټرو کې سرحد ته نږدې د کوزیدو په سيمه کې پلي شول. يوه درېيمه څرخۍ هم په هغوی پسې راغله، چې د دښمن د برید په صورت کې پلي کړای شوي کسان بېرته وباسي. د مرستندویو ډزو او هوايي ځواک د پوښښ بندوبست هم شوی ؤ، دواړو څرخيو ټيم پلي کړ او بېرته ستنې شوې. درېيمه هلیکوپټره هم په هغوی پسې ورغله خو ورکه شوه چې له هغې وروسته د هغو او د تورن لاري تارن په گډون د نورې عملې هيڅ درک معلوم نه شو.

دغه ټيم چې کوم مهال د هدف په لور روان شو نو هوا ډېره خرابه وه. د دوی موخه د لاوس ۱۶۵يمه لويه لاره وه، دلته هغه سيمه وه چې گومان کيده د شمالي ويتنام پوځ له دې ځايه پر دانانگ توغندي توغوي او ډزې

د سي آی اي پټې جگړې

کوي، د دې سيمې نوم يې (لومړی هدف) وټاکه، هلته چې ورسيدل پيري او د هغه کسانو ته دا معلومه شوه چې دا د دښمن د فعاليتونو د مرکز سيمه ده او دلته د ويتنامي پوځ څو مرکزونه او لارې دي، د عملياتو په درېيمه ورځ دوی د موټرو د ماشين غبرونه واوريدل، چې د پلټنو لپاره ور ووتل نو د ويتنامي پوځ له يوې ډلې سره مخ شول، په جگړه کې د پيري يو تن ووژل شو او نوره ډله له سيمې ووتله، هوا خرابه وه دوې ورځې وروسته يې مخاږې کار وکړ او دوی هوايي مرسته وغوښتله، چې بيا يې د څرخيو په واسطه له وان څخه را وايستل، کام ډک ته له رسيدو وروسته، پيري په هغه سيمه کې پر ځينو اهدافو بمباري وکړه چې دوی هلته ليدلي وو، په هغو کې يو شمېر د وسلو لويې ذخيرې هم وې. د نومبر پر دوهمه ماښام د ارزونې ټيم د (الاسکا) د بريدگي ډک وارن په مشرۍ له سرحده پورې غاړې ته کوز کړای شول، د دوی موخه د شمالي ويتنام د پوځ د راټوليدو هغه سيمه وه چې دوی پر جنوبي ويتنام د بريد لپاره ترې کار اخيست، دلته دومره گڼ واښه او بوتې وو چې فيل پکې ورکيده، څلورمه ورځ دغه ټيم له دښمن سره مخ شو چې د دښمن پوځيان ووژل شول، ټيم له هغه ځايه وتښتيد خو دښمن ورپسې شو. وارن خپل ټيم يوې جگې غونډۍ ته وځيژاوه، له هغه ځايه يې په مخاږه له مرکز سره اړيکه ونيوه، دښمن تر دې مهاله غونډۍ کلابنده کړه او وښو ته يې اور واچاوه، ډېرې زرايف ټنډر جنگي الوتکې راورسېدې هغوی پر دښمن بمباري وکړه او په دې ترڅ کې يې د هليکوپټرو په واسطه ټيم له دې ځايه وايستلو، له بېرته ستيندو

د سي آی اي پټي جگړې

وروسته وارن د ايف اي سي د يوې الوتکې په واسطه بيا دې سيمي ته ورغی په يوه پله او خو ودانيو يې بمباري وکړه.

تردې وروسته دغه ډول عمليات د ورځې معمول وگرځيدل، ټيمونه به يې کوز کړل. اهداف به يې په نښه کړل او د اړتيا پر مهال به يې مخابروي اړيکه ونيوله او هوايي مرسته به يې وغوښتله.

د ۱۹۶۵ز د دسمبر پر ۱۱ مه د امريکا هوايي ځواک لومړی ځل په لاوس کې بمباري وکړه، ۲۴ يې ۵۲ سټريټوفورټريس الوتکو د (آيو) ټيم له خوا په نښه شويو سيمو بمباري وکړه، تر دې مهاله پورې د عملياتو (شايينگ براس) مرکز د لاوس جنوب لور ته تللی ؤ.

دغه سيمه د جنوبي ويتنام د منځنۍ جگې سطحې سره تړلې وه، عمليات د (ډاک ټوکې) له هوايي ډگره وشول. پردې سربېره د ۱۱۰ لمبر لويې لارې پر سر د شمالي ويتنام پوځ د کمپونو او لارو معلومات يې وکړل، د عملياتو لومړي دوه ټيمونه (کنساس او ايډاهو) له دښمن سره مخامخ شول، په دوهم ټيم کې د ننگ قبایلو يو تن ووژل شو او يو تن امريکايي ټپي شو.

د دسمبر تر پايه د (شايينگ براس) تر څارنې لاندې ۸ ځله عمليات ترسره شول، له هغو څخه شپږ ټيمونه د شمالي ويتنام پوځ د اډوارډ لارو په اړه معلومات راوړل او بېرته راستانه شول. د دغه معلوماتو پر بنسټ په لاوس کې د شمالي ويتنام د پوځ د اکمالاتو او تگ راتگ د نظام د ريښتيني تصوير په رغولو کې ډېره مرسته وشوه. د (هوچي من لارې) د هغو لويو سرکونو او لارو يو جال ؤ چې د روسانو لخوا ورکړل شويو لارو ته جوړ شوي ؤ. دغه لارې ډېرې کلکې ستر او اخفا شوې وې او د وريځو په شپو

د سي آی اي پټې جگړې

کې به نږدې سل لاری په کاروانونو کې روانې وې چې له فضا نه د هغو لیدل او تر برید لاندې نیول یې عملاً ناشوني کیدل. له دغو لویو لارو څخه وړوکی وړوکی نور سرکونه هم تللي وو، چې د ویتنامي پوځ پلویو کسانو به پټې پرې وړل، یا به یې په لویو موټرسایکلونو بارول او وړل به یې. دغه ټولې لارې په بوټیو او د ونو په څانگو پوښل شوې او ستر او اخفا شوې وې، چې کاروانونو به د ونو په منځ کې د تگ لوری بدلاوه او تېریدل به. په ټاکل شویو ځایونو کې پوځي مرکزونه او د وسایلو د پارک لپاره ځایونه غوره شوي وو، چې د امریکا د عملیاتي گروپونو لخوا د هغو ځایونه افشا کړای شول.

د امریکا له استخباراتو سره د معلوماتو د کمي حالت داسې ؤ چې د دغو جاسوسي گروپونو پر لومړیو راپورونو یې هیڅ باور نه کاوه، یو ځل چې کله د کوم کاروان د تېریدو خبر ورته ورسید، نو دوی هغه مهال پر هغو باور وکړ چې څو ورځې وروسته یوې الوتکې د هغه کاروان تصویرونه واخیستل.

د ۱۹۶۶ز په پیل کې په لاوس کې د امریکا سفیر گیلوان د استخباراتي گروپونو پر فعالیتونو بندیزونه نرم کړل او هغه پردې راضي شو چې د لاوس د ټول دوه سوه میله اوږده سرحد په اوږدو کې تر ۲۰ میله دننه عملیات کولای شي. هغه دا اجازه هم ورکړه چې په څرخيو کې دننه لاړ شي، ځکه خو د جاسوسي عملیاتو د ټیمونو شمېر له پینځو نه شلو ته لوړ شو، د هغو لپاره د افرادو گومارلو لپاره دې ادارې مونتاگنارډ قبیلو ته مخه کړه.

د سي آی اې پټې جگړې

ډگروال سایمنز له بېلابېلو قبيلو د ساري په توگه رهيد، جارايي، سيدانگ، او برو شخه د خلکو دگمارلو دنده تورن سلي فونټين ته وسپارله. ډگروال ډونالډ بليک برن، د جاسوسي ماموریتونو لپاره په درې پړاوونو کې پروگرام چمتو کړ. لومړی پړاو دا چې د شمالي ويتنام د پوځيانو د اهدافو ځايونه پيدا کړي. دوهم پړاو د بريد کوونکیو ټيمونو د ننه بيولو پړاو ؤ، او درېيم پړاو د هوچي من پر لارو د وېرې او ترهې خپرولو لپاره د ځايي ډلو منظم کول وو.

تر جولای پورې په لاوس کې ۳۸ د ارزونې او څار ماموریتونه بشپړ کړای شول، دغه مهال په غیر پوځي سیمه کې او د هغو په لويديز کې د لاوس دننه پر ۹مه لويه لاره د عملیاتو لپاره په کېهې سنه کې د خاصو ځواکونو په اډه کې ځينې ټيمونه ځای پر ځای شول.

له کېهې سنه شخه د عملیاتو له پيليدو څو اونۍ وروسته دغه جاسوسي گروپونو لومړی لوی زیانونه وگالل. لومړی لوی زیان د ایچ ۳۴ کنگ بي خرڅۍ الوتکې ؤ چې د عملیاتو پر مهال راوغورځيده او پکې سپاره ټول کسان ووژل شول. درې اونۍ وروسته د جگتورن هیری ډی وهیلن په مشرۍ یو ټیم د کېهې سنه په لويديز کې کوز کړای شو، د عملیاتو په درېیمه ورځ هغوی د اوبو لپاره سیند ته نږدې ودریدل. د ټیم کپتان تورن ویلم لاز او د مخابرې مسوول د اوبو لپاره سیند ته ورنښکته شول، خو هلته دښمن کمین نیولی ؤ او پر دوی یې ډزې وکړې. هغوی ځانونه سیند ته واچول، نور یې د اوبو له بهیر سره ښکته لاړل خو جگتورن وهیلن د اوبو مخالف سمت ته له مرمیو ځان ویوست او یو ځای د اوبو پر غاړه پټ شو.

د سي آی اي پټې جگړې

لږ ځنډ وروسته هغه د خپلو ملگريو بگاري اووړيدې چې ونيول شول. دښمن هغوی په گوليو وويشتل او وې وژل، وسلې مخبرې او نور سامان يې ورسره واخيست او لاړل، جگتورن وهيلن د گردونو او وريڅو تر راپريوتو پورې هلته غلی ؤ، بيا يې په مخبره د خرڅيو مرسته وغوښته چې خرڅۍ الوتکه ورته راغله او هغه يې ورسره پورته کړ.

د ۱۹۶۶ز په سپتمبر کې يې جاسوسي گروپ ته يوه اضافي دنده وسپارله، د کال له پيله د غورځول شويو الوتکو د عملې موندلو ته پام ور واوښت. دغه کار يې د پلټونکي گروپ عملې ته وسپاره خو هغه پکې ناکام شو، بيا يې د امريکا د هوايي ځواک د فاسفيک د هوايي ځواک، خانگې قوماندان ډگروال هيري ايډر هالټ ته د مسالې د حل موندلو دنده ورکړه.

د ۱۹۶۶ز د سپتمبر پر ۱۶مه د جاسوسي عملياتو يونټ يوه نوې څانگه د (او پي اس ۸۰) په نامه جوړه کړه، ايډر هالټ يې د دې مشر وټاکه.

د دوی دنده داوه چې په عملياتو کې د بې درکه شويو پوځيانو او مامورينو لټون وکړي او په شمالي ويتنام کې د جنگي بنديانو کمپونه پيدا کړي، له موندلو وروسته يې يا له کمونستو چارواکيو نه په رشوت او يا په پوځي عملياتو راخوشي کړي، څرنگه چې په دې کار کې له بېلابېلو تنظيمونو سره بايد اړيکې نيول شوې وای، ځکه خو (او پي اس ۸۰) ته د اړيکو او ارتباطاتو د مرکز ظاهري نوم ورکړ شو، او عمليات يې په (برايت لايټ) شفري نامه ياديدل.

لومړی عمليات يې راتلونکي مياشت د اکتوبر پر ۱۲مه د اي-اسکای الوتکې له لويډو سره پيل شول، د الوتکې پيلوټ ډين ووډ توانيدلی ؤ چې

د سي آی اي پټې جگړې

له الوتکې ځان واچوي او روغ کوز شي، هغه بيا په يوه ځنگل کې پټ شو. هغه وليدل چې د پونگ بندر او مويي گيا او هوچي من د لارو په منځ کې کوز شوی دی.

نوموړی له دې ځايه لرې ووت او سبا ته يې په مخاږه کې له خپل مرکز سره اړيکه ټينگه شوه، د دې پيلوټ د را ايستلو لپاره يې يوه څرخۍ ور واستوله چې د دوو جيب الوتکو له لوري بدرگه کيدله، له څرخۍ څخه چې د پړيو زينه بنکته څریدلې وه هغه په ونو کې ونښتله چې بيا د هليکوپټرې تيل خلاص شول، بيا د تيلو اچولو لپاره له ساحل څخه وړاندې بېرۍ ته وگرځيدله، د ماښام راتلو له امله دغه عمليات سبا ورځې ته ټال شول.

د اکتوبر پر ۳مه د کولوراډو وټيم د بریدمن ټيډ براون په مشرۍ کېه سنه ته نږدې د غير پوځي سيمې پر لويديځه څنډه بنکته کړای شول، په دې موده کې ايرو زينا ټيم هم د همدې سيمې په شاوخوا کې کوز شوي وو، هليکوپټرې چې څنگه دغه ټيم کوز کړ او والوته ټيم له څلور لوريو تر برید لاندې راغی. دوی په غلطۍ د شمالي ويتنام د يوه پوځي مرکز په منځ کې راکوز شوي وو. د دې ټيم د ايستلو هڅې د ډېرو توندو ډزو له امله ناکامې شوې، اوه څرخۍ د دې عملياتو لپاره راغلې وې چې شپږ يې په گوليو ولگېدې، چې بيا د ټيم مشر (يو-صفر) په مخاږوي پيغام کې وغوښتل چې د ټيم د ژغورلو پر ځای په دې سيمه بمبارۍ وکړي. خو دقيقې وروسته ای-اسکای جنگي الوتکو درنه بمباري وکړه.

په حيرانوونکې توگه د دې ټيم ځينې غړي له بمبارۍ روغ پاتې شول، درې ورځې وروسته يې يو مونټانگارډ قبایلي جنگيالی وپوست، هغه بيا وويل

د سي آی اې پټې جگړې

چې دی او د مخابراتي مسوول ريډي ويليمز څه ډول ژوندي پاتې شول، خو د ټيم قوماندان (۱-صفر) تورن ايکويريا او د هغه مرستيال (يو-يو) جم جونز ووژل شول. ويليمز ټپي شوی ؤ او دوی دواړه په يوه غار کې پټ شول. مونټانگارډ د مرستې لپاره له غاره راووت، خو ويليمز دښمن ته په لاس ورغی او وروسته يې په دار وځړاوه.

په دې موده کې د کولوراډو ټيم يو لړ برياوې وگټلې، هغوی د شمالي ويتنام د پوځ د يو شمير مرکزونو معلومات لاسته راوړل، پردې سربيره هغوی د ويتناميانو ډبرې تيلفوني خبرې ثبت کړې او بيا بېرته راستانه شول.

د ۱۹۶۶ز په بهير کې شمالي ويتنام په کلکه دغه خبرې رد کړې چې د دوی پوځونه په جنوبي ويتنام کې دي، خو (آيوا) ټيم دا ثابته کړه چې دا دروغ دي. هغه يې د ۱۱۰ لمبر لويې لارې پر سر گومارلی ؤ، هغوی د شمالي ويتنام د پوځ څو ډلې ليدلې وې چې هلته ورغلې.

د ټيم کپتان جگړن ډک دوې ورځې وروسته د وژل شويو مامورينو د مړيو د راوړو لپاره واستول، د جگړن لاز مړی ونه موندل شو، خو د مخابراتي د مسوول ډونالډ سين يې په داسې حالت وموند چې پټ يې بمونه پرې تړلي وو.

د مطالعاتي ټيم څارونکي او د دوی د عملياتو دومره سخت امنيت نيول شوی ؤ چې، د عملياتو پر مهال به کوم کسان وژل کيدل د هغوی کورنۍ ته دا معلومات نه کيدو چې هغوی چېرته او څه ډول ووژل شول، همدغسې د دې جاسوسي ټيم د جاسوسي معلوماتو د شريکولو پر مهال هم دغسې

د سي آی اي پټي جگړې

له راز ساتلو څخه کار اخیستل کیدو، معمولاً به د معلوماتو وسیله کوم جعلی چریکي گروپ ښودل کیدو.

د ۱۹۶۶ز په وروستیو کې جاسوسي ټیم ته، لارښوونه وشوه چې د امریکا د سمندري ځواکونو ضربتي گروپ ته جاسوسي مواد چمتو کړي، دغه ځواک پر دې گومارلی ؤ چې د شمالي ویتنام دوی فرقي غیر پوځي سیمې ته ورټیل وهي. سمندري ضربتي ځواک د غیر پوځي سیمې په جنوب کې د (تین) په ساحه کې مورچل نیولی و، چې پر دوی له لرې د دښمن دوو فرقو پرلپسې ډزې کولې خو د هغوی د مورچل نه معلومیدو.

د کهې سنه پر شاوخوا د سمندري ځواک په مرسته د مطالعاتي څارونکي ټیم لومړی ځل عملیات د مني په موسم کې پیل شول، له دې ټیمونو سره د دښمن د تیلیفوني خبرو د ثبتولو وسایل وو، دغه وسایل ځکه خطرناک وو چې دښمن ته له همدې نه د دوی د اوسیدو د ځای درک معلومیدو، همدغسې د مخابراتي مکالمو د مانیتور وسایل وو چې هغوی پر دې هم خبریدل چې مکالمې یې ثبتیږي. لومړنی ماموریت ناکام شو ځکه چې لومړني درې ټیمونه د دښمن د شمېر د زیاتوالي له امله له درې ورځو هم لږ موده هلته پاتې شول. د سپتمبر پر ۸مه پر یوه ټیم برید وشو چې یو امریکایي جاسوس او دوه تنه د ننگ قبیلې کسان ووژل شول.

خو د موسم د خرابۍ له لامله نورې هڅې ونه شوې، پردې سربېره د شمالي ویتنام پوځ الوتکې ویشتونکي توپونه ورسره راوړي وو. د دې معنا داوه چې هغوی به د هلیکوپترونو له راتلو سره هغه راغورځوي. ځکه خو دغه دنده (آیوا) ټیم ته وسپارل شوه، د اکتوبر د ۱۴مې په شپه، ۱۴اکسیز ټیم د

د سي آی اي پټې جگړې

امريکا په الوتکو وړونکيې بېرې کې سپاره کړای شول. د اکتوبر پر ۱۶مه سهار چې موسم ښه شو نو دوي څرخي الوتکې د شمالي ويتنام د څنډو په لور والوتې. په يوه کې ټيم سپور ؤ. دوهمه يې د شمالي ويتنام پوځيانو ته د دوکې لپاره وه، خو له هيلې سره سم چې دواړه څرخي څنډو ته ورنږدې شوې تر سختو ډزو لاندې راغلې، خو د پيلوټانو د مهارت او کمال په سبب چاته څه زيان ونه رسيد، د ووډز له ځايه اته سوه گزه لرې (آيوا) ټيم د ميډوز په مشرۍ ښکته کړای شو. تر دې وروسته هغه د غونډۍ په لور وړاندې روان شول، خو همدغه مهال دوی ته خبر ورسيد چې ووډز ونيول شو. دغه مهال ټيم يوې لويې لارې ته رسيدلی ؤ. ميډوز پرېکړه وکړه چې همدلته مورچل ونيسي، لږ ځنډ وروسته د شمالي ويتنام د پوځ يو افسر له درې سرتېرو سره رابښکاره شول. ميډوز درې واړه په گوليو نښه کړل او وې وژل. تر دې وروسته ټيم له دې ځايه ووت، کله چې هليکوپټرې هغوی بېرته پورته کړل او د بېرې په لور روان شول، نو سختې ډزې پرې وشوې، ځکه خو دوی دې ته اړ شول چې کيښتۍ ته نږدې ښکته شي. تورن ډين ووډز شپږ کاله په بند کې پاتې شو.

په اکتوبر کې جاسوسي ټيم دوهم ځو ډېر لوی (برايټ لايټ، عمليات وکړل. څو اونۍ وړاندې د ويټ کانگ يوه ناراضي چريک يو خبر ورکړی ؤ، ويټ کانگ د جنوبي ويتنام د چريکي سازمان (ويتنام کانگ سان) ولسي نوم ؤ، چې د جنوبي ويتنام کمونست گوند نشنل لبريشن فرنټ، د خپل پوځي گروپ لپاره په ۱۹۶۰ز کې جوړ کړی ؤ. د هغو مرکزي برخه له ويټ من پخوانيو غړيو څخه جوړه وه، وروسته بيا د شمالي ويتنام هغه دوه زره

د سي آی اي پټې جگړې

پوځيان هم پکې شامل کړای شول چې پخوا له شمالي ويتنام څخه را بېل شول او جنوبي ويتنام ته راغلل، هغه ناراضي چريک وويل چې په تېرې جون مياشتې کې د امريکا د رانسکورې شوې پوځي سي ۱۲۳ ډوله الوتکې پيلوټ، کارل اي جکسن په ميکانگ ډلټا کې په يوه کمپ کې چې د جنګي بنديانو لپاره دی بندي دی، دغه ځای د جنوبي ويتنام د جنوبي څنډې نه ۹۰ ميله شمال لور ته پروت دی، د جاسوسي ټيم لخوا د (کرمنن ټايد) په نامه يو ماموريت چې د کپتان فرينګ جکس په مشرۍ د ننگ قبيلو له درې کنډکونو څخه جوړ ؤ، عمليات وکړل، فرينګ د چکوسلواکيا د مقاومت غورځنگ غړی ؤ چې پر ۱۹۴۸ز کې د کمونيستانو له واکمن کيدو سره امريکا ته وتښتيد.

د اکتوبر پر ۱۸مه دغه ځواک له پوځي مرکز ه ساک ترانګ ته ورسول شو، له هغه ځايه يې دوی په ۱۲ څرخيو کې يووړل. فرينګ پر دې عملياتو ډاډه نه ؤ، ده ته يې د عملياتو په اړه بشپړ معلومات نه وو ورکړي، يوازې دومره يې ورته وويل چې د کمپ دفاع ډېره معمولي او ساده ده، او ټول عمليات به په شلو دقيقو کې بشپړ شي، هغه خپلو کسانو ته د معمول دوه برابره مرميو د وړو هدايت ورکړ.

له ساک ترانګ نه تر الوتلو شل دقيقې وروسته د مخې څرخۍ د جگړن چارلي ويسلز په مشرۍ له خپل ټولي سره د کوزيدو سيمې ته ورسيدل، دغه ساحه د ټولو څرخيو د کوزيدو لپاره ډېره وړوکه وه، هغه د کمپ تر څنګ د ويالي پر بله غاړه خپل گروپ پلي کړ، له دوی سره جوخت د کپتان جيک او دوه نور گروپه د کوزيدو په سيمه کې رابنکته شول،

د سي آی اي پټې جگړې

همدغه مهال ناخاپي پر دوی ټولو درنې ډزې پیل شوې. د جگړن فریدلیوس خرخی په مرمی ولگیده او راوغورځیده او لیوس پکې ووژل شو، دغه ځواک فلج پاتې شو، د مخابرې له اړیکو وروسته د سکای ای-یو الوتکو پر ځای ایف ۱۰۰ سپر سیبر الوتکې راورسیدې او درنه بمباري یې پیل کړه، چې په دې کې پخپله د دغه ځواک زیات کسان ووژل شول، سکای ریډر ماښام مهال راورسیدې خو تر دې مهاله ډېره ناوخته شوې وه. جگړه کړۍ شپه روانه وه، سهار ته جیک او د هغه کسان په جگړه جگړه کې د ویالې بلي غاړې ته ورسیدل او له نورو گروپونو سره یو ځای شول، هلته یې جگړن لیوس او د هغه د ننگ قبیلو کسانو او جگړن ویسل او د هغه سرتیریو مړي ولیدل. وروسته معلومه شوه چې هغوی د شمالي ویتنام له زر تنو پوځیانو سره مخامخ شول چې په درنو توپونو او ماشیندارو سنبال

۰۹۰

یوه اونۍ وروسته (برایت لایت) لومړۍ بریا ترلاسه کړه، په شمالي ویتنام کې یې یوه ایف ۱۰۵ ټنډر ډوله جنګي الوتکه راوغورځوله، د هغو پیلوټ ولیدل شو چې له الوتکې یې ځان وغورځاوه او په پراشوت کې کوز شو. د دې پیلوټ د موندلو لپاره مطالعاتي څارونکي ټیم کپتان فرینک سائس ته دنده وسپارله، هغه اټکل وکړ چې د عملیاتو سیمه ۷۰ میله لرې او د هوچي من تر لارې وړاندې پرته ده، دغه سیمه د مطالعاتي څارونکي ټیم د هلیکوپټرو د ډزو له دم نه لرې ده، ځکه دوی په یوه بله خرخی (هلیکوپټره) کې اضافي تیل او لاسي پمپ ورسره واخیستل. ماښام مهال سائس او ټیم یې له مرکز د عملیاتو په لور روان شول. کله چې خرخی

د سي آی اي پټې جگړې

هلته ورسيدلې نو ماښام شوی ؤ، د دښمن پوځيان له هغه ځايه ايله سل گزه لرې وو، دې ټيم هغه پيلوټ ورسره را واخيست او له څه پېښې پرته روغ رمټ راستانه شول.

* * * *

د جگړې په ټول دوران کې دغه ډول عملياتو دوام درلود. دا د دغه مطالعاتي څارونکي ټيم تر ټولو خطرناک عمليات وو، ځکه چې په هغو سيمو کې به کيدل چې د دښمن زيات پوځونه به پکې وو او د الوتکو ضد وسلې به هم پکې دريدلې وې. ځينې وختونه به د الوتکې ضد توغندي او جنگي جيت الوتکې هم وې او زيات عمليات به ناکاميدل هم.

د ۱۹۶۴ز له اپريل وروسته د جاسوسي عملياتي ټيم د (ټمبر کاري عملياتو) په نامه شمالي ويتنام ته هم د جاسوسانو استول پيل کړل. له يوه پرته نور ټول دغه ماموريتونه د (هوايي مطالعاتو گروپ) لخوا ترسره شول. ټيمونه به يې د ۱۲۳ سي ډوله الوتکو په واسطه کوزول، د دغه کال تر دسمبر پورې ۱۲ ټيمونه کوز کړای شول، له هغو نه ۵ ټيمونه د شمالي ويتنام پوځيانو ونيول، يو ټيم د نومبر پر ۱۴مه هغه مهال ووژل شول چې د دوی الوتکه د ډانگ په بندر نومي غره کې ولویده او له منځه لاړه.

د ۱۹۶۵ز کال په بهير کې يې لږ ټيمونه کوز کړل، په می کې يې هارس نومی ټيم چې نهه تنه پکې وو کوز کړل، تر څو له هغه ټيم سره يو ځای شي چې د ۶۳ په اگسټ کې د جگړه مار (ايزي) په نامه استول شوی ؤ. د ۶۴ کال په جولای کې هم دې ټيم ته مرسته ور رسول شوې وه. په سپتمبر کې د (ډاگ) نومي ټيم نهه تنه نور هم د هغوی د مرستې لپاره کوز کړای

د سي آی اي پټې جگړې

شول، دوې مياشتې وروسته په نومبر کې دوه نور ټيمونه هم ور واستول شول، د (ټور بلين) نومي ټيم د پياوړتيا لپاره اته کسيزه (ورس) ټيم ور واستول شو، چې دوه تنه غړي يې د کوزيدو پر مهال ووژل شول. په همدې مياشت کې يې د (روميو) په نامه ټيم هم کوز کې لس تنه پکې وو. پر ۱۹۶۶ز کې پينځه ټيمونه کوز کړای شول، لومړی ټيم د مارچ په مياشت کې پلي شو، چې يو غړی يې د کوزيدو پر مهال ووژل شو، پر ۱۹۶۷ز کې پينځه ټيمونه او يو جاسوس په شمالي ويتنام کې راکوز کړای شول، د جنوري پر ۲۶مه لومړنی ټيم د (هيدلې) په نامه په څرخيو کې ورسول شو چې ۱۱ تنه غړي يې درلودل، خو له کوزيدو سره سم ونيول شول. له دوی څخه وروستی ټيم (ريډ دريگن) ؤ چې کله هغوی مخابروي اړيکه ونيوه نو دا شک پيدا شو چې هغوی د دښمن لاسته لويدي دي. د زياترو ټيمونو په باب دغه بدگوماني وه چې هغوی له نيول کيدو وروسته د شمالي ويتنام والو تر فشار لاندې فعاليت کوي. خو بيا هم له دې گروپونو سره د جاسوسي ماموريت د مرکز له لوري د هغوی د دوکه ساتلو لپاره تر ۱۹۶۹ز پورې مخابروي اړيکې ټينگې وې.

په ۱۹۶۶ز کې د جاسوسي ماموريت په يونټ کې د هوايي څارنې گروپ او برائټ لايټ وړتياوې هغه مهال زياتې شوې چې د امريکا د هوايي ځواک ۹۰يم د خاصو عملياتو کنډک ورته راغی، تر اوسه پورې دغه کنډک په تايوان کې د چنگ چوان پر هوايي ډگر کې ځای پر ځای ؤ. له دې کنډک سره سي ۱۳۰ هرکولس ډوله الوتکې وې چې په ډبرو پرمختلليو تخنيکي او کشفی وسايلو سنبال وې.

د سي آی اې پټې جگړې

په دې الوتکو کې داسې سیستم هم نصب و چې لاندې يې وځړوي او د کومې غورځيدلې الوتکې عمله راپورته کړای شي، خو دغه نظام يوازې په هغو ځايونو کې بريالی و چې د دښمن پوځونه هلته نه وي، خو په لاوس او شمالي ويتنام کې داسې نه وو. دې الوتکو څو دغسې عمليات وکړل خو ټول ناکام شول. د ۱۹۶۷ز په مارچ کې د (شاینګ براس) نوم يې په (پريري فائر) بدل کړ. ځکه چې پخوانی شفري نوم افشا شوی و. په همدې کال په جنوري کې د امريکا په پوځ کې د ويتنام د جگړې عمومي قوماندان ويليم ويست مدرليند دا طرحه ورکړه چې د عملياتو ساحه پراخولای شي او د لاوس دننه ښه وړاندې هم کسان کوزولای شي. د امريکا سفير هنری کابوټ لاج د دې د سياسي پایلو د ارزونې ژمنه وکړه، خو تر پلې کيدو وړاندې د هغه پر ځای ايلس ورت بنکر وټاکل شو او دغه طرحه بېرته شنه شوه.

د ۱۹۶۷ز د جولای په نيمايي کې معلومه شوه چې په لاوس کې هم د (پريري فاير) ټيمونو د لټون لپاره د شمالي ويتنام پوځ ځانگړې ډلې کاروي، د جگړن سالم المندريز په مشرۍ يوه ټيم د هيواد لويديز ته په ۶۰ ميلۍ کې د يوه سرک څارنه کوله چې د شمالي ويتنام پوځيانو ناڅاپي بريد پرې وکړ المندريز او د هغه د مخابرې مسوول جگتورن هيري براون يې ووژل، خو د هغه مرستيال جگتورن رابرت سليورن د ټيم د ننگ قبيلې له پينځو غړيو سره پردې بريالي شول چې وتبستي او خوندي ځای ته ځانونه ورسوي.

د سي آی اې پټې جگړې

پر المندريز بريد كوونكي، د شمالي ويتنام د ۳۰۵م لمبر د هوايي كومانډو غونډ پخواني غړي وو چې په ۱۹۶۵ز كې جوړ شوی ؤ، خو د ۱۹۶۷ز د مارچ په ۱۹مه دغه غونډ ړنگ شو او د ۳۰۵م لمبر خاص ځواك ترې جوړ شو. د دې ځواك غړي د شمالي ويتنام د كومانډو پوځيان وو، په روسيه كې له روزل شويو دغو كومانډويانو سره تر نورو ښې وسلې وې او له سياسي اړخه دوی تر نورو ډېر د باور وړ وو. د غونډ له ړنگيدو وروسته د دوی زياتره غړي په (سيپر) ځواك كې شامل شول چې په جنوبي ويتنام كې دننه د اهدافو د له منځه وړ روزنه وركړای شوه، له نورو نيمايي كسانو څخه يې يو خصوصي كندك جوړ كړای شو چې درې ټولي يې درلودل. دوی ته يې د امريكا د جاسوسي ټيمونو د كشف او له منځه وړو روزنه وركړه. هر ټولي د فعاليت ځانگړې سيمه درلوده، هغوی پل پيژندونكي او روزل شوي سپيان هم درلودل.

دغو ځواكونو پر امريكايي جاسوسي ټيمونو ځمكه سره كړه، په يوه بريد كې يې د امريكا د يوه ټيم درې غړي ووژل، په دوهم بريد كې ټول ټيم يې دركه شو، د (مين) په نامه ټيم د مناو جگړن ډيويد بيكر په مشرۍ د شمالي ويتنام د پوځي اډې سيمې ته د جاسوسي ماموريت لپاره واستول شو، دوی په دې ماموريت كې دا احساس كړه چې تر څارنه لاندې دي، هڅه يې وكړه چې وتبستي، خو جگړن بيكر او ټيم يې پردې ونه توانيد چې پل پيژندونكيو ته دوکه وركړي، په پل پيژندونكيو پسې د دښمن پوځيان هم ور ورسيدل، لږ وخت وروسته بيكر داسې احساس كړه چې دښمن

د سي آی اې پټې جگړې

غواړي دوی د ختیځ لور ته ور ټیل وهي، تر څو چې په یوه کړنگ کې راگیر شي او یا پراخه میدان ته ووزي.

دریمه ورځ سهار دښمن بیا هڅه پیل کړه چې دوی د ختیځ لور ته ور ټیل وهي، او بېکر په تنگ شو له دښمن سره یې د ټکر پر بکړه وکړه. لږ ځنډ وروسته یې د بوټیو یو کتار د کمین لپاره غوره کړ، دښمن په دوی پسې بل لور ته ووتل. لږ ځنډ وروسته د دښمن ۹ تنه راغلل د دوی له کمین نه درې متره لرې په ډوډۍ کیناستل، دوی چې په ځیر وکتل وپوهیدل چې دا د دښمن د قوماندې ټولی دی چې، قوماندان، دوه تنه مرستیالان یې او دوه تنه چيني سلاکاران ورسره وو، دوی تر ۴۰ دقیقو پورې هغوی وڅارل، خو د ټیم د یوه تن ټوخي دښمن پرې خبر کړ او برید ته چمتو شول، خو د مین گروپ وار رومبی کړ او په یوه ضربه یې هغوی ټول ووژل، د هغوی له وژل کیدو سره د ویتنامیانو په لیکو کې ډېره گډوډي راغله او دوی ته د وتلو فرصت برابر شو چې بیا یې په څرخيو ترې پورته کړل.

* * * *

جاسوسي ټیم ته په ۱۹۶۶ز کې د ډگروال جان سن گلاب له راتلو سره په دې ټیم کې ډېر بدلونونه راغلل، د دوی افراد زیات شول، د امریکایي مامورینو شمیر یو نیم زر او د ویتنامي مقامي ځواکونو شمېر یې اوه زره تنو ته ورسید، ډېر خوځند گروپونه جوړ شول چې (هیچت فورس) یې ورته ویل. معمولاً به په یوه ټیم (کمپنی) کې څلور تنه د خاصو ځواکونو او ۱۲۰ تنه مقامي پوځیان شامل وو.

د سي آی اي پټې جگړې

يوه لوی بدلون د اراضي د مطالعې گروپ نظم اغيزمن کړ، تر ۱۹۶۶ز پورې عمليات د ډانانگ د قوماندې له مرکز څخه کنټروليدل، او ټيمونه بيا له کونټم، کهې سنه، ډانانگ او پویای له اډو څخه استول کيدل، سن گلابو گروپ په درې برخو وویشه. په ډانانگ کې د شمالي قوماندې او کنټرول ټيم و چې شمالي ويتنام او لاوس يې د مسووليت ساحه وه، په کونټم کې د منځنۍ ساحې د قوماندې ټيم و چې جنوبي ويتنام او د لاوس او کمبوديا شريک بریدونه، سيمې يې تر فعاليت لاندې راتلې، او په بان می ټاوت کې د جنوبي قوماندې مرکز و چې د فعاليت او کنټرول ساحه يې کمبوديا وه. د شمالي ويتنام والو د ۱۹۶۰ز په لسيزه کې په اصطلاح د بې طرفه کمبوديا دننه په کمپونو کې عمليات ترسره کول، دوی هلته د (سهانوک لاره) جوړه کړې وه، چې د کمبوديا د سهانوک دل بندر (وروسته دريم کمپونگ) نه په شمال او ختيځ کې د جنوبي ويتنام په لور د لارو يو جال و. د وخت په تېریدو دلته هم د (هوچي من) د لارو په څېر د ساتنې پوستې او د موټرو او کاروانونو تم ځايونه او د اکمالاتو ديپوگانې جوړ شول، په دې موده کې کمبوديا شمالي ويتنام ته د کال دوه نيم لکه ټنه وريژې ورکولې، او د سهانوک دل له بندره يې چيني وسلو ته اجازه ورکوله.

په ۱۹۶۵ز کې د کمبوديا د صدراعظم شهزاده نورو دم سهانوک له لوري له امريکا سره د دپلوماتيکو اړيکو له شلولو وروسته، شمالي ويتنام په کمبوديا کې له خپلو مرکزونو څخه په جنوبي ويتنام کې لاسوهنې زياتې کړې، تر ۱۹۶۶ز پورې اټکل زر ټنه چينايي وسلې او پوځي وسايل د

د سي آی اي پټي جگړې

سهانوک دل بندر له لارې په کمبوديا کې د شمالي ويتنام ډيپوگانو ته ورسيدل.

له هنويي سره د سهانوک اړيکې له هسکو ټيټو تېرېدې، له ۱۹۶۳ز څخه وروسته د ويت کانگ او کمبوديا د پوځونو تر منځ څو ځله نښتې وشوې چې په هغو کې په سلگونو کمبوديايي پوځيان ژوبل او ووژل شول، په ۱۹۶۶ز کې هغه برالا دا ومنله چې د شمالي ويتنام پوځ او ويت کانگ د سرحد سره په اوږدو کې پوځي مرکزونه جوړ کړي دي. تر دې مهاله د جانسن حکومت، چې غوښتل يې د کمبوديا واکمن له کمونيستانو لرې شي، پردې مساله يې له کمبوديا سره له مخالفت څخه ډډه کوله، او له دې يې سترگې پټولې چې په کمبوديا کې دننه د ويتنام او ويت کانگ د لاسوهنو شواهد مخ پر زياتيدو دي، خو د ۱۹۶۷ز په پيل کې جنرال ويلم ويست مورلينډ او د آرام سمندر د قواو عمومي قوماندان لخوا د وړاندیزونو پر بنسټ د مطالعاتو او څارنې گروپ ته دا اجازه ورکړای شوه چې د کمبوديا دننه د (ډينيل بون) په نامه د ارزونې ماموريت ترسره کړي.

خو د دې لپاره د بهرنيو چارو وزارت ډېر حدود وټاکل، دغه عمليات بايد بشپړ په داسې ډول ترسره شي چې شک او ترديد پکې نه وي، که د ارزونې ټيمونه په ستونزو کې رابنکيل شي نو دوی ته به يوازې د گنښپ هليکوپټرو له لارې هوايي مرسته ور رسېږي. ډزې به دوی يوازې د خپلې دفاع لپاره کوي، د جگړې پر وخت به يوازې ځنگلي شنې جامې اغوستلای شي. پر وسلو يې بايد د پرديو هيوادونو نښانونه او ټاپې وي، او پر يوه وخت له دوو يا درې تنو زيات جنگي بنديان نشي ساتلای.

د سي آی اې پټې جگړې

د کمبوديا کومه سيمه چې زياته د شمالي ويتنام تر واک لاندې وه، هغه د دې هيواد په شمال ختيځ کې وه، دا د رتناکري ولايت شمالي سيمه وه، چې د جنوبي لاوس او شمالي ويتنام ترمنځ پرته وه. په شمال ختيځ کې د جنوبي ويتنام د پليکو ښار ته څېرمه د ۱۹م لمبر لويې لارې پر شاوخوا پنځوس ميله اوږده سيمه پرته وه، چې ويست ليند، نوميرې. په دې وچه او بې اوبو او شاړه سيمه کې امريکايي پوځ کار نشو کولای. خو د شمالي ويتنام پوځ د ويت کانگ په جنوب کې د عملياتو او لاسوهنو لپاره له دې لارې تېرېدل.

په جنوب ختيځ کې د ساينگون او پنوم پن په منځ کې پيرتس بيک (د توتي مښوکه) نومې سيمه پرته ده، چې په شمال کې له کمبوديا او د جنوبي ويتنام له گڼو ځنگلو سره نښتې ده. شمال ختيځ ته د (ډاگس فيس) نومې سيمه ده چې بيا راڅرخي او بېرته د ويتنام له هغې سيمې سره نښلي چې په (فش هک) نامه يادېږي. د پيرتس بيک په جنوب کې سرحد د لويديز لوري ته د ميکانگ سيند بهيرې. د شمالي ويتنام او ويت کانگ د پوځونو پټ مرکزونه او پناه ځايونه په ميکانگ، پيرتس بيک او فش هک په سرحدي سيمو کې وو، چې وړوکي مرکزونه او پټنځايونه يې د ختيځ بريد په اوږدو کې د کمبوديا او جنوبي ويتنام د خاورو دننه وو.

لومړنی ډينيل بون عمليات، د کمبوديا شمال ختيځ په وروستۍ څنډه وشول چې د جنوبي ويتنام له جگو سيمو سره تړلې وه، لومړني عمليات خو بريالي شول، خو دوهم ټيم د ۱۹۶۷ز د جون پر ۱۵مه د لاوس دننه کوز کړای شو، هغوی د شمالي ويتنام پوځيانو ودرول او د هغوی په ډزو يې

د سي آی اي پټې جگړې

جگتورن بن سنوډن ووژل شو او څرخي الوتکه يې رانسکوره کړه، يوې بلې څرخي ته يې زيات زيان واوښت.

په راتلونکيو مياشتو کې د ډينيل بون ټيمونو د شمالي ويتنام د پوځيانو د سرکونو، لارو، کمپونو او اکمالاتي ډيپوگانو معلومات راټول کړل. د کمبوديا په سرحدي سيمو کې يې د دوی د پوځي تاسيساتو بشپړ تصوير جوړ کړ، په يوه غصب شوې فش هک سيمه کې د ويت کانگ پوځي مرکز ؤ، په ۱۹۶۷ز کې د (جنکشن سيټي) په نامه يو عمليات د دې پوځي مرکز د نيولو او په سيمه کې د ويت کانگ د نورو مرکزونو د له منځه وړو لپاره پيل کړای شول، په دې عملياتو کې د امريکا ۲۲ او د جنوبي ويتنام څلورو ټوليو برخه درلوده، په عملياتو کې ۲۷ تنه د جنوبي ويتنام پوځيان ووژل شول او په زياته اندازه وسلې، مرمی، اسناد او خوراكي توکي لاسته ورغلل، خو زيات ويت کانگيان وتښتيدل او کمبوديا ته لاړل.

د ۱۹۶۷ز د خزان په موسم کې د امريکا د جاسوسي ځواکونو ټيمونو د کمبوديا په وروستي شمال ختيځ سرحد کې راټول شول، د سرحد په ختيځ کې د جنوبي ويتنام له سرحده پينځه ميله دننه، د (ډاک ټو) پر مقام امريکايي پوځيان، د شمالي ويتنام د هغو درې جگړو څخه په يوه کې ډېر بد رابنکيل شول چې هغوی د ويتنامي پوځ د پام اړولو لپاره پيل کړي وو. پاتې دوې جگړې په سانگ بي او لوک ننه کې روانې وې، زيات شمېر (ډينيل بون) ټيمونه له سرحده پورې غاړې ته د دې لپاره واستول شول چې شمالي ويتنام ته د مرستو رسولو لارې او لوري معلوم کړي، او هغه سرک

د سي آی اي پټې جگړې

معلوم کړي او درک يې ولگوي چې د شمالي ويتنام پوځونو ته پر هغو په لوړه کچه اکمالات کيدل.

د جگتورن لودل سټيونس په قوماندۀ يوه ټيم د ماموريت پر درېيمه ورځ دغه سرک پيدا کړ. او په همدې شپه يې پردې هغه روسي لارې وليدې چې د مرستو پر وسايلو بار وې، سهار دغه لارې بېرته راستنې شوې، چې بيا يې پر سرک ونې وغورځولې او ډېر کلک يې ستر او اخفا کړ. دوی د سرک تصويرونه واخيستل او په راستنيدو کې له څلورو ويتنامي پوځيانو سره مخامخ شول، دوی ډزې پرې وکړې او هغه څلور واړه يې ووژل.

د عملياتو په بهير کې د د مطالعاتو او څارنې گروپ کسانو ته هم زيان واوښت، له يوه عملياتو نه د راستنيدو پر مهال يې چې کله جگتورن چارلي وائټ د څرخۍ په واسطه راپورته کاوه هغه لاندې ولويد او بيا يې هيڅ درک معلوم نه شو.

خو مياشتې وروسته يو ټيم(هيمر) چې د جگړن هيري کروسکې تر مشرتابه لاندې د فښ هک په سيمه کې په جاسوسۍ گومارل شوی ؤ. د شمالي ويتنام له درې تنو عسکرو سره مخ شول، په ډزو کې کروسکې ووژل شو.

* * * *

په دې بهير کې د سايکولوژۍ عملياتي گروپ هم په دروغ پروپاگند او د ناوليو چلوټو په واسطه يو تبليغاتي جنگ پيل کړی ؤ، د امريکا د مطالعاتي او څارنې گروپ د ماموريت دغه اداره تر ټولو ډېره پټه وه، ټول ټال يې

د سي آی اي پټي جگړې

۱۵۰ تنه مامورين درلودل چې زيات شمېر يې د پټو ادارو کسان وو، يوازې په ۱۹۶۷ز کې د دې ادارې بوديجه ۳,۷مليون ډالره وه.

د دوی تر ټولو لوی پلان ډانانگ ته نږدې د جنوبي ويتنام له ساحل نه وړاندې د (کولاډ چام) په جزيره کې د کب نيوونکيو د يوه جعلی کلي جوړول وو، د شمالي ويتنام په غاړو کې به يې کب نيوونکي نيول او پر سترگو به يې پټی ورتلې دې ځای ته به يې راوستل، په عملياتو کې برخه اخيستونکيو دې جزيرې ته د (پيرا ډايز آی ليند) نوم ورکړی ؤ. دلته به يې د دوی ښه عزت او درناوی کاوه او دا به يې ورته ويل چې دوی د شمالي ويتنام په هغه سيمه کې دي چې (سيکرډ سورډ آف پټريټک ليگ) آزاده کړې او اوس يې دغه جزيره په لاس کې ده، تر راتلونکيو دوو اونیو پورې به يې ډېر ښه خواږه ورکول او د (اېس اېس پي ايل) او د هغو د نيول شويو ساحلي سيمو په اړه به يې معلومات ورته برابرول، دوی به د مخابراتي استعمال ورنښودلو او دا به يې هم ورته ويل چې دوی ته پردې مخابره کوم حکم ورکول کيږي هغه څه ډول اوریدای شي، بيا به يې بېرته پر سترگو پټی ورتلې او د شمالي ويتنام پر غاړو به يې خوشي کړل.

دا هر څه جعلی وو او موخه يې د شمالي ويتنام څارگرې ادارې وې، د دوی منصبدارانو د پټو مخابراتي مرکزونو له خوا د هغو ایجنټانو لپاره چې هيڅ به شته نه وو مخابراتي پیغامونه اوریدل، دغه مهال د فضايي څارنې او مطالعې گروپ الوتکو د خيالي مقاومتی گروپونو له لوري دوی پانې هم تیت کړې.

د سي آی اي پټې جگړې

په نورو رواني عملياتو کې (پوايزن پين) هم شامل ؤ، چې د هغو له مخې به يې له سمندر نه پورې غاړې ته داسې ليکونه استول چې د شمالي ويتنام پوځي منصبداران به يې خاين او جاسوس ښودل. ځينې وختونه به په دې ليکونو کې داسې (مايکروډاټ) احکام او هدايات وو چې، ډېر پاک کره وړه به هم د هغو له مخې شکمن ښکاريدل.

ځينې وختونه به يې د کوم منصبدارا سره ورته د ليک ټيپ تر لاسه کاوه او د هغو په واسطه به يې ليکونه ليکل او بيا به يې په پوسته استول.

د يو بل ډول ماموريت په بهير کې به يې د شمالي ويتنام د اسنادو په بشپړ ډول جعل کاري کوله، تر دې چې پر هغو به لاسليک هم اصلي ته ورته ؤ. دغه اسناد به يې د سي آی اي په دښمنو کړيو کې د پوستي نظام له لارې ويشل، چې له دې نه به د دښمن په ليکو کې بدگوماني او جنجالونه راتلل او سي آی اي ته به د خپلو چارو د سرته رسولو فرصت په لاس ورتلو.

د سي آی اي له جاسوسي ټيم سره په جنوبي ويتنام کې ډېر پټ راډيويي چينلونه وو، په هغو کې يو داسې ؤ چې داسې يې څرگندوله چې گواکي په شمالي ويتنام کې دي. ځينې دغسې ستيشنونه د شمالي ويتنام د سرحد په اوږدو کې د امريکا په يوه الوتکه کې نصب وو، د شمالي ويتنام چارواکيو د هغو ځای نشو پيدا کولای، دغه راډيويي استيشن د هغو بې شمېره راډيوگانو په واسطه خپرونې کولې چې د الوتکو په واسطه لاندې غورځول شوې وې، يا د کښتيو په واسطه په درياب کې تيت شوې وې، دې راډيوگانو ته يې (بي نټ) ويل، او په داسې ډول جوړې شوې وې چې د

د سي آی اي پټي جگړې

سي آی اي د مرکز جعلي (هنوبي راډيو) چينل پکې واضح اوريدل کيدو او د هنوبي راډيو اصلي مرکز به پکې خپ شو.

يو بل خطرناک کار يې د (ايلډسټ سن) په نامه کاوه، هغه دا چې د چين په جوړو شويو کارتوسو او مرميو کې به يې داسې بدلون راوست او جوړې به يې کړې چې له ډزو سره به وسله وچاودیده، دغه مرمی يې د شمالي ويتنام له مرميو سره هم پرېښودې، ځينې وختونه به يې دغه کارتوس او مرمی په يوه مناسب ځای کې پرېښودل، په دې ډول به مرمی د شمالي ويتنام او ويت کانگ پوځيانو ته رسيدې چې وسلې او سړي به پکې له منځه تلل.

د ۱۹۶۸ز په جون کې د دغسې جعلي مرميو او وسلو شواهد هغه مهال افشا شول چې، د شمالي ويتنام زيات شمېر پوځيان له چاودليو وسلو سره مړه وموندل شول، له دې سره سي آی اي د شمالي ويتنام جعلي اسناد چمتو کړل او د شمالي ويتنام پوځ او ويت کانگ ته يې ورسول، په دې اسنادو کې ويل شوي وو چې چين کومې وسلې چمتو کوي د هغو معيار ټيټ دی، د شمالي ويتنام چارواکيو دغه خبره ومنله او دا د دوی د مخابراتي اړيکو له څرگندونو څخه معلومه شوه.

دې رواني جگړې د شمالي ويتنام پوځ او د ويتنام د قوماندې تاسيساتو ته سخت زيان ورساوه، تر دې چې د ۱۹۶۸ز په می کې شمالي ويتنام د پاریس د سولې په خبرو کې د گډون لپاره دا شرط کېښود چې امريکا دې له دې رواني جگړې لاس واخلي.

د سي آی اي پټې جگړې

په دې موده کې د ۱۹۶۸ز په اپريل کې د امريکا د جاسوسي ماموريت مرکز، د اوږد مهال جاسوسانو گومارلو پر پروگرام غوښتل له سره غور وکړي خو بريالي نه شول، د هغو جاسوسانو زياتره ټيمونه نيول شوي وو او ځينې يې په پوره باور د شمالي ويتنام له پوځيانو سره ملگري شوي وو، د شمالي ويتنام د يوه پوځي له نيول کيدو وروسته هغه وويل چې په ۱۹۶۲ز کې، کوز کړای شوی يو جاسوسي ټيم اوس د شمالي ويتنام تر فشار لاندې کار کوي. دې پوځي د ټيم نوم (رېمس) وښود، خو اونۍ وروسته شمالي ويتنام د (رېمس) ټيم د نيولو اعلان وکړ، او د امريکا د اس او جي (مطالعاتي څارنې گروپ) له لوري يې د هغو د دوکې د فعاليت مخه ونيوله، له دې څخه دا شک پيدا شو چې د امريکا په اس او جي ځواک کې دننه، د شمالي ويتنام کوم ايجنټ فعال دی.

په اگسټ کې ويتنام دا افشا کړه چې دوی د دې گروپ نور جاسوسي ټيمونه هم نيولي دي، اصلاً دغه ټيمونه له کوزيدو سره سم نيول شوي وو او د دوی تر واک لاندې وو، (اس او جي) له نورو ټيمونو سره اړيکې وساتلې او د انتقام اخیستلو پرېکړه يې وکړه. يو دغسې ټيم چې د فانټوم الوتکو له لارې يې د مرستو انتظار درلود، پر هغوی بمونه وغورځول شول، په پايله کې د شمالي ويتنام هغه پوځيان ووژل شول چې ځانونه يې د امريکا د (اس او جي) اړوند ټيم غړي بلل. ځينې وختونه يې د راډيوگانو داسې سيټونه وغورځول چې بمونه پکې ځای په ځای شوي وو. داسې کڅوړې هم وغورځول شوې چې د خوراكي موادو پر ځای پکې باروت وو.

* * * *

د سي آی اي پټې جگړې

بيا هم د لنډ مهال لپاره چې کوم جاسوسان استول کيدل هغه د شمالي ويتنام د چارواکيو له نفوذ نه خوندي وو، هغوی د سټراټا (د لنډ مهاله ځنگل ساتنې او هدف ټاکلو) پروگرام لاندې کوم جاسوسان واستول، د هغو هدف دا ؤ چې له شمالي ويتنام نه د هوچي من تر لارې پورې سرکونه وڅاري. دغه جاسوسان به د شمالي ويتنام د پوځيانو په بڼه وو، هغوی لږ برياوې درلودې ځکه چې تر هغو سرکونو پورې رسيدل ورته گران وو، خو هغوی د پروپاگاندا د دوو پاڼو په خپرولو بريالي شول. د ۱۳ مياشتو په اوږدو کې دغسې ۲۶ ماموریتونه ترسره شول، د ۱۴ ټيمونو په واسطه ۱۰۲ تنه جاسوسان واستول شول چې له هغو څخه ۲۶ تنه ووژل شول.

دغه ډول ماموریت د (ځمکې د پرېښتو) په نامه ترسره کيدل، تر دې نامه لاندې يو درجن ټيمونه واستول شول، په هر ټيم کې به د شمالي ويتنام د پوځ دوه يا درې تنه پخواني پوځيان شامل وو. دوی يې په لاوس او کمبوديا کې د دښمن د اکمالاتي لارو د جاسوسۍ لپاره استول. دغه کسانو به د شمالي ويتنام د پوځيانو د احوال وپرونکيو په بڼه له پوځيانو سره راشه درسه پيل کړه، هر ماموریت به يوه اونۍ دوام کاوه او بيا به يې دغه کسان بېرته را ايستل. د (سټراټا) په څېر (د ځمکې پرېښتې) هم د شمالي ويتنام والو له نفوذه خوندي پاتې شول.

د ۱۹۶۸ ز د نومبر په پيل کې د امريکا د انتخاباتو پر مهال چې د هغو په پايله کې د راتلونکي کال په جنوري کې ريچارډ نکسن د امريکا ولسمشر غوره شو، (اس او جي) ته په شمالي ويتنام کې د ايجنټانو استولو پروگرام ختمولو حکم ورکړ شو. ځکه خو يې بيا د ارجنسي، بورډن او اوډلز په نامه

د سي آی اي پټې جگړې

د فريب ورکولو ماموریتونو جعلی شبکو غوړولو ته پام وړاوه. دغه درې واړه د فريب ورکولو د (فورې) لوی پروگرام برخه وو.

ارجنسي به پیسې، پیغامونه او نور اسناد استول او په شمالي ویتنام کې یې داسې ذهنیت پیاوړی کاوه چې، د (اس او جي) یو ځواکمن جال غوړیدلی چې دوی پرې خبر نه دي.

د بورډن پروگرام له لارې یې د شمالي ویتنام پوځیان کارول، دوی ته به یې د اس او جي د یوې داسې شبکې په اړه غلط معلومات ورکول چې هغه شبکه به هیڅ نه وه، دوی به یې بیا د خپلو ایجنټانو په نامه په شمالي ویتنام کې راکوز کړل. تر دوی وړاندې به یې له الوتکو داسې پاراشوټ وغورځول چې د وگړو پر ځای به د کنگل ټوټې پکې وې، ځکه خو به دغه پاراشوټ سبا ته هم په ونو کې زنگیدل، او د شمالي ویتنام پوځ به د هغو خیالي جاسوسانو د نیولو لپاره ښه ډبر وخت سرگردانه وو، له هغو څخه به یې ځینې بندیان په لاوس کې کوز کړل، د دوی په ناخبرۍ کې به یې په سامان کې مخابروي وسایل د جاسوسۍ لپاره ځای پر ځای کړي وو. ځکه خو به چې دغه کسان د شمالي ویتنام د پوځ کومې چوڼۍ ته لارل نو د دغه ځای موقعیت به افشا کیدو او د امریکا الوتکو به بمباري پرې کوله.

د اوډلز پروگرام موخه دا وه چې د شمالي ویتنام واله پردې باوري شي چې په شمالي ویتنام کې نورې جاسوسي شبکې هم شته، هغو خیالي شبکو ته به مخابروي پیغامونه استول کیدل او اکمالات به ورته اچول کیدل.

پایله به دا وه چې د شمالي ویتنام څارگرې ادارې او پوځیان به د هغوی په لټون سرگردانه وو او زیات وخت او پیسې به یې لگیدلې.

د سي آی اي پټي جگړې

* * * *

د ۱۹۶۸ز په نيمايي کې ډگروال جان سن گلاب د امريکا د مرستندوی مطالعاتي او څارونکي ځواک د مشرتابه له دندې گوښه شو. د هغه پر ځای ډگروال سټيو کيوانا وټاکل شو، هغه په جنوبي ويتنام کې د (اس او جي) عمليات کم کرل، پر ځای يې تر سرحد پورې غاړې ماموریتونه زيات کرل. په ۱۹۹۶ز کې سن گلاب د (هيچټ) ځواک جوړ کړی ؤ. د امريکا سفير پر هغو بنديز لگولی ؤ چې د دوی په عملياتو کې به د يوه ټولي نه زيات پوځيان نه وي. خو په ۱۹۶۹ز کې دغه بنديز لرې شو. او (اس او جي) دا اجازه ترلاسه کړه چې دوی د آرام سمندر د عمومي قوماندان په تائيد د يوه غونډ په ظرفيت (هيچټ) ځواک جوړولای شي.

(اس او جي) په کونټم، ډانانگ او بان می ټواټ سيمو کې، دغسې څلور کنډکونه جوړ کړل. د دوی د گومارنې او تشکيل لويه ستونزه د څرخيو کمبود ؤ، د هيچټ د هر علميات لپاره ۱۲ څرخيو ته اړتيا وه. پردې ستونزې سربېره د هيچټ عملياتو له امله شمالي ويتنام اړ شو چې د هوچي من د لارو د ساتنې او دفاع لپاره زيات کسان وگوماري. په ۱۹۶۹ز کې د يوه اټکل له مخې د دې ساتونکيو شمېر ۷۰ زره کسان ؤ. د دوی په پرتله د اس او جي (مطالعاتي څارونکي ځواک) ټول ټال ۵۰ کسان وو.

د ۱۹۶۷ز په جون کې يو (هيچټ ماموريت) په لاوس کې د (آسکرايټ) نومي هدف پر خلاف ترسره شو. دا د جنوبي ويتنام دننه د (آشو) درې څخه ۲۵ ميله شمال لويديز لور ته يوه سيمه وه چې دلته له ۹۲۲ لمبر لويې لارې څخه يوه بله ۹۲يم لمبر لاره بېله شوې ده. دا گومان کيده چې په

د سي آی اي پټې جگړې

دې غرنۍ سيمه کې د شمالي ويتنام د پوځ ۵۵۰يم اکمالاتي او لوژستيکي خدماتو د گروپ مرکز دی. د امريکا د هوايي ځواک استخباراتو هم دغه معلومات ترلاسه کړي وو چې له شمالي ويتنام څخه د باندې، د دوی د پوځ تر ټولو ستره د وسلو زيرمه همدلته ده.

د خرڅيو د کوزيدو زون پر ځنگلونو د پټو غونډيو په منځ کې، يوې پيالې ته ورته ځای ؤ، په دې غونډيو د الوتکو ضد، دافع هوا توپونه او ماشيندار دريدلي وو، او سمڅپې يې هم جوړې کړې وې. سهار وختې لومړی B ۵۲ الوتکو پر ټوله سيمه سخته بمباري وکړه او يو زر دانې بمونه يې وغورځول، د شمالي ويتنام پوځيان وليدل شول چې له سمڅو راووتل او د تيلو د بيلرونو له بل شوي اور نه يې د وتلو هڅې کولې.

چې بمباري ودریده هيچت ځواک د خرڅيو په واسطه کوز کړای شو، خو له کوزيدو سره د شمالي ويتنام د عسکرو لخوا را ايسار شول، کمپنۍ ډېره تونده جگړه پيل کړه او هوايي مرسته يې وغوښته، چې له دې سره اې-ون اسکاى ريډرز جيت او خرڅۍ ور ورسيدې، خو د ويتناميانو د دافع هوا درنو ډزو تر بريد لاندې راغلې.

جگړه کړۍ ورځ او شپه روانه وه، سبا سهار ته بمبارد الوتکې راوړسيدې، هغو خوشه يي بمونه وغورځول، د عملياتي ځواک د پورته کولو لپاره خرڅۍ هم راغلې چې له هغو نه څلور وزره د دښمن د دافع هوا ډزو وغورځولې، په دې جگړه کې ۲۳ تنه امريکايان بې درکه شول چې له هغو څخه يې ۶ تنه وروسته وژلي وبلل. پاتې کسان يې را وايستل. د يوې را غورځول شوې خرڅۍ الوتکې پيلوټ جگتورن چارلس ولکلو په ټپي حالت کې ونيول شو،

د سي آی اي پټي جگړې

راتلونکي سهار چې کله هغه را په خود شو او کيناست وې ليدل چې دوه تنه روسي سلاکاران ورته ناست دي او ده ته گوري. په څلورمه ورځ سره له دې چې سخت ټپي ؤ. له تيارو څخه په گټه يې په کشولو ځان ويوست، د بنمن سبا ته د هغه په تېنټيدو خبر شو، خو په بيا موندلو کې يې ناکام شول، د مخابروي پيغام له استولو سره يې څرخي ور واستوله او له هغه ځايه يې راويوست، د هغه نوم په هغو کسانو کې ؤ چې مړه يې بللي وو.

* * * *

د ۱۹۶۹ز په پيل کې يو ځانگړی ډول زړور عمليات د (سپنډوز) په نامه په لاوس کې وشول، چې موخه يې په جنوبي ويتنام کې د لاوس او کمبوديا له سرحد نه درې ميله دننه د خاصو ځواکونو پر يوه مرکز د شمالي ويتنام د بريد ناکامول وو.

د (بين هيت) په نامه سيمه کې د دغه اډې د ساتنې لپاره د امريکايي خاصو ځواکونو ۱۲ تنه مامورين او د مونټاگنارد ۱۵۰۰ تنه گومارل شوي وو، د دوی په وړاندې د شمالي ويتنام دوو کنډکونو پرلپسې پر هغوی ډزې کولې، دې اډې ته يوازینی سرک غوڅ شوی ؤ، او ډېر شمېر دافع هوا توپونو د هوا له لارې ورته د مرستو رسول ډېر خطرناک کړي وو.

د مارچ پر ۳مه ماينام مهال د بنمن د لسو ټانکونو په مرسته بريد پيل کړ چې ناکام کړای شو، خو تر دې وروسته وليدل شول چې د د بنمن نور پوځيان راغلل.

د مارچ پر ۴مه د هيچټ ځواک اي کپتان بابي ايونز په مشرۍ له کونټيم څخه ننوتل، هغوی سمدستي له لويې لارې ۳۰۰ متره پاس خپل مرکز جوړ

د سي آی اي پټې جگړې

کړ، د دې ماموریت موخه د ۱۱۰ لمبر لارې بندول وو چې دښمن ته مرسته ونه رسیږي، دښمن سمدستي ډزې پیل کړې خو د کلکو سمخو په سبب کوم خاص زیان وانه وښت، د شپې لخوا دښمن هڅه وکړه چې د دوی تر شا کاروانونه تېر کړي، خو پر هغو د خرخیو او جیت الوتکو بمبارۍ وشوې، د شپې دښمن د یوه برید هڅه هم وکړه، راتلونکې شپه دښمن یو ځل بیا د یوه کاروان د تېرولو هڅه وکړه چې په ډزو او مقابله یې مخه ونیول شوه. د هېچت کنډک تر شپږو ورځو پورې په خپل مورچل کې پاتې شو، دوی د دښمن شپږ لارۍ له منځه یووړې، عملیات بریالي وو او د دښمن اکمالاتي نظام ښه زیانمن شو. په ۱۹۶۹ز کې د کمبودیا سهانوک دل بندر له ختیځې اروپا څخه شمالي ویتنام ته د وسلو او اکمالاتو تر ټولو ستره لاره گرځیدلې وه. له بندر نه د وسلو بارونه د شمالي ویتنام د څارگرې ادارې (ترنه سات) په لویو لویو لاریو کې له نام پنه نه د باندې یوې لویې ډیپو ته راوړل کیدل. له هغه ځایه بیا د اووم لمبر لویې لارې څخه فوش هک ته تلل، او وسلې د شمالي ویتنام پینځمې او اوومې اکمالاتي فرقې او د ویت کانگ ۹مې د اکمالاتو قوې ته سپارل کیدل، دلته ډېر مرکزونه وو چې تر ټولو لوی یې د کمبودیا له سرحد نه یوازې درې میله دننه ؤ.

د امریکا استخباراتي سرچینو د کمبودیا د دغه تش په نامه بې طرفۍ په اړه زیات شواهد چمتو کړل. ریچارد نکسن د ۱۹۶۹ز په جنوري کې ولسمشر شو او له شمالي کوریا سره د سولې په خبرو بوخت ؤ. هغه ته دغه شواهد ور وښودل شول، او د ۱۹۶۹ز په فبرورۍ کې یې د کمبودیا دننه د شمالي ویتنام پر پوځي مرکزونو د (B52) الوتکو د بمبارۍ پلان جوړ

د سي آی اي پټې جگړې

کړ، په مارچ کې ولسمشر نکسن شمالي ويتنام ته دوه ځله گواښ وکړ چې که د مسالې د حل لپاره د سوله ايزو هڅو په بهير کې پر امريکايي پوځ بريدونه وشول نو ځوابي عمليات به وکړي. شمالي ويتنام د دې گواښونو پروا ونه کړه او پر سايگون يې د توغنديو بريد وکړ. درې ورځې وروسته B52 سټراټ فوټريش الوتکو د فښ هک په سيمه کې د شمالي ويتنام پر پوځي مرکزونو بمبارۍ وکړې چې په پايله کې يې د وسلو او باروتو ډبرې زيرمې له منځه لاړې.

يوه مياشت وروسته د کمبوديا له ميموت ښار نه ۱۴ ميله جنوب ختيځ ته د شمالي ويتنام پر اډې د بمبارۍ پرېکړه وشوه، له دې سره دا پرېکړه هم وشوه چې يو پوځ سيمې ته ننوزي او له بمبارۍ سمدستي وروسته ځمکنۍ حمله وکړي. دغه مسووليت د سي سي اس سل کسيس هيچټ کنډک ته وسپارل شو، چې د مونټاگنارډ قبایلو څخه جوړ شو. تر دې مهال يې ډينيل بون عملياتو ته د (سالم هاوس) نوی نوم ورکړی ؤ، ځکه چې د لومړي نامه په اړه نيوزويک يو راپور خپور کړ او هغه يې افشا کړی ؤ.

د ۱۹۶۹ز د اپريل پر ۲۴مه هيچټ ځواک د څلورو څرخيو په واسطه په سيمه کې کوز کړای شو، له بمبارۍ نه څو دقيقې وروسته دغه څرخۍ د کيناستلو زون ته ورسيدې، خو سمدستي ډبرې سختې ډزې پيل شوې، د هيچټ کسان د بمونو په کندو کې له ډزو پټ شول او ځوابي ډزې يې پيل کړې، تر ټولو لومړی د خاصو ځواکونو جگتورن ارنست په گولۍ ولگيد او ووژل شو، ورپسې کپتان جيمز کاهل سخت ټپي شو، په دې موده کې له څرخيو څخه د مرستې لپاره د توغنديو ډزې پيل شوې، دغه وخت د

د سي آی اي پټې جگړې

کنډک د دوهم ټولي لومړی بریدمن گریگ هرېگن هم ووژل شو، دغه مهال د پوځیانو د ایستلو لپاره یوه څرخۍ (هلیکوپتره) راغله، خو د سختو ډزو له لامله هغه کینستلای نه شوای، دغسې نورې هڅې هم ناکامې شوې او جگړې دوام وکړ، چې د هېچت ځواک زیانونه پکې زیات شول، ناڅاپه د استرالیا د هوایي ځواک یوه کنبرا بمبارد الوتکه راغله، دغه الوتکه د پان رنګ په هوایي ډگر کې دریدلې وه او د بیړنۍ وضعې د زنگ له اوریدو سره بیله اجازې د کمبودیا له سرحده تېره شوه او هلته راغله، د هغې بمباري اغیزمنه ثابته شوه او د څرخيو په واسطه د هېچت پاتې کسانو د را ایستلو فرصت برابر شو. په دې عملیاتو کې د جیري شراتور په نامه یو پوځي ورک شو چې وروسته یې مړ وباله.

د هېچت ځواک له لوري په لاوس کې تر ټولو بریالي عملیات د ۱۹۷۰ میلادي په وروستیو کې وو، سي آی اي د (هانریبل ډریگن) په نامه عملیات چې د هیواد په جنوب کې د یوې سیمې د بېرته نیولو لپاره وو، د مرستې غوښتنه وکړه، د شمالي ویتنام پوځ ډېر کلک مقاومت کاوه او په عملیاتو کې شریکو د همونګ نامنظمو گروپونو ته ډېر سخت زیان واوښت، که دغه عملیات ناکام شوي وای نو په جنوبي لاوس کې د کمونیستانو د برلاسی مخه بیا هیچا نشوای نیولای.

سي آی اي له مطالعاتي څارونکي ځواک (اس او جي) وغوښتل چې په سیمه کې د شمالي ویتنام د پوځ شاتني مرکز ته چې په چاوانې کې ؤ د هېچت ځواک یو کنډک واستوي. دغه ځای له لاوس نه له هغه حد نه شل میله وړاندې ؤ چې هېچت ځواک له هغو څخه د تېریدو اجازه نه درلوده.

د سي آی اي پټي جگړې

خو د دې عملياتو لپاره په لاوس کې د امريکا سفير له اس او جي څخه دغه بنديز لرې کړ.

د (ټپل ونډ) په نامه دغه عمليات د هيچټ ځواک بي کنډک ته وسپارل شول، چې په کونټيم کې يې قرارگاه وه، د سپټمبر پر ۱۱مه د کپتان (يو جين مکارلي) په مشرۍ د خاصو ځواکونو ۱۵منصبدران له ۱۱۰ تنو مونټاگنارډ بې نظمه پوځيانو سره، د دې ځواک په درې څرخيو کې (ډاک ټو) ته ورسيدل. له هغه ځايه د تېلو له اخيستلو وروسته څرخۍ بيا والوتې او له سرحد سره جوخت له پنځوس ميله مزله وروسته د لويديز په لور چاوانې ته ور وگرځيدل، کله چې د بولوونيس لوړو غونډيو ته ورسيدل تر سختو ډزو لاندې راغلل، يو عسکر ټپي شو، خو درې واړه څرخۍ د کوزيدو زون ته ورسيدې او ځواک يې هلته کوز کړ، چې شمال ختيځ لور ته وخوځيدل، لږ ځنډ وروسته يې د تيلفون زنگونه واوريدل، دوی هغه لور ته وړاندې ورغلل، وې ليدل چې هلته د شمالي ويتنام د پوځ د اکمالاتو يو لوی مرکز دی چې په توغنديو ډکې سمخې پکې دي. هغه يې په باروتو والوزول، وړاندې روان شول، په مخه کې د شمالي ويتنام د پوځ له يوې ډلې سره مخ شول چې په جگړه کې د دوی زيات پوځيان ټپيان شول. هغوی يې په څرخيو راوکښل، چې بيا د هيچټ ځواک کسان هماغسې د لويديز په لور پر مخ روان وو، پر سرونو يې د بدرگې سي ۱۳۰ سپيکټر ډوله هليکوپټرې دورې خوړې. د سپټمبر پر ۱۲مه د ځنگل په يوه گوښه کې له يوه چاک نه دوی د ۱۲ لاريو او د شمالي ويتنام د زيات شمېر پوځيانو يو کاروان وليد چې له هغه ځايه نيم ميل لرې ۱۶۵م لمبر لويې لارې په لور روان ؤ،

د سي آی اي پټې جگړې

دوی مرکز ته خبر ورکړ او ای-ون سکای ریډرز جیټ راورسیدې بمباري یې وکړه چې لاری پکې له منځه لاړې او د شمالي ویتنام پوځیان تیت او پرک شول.

تر دې مهاله د هیچټ ۲۰ تنه ټپیان شوي وو چې د روغتیایي مرستو لپاره یې له هغه ځایه کښلو ته اړتیا وه، په دې موخه یوه شي سټالین الوتکه هلته راغله، خو د دښمن پر ډزو یې ټانکی سوری شوه او هغه له دې ځایه ووتله خو پینځه میله لرې بېرته بنکته کیدو ته اړه شوه. تر دې وروسته یوه بله څرخۍ راغله او د کیناستلو په زون کې رانښکته شوه، خو د دښمن د توندو ډزو له لامله هغه هم بېرته لاړه. هغه هم په گوليو لگیدلې وه او پینځه دقیقې وروسته کوزیدو ته مجبوره شوه.

تر دې وروسته هیچټ ځواک د ۱۶۵ المبر لویې لارې پر سر په کمرونو کې مورچل ونيو. پردې شپه پر دوی څو بریدونه وشول چې ټول یې په شا وتمبول، د سپتمبر پر ۱۳مه یې بیا پرمختگ ته دوام ورکړ. درې ساعته وروسته یې ډېرې سمخې وموندې. پر هغو یې لومړی هوايي بمباري وکړه، بیا دوی ځمکنی برید پیل کړ، په پایله کې د شمالي ویتنام پوځ کنډکونه له سمخو وټنټیدل، د دې سمخو له لټولو سره دوی ته زیاته اندازه اسناد هم په لاس ورغلل.

تر دې وروسته هېچټ کندک د بېرته ستنیدو پرېکړه وکړه، هوايي مرسته یې وغوښتله او د څرخيو د کوزیدو یوه زون ته روان شول، په وروستیو شیبو کې یې دښمن ته د دوکې ورکولو لپاره د الوتکې کوزیدو ځای ته

د سي آی اي پټي جگړې

مخه کړه، پر دښمن چې د دوی د پاسه په غونډيو کې وو بمباري روانه وه، وروسته ټول ټيم د هلیکوپترو په واسطه له هغه ځايه را وايستل شو.

دغه عمليات ډېر بريالي وو، که څه هم درې تنه مونټاگنارډ ووژل شول او ۳۳ نور ټپيان شول، په داسې حال کې چې ۱۶ تنه امریکايان هم ټپيان شوي وو، دوی بيا د شمالي ويتنام د اکمالاتو، تاسيساتو او نظام ته سخت زيان وړاوه، ۴۰۰ تنه پوځيان يې ور ووژل او زياته اندازه مرمۍ او باروت يې والوزول، پردې سربېره کوم اسناد چې په لاس ورغلل له هغو څخه يې ډېر قيمتي معلومات ترلاسه کړل. چې پکې د هغو وسلو او مرميو تفصيل هم ؤ چې د شمالي ويتنام پوځ ته رسيدلي وو، همدارنگه په ۴۰۰ مخونو کې يو داسې سند هم ؤ چې د ويتنام د ۵۵۹ لمبر د لوژيستيکي او ترانسپورتي خدماتو د ځواک بشپړ معلومات پکې وو.

تردې وروسته د امریکا په پالیسي کې د ويتنامي کيدو(ويتناميزيشن) د پالیسي توکي زيات شول، چې د هغو له مخې د عملياتو مسووليت ورو ورو د جنوبي ويتنام پوځ ته ليرديد، د امریکا حکومت لارښوونه وکړه چې نور به هېچت ځواک په لاوس کې کوم عمليات نه ترسره کوي.

(اس او جي) چې په دې ټوله موده کې له کومې ستونزې سره لاس او گريوان وو، له هغو څخه يو دا ؤ چې د دوی له عملياتو څخه دښمن خبريدو، ځکه خو دغه بدگوماني زياته شوه چې د جنوبي ويتنام په پوځ کې په لوړه کچه د دښمن جاسوسان شته، دغه شک د ۱۹۷۰ز په پيل کې زيات شو کله چې له هنويي څخه د شمالي ويتنام پوځ ته استول شوی يو مخابروي پيغام ونيول شو، په دې پيغام کې د (اس او جي) د ځای پر ځای

د سي آی اي پټې جگړې

کیدو او اهدافو په اړه تفصیلي معلومات وو، له دې وضعې سره د مقابلې لپاره یې د جنوبي ویتنام پوځ ته غلط معلومات ورکول پیل کړل، خو ډېره گټه یې ونه کړه، ځکه چې کله به کوم ټیم وگومارل شو نو جاسوسانو ته د هوايي بریدونو راپورونه لوستل آسانه وو، ځکه خو اس او جي (مطالعاتي څارونکی ځواک) د بېلې لارې په غوره کولو غور پیل کړ.

د ۱۹۷۰ز د اپریل پر ۲۹مه د جنوبي ویتنام ۱۲زره کسيز پوځ د امریکایي سلاکارانو په ملتیا د کمبودیا له سرحده تېر شو، د (پیرټس بیک) پر سیمه یې برید وکړ. دوې ورځې وروسته د می پر لومړۍ امریکایي پوځ هم په کمبودیا کې پرمختگ پیل کړ. د دوی هدف د شمالي ویتنام د پوځیانو او ویت کانگ پناه ځایونه وو. لومړی امریکایي او د جنوبي ویتنام ځواکونو پر (فش هک) برید وکړ چې هلته د دښمن اوه زره تنه پوځیان وو، د پلېکو په جنوب لویدیز کې د امریکا د څلورمې لویو پلویو ځواکونو د شمالي ویتنام د یوه عصري روغتون درک ولگاوه، هلته یې پینځه سوه تنه وریژې هم تر لاسه کړې، د می پر اوومه په کمبودیا کې د شمالي ویتنام پوځ د تر ټولو ستر مرکز هم د امریکایانو په لاس کې ولوید، له هغه ځایه ۱۴۸۴میله وسلې، ۱۵لکه مرمۍ، د باروتو ۲۲ صندوقونه او ۳۰ ټنه وریژې لاس ته ورغلل. د می پر اتمه یوه د وسلو ډیپو هم ونیول شوه، او یوه لویه اکمالاتي ډیپو چې پر ۱۴مه لویه لاره پرته وه امریکایي ځواکونو ونیوله.

په دې موده کې B52 الوتکو د شمالي ویتنام پوځیان لټول، څو اونۍ وړاندې د یوې سیمې په اړه دوی ته یو خبر رسیدلی ؤ چې دلته د هغوی مرکز دی، ځکه خو دوی له دې سیمې نه د تیښتې پر لارو او د میموت په

د سي آی اي پټي جگړې

شمال لويديز کې پروت کمپ بمباري وکړه، چې د دښمن ۱۰۱ تنه پکې ووژل شول.

پر کمبوديا د بريد پر سر په ټوله امريکا کې مخالفتونه وشول، تر دې چې نکسن له هغه ځايه بېرته د پوځونو ايستلو حکم وکړ، ځکه خو له کمبوديا نه د جون تر ديرشمې ټول پوځيان ووتل. په دې سيمه کې چې کوم عمليات ترسره شول په پايله کې ۲۳ زره سالت ټوپک او ماشيندار، ۲۵۰۰ ميله ماشيندار او داشکې ۶۲ زره لاسي بمونه، ۱۵ لکه ډول ډول مرمۍ، يو لک ۴۳ زره د هاوان مرمۍ، ۷۹ زره ټنه وريژې لاس ته ورغلل، پردې سربېره ۴۳۵ عرادي موټر له منځه يوړل شول او يا ونيول شول. د امريکا او جنوبي ويتنام ۱۰۸۴ تنه پوځيان ووژل شول ۵۷۴۹ تنه ټپيان او ۱۳ تنه ورک شول. د شمالي ويتنام او ويتکانگ ۱۱۳۴۹ تنه پوځيان ووژل شول. او ۲۳۲۸ تنه يې ونيول شول.

خو د دښمن زيات شمېر پوځيان په تېښته بريالي شول او ۸۰ ميله لرې واوښتل، چې په کمبوديا کې د امريکايي پوځ د عملياتو لپاره په دغه ساحه کې دننه ټاکل شوې وه، دوی نور هم دننه لاړل او د لوس دننه يې نوي مرکزونه جوړ کړل.

د ۱۹۷۰ په جون کې د ډگروال سټيوکيوان پر ځای د امريکايي ځواکونو د اس او جي قوماندې ډگروال جان سيډلر ته وسپارل شوه، هغه په ۱۹۵۸ ز کې له خطر سره د مقابلې او له لوړې ارتفاع څخه په پاراشوټو کې د ښکته کيدو مهارتونه ترلاسه کړي وو.

د سي آی اي پټې جگړې

د قوماندي له ترلاسه کولو او د (اس او جي) په وړاندې، د عملياتي خطرونو په اړه له معلوماتو وروسته هغه د عملياتي ټيمونو استولو په لړ کې د خپلو زده کړيو اصولو د پلي کولو پرېکړه وکړه، د فلوريډا په نامه يې يو شپږ کسيز ټيم جوړ کړ، چې په هغو کې بريدمن کلف نيومن، بريدمن سيمي هرناډيز او ميلون هيل، د جنوبي ويتنام د پوځ يو منصبدار او دوه د مونتاگنارډ قبائلي پوځيان شامل وو، دوی يې د تن پر تن جگړې او خطر سره د مقابلې د زده کړو لپاره او کيناوا ته واستول. په بېرته راستنيدو کې يې ازموينه ترې واخيسته، چې بيا يې دوی مسلکي کوماندو وگڼل.

دغه ټيم يې د نومبر په ۲۸مه، د شپې په يوه بليک برډ الوتکه کې په يوه فرعي ميدان کې راکوز کړ چې کلکه ساتنه يې کيدله، راتلونکې څلور ورځې دې ټيم د تيلفون د مزي په موندلو تېرې کړې، په پينځمه ورځ يې په څرخۍ کې پورته کړل او د تايلند په ختيځ کې يې ناگون فانوم مقام ته ورسول، له هغه ځايه دوی جنوبي ويتنام ته راغلل، دا د نړۍ په کچه لومړني (له لوړې ارتفاع څخه د پاراشوټو په وسيله د راکوزيدو) عمليات وو.

په ۱۹۷۱ز کې يې څلورو امريکايانو ته دغه روزنه ورکړه، چې په مې مياشت کې يې د شاو په دره او د کهې سنه سيمي ترمنځ عمليات وکړل، له کوزيدو سره د دوی يو تن هغه مهال ټپي شو چې په خپل جيب کې پراټه باروت يې وچاوديدل، بل تن يې د کوزيدو پر مهال ټپي شو، دوی دواړه يې له هغه ځايه راوکښل، خو نورو يې خپل جاسوسي ماموريت پایته ورساوه او پينځمه ورځ بېرته راستانه شول. يو درېيم ټيم چې څلور غړي يې امريکايان وو، د روزنې له تېرولو وروسته د لاوس سرحد ته نږدې له ډانانگ

د سي آی اي پټې جگړې

څخه ۶۰ ميله جنوب لويديز ته، په يوه سيمه کې راکوز کړای شول. هلته د معلوماتو له مخې د شمالي ويتنام ښه زيات پوځ ځای پر ځای ؤ. د جون پر ۲۲مه د شپې دغه ټيم له کوزيدو سره تيت شول. بریدمن بات او بریدمن سترولهن له کوزيدو سره ټپيان شول، په سيمه کې د شمالي ويتنام پوځ موجود ؤ، زر تر زره يې د ټيم د راپورته کولو لپاره (برائټ لايټ) عمليات وکړل. سترولهن څرخي. ته د خپل موقعيت د ښودلو لپاره د لوڅرې بم وکاراوه، خو څرخي. يوازې جگتورن جيسي کيمپ بېل او تورن بلي وا راپورته کړای شول. ځکه دغه مهال ماښام شوی ؤ، سبا ماسپښين څرخي. د هغوی دواړو راپورته کولو لپاره بيا ورغله، بات يې وموند خو د سترولهن هيڅ درک معلوم نه شو، هغه د شمالي ويتنام پوځيانو ژوندي نيولی ؤ.

څلورم (ايچ اي ايل کيو) له لوړې ارتفاع څخه د پاراشوټ په واسطه راکوزيدو عمليات تر ټولو بريالي وو. د کپتان جم ستوارټر په مشرۍ يو څلور کسيز ټيم د سپتمبر په پيل کې د پليکو په شمال لويديز کې په (پلي ټراپ) دره کې پلي کړای شول، راتلونکي څلور ورځې ټيم د درې ارزونه وکړه، پينځمه ورځ يې بېرته راپورته کړل.

وروستی دغه ماموريت يوه مياشت وروسته ترسره شو، يو څلور کسيز ټيم له پليکو څخه ۲۵ ميله جنوب لويديز ته د کمبوديا د سرحد دننه په اياډانگ دره کې کوز کړای شول. راتلونکې ورځ دوی د شمالي ويتنام له يوه وسله وال گروپ سره مخامخ شول چې دوی په ډزو هغوی ټول ووژل، دوه ساعته وروسته يې ټيم بېرته راو ايستلو.

د سي آی اي پټې جگړې

پر کمبوديا له برید وروسته، امریکا له جنوبي ویتنام نه د خپلو پوځونو ایستل چټک کړل. هغوی یوازې د لویو ښارونو په ساتنه کې بوخت شول، امریکایي پوځ د ویتنام د منځنیو جگو سیمو، غیر پوځي سیمو او د جنوبي ویتنام سره تړلیو سیمو څخه ووتل او پریښي ځایونه یې د جنوبي ویتنام پوځونو ونيول، خو هغوی د شمالي ویتنام د پوځونو د پرمختګ مخه نشوای نیولی، چې ډېر زر هغه یادو سیمو ته ننوتل، او د اکمالاتي لارو لیکې یې له لاوس نه تر ویتنام پورې وغځولې.

د ۱۹۷۱ز د جنوري پر ۲۱مه د پینځم خاص ځواک گروپ (هوايي کومانډو) له جنوبي ویتنام نه تر وتلو لږ وړاندې خپله وروستی اډه هم د جنوبي ویتنام خاص ځواک ته وسپارله، د دوی له وتلو وروسته د مطالعاتي څارونکي ځواک، عملیاتي او مشورتي ځواکونه چې د امریکا د خاصو ځواکونو څخه وو، د خپلو مرکزونو د ساتنې په دنده وگومارل شول.

مطالعاتي څارونکي ځواک تر فبروري پورې لاوس ته ټیمونه استول، خو د فبرورۍ پر ۶مه د اس او جی مشر ته حکم وشو چې په لاوس کې خپل ټول عملیات ختم کړي، د دې پر ځای یې د دوی د فعالیت لپاره د لاوس د سرحد او غیر پوځي سیمې کې شپږ میله ژوره ساحه ور په نښه کړه، دغه مهال ان اي ډي (سمندري چټک ځواک) بیا فعال شوه د فبروري پر ۱۹مه یې څلورو کینبستیو د شمالي ویتنام یوه برید کوونکې بیړۍ ویجاړه کړه او دوو نورو ته یې زیان ورساوه.

د مطالعاتي څارونکي ځواک عملیات د ۱۹۷۱ تر مني پورې دوام درلود. وروستي عملیات د ۱۹۷۱ز په دسمبر کې د اشاو په دره وشول، هلته د دوی

د سي آی اې پټې جگړې

ټيم د دښمن د ټانکونو او زغره والو موټرو ځای معلوم کړ او د هوايي برید په ترڅ کې يې هغه له منځه يووړل.

د ۱۹۷۲ز په مارچ کې يې، ايم اې سي وي مطالعاتي مشورتي گروپ ږنگ کړ.

د دوی ماموریت له دې درکه ډېر بريالی ؤ چې، د دوی په سبب په لويه کچه د شمالي ويتنام پوځ د دې پر ځای چې په جنوبي ويتنام کې عمليات ترسره کړي، په لاوس او کمبوديا کې په دفاعي عملياتو بوخت پاتې شول. د يوه اټکل له مخې د دوی هر مامور د شمالي ويتنام ۶۰۰ تنه پوځيان له کاره غورځولي وو، د دوی هيچت گروپونو د دښمن زياته اندازه وسلې او وسايل له منځه يووړل او په جنوبي ويتنام کې يې د دوی د عملياتو توان له منځه يووړ، پردې سربېره اس او جي (مطالعاتي څارنکی ځواک) پخپله او د هوايي مرستو په سبب په لاوس او کمبوديا کې په زرگونو ويتناميان عسکر ووژل چې غوښتل يې جنوبي ويتنام ته ننوزي او د امريکايي او جنوبي ويتنام د پوځونو پر خلاف وجنگيږي.

د دوی رواني جگړه هم اغيزمنه وه، چې له امله يې د شمالي ويتنام پوځ ډېر وسايل د هغو د اغيز ماتولو لپاره په کار واچول.

خو د دوی د اوږد مهاله جاسوسانو استولو پروگرام بريالی نه ؤ چې په هغو کې د شمالي ويتنام جاسوسانو له پيله نفوذ کړی ؤ، همدغسې د اس او جي د جاسوسو ټيمونو معامله هم ده چې د دوی مخبري به په سايگون کې ناست يوه يا څو کسانو کوله، کله چې دا څرگنده شوه استول شوي ټيمونه د شمالي ويتنام د پوځيانو تر فشار لاندې کار کوي. نو اس او جي له هغوی

د سي آی اي پټې جگړې

سره اړیکې وساتلې او هڅه یې کوله چې په دوکه کې هغوی وساتي او خپل کار پرمخ بوزي. د دې پایله دا شوه چې د شمالي ویتنام جاسوسانو به خیالي جاسوسان لټول او پردې به ستومانه وو.

په ۱۹۷۳ز کې د امریکا د لومړي ځل لپاره دا ومنله چې د دوی پوځیان په لاوس او کمبودیا کې له ۱۹۶۵ز راپه دې خوا په عملیاتو کې وژل کیږي. په رسمي ډول د وژل شویو شمېر ۸۱ تنه وښودل شو، خو په حقیقت کې د دوی تر درې سوه تنو زیات جاسوسي مامورین ووژل شول.

(د ویتنام په جگړو کې د امریکا ۵۸ زره پوځیان وژل شوي چې د دې اثر په راتلونکي څپرکي کې امریکایي چارواکیو پرې اعتراف کړی او دوی یې په افغانستان کې له پخواني شوروي څخه کسات واخیست. ژباړن)

(۲)

افغانستان

له ۱۹۷۹-۲۰۰۱ز پورې

د ۱۹۷۹ز د دسمبر ۲۴مه شپه د افغانستان له پلازمېنې څخه د باندې، په هوايي ډگر کې د شوروي اتحاد د ډېرو زياتو الوتکو رابښکته کيدل پيل شول. د کابل شمال ته په ۴۰ ميلۍ کې د بگرام پر هوايي ډگر ۱۰۵يمه د شوروي ځواکونو کومانډو او پاراشوتي قوا راکوزيدله چې په هغو کې د ۱۰۳يمې او ۱۰۴مې فرقې دوه غونډونه هم وو، همدغه ننداره په ختيځ کې د جلال آباد او په لويديز کې د شينډنډ په هوايي ډگرونو کې هم تکراريدله. د دسمبر د ۲۷مې تر ماښام پورې ۵زره تنه دغه ځواکونه کابل ته ننوتلي وو، په دې موده کې دوه موتوريزه ۳۵۷يمې او ۶۶مې قواوې(لواوې) د ترکمنستان په سرحد کې د کشکا له بندر نه د هرات او بيا د شينډنډ، فراه او کندهار په لور وخوځيدې او بيا يې هغه ټول ښارونه ونيول، په همدې وخت کې ۳۶۰مه لوا له ازبکستانه افغانستان ته ننوتله او

د سي آی اي پټې جگړې

د ترمذ له بندره تېره شوه، د مزار شريف له لارې د سالنگ په لور راغله او د دسمبر پر ۲۶مه کابل ته راورسيده.

په شمال ختيځ کې ۲۰۱۱مې او ۱۶مې مېوتوريزه قواؤ بغلان، بدخشان او کندز ونيول، د مرکز د ۴۰ مې فرقي جنرال ولاديلين ايم ميخايلوف چې په ترکمنستان کې د شوروي ځواکونو قوماندان ؤ، بگرام ته راغی او په افغانستان کې د شوروي پوځونو عمومي قوماندان شو.

د دسمبر پر ۲۷مه ماينام، شوروي کوماندو ځواکونه له بگرام نه راغلل، د پلازميني مخابراتي سيستم، کورنيو چارو وزارت او کابل راډيو يې ونيول، دوی په ټول ښار کې د وزارتونو او نورو مهمو ځايونو شاوخوا ته سنگرونه ونيول.

ولسمشر حفيظ الله امين په دارلامان ماني کې ؤ، کله چې د روسيې خاص ځواکونه هلته ورغلل د افغان ځواکونو او روسي قواوو ترمنځ سخته نښته راغله، له روسي ځواکونو سره د کا جي بي کسان هم وو، چې قوماندې يې د خاصو ځواکونو د افسر ډگروال بويارينوف پر غاړه وه.

د روسي ځواکونو قوماندې د تورنجنرال وکتور پاپوتين پر اوږو وه، دې گروپونو دارلامان ماني ونيوه، د کا جي بي گروپ دنده د حفيظ الله امين وژل وو، کله چې دغه ډلې د ماني په لور ورغلې افغان ساتونکيو ماني ته د ننوتلو اجازه ورنکړه، چې هغوی بيا په ډزو ووژل، دوی په زغره والو موټرو کې سپاره وو، هڅه يې وکړه چې دروازه پر موټر ووهي او ننوزي، خو دروازه کلکه وه ماته نه شوه، روسي کوماندويانو سمدستي شاوخوا ته افغان پوځيان ووژل.

د سي آی اي پټي جگړې

بيا د کا جي بي ټيم د ماڼۍ په لور را وړاندې شو، د ماڼۍ دننه نقشه دوی ته د کا جي بي يوه مامور ميخائيل طالبوف چمتو کړې وه، د منځنۍ آسيا اوسيدونکی طالبوف د کا جي بي د بهرنیو استخباراتو د څانگې يو افسر ؤ چې د وژنو، خاصو عملياتو او دې ته ورته فعاليتونو تجربه يې درلوده. نوموړی په سپتمبر کې د ډوډۍ پخوونکي په بڼه دلته راغلی ؤ تر څو امين په زهر ووژني. هغه دوه ځله هڅه کړې وه خو بريالی نه شو. چې وروسته يې د ماڼۍ دننه نقشه او د امين د کړو وړو او معمولو فعاليتونو په باب راپورونه استول پيل کړل.

بويارينوف او د هغه گروپ چې کله دارلامان ماڼۍ ته ننوتل نو د ننه د امين د ساتونکيو له سخت مقاومت سره مخ شول. په دې کې يې زيات شمېر کسان ووژل شول خو د لومړي پور تر زينو لاندې ورسيدل، هلته د امين ساتونکی ټيم چې د کا جي بي روزل شوي کسان وو له دوی سره سخت کيوتل، بويارينوف له دې وېرې چې ډلې يې ماتې نشي د نورې مرستې لپاره راوگرځيدو خو دا يې هير شوي وو چې خپلو ځواکونو ته يې په دروازه کې امر کړی ؤ چې هر څوک له ماڼۍ راووزي نو ويې وژني، ځکه خو چې له ماڼۍ راووت خپلو کسانو يې وواژه.

بالاخره له توندې جگړې وروسته تورنجنرال وکتور پاپوتين هم ووژل شو، خو ماڼۍ روسي ځواکونو ونيوه، حفيظ الله امين يې ونيو او ويې واژه، له ده سره د ده خدمتگاران او د کورنۍ غړي هم ټول ووژل شول.

په دې شپه د کابل خلکو په پام کم نهو بجو د خلق ديموکراتيک گوند د پرچم ډلې د مشر ببرک کارمل وينا واوریده چې د کابل په څپو له تاشکند

د سي آی اي پټې جگړې

راديو خخه خپره شوه. په دې وينا کې نوموړي اعلان وکړ چې حفيظ الله امين ته د انقلابي محکمې له خوا د مرگ سزا ورکړای شوه، او ده د هيواد واک په لاس کې اخيستی دی، او شوروي اتحاد د ده د پوځي مرستې غوښتنه منلې ده. په دې بهير کې روسي پوځونه د افغان پوځ له مقاومت سره مخ وو، کابل ته نږدې د قرغې اتمې فرقې سخت مقاومت وکړ، همدارنگه په کندهار کې ۱۵مې فرقې سخته مقابله وکړه، په هرات او جلال آباد کې هم توندي او اوږدې جگړې وشوې، په نورو برخو کې پخوا تر دې چې افغان پوځونه وځوځيږي، روسي پوځونو هغوی فلج او بې وسلې کړل، تر دې وړاندې چې افغان هوايي ځواک کوم اقدام وکړي ټول هوايي ډگرونه روسي ځواکونو ونيول. په کابل کې هم تر درې ورځو پورې جگړه روانه وه. که څه هم د دې ټول مقاومت ماتولو څو اونۍ وخت ونيو، د ۱۹۸۰ په مارچ کې روسي پوځونو پر کابل او نورو مهمو ښارونو بشپړ واک ترلاسه کړ او خپل لاسپوڅی حکومت يې جوړ کړ. تر دې مهاله روسان پردې خبر نه وو چې دوی ايله اوس داسې جگړې ته ورننوتلي دي چې تر نهو کلونو پورې به دوام کوي.

افغانستان په وچه کې ايسار هيواد دی چې شمال ته يې ازبکستان، تاجکستان او ترکمنستان پراته دي، لويديځ ته يې ايران او ختيځ ته يې پاکستان دی.

له شمال نه جنوب ته ۶۰۰ ميله او له ختيځ نه لويديځ ته اته سوه ميله اوږد پروت دی. دغه هيواد په درې لويو برخو ويشلی، شمال ته هواره سطحه

د سي آی اي پټې جگړې

چې د دې هیواد کرنیزه سیمه ده او شمالي برید یې ډېره برخه د آمو سیند دی.

مرکزي لوړې سطحې چې د هیمالیا د غرونو لړۍ (هندوکش غرونه) دي، او جنوب لويديځ جگې او نیمه سارايي سطحې چې ریگستان نومې دښته هم پکې شامله ده.

د منځنۍ غرنۍ سیمې له شمال ختیځ څخه ۷۱۵ میله اوږد د هلمند سیند جنوب لويديځ لور ته له پاسه مخ پر خور بهیږي.

د افغانستان تر نیمايي زیاته برخه نفوس پښتانه دي، چې ډیری برخه یې په جنوب او ختیځ سیمو کې اوسیږي، نور قومونه تاجک دي چې په شمال او لويديځ کې اوسیږي، ازبک دي چې د هندوکش په شمال کې زیاتره په کرڼه بوخت دي، او هزاره دي چې په مرکزي سیمو کې اوسیږي او کډوالو ته ورته ژوند لري.

د افغانستان په سلو کې اتیا نفوس کلیوالي ژوند لري او ډېر یې د سیندونو پر غاړو ژوند کوي، پاتې نور پینځمه برخه کډوال او کوچي دي، په ختیځ کې پر پلازمېنه کابل سربېره له لویو ښارونو څخه هرات، کندهار، مزارشريف، جلال آباد، خوست او کندز دي، دوی زیاتره د حلقوي لویې لارې په بهیر کې آباد دي، چې له کابل نه د جنوب لويديز کندهار او له هغه ځایه شمال لويديز، هرات ته تیريږي او له هراته شمال ختیځ، مزارشريف ته تیريږي او بېرته د جنوب (کابل) لور ته راځي.

افغانستان په پیل کې د ایراني امپراتورۍ برخه وه. (افغان مؤرخین دا د ایران ادعا گڼي او د تاریخي شواهدو پر بنسټ دوی ادعا کوي چې په ټولو

د سي آی اي پټې جگړې

تاريخي پېرونو کې چې کوم وخت اوسني هيوادونه په يوه امپراتورۍ کې شامل وو مرکزيت او پلازمينه يې زياتره کابل، بلخ، هرات، غزني او يا بل داسې مقام پاتې شوی چې د اوسني افغانستان برخه دي، ځکه خو دغه نظر سهې نه دی چې افغانستان يو وخت د ايران برخه ؤ، او يا افغانستان يو وخت د هندوستان برخه ؤ. د تاريخي شواهدو د اصل له مخې دغسې ادعا هغه هيواد کولای شي چې تاريخي مرکزونه اوس هم د دوی برخه وي د لرغوني آريانا تاريخي ښارونه، بلخ، هرات، مرو، غزني، جلال آباد، او... ټول په اوسني افغانستان کې دي. (ژباړن)

له ميلاد څخه وړاندې په څلورمه پيړۍ کې لوی سکندر پر افغانستان يرغل وکړ، وروسته دغه هيواد د شمالي هند د موريايي امپراتورۍ برخه شو. له ميلاد څخه دوه پيړۍ وړاندې د کوشاني پاچا کنشکا د پاچاهۍ برخه ؤ. پر ۱۲۱۹ز کې د چنگيز مغلي لښکر پرې يرغل وکړ، چې د هغه حکومت د ده د امپراتورۍ تر زواله پرې حاکم ؤ، تر هغه وروسته افغانستان په بېلابېلو آزادو رياستونو وویشل شو. تر دې چې د اتمې پيړۍ په پيل کې د هند مغلي امپراتوري پرې واکمنه شوه. د اتلسمې ميلادي پيړۍ په پيل کې ايراني نادرشاه (نادر افشار) له مغلو څخه ونيو، چې بيا د هغه ځايناستي احمدشاه (دوراني احمد شاه بابا) د يوه قوم په توگه سره يو موټی کړ. په ۱۷۷۲م، کې د ده له وفات وروسته خپلمنځي نسبتو او د برتانيې او روسيې استعماري ادارو، افغانستان بيا له گډوډيو سره مخ کړ، روسيې هڅه کوله چې د افغانستان شمال سيمې له خپلې خاورې سره يو ځای کړي.

د سي آی اې پټې جگړې

په نولسمه پيړۍ کې برتانيه د افغانستان د نيولو په هڅو بريالی نشوه، خو په بلوچستان او د افغانستان د پښتنو يوه زياته برخه سيمه يې ترې وشکوله، په ۱۸۹۳ز کې برتانويانو د ډيورنډ کرښې په نامه يوه کرښه و ايستله، په لومړنۍ نړيواله جگړه کې چې د عبدالرحمن خان د زوی حبيب الله خان پر مهال وه، افغانستان بې طرفه پاتې شو. د جرمني او د هغو د متحدينو فشار ته يې سرپټ نه کړ او په جگړه کې يې خپله بې طرفي وساتله، خو په ۱۹۱۹م کې حبيب الله خان ووژل شو، بيا يې درېيم زوی امان الله خان پاچا شو، هغه سمدستي د هيواد خپلواکي اعلان کړه او له برتانيې سره يې جگړه وکړه، تر يوې مياشتې پورې روانه دغه نيمگړې جگړه، د دې سبب شوه چې افغانستان خپله خپلواکي ترلاسه کړي، تر دې وروسته امان الله خان د روسيې د بلشويک له کمونستي رژيم سره د مرستې تړون وکړ. چې په پايله کې يې د دواړو هيوادونو په منځ کې اويا کاله دوستانه اړيکې ټينگې وې.

په راتلونکيو لسو کلونو کې امان الله خان ډېر اصلاحات راوستل، د ښځو د پردې غورځولو او د نارينه او نجونو د گډ تعليم نظام له امله سنتپال مذهبي مشران او ملايان وپاريدل، د ۱۹۲۸ په نومبر کې د يوه تاجک سقاو د زوی په مشرۍ بغاوت وشو، دوې مياشتې وروسته امان الله پاچاهي خپل ورور عنايت الله ته پرېښوده او له تخته لاس پر سر شو. په ايټاليا کې يې پناه واخيسته.

تخت د سقاو زوی ونيو او د حبيب الله په نامه يې پاچاهي پيل کړه، خو لس مياشتې وروسته محمد نادرخان هغه ووژاه او کابل يې ونيو، د نادرشاه

د سي آی اي پټې جگړې

په نامه يې حکومت پيل کړ. په ۱۹۳۱م کې هغه د مذهبي مشرانو د ډاډ لپاره نوی اساسي قانون جوړ کړ.

د ۱۹۳۳ز په نومبر کې نادرشاه هم ووژل شو، پر ځای يې زوی محمد ظاهرشاه کيناست، راتلونکي شل کاله موده افغانستان دننه پرمختگ وکړ، او په بهر کې يې له نړۍ سره اړيکې ټينگې کړې، په ۱۹۵۳ کې د پاچا د کاکا زوی تورنجنرال محمد داوود خان د صدراعظم په توگه غوره شو. نوموړی يو زړور ولسپال سړی ؤ او د پښتونستان د آزادۍ سخت پلوي ؤ، دا هغه سيمې وې چې برتانيې په ۱۹۴۷ز کې د هند او پاکستان د بيلتون پر مهال پاکستان ته ورکړې وې.

داؤد د اقتصادي او پوځي مرستو لپاره روسيې ته مخ واړاوه، له ۱۹۶۵ز وروسته د شوروي واکمنو چې د ۱۹۱۷ز له انقلاب وروسته پر افغانستان سترگې گنډلې وې، د افغان پوځ او پيلوټانو په روزنه يې لاس پورې کړ. وروسته يې په افغانستان کې د لويو تاسيستاتو جوړولو ته لاس واچاوه. چې په هغو کې د تاجک-افغان له سرحدو تر کابل د لويې لارې او آمو سيند پر غاړه د بندر جوړول هم شامل وو، دغه مهال داود خان اوږد مهاله اقتصادي پروژې پيل کړې، له دې سره هغه په سياسي اړخ کې د يوه جابره حکومت بنسټ کېښود چې د اپوزيسيون ځای پکې نه ؤ، خو د پښتونستان مساله د ده د زوال سبب شوه چې ډېره توده يې عنوان کړې وه. د دې په پايله کې د ۱۹۶۱ز په اگسټ کې پاکستان خپل سرحد وټاړه، چې له امله يې افغانستان د ترانزيت او سوداگرۍ لارو لپاره پر شوروي اتحاد انحصار ته اړ شو.

د سي آی اي پټې جگړې

داؤد په ۱۹۶۳ز مارچ کې استعفا ورکړه او دوې مياشتې وروسته پاکستان بېرته خپل سرحد پرانيست.

تر دې مهاله شوروي اتحاد په افغان پوځ کې ښه نفوذ کړی ؤ، دغه کار د شوروي اتحاد د مرکزي استخباراتو ادارې تر څارنې لاندې کيدو، دې ادارې افغان پوځيان دې ته وهڅول چې يو تر ځمکه لاندې سازمان (د پوځي ځواکونو د سازمان) په نامه جوړ کړي.

په دې موده کې ظاهرشاه نوی اساسي قانون نافذ کړ، چې له مخې يې د لومړي ځل لپاره د ملي شورا انتخابات د ۱۹۶۵ په اگسټ کې ترسره شول. په دې کې ډېرو گوندونو برخه واخيستله. په هغو کې له اسلامي بنسټپالو نيولې تر سرسختو کين اړخو گوندونو پورې ټول شامل وو چې د ملي شورا دواړو جرگو (ولسي جرگې او مشرانو جرگې) ته يې کسان ودریدل.

د انتخاباتو پر مهال پخواني شوروي، د خلق او پرچم کمونيستي ډلو د سره يو ځای کولو هڅې وکړې. له دې سره يې له (پي ډي پي اي) نوي جوړ شوي گوند سره هم مرسته وکړه چې د کابل له پينځو کرسيو څخه يې درې دوی وگټلې.

سياسي وضعه ډېره گړندی د ټکر لور ته روانه وه. ظاهرشاه د ۱۹۶۵ز له سپټمبر څخه د ۱۹۷۲ز تر دسمبر پورې، يو پر بل پسې پينځه تنه صدراعظمان وټاکل، د سياسي گوندونو او د ښارواليو او ولايتي شوراگانو د ادارې لپاره د قوانينو د نفاذ، د انکار له لامله سياسي آزادۍ فلج شوې، پردې سربېره د پاکستان دننه پر پښتنو او بلوچو د ظلمونو په باب د غبرگون نه ښودلو، د وچکالۍ په موده کې له ايران سره د اوبو تړون، چې ايران ته

د سي آی اي پټې جگړې

يې اوبه ورکولې، ناوړه پرېکړې وې چې حکومت په عامه کچه خپل محبوبيت وبایلې. په دغسې وضعه کې د ۱۹۷۳ز په جولای کې د سپينې کودتا له لارې د پاچا تخت رانسکور کړای شو او سردار داؤد د پرچم ډلې او کين اړخو پوځيانو په مرسته واک ترلاسه کړ.

داؤد د ۱۹۶۴ز اساسي قانون لغوه کړ، جمهوري نظام يې اعلان کړ او ځان يې د دولت رئيس او صدراعظم اعلان کړ. له ببرک کارمل سره يې چې هغه پخوا له مسکو نه اجازه اخيستې وه گډ حکومت جوړ کړ، د خلق گوند چې مشري يې نور محمد تره کي او حفيظ الله امين کوله، د سردار داؤد تگلاره ډېره سنتي وبلله، رد يې کړه او له حکومت سره يې له همکارۍ ډډه وکړه. په حکومت کې د کمونستانو په تېره د کارمل ډلې د مخ پر زياتيدونکي نفوذ څخه، له افغانستان نه د باندي په تېره له ايران سره ډېره اندېښنه وه، ايران په ۱۹۷۴کې د امريکا په مرسته دا هڅه کړې وه چې افغانستان په لويديز اقتصادي بلاک کې شامل شي، په دې بلاک کې پاکستان، هند او خليجي هيوادونه هم شامل وو، له همدې لامله افغانستان ته د ۴۰ مليون ډالرو پور ورکولو وړانديز وشو. چې دا د دوه مليارډ ډالره اقتصادي پروگرام برخه وه چې په لسو کلونو کې به افغانستان ته ورکول کيدل. د پلان له مخې به افغانستان له خليجي هيوادونو سره د لويو لارو او ريل کرښې په واسطه نښلول کيدو، او ايران به د لوی مرستندوی په توگه په افغانستان کې د شوروي اتحاد ځای نيولو.

سي آی اي او د ايران ساواک د پاکستان، هند او چين او د منځني ختيځ د نورو څارگرو ادارو په مرسته په افغانستان کې د کاجي بي پر خلاف

د سي آی اې پټې جگړې

فعالیت کاوه، پردې سربره سي آی اې او ساواک د ۱۹۷۳ز په سپتمبر او د سمبر کې او بیا د ۱۹۷۴ز په جون کې د اسلامي بنسټپالو له لوري د داؤد پر خلاف په کودتا کې هم لاس درلود.

د ایران او امریکا د هڅو په پایله کې داود نور هم ښي اړخي، د ایران په مشرۍ لويديز پال بلاک ته ورنږدې شو، د ۱۹۷۴ز په جولای کې هغه له پوځ څخه ۲۰۰ تنه افسران چې په روسیه کې روزل شوي وو لرې کړل. راتلونکی کال يې د کمونيست دفاع وزير پر ځای د کمونيستانو يو سرسخت مخالف قدير نورستاني د دفاع وزير وټاکه، د ۱۹۷۵ز په اکتوبر کې يې ۴۰ تنه نور روسي پلوه افسران برطرف کړل. پر شوروي اتحاد د انحصار د کمولو لپاره يې په هند، مصر او امریکا کې د پوځيانو د روزنې زمينه برابره کړه.

په نومبر کې داوود خان هڅه وکړه چې د پښتونستان په اړه خپلې تگلارې نرمې کړي. اعلان يې وکړ چې د پاکستان پر خلاف به نور هغه لس زره تنو بلوڅو او پښتنو چريکانو ته، پناه نه ورکوي چې د پاکستان پر خلاف فعالیت کوي.

له پاکستان نه تښتيدليو مهاجرو ته يې په افغانستان کې له پناه ورکولو ډډه وکړه. تر دې سمدستي وروسته يې له پرچم ډلې سره د اړیکو شلولو اعلان وکړ، او خپل گوند يې د (ملي غورځنگ) په نامه اعلان کړ، له همدې لامله شوروي اتحاد مایوس شو او په راتلونکیو اتلسو میاشتو کې يې پر کمونستي خلق او پرچم ډلو فشار راوړ چې اختلافات له منځه یوسي او سره یو موټی شي.

د سي آی اي پټې جگړې

که څه هم د ۱۹۷۷ز په می کې شوروي اتحاد پردې بريالی شو چې دواړه ډلې سره يو ځای کړي، خو پر نورو اختلافاتو سربېره يو بنسټيز اختلاف دا ؤ چې په پرچم ډله کې زیاتره ښاري د لوړې کچې خلک وو چې له پښتنو قبيلوي معاملو سره بلد نه وو، په دوی کې دري ژبي زیات وو. د خلق ډلې غړي بيا د اطرافو کلیوالي خلک وو او زیاتره پښتانه وو، هغوی د دې کلک پلویان وو چې خپلې هغه سیمې بېرته له پاکستان نه واخلي چې په ۱۹۴۷ز کې برتانیې هغوی ته ورکړې وې.

د ۱۹۷۷ز په بهیر کې سردارداود له شوروي اتحاد سره د اړیکو شلولو پروسه گړندی کړه، د فبروري په میاشت کې د کمونستانو پر خلاف اقدامات گړندي شول، دوې میاشتې وروسته د مسکو په رسمي سفر کې د داود خان او روسي ولسمشر لیونیدبریزنف ترمنځ په خبرو کې ناندری ووهل شوې، بریزنف له افغانستان نه د امریکایي سلاکارانو د ایستلو غوښتنه وکړه، داود په ځواب کې ورته وویل چې هیوادوال یې پخپلو چارو کې د شوروي اتحاد د لاسوهنې اجازه هېڅکله نه ورکوي.

وطن ته له راستنیدو سره یې مصر، هند او امریکا ته د محصلینو استولو شمېر زیات کړ، په ترکیه کې یې هم د پیلوټانو د زده کړې پروگرام پیل کړ، پردې سربېره یې د یو لړ لویو پروژو لپاره له سعودي عربستان څخه د پینځه سوه ملیون ډالرو مرستې لپاره خبرې اترې پیل کړې، له چین او کویت سره یې هم د مرستو تړونونه لاسلیک کړل.

دغه پېښې او له ایران، چین، مصر، ترکیې او سعودي عرب سره د داود خان د اړیکو تودیدلو ته کمونستانو او روسانو ډېر په اندېښنه کتل، پردې

د سي آی اې پټې جگړې

سربېره پښتانه قومپال ډېر گړندي پردې باوري كيدل چې، داود خان د ډيورنډ كرنېې پورې غاړې پښتني سيمو څخه ډېر زر لاس پر سر كيدونكې دى، تر څو له ايران او امريكا څخه زياته مالي مرسته ترلاسه كړي، اصلاً د پاكستان پوځي واكمن جنرال ضياء الحق دا څرگنده كړې وه چې د پاكستان او افغانستان ترمنځ سوله پردې شرط كيدای شي چې افغانستان د بلوچستان او پښتونستان مسالو ته له لمن وهلو لاس واخلي او ډيورنډ كرنېه د سرحد په توگه ومنې.

د ۱۹۷۸ز په مارچ كې په اسلام آباد كې په خبرو اترو كې، دواړه لوري پردې خبره توافق ته راضي ښكاريدل، داود خان وويل چې دى دې شرط منلو ته په هغه صورت كې چمتو دى چې، پاكستان پښتو او بلوڅو سيمو ته تر يوه حده خپلواكي ور كړي. (داسې سند نشته چې داود خان دې د ډيورنډ كرنېه د سرحد په توگه منلې وي، البته داسې شواهد شته چې افغانستان ته گواډ ته لاره ور كړي، په مقابل كې يې د ډيورنډ كرنېې دواړه غاړې آزادې اړيكې ولري چې ټول تفصيل يې لوى بحث غواړي. ژباړن)

پښتنو قومپالو ته هغه مهال شك پيدا شو چې داود خان كوم تړون ته نږدې شوى دى چې كله بېرته كابل ته راستون شو نو د بلوچو او پښتنو قبائلي مشرانو ته يې په يوه ملاقات كې وويل چې د دوى هغه لس زره تنه ياغيان بايد د اپريل تر ۳۰مې له افغانستانه ووزي.

له پاكستان سره د تړون خبره په پوځ كې ډېره گړندى خپره شوه. كمونيستانو له دې نه سمدستي گټه اوچته كړه، داود خان دا احساس كړه چې ډېر په سرعت يوازې كيږي، د ده ټول ځواك د پوليسو او پوځ تر يو

د سي آی اي پټې جگړې

شمېر هغو کمونست مخالفو کسانو پورې محدود شو چې ده ته وفادار وو. هغوی د حکومت له ټولو ارگانونو نه د کمونستانو په لرې کولو لاس پورې کړ. همدغه مهال د پرچم ډلې یو مهم مشر میر اکبر خیبر د اپریل پر ۱۷مه ووژل شو چې ډېره ناکراري ورسره خپره شوه، د همدې ناکراريو په لړ کې د اپریل پر ۲۵مه نورمحمد تره کي، ببرک کارمل او پینځه تنه نور کمونیست مشران ونیول شول. خو حفیظ الله امین یوازې په کور کې نظر بند شو، نوموړي د داود خان د نسکورولو پلان چې پخوا خلق گوند چمتو کړی ؤ په پټه خپلو پوځي انډیوالانو ته ورساوه، د پلان کاپي گانې د هوایي او ځمکنی پوځ په مشرانو کې وویشل شوې چې د اپریل پر ۲۷مه هغوی بغاوت پیل کړ. د دې پوځي بغاوت قوماندې د څلورمې لوا په لاس کې وه، دوی د اوومې او اتمې فرقې له یو څه مخالفت سره پردې وتوانیدل چې کمونیست مشران راخوشي کړي، د پوځ نور یونټونه له کودتا چیانو سره ملگري شول. د هوایي ځواکونو افسران هم له کودتا چیانو سره ملگري شول. خو الوتکې یې له ماسپینین وروسته راپور ته کړې، له بگرام هوایي ډگره را پورته شویو شپږو الوتکو پر ارگ ماڼۍ بمباري پیل کړه، د ورځې تر پایه امین کنترول تر لاسه کړی ؤ او درې ورځې وروسته یې اعلان وکړ چې د نوي افغانستان انقلابي شورا واک په لاس کې واخیست، په دې موده کې داود خان د خپلې کورنۍ له ټولو غړیو سره ووژل شو.

نور محمد تره کي او ببرک کارمل ولسمشر او مرستیال وټاکل شول، حفیظ الله امین د صدراعظم لومړی مرستیال او دبهرنیو چارو وزیر وټاکل شو جگړن اسلم وطنجار چې د څلورمې قوا د مرستیال په توگه یې کودتا

د سي آی اي پټې جگړې

رهبري کړې وه، د صدراعظم مرستيال، او د هوايي ځواکونو قوماندان ډگروال قادر د دفاع وزير وټاکل شو.

ډېر زړ امين له خپلو پخوانيو ملگريو سره، چې اوس يې رقيب شوي وو د واک پر سر په زور ازمويلو کې رابنکيل شو. د جون په پای کې يې کارمل او د ده شپږ نور انډيوالان د سفيرانو په توگه له هيواده د باندې وليږل، په اگسټ کې يې عبدالقادر د کودتا په جرم ونيو او زندان ته يې واچاوه، کارمل يې چې په پراگ کې سفير ؤ بېرته کابل ته راوغوښت، خو دغه حکم نه ده ومانه او نه يې نورو شپږو ملگريو، هغوی د نيولو او په زور وطن ته د راوستلو له وېرې بې درکه شول. په دې موده کې اسلم وطنجار چې هڅه يې کوله د دفاع وزير شي، راتيټ کړای شو او د ترانسپورټ د وزير په توگه وټاکل شو.

له دې سره امين يو لړ اصلاحات پيل کړل، سره له دې چې دغه اصلاحات د عام ولس په گټه وو خو د پلي کولو پلان يې کمزوری او ناقص ؤ، د ځمکو د ملکيت او د بنځو د حقوقو په اړه اصلاحات يې، د هغو خلکو چې په زيان يې وو او د سنتي ملايانو له سخت مخالفت سره مخ شول. امين دغه اصلاحات په زور نافذ کړل، چې چېرته يې اړتيا شوه د پټو پوليسو نه يې کار واخيست چې مشر، يې د ده وراره ؤ. همدغسې يې له مصنوعي محکمو څخه کار واخيست. خو له هيواده بهر د دوی مخالف اسلامي بنسټپال ځواکمن شول او مرستې ورسره پيل شوې، له هغوی څخه يې ځينو له پاکستان څخه وسله وال گروپونه هم افغانستان ته واستول.

د سي آی اې پټې جگړې

د امين د واكمنۍ له دوام نه د شوروي اتحاد اندېښنه زياتيدله، امين د روسانو دې غوښتنې ته هيڅ پام نه كاوه چې له خپلو مخالفينو (خلق او پرچم) سره واک شريك كړي. اوس په څو جبهو كې له امين سره مخالفت روان ؤ، په ۱۹۷۹ز فبروري كې د پښتنو مخالفو تاجكانو چې له ستم ملي ډلې سره تړلي وو، د امريكا سفير اډولف ډابس وټنبتاوه او د خوشي كولو په بدل كې يې د خپل مشر، بهرالدين باعث د خوشي كيدو غوښتنه وكړه، افغان حكومت له برمه كونكيو سره له خبرو انكار وكړ او هغه هوټل ته يې پوليس واستول چې دوی سفير پكې برمه كړی او ساتلی ؤ، د پوليسو په بريد كې سفير او ټنبتونكي دواړه ووژل شول.

د ډابس له وژل كيدو وروسته امين وويل چې ستم ملي له پرچم ډلې سره نږدې اړيكې لري او دوی له كا جي بي سره هم اړيكې لري، د دې سفير د ټنبتولو موخه له امريكا سره د حكومت د اړيكو خرابول وو، پر ۱۹۸۰ز كې د امريكا د بهرنيو چارو وزارت په يوه راپور كې ويل شوي چې له پوليسو سره څلور تنه روسي سلاكاران هم وو، چې له هغو څخه درې تنه په هغو عملياتو كې شريك وو چې پر هوټل يې چاپه ووهله، له دوی څخه يو تن د ودانۍ په شاوخوا كې له هغو پوليسو سره ؤ چې د ده په لارښونه او قومانده ډزې پيل شوې.

په مارچ كې د افغانستان په لويديز ښار هرات كې، د حكومتي پوځيانو او ياغيانو ترمنځ جگړه ونښته، دغه مهال اولسمه فرقه هم له حكومته واوښته او له پاڅون والو سره ملگرې شوه، له دوو اونيو جگړې وروسته حكومت پردې وتوانيد چې پاڅون غلی كړي، په دې موده كې درې زره تنه ووژل

د سي آی اې پټې جگړې

شول. په هغوی کې ۹۰ تنه روسي سلاکاران او د هغوی د کورنیو غړي هم وو چې په کورونو کې یې ووژل شول. وروسته معلومه شوه چې د پاڅون کوونکیو مشرانو ته، وسلې او پوځي روزنه د آیت الله خميني حکومت ورکړي وو چې یوه میاشت وړاندې یې د ایران واکمني ترلاسه کړې وه، پردې سربېره ځایي اوسیدونکي چې ډېری یې شيعه مذهب دي، له پاڅون سره ملگري شول. (دلته د ایران مخالفې روحیې تر اغیز لاندې مبالغه شوې ده. د هرات فرقې د پاڅون مشران جگړن علاوالدين او تورن اسماعيل خان

وو، او په دغه ولایت کې ډېری اوسیدونکي سنيان دي. ژباړن)

تر دې وروسته د جون پر ۲۳مه په کابل کې افغان پوځیانو پاڅون وکړ، او د اگسټ پر ۶مه یو بل پاڅون وشو چې یوه افغان یونټ د کابل د بالاحصار د نیولو هڅه وکړه.

دغه مهال، امین او تره کي شوروي مشرانو ته وویل چې د یو پر بل پسې پاڅونونو د راقابو کولو لپاره پوځ ور واستوي. شوروي اتحاد له دې غوښتنې منلو ډډه وکړه، خو د پوځي وسایلو او گنډې خړخړو د ورکولو په بڼه یې مرسته ورسره وکړه چې په یوه میاشت کې افغانستان ته ورسیده.

د وضعې له خرابیدو سره له پاڅون کوونکیو سره سعودي عرب، مصر، متحده عربي اماراتو او چین هم مرستې پیل کړې چې له دې سره هغوی ډېر پیاوړي شول، شوروي اتحاد له دې وضعې څخه ډېر اندېښمن شو، امین ته یې وړاندیز وکړ چې له ببرک کارمل سره گډ حکومت جوړ کړي چې اوس په پراگ کې اوسیده او هلته یې سیاسي پناه اخیستي وه. امین پردې ناراضه شو او وړاندیز یې هم ونه مانه، هغه له تره کي سره هم په جنجال

د سي آی اي پټې جگړې

کې لويديلی ؤ چې اسلم وطنجار يې د دفاع وزير او يو بل خلقي شيرجان مزدوريار يې د کورنيو چارو وزير ټاکلی ؤ، پردې سربېره تره کي د امين وراه اسدالله امين د خاد(پټو استخباراتو ادارې) له مشرتابه څخه لرې کړ او يو بل خلقي يې د اسدالله سروري په نامه د هغه رئيس وټاکه، چې امين دې کار نور هم وپارولو.

شوروي اتحاد يو بديل پلان جوړ کړ، چې تره کي ولسمشر شي، ببرک کارمل صدراعظم او امين د سفير په توگه کوم بهرني هيواد ته واستوي، د ۱۹۷۹ز په سپتمبر کې مسکو ته د سفر په بهير کې تره کي پردې پلان راضي شو، خو هغه يو بل پلان افشا نه کړ چې ده پرې کار کاوه، هغه دا چې له مسکو نه تر ستينيدو وروسته چې امين د ده هر کلي ته هوايي ډگر ته راځي، نو په لاره کې به وژل کيږي، خو له مسکو نه د تره کي تر روانيدو لږ وړاندې يوه مخبر دغه خبر کا جي بي ته ورساوه چې بيا روسانو د خپلمنځي لانجې له لامله د افغانستان د حکومت د کمزوري کيدو له ويرې تره کي له دې پلان عملي کولو څخه را ايسار کړ.

تر دې وروسته د تره کي او امين ترمنځ اړيکي نور هم خراب شول، هر لوري له بل څخه د استعفا غوښتنه کوله، په دې موده کې د سپتمبر پر ۱۴مه اسدالله سروري د امين د وژلو پلان جوړ کړ خو ناکام شو، امين په ځوابي اقداماتو لاس پورې کړ، واک يې ترلاسه کړ او خپل ټول رقيباني يې له دندو برطرف کړل، خو د هغوی د نيولو هڅه ناکامه شوه، ځکه ټولو پخوا د کاجي بي د يوه مامور په کور کې پناه واخيستله.

د سي آی اي پټې جگړې

د اکتوبر پر لسمه کابل راډيو اعلان وکړ چې تره کی له سختې ناروغۍ وروسته مړ شو، خو شوروي اتحاد ته وروسته دا معلومه شوه چې هغه د سپتمبر پر ۱۷مه د امين درې تنو ملگريو وواژه. پردې مسکو خواشینی شو او دا بدگومانی ورسره پيدا شوې چې امين به د مرستې لپاره له امريکا سره ملگري شي. وطنجار، سروري، مزدوريار او د خلق گوند يو وتلی غړی سيد محمد گلابزوی چې د کا جي بي د غړي په کور کې پټ وو، دوی له امريکا سره د امين د مخ پر زیاتیدونکیو اړیکو په اړه معلومات راټولول. دغه بدگومانی ببرک کارمل او د هغه شپږو نورو ملگريو هم تائید کړې چې اوس په مسکو کې راټول شوي وو.

دوی ډېر په ټينگار شوروي مشرانو ته ويل چې امين لويديزوالو ته مخ اړولی دی. ظاهراً دا هماغه مهال ؤ چې په دارلامان مانې کې د کاجي بي مامور طالبوف ته د امين د وژلو ماموریت ورکړ شو، خو هغه په دې کې ناکام شو.

د شوروي اتحاد په واکمنو کې ځينې په افغانستان کې د پوځي مداخلې سخت مخالف وو، او ځينې يې پلويان. د پلويانو په ډله کې ولسمشر بريژنف، د دفاع وزير ديمتري استينوف، او د کا جي بي د بهرنۍ څانگې مشر وکتور خرچکوف شامل وو، په مخالفينو کې بيا صدارعظم الکسی کاسيگين، د بهرنيو چارو وزير اندري گروميکو، او د کا جي بي مشر اندريوف شامل وو.

شوروي اتحاد پر ډېرو مسایلو اندېښنه درلوده، يوه اندېښنه يې دا وه چې امين امريکا ته د استخباراتو د مانيتور د برېښنايي مرکز د جوړولو اجازه

د سي آی اې پټې جگړې

ورکولای شي، تر څو د ایران د اسلامي انقلاب له بري سره په هغه هیواد کې د له منځه تللیو دوو مرکزونو جبران وکړي.

دغه مرکز به د شوروي اتحاد د مخابراتي او رادیويي خپرونو او د بیکو نور د توغندیو او د فاعی خلایي نظام د څپو جاسوسي کوي.

د بیکونور خلایي مرکز د قزاقستان په جنوبي منځنۍ سیمه کې د سیردریا پر غاړه دی، یو امکان دا ؤ چې په تهران کې د امریکا د سفارتخانې د نیولو او د دپلوماتانو د یرغمل کولو له پېښې وروسته امریکا نیغ په نیغه پر ایران برید وکړي.

د دفاع وزارت او د شوروي اتحاد د جنرالانو کومیتې، زیات مشران منصبداران پردې مساله سره ویشل شوي وو. په سختو مخالفینو کې د پلویو قواو قوماندان مارشال نیکولای اورگاګوف، د هغه لومړی مرستیال مارشال سرګي اخرو می یوف، او د ضربتي قواو قوماندان جنرال ویلنټین ویر بنکوف شامل وو، یو څو نور د محدود شمېر پوځ استولو پلویان وو، چې په کابل او ځینو نورو ښارونو کې وي او په جگړه کې برخه وانخلي.

۱۹۷۹ز کال مخ پر پایته رسیدو ؤ، وضعه د امریکا او شوروي د اړیکو له خرابوالي سره نوره هم خرابه شوه، که څه هم د دواړو هیوادونو ترمنځ د جون پر ۱۸مه د دوهم سالټ تړون په ویانا کې لاسلیک شوی ؤ چې یو هیواد به هم له (۲۴۰۰) اتومي وسلو څخه زیاتې نشي ساتلای. پردې تړون بریټن او جیمي کارتر لاسلیکونه کړي وو.

خو دغه تأثر چې (دیتانت) ختمیږي، هغه مهال زور واخیست چې کله د امریکا د سنا د وسلوال پوځ کومیتې د نومبر پر ۳۰مه دوهم سالټ تړون

د سي آی اې پټې جگړې

رد کړ. پردې سربېره امریکا دا پریکړه کړې وه چې، منځني واټن ویشتونکي بالستیک توغندي په اروپا کې نصب کړي، د دسمبر پر ۱۲مه، ماښام مهال د شوروي اتحاد سیاسي بیرو غونډه وکړه چې په دې کې یې افغانستان ته د پوځونو ننه ایستلو پرېکړه وکړه، دوی اونی وروسته یې یرغل وکړ.

لکه چې یوه ژورنالېست جان کې کولي په خپل اثر (سپېڅلې جگړه... افغان، امریکا او نړیوال تروریسم) کې لیکي:

- شپږ میاشتې وړاندې د جولای پر ۳مه د امریکا ولسمشر کارتر د افغانستان د مجاهدینو له غورځنگ سره د سي آی اې په واسطه په پټه د مرستې ورکولو پرېکړه کړې وه.

د دې پرېکړې تر ټولو لوی ملاتړی د امریکا د ملي امنیت سلاکار زیبگو بریژنسکي ؤ، هغه فکر کاوه چې شوروي اتحاد په یوه اوږده جگړه کې را ښکېل کړي چې له همدې لامله به له منځه لاړ شي، او دا د سړې جگړې د پایته رسولو یو فرصت دی، خو کاله وروسته هغه ولیکل چې پټ عملیات ډېر ښه پلان ؤ، د دې موخه دا وه چې روس د افغانانو په دام کې ونښلوي. ژورنالېست سلیگ هریسن (پر افغانستان د شوروي یرغل، د پردې تر شا حقایق) نومي اثر کې چې له ډیگو کوردوویز سره په شریکه لیکل شوی، لیکلي چې: د امریکا د بهرنیو چارو وزیر سائرس وائس که څه هم د بریژنسکي د پالیسۍ مخالفت ونه کړ، خو هغه پردې توندې نیوکې درلودې، هغه پردې پوهیده چې پر افغانستان د شوروي د پوځ د یرغل لومړی ورځې دي، باید د دوی د بیرته وتلو لپاره خبرې اترې پیل شي.

د سي آی اي پټې جگړې

د هغه وړانديز دا ؤ چې دواړه هيوادونه دې دا تړون لاسليک کړي چې نه به ايران يا پاکستان ته پوځ استوي نه به پوځي اډې جوړوي. له دې سره به په جنوبي آسيا کې د روسانو اندېښنې ختمې شي او له افغانستان څخه د وتلو يوه زمينه به ورته برابره شي.

د فبروري په پيل کې د ولسمشر کارتر په تائيد، هغه د روس د بهرنيو چارو وزير اندري گروميکو ته يو ليک واستاوه. په هغو کې يې د هغو اصولو پر بنسټ د خبرو اترو وړانديز کړی ؤ چې که له دواړو لوريو له زغم کار واخيستل شي او د سيمې د هيوادونو خپلواکۍ او سلامتۍ ته درناوی وشي، نو زموږ گټې به د ټکر او جنجال سبب نشي، د گروميکو ځواب مثبت ؤ، وانس له کارتر نه د خبرو اترو د انتظام منظوري وغوښته، بريژنسکي په کلکه د دې مخالفت وکړ او کارتر يې ورسره هم نظره کړ، ځکه خو يې وانس ته وويل چې نور په دې برخه کې وړاندې مه ځه .

د سي آی اي په جگپوړيو چارواکيو کې هم سختې اندېښنې وې، په دوی کې د مرکزي استخباراتو (ډي سي آی) مشر ايډ مرل ستانس فيلډ ترنر هم شامل ؤ. ترنر پردې خبره ډېر بحثونه وکړل چې آیا امريکا ته دا جايز دي چې د خپلو جغرافيايي سياسي گټو لپاره د نورو خلکو له ژونده کار واخلي؟ هغه پردې هم اندېښنه درلوده چې د سي آی اي لخوا چمتو شوې وسله به شوروي د پوځونو پر خلاف و کارول شي، او پردې يې هم نيوکه وه چې آیا تر وروستي افغانه به جگړه دوام کوي؟

خو بيا يې خپل ضمير ويده کړ او د مرستو منظوري يې ورکړه!

* * * *

د سي آی اي پټي جگړې

د امريکا د پلان مرکز پاکستان ؤ، چې د سرې جگړې له پيل سره له دې هيواد سره د امريکا اړيکې ټينگې شوې وې، د ۱۹۵۰ز لسيزې له پيله پاکستان د شوروي اتحاد پر خلاف د امريکا د برېښنايي جاسوسۍ د مانيټور (ايلنټ) او د زيگنالونو د جاسوسۍ (سگنټ) عملياتو نه بيليدونکې برخه گرځيدلې ؤ.

د ۱۹۵۴ز په می کې پاکستان له امريکا سره يو تړون لاسليک کړ، چې د هغو له مخې پاکستان ته د استخباراتي آسانتياو د پر لپسې کارولو په بدل کې پوځي مرستې چمتو کيدې. په همدې کال په سپتمبر کې پاکستان له امريکا، برتانيې، استراليا، نيوزيلانډ او فليپين سره په (سيټو) سازمان کې شامل شو چې د کمونيزم د مخنيوي په خاطر جوړ شوی ؤ. په ۱۹۵۵ز کې پاکستان له برتانيې، ترکيې او ايران سره د سينټو په سازمان کې شامل شو، چې موخه يې د تيلو په توليدوونکيو سيمو کې د شوروي اتحاد له نفوذ سره مقابله وه.

د ۱۹۵۰ په لسيزه کې ډېره موده د پاکستان سياسي وضعه بحراني وه، تردې چې د ۱۹۵۸ز په اکتوبر کې ولسمشر سکندر ميرزا، پر گوندونو بنديز ولگاوه، اساسي قانون يې لغوه اعلان کړ او د جنرال محمد ايوب خان په مشرۍ يې پوځي حکومت نافذ کړ، ايوب خان د دې حکومت صدراعظم ؤ چې په کابينه کې يې درې تنه جگپوړي پوځي جنرالان او اته تنه ملکي وزيران وو. تر دې لږ موده وروسته ايوب خان سکندر ميرزا هم رخصت کړ او پخپله د هيواد ولسمشر، د پوځ مشر او د پوځي حکومت د مشر په توگه را وړاندې شو.

د سي آی اي پټې جگړې

پوځي حکومت د ۱۹۶۲ز تر نيمايي پورې دوام درلود چې بيا د نوي قانون له مخې صدارتي نظام نافذ شو. د ۱۹۶۵ز په جنوري کې ايوب خان نوی دواک مشروعيت لاسته راوړ، خو په دې کال پاکستان د کشمير پر سر له هند سره يوه لنډه او بې پایلې جگړه وکړه، چې له همدې لامله د امريکا مرستې وځنډيدې او له کورنيو لانجو وروسته بيرنې حالت نافذ شو، چې څلور کاله يې دوام وکړ، په دې موده کې له حکومت سره ولسي مخالفت مخ پر زياتيدو ؤ.

د ۱۹۶۹ز په مارچ کې چې کله پر ايوب خان فشارونه ډېر زيات شول، نو واک يې د پوځ مشر جنرال يحيى خان ته وسپاره، پر هيواد يو ځل بيا پوځي حکومت حاکم شو، خو په نومبر کې يحيى خان اعلان وکړ چې د راتلونکي کال په دسمبر کې به انتخابات وکړي. دغه انتخابات پر ټاکلي وخت وشول، چې په لويديځ پاکستان کې د ذوالفقار علي بوټو د خلکو گوند، او په ختيځ پاکستان کې د شيخ مجيب الرحمان عوامي ليگ وگټل.

بوټو له عوامي ليگ سره په گډه د حکومت له جوړولو ډډه وکړه چې په پايله کې يې انتخابات لغوه اعلان شول. له دې سره په ختيځ پاکستان کې اړو دوو پيل شو چې ورو ورو په کورنۍ جگړه بدل شو.

د پاکستان پوځ د بغاوت پر چوپولو وگومارل شو، د پوځ له ظلم څخه لس لکه تنو هند ته پناه يووړه. هند پر ختيځ پاکستان بريد وکړ، په جگړه کې پاکستان د هند له لاسه سخته ماته وخوړه او ختيځ پاکستان د (بنگلاديش) په نامه له پاکستان نه بېل او خپلواک شو. له دې شرمناکې

د سي آی اې پټې جگړې

ماتي وروسته په دسمبر کې يحيى خان استعفا وکړه او ځای يې د بهرنيو چارو وزير ذولفقار علي بوټو ونيو.

په ۱۹۷۳ز کې د نوي اساسي قانون له نفاذ وروسته، چې د ولسمشرۍ کرسې پکې تر ډېره حده تشریفاتې وه، بوټو صدراعظم شو، د کورنيو چارو، بهرنيو چارو او د فاع وزارتونه يې هم له ځان سره وساتل. په راتلونکيو څلورو کلونو کې يې داسلامي سوسياليزم پالیسي غوره کړې، چې کوم خاص بدلون ورسره راغی، د ده واکمنی، چټکه د ديکتاتوری بڼه خپلوله، پر حکومت د نیوکو مخه يې ډب کوله، مخالفین يې زندان ته غورځول، د پښتنو او بلوڅو پر خلاف يې له جبر نه ډک اقدامات وکړل. له دې سره يې داسې هڅې هم پیل کړې چې پاکستان یو پیاوړی هیواد شي، په ۱۹۷۴ز کې د هند له لومړۍ اتومي ازموينې وروسته يې د اتومي وسلو جوړول پیل کړل، هغه داسې اقدامات هم وکړل چې په سیاست کې د پوځ رول راکم کړي، جگپوړي پوځيان يې برطرف کړل او د قوماندې نظام يې بدل کړ، د پوځ عمومي قوماندانۍ مقام يې له منځه یووړ. یو له همدې لامله، او بل په بلوچستان کې د ولسي بغاوت د ځپلو لپاره يې د پوځي يونټونو د استولو له لامله پوځ ترې ناراضه شو. په دې موده کې ده هڅه وکړه چې له چين او شوروي اتحاد سره اړیکې تودې کړي او ځان يې له اروپا او امریکا څخه لرې کړ.

د ۱۹۷۷ز په جنوري کې بوټو په دوو میاشتو کې دننه د انتخاباتو د ترسره کولو اعلان وکړ، نهو سياسي گوندونو د (پاکستان ملي اتحاد) په نامه اتحاد جوړ کړ، له تاوتریخوالي په ډکو انتخاباتو کې د بوټو خلکو گوند لویه بریا

د سي آی اي پټې جگړې

وگټله، خو د درغليو او لاسوهنو پېښې را څرگندې شوې، په کراچۍ او نورو ښارونو کې ډېره نا کراري خپره شوه، بوټو پوځي حکومت نافذ کړ او د نا آراميو د چوپولو لپاره يې پوځ ته بلنه ورکړه. هغه ملي اتحاد ته د امتيازاتو وړانديز وکړ او غوښتل يې په دې ډول يې آرام کړي. خو (ملي اتحاد) له نويو انتخاباتو پرته پر بل څه له قناعت څخه انکار وکړ.

پوځ چې په هيواد کې له مخ پر زياتيدونکې نا کرارۍ څخه په اندېښنه کې ؤ، د جنرال ضياءالحق په مشرۍ يې په جولای مياشت کې انقلاب وکړ او بوټو يې له واکه لرې کړ.

بوټو يې زندان ته واچاوه، په ۱۹۷۴ز کې يې د يوه سياسي مخالف د وژلو د هڅې په تور محاکمه کړ او د مرگ سزا يې ورته واوروله. راتلونکې کال په اپريل کې يې هغه په دار وځړاوه.

ضياءالحق يو احساساتي مسلمان ؤ چې د جرايمو په اړه يې اسلامي سزاگانې نافذې کړې، نوموړي د پاکستان له جوړيدو وروسته په هيوادني سياست کې د مهم رول لرونکيو دوو اسلامي گوندونو، مسلم ليگ او جماعت اسلامي ملاتړ له ځانه سره درلود.

يو کال وروسته يې د مسلم ليگ او نورو مذهبي گوندونو له غړيو نه کابينه جوړه کړه، او په ۱۹۷۸ز کې نوموړي د ولسمشرۍ مقام سنبال کړ، د ضياءالحق د حکومت له جوړيدو سره د کورنيو او بهرنيو چارو په شمول په زياترو برخو کې د پوځ کنترول بيا ټينگ شو، سياسي گوندونه مایوس شول چې په پایله کې مسلم ليگ او جماعت اسلامي د ضياءالحق له ملاتړ څخه لاس واخيست.

د سي آی اي پټې جگړې

ضياءالحق ورو ورو يوازې شو، له امريکا او د کارتر له حکومت سره يې د اړيکو خرابوالي وضعه نوره هم خرابه کړه، د کارتر حکومت د پاکستان له اتومي پروگرام څخه اندېښنه درلوده، له همدې لامله يې د پاکستان پوځي مرسته ځنډولې وه، خو د ۱۹۷۹ز په پيل کې د افغانستان د وضعې خرابوالي د امريکا پاملرنه دې هيواد ته ور زياته کړه. خبريال پټرنائس وينډ د فبرورۍ پر ۲مه په واشنگټن پوسټ کې وليکل چې پاکستان دغه مهال د افغان حکومت له مخالفو چريکانو سره ښه په خلاص مټ مرسته کوله. دوی ته يې د پاکستان د پوځ په پخوانيو پوځي مرکزونو کې د اوسيدو زمينه برابره کړه، کله چې له ضياءالحق سره اړيکه ونيول شوه او ورته وويل شول چې له افغانستانه د شوروي پوځونو د ايستلو لپاره د لومړۍ جبهې رول ادا کړي، نو هغه له امريکا سره د اړيکو ښه کولو لپاره سمدستي له دې فرصت څخه گټه اوچته کړه، او د امريکا د پرلپسې مرستو بهير يې باوري کړ.

* * * *

د ولسمشر کارتر له لوري له افغان مجاهدينو سره د پټې مرستې له پرېکړې وروسته، په راتلونکيو مياشتو کې سي آی اي د خپلې پټې څانگې د عملياتو رياست (ډي ډي او) تر څارنه لاندې، د خپلو پټو ماموريتونو تفصيلات تنظيم کړل. (ډي ډي او) د ۱۹۶۰ز په لسيزه کې په کيوبا، ويتنام، لاوس، کمبوديا، انگولا، تبت او نورو ډېرو نورو هيوادونو کې پټ عمليات سرته رسولي وو. په کيوبا او بې آف پگز کې د ماموريت له بربادوونکې ناکامۍ سره سي آی اي ډېره بدنامه شوه. همدغسې په برما کې د قومپالو چينايي

د سي آی اي پټې جگړې

پوځونو سره د گډ ماموریت له رسوا کیدو سره چې تریاک یې چمتو کول، د سي آی اي شهرت زیانمن شو، ځکه خو پرېکړه وشوه چې له افغانانو سره به د سي آی اي کوم مامور نیغ په نیغه اړیکه نه لري، پلان دا ؤ چې د مسلمانو بنسټپالو پوځ به د شوروي اتحاد پر خلاف د یوې اوږدې او لوړو لگښتونو جگړې لپاره روزل کیږي. د دې لپاره چې په دې جگړه کې پر سي آی اي د گډون تور پورې نشي پرېکړه وشوه چې، امریکا به د پاکستان پوځ او منصبداران روزي او هغوی به افغان چریکان چې ځانونو ته مجاهدین وایي وروزي او هدايات به ورکوي.

د دې روزنې د زمينې برابرولو لپاره (ډي ډي او) د امریکا د پوځ د عملیاتو خاص گروپ، په ځانگړې توگه د خاصو ځواکونو پینځم ځواک (هوايي کومانډو) غړي او د امریکا سمندري ځواک کومانډو گروپونه (سیلز) پردې خدمت وگومارل شول. دغه یونټونه زیاتره په ویتنام، لاوس، کمبودیا او نورو ځایونو کې د پټو عملیاتو ماهرین او د تجربو خاوندان وو، د روزنې له بشپړولو وروسته به دغه منصبداران بېرته پاکستان ته استول کیدل او هلته په آی اس آی کې شاملیدل. آی اس آی پر ۱۹۷۱ز کې د استخباراتي بیرو د ادارې پر ځای جوړ شو. ددې مرکز په اسلام آباد کې ؤ او دندې یې لکه چې له نامه څخه یې څرگنده وه یوازې د پاکستاني پوځ د پوځي استخباراتو د ادارې له لوري د جاسوسي معلوماتو تر راټولولو پورې محدودې نه وې، بلکې له هیواده بهر او په هیواد کې دننه د جاسوسی چارې ټولې د دوی په دندو کې شاملې وې. د ځینو رپوټونو له مخې د دې شپږ څانگې دي.

د سي آی اې پټې جگړې

- 1 - مشترک استخباراتي گروپ (جي آی سېکس) د دې ادارې کار د جاسوسي ارزونو او گواښونو ارزونه چمتو کول، او د آی اس آی يونټونو ته د اداري مرستو رسول دي.
  - 2 - د گډو استخباراتو بيرو (جي آی بي) دغه داره سياسي جاسوسي کوي، او درې برخې لري، چې د يوې دنده يې د هند دننه د عملياتو سرته رسول دي.
  - 3 - د گډو متقابلو استخباراتو بيرو (جي آی بي) دغه څانگه په منځني ختيځ، جنوبي آسيا او چين کې جاسوسي کوي، او په بهرنيو هيوادونو کې د پاکستان دپلوماتان څاري.
  - 4 - د شمال گډو استخباراتو څانگه (جي آی اېن) دا په جمو او کشمېر کې پټ عمليات کوي.
  - 5 - د گډو استخباراتو عضلاتي څانگه (جې آی اېم) دا په اروپا او امريکا کې د جاسوسۍ دنده لري.
  - 6 - د شريکو زيگنالونو استخباراتي مديريت (جې اس آی بي) دا (سگنټ) عمليات کوي د دې لپاره دوی د هند بريدونو ته څېرمه خپروونکي مرکزونه جوړ کړي دي، پردې سربېره دوی د کشمير مسلمانو جنگياليو ته د راډيويي خپرونو اسانتياوې چمتو کړې دي.
- لکه چې په پيل کې مو وويل، آی اس آی تر يوې مودې پورې د افغانستان د حکومت مخالفو جنگياليو ته وسلې او د وسلو روزنې برابرولې، د شوروي اتحاد له يرغل څخه سمدستي وروسته جنرال ضياءالحق، ډگر جنرال اختر عبدالرحمان د آی اس آی نوی مشر وټاکه، کله چې ضياءالحق له هغه څخه

د سي آی اي پټې جگړې

د شوروي له خطر سره د مقابلي په اړه نظر وغوښت، نو ده وړانديز وکړ چې پاکستان دې افغان جنگياليو ته هر ډول مرستې ورکړي، پر دې به نه يوازې د پاکستان بلکې د ټولې اسلامي نړۍ دفاع وشي، د سي آی اي د مشر په څېر جنرال اختر عبدالرحمان هم داسې احساسوله چې د اوږدې چريکي جگړې لپاره به افغانستان د شوروي اتحاد لپاره ويتنام شي. هغه دا نظر درلود چې پاکستان دې مجاهدينو ته يوازې وسله نه ورکوي، بلکې پوځي روزنه، مسلکي جاسوسي او نورې لارښوونې دې هم ورکړي. د دې موخې لپاره په سرحد ايالت (اوسنی خيبر پښتونخوا) کې بايد کمپونه او مرکزونه جوړ شي، چې نه يوازې دوی پکې وروزل شي بلکې له همدې مرکزونو په افغانستان کې پوځي بريدونه هم تنظيم شي.

ضياء دغه وړانديزونه ومنل، جنرال اختر عبدالرحمان سمدستي دغه ماموريت د آی اس آی (افغان بيرو) ته وسپاره. د دې ادارې دنده دا وه چې د مجاهدينو د عملياتو څارنه وکړي او دوی ته لوزيستيکي مرستې ورسوي. د دې ادارې مرکز په اوچري کمپ کې ؤ چې د راولپنډۍ په شمالي څنډو کې د پوځ لويه اډه ده.

په جگو ديوالونو کې را ايسار په اتيا هکتاره ځمکه کې جوړ شوي دغه کمپ کې دفترونه، د وسلو او پوځي توکيو لويې لويې ډيپوگانې، گيراجونه چې په هغو کې درې سوه عرادې لارۍ اونور موټرونه دريدلي وو. د پينځه سوه تنو لپاره د استوگنې خونې او اړتيا وړ شيان، او د روزنې ځای وو. له ۱۹۸۳ز څخه تر ۱۹۸۸ز پورې ددې بيرو مشر ډگروال يوسف په خپل اثر (د بېرې تلک) کې ليکلي چې دې بيرو درې نورې څانگې درلودې:

د سي آی اي پټي جگړې

- 1- د عملياتو څانگه، د جاسوسۍ ماموریت، پلان جوړول، د اهدافو انتخاب او مجاهدينو ته يې د مسوولیتونو ورسپارلو دنده درلوده.
- 2- لوژيستيکي څانگه، د وسلو او وسايلو ترلاسه کول او پر مجاهدينو د هغوی د ټاکلو برخو ویشل، د دوی دنده وه.
- 3- د رواني جگړې څانگه، په دې څانگه کې په سرحد ايالت کې درې راديو يې ترانسميټرونه فعال وو، له بيرو سره په پېښور او کوټه، او نورو ښارونو کې (اډې) وې، د آی اس آی يو بل يونټ چې له افغان بيرو څخه بېل ؤ. د سي آی اي له چمتو کړيو پيسو څخه يې خوراکي مواد او جامې برابرولې او مجاهدينو ته يې رسولې.

* * * *

افغان جهادي غورځنگ چې په اوو لويو گوندونو ویشل شوی وو، تر ټولو لوی مرکز يې پېښور ؤ، په دوی کې له يوه پرته نور ټول سني گروپونه وو او د ۱۹۷۸ز له کمونيستي کودتا وروسته جوړ شوي وو (د پېښور گوندونه ټول سني مذهب وه، يو گوند يې هم له شيعه ډلې څخه نه ؤ، همدغسې اسلامي حزب، او جمعيت اسلامي له ۱۹۷۸ز څخه پخوا په افغانستان کې جوړ شوي وو. ژباړن) له اوو څخه څلور ډلې بنسټپالې وې، لومړۍ ډله د حزب اسلامي وه، ډيری پکې پښتانه وو او مشر يې گلبدین حکمتيار ؤ چې د امريکا او لويديز سخت مخالف ؤ، بنسټ يې په ۱۹۶۸ز کې اېښودل شوی ؤ، خو په ۱۹۷۹ز کې مولوی یونس خالص ترې بېل شو او بېل گوند يې جوړ کړ چې د افغانستان ختيځ قومونه پکې شامل وو.

د سي آی اي پټې جگړې

د حکمتيار گروپ تر ټولو لوی او ډېر توندلاری ؤ چې غوښتل يې افغانستان د يوه گوندیز اسلامي رياست په بڼه اداره شي، هغه د کرنيزو اصلاحاتو او د ټولو صنعتونو د ملي کيدو پلوی ؤ، دې گوند له اسلامي نړۍ سره نږدې اړيکې غوښتې او د پوځيانو شمير يې له ۱۵-۲۰ زرو تنو پورې ؤ، چې له هغو څخه څلور زره تنه دايمي چريکان وو، د حکمتيار د نفوذ سيمه زياتره جنوب ختيځه سيمه وه، خو په ننگرهار، کندوز، کونړ، لغمان او بغلان کې يې هم بشپړ فعاليتونه وو.

د خالص گوند هم زياتره پښتانه وو، هغه هم د اسلامي حکومت پلوی ؤ، خو دا ډېر لبرال او له لويديځ سره د ښو اړيکو پلوی ؤ، د پوځيانو شمير يې له ۱۵-۲۰ زرو تنو پورې وو. په دوی کې درې نيم زره تنه تل وسله وال چريکان وو. د هغه تر ټولو مهم قوماندان جلالدين حقاني ؤ. د خالص نفوذ ساحه په ختيځ کې پر ننگرهار، پکتيا، پکتیکا، او کونړ ولايتونو سربېره د جلال آباد ښار ؤ.

دربيم گروپ چې غير پښتانه وو او ټول د بدخشان او پنجشير درې تاجکان پکې راټول وو، جمعيت اسلامي ؤ چې مشر يې برهان الدين رباني ؤ. هغه د افغانستان په يوه دولتي تعليمي اداره (کابل پوهنتون) کې د اسلامي قانون استاذ ؤ، نوموړی يو معتدل مسلمان ؤ، د لويديز په اړه يې دريځ نرم ؤ. د هغه په گروپ کې زياتره کسبگر او د تعليم خاوندان وو، په سياسي او پوځي اړخ کې دغه گروپ ډېر منظم ؤ، د جگړه مارو شمېر يې ۶۰ زره تنه ؤ، چې له هغو څخه له ۱۲-۱۵ زره پور تل وسله وال وو، د هغه د گوند پوځي قوماندان له احمدشاه مسعود سره وه، چې د فعاليت ساحه يې پنجشير دره

د سي آی اي پټې جگړې

وه. خو په بغلان، بدخشان، کندز، بلخ، سمنگان، کابل، هرات، فارياب، جوزجان او فراه کې يې هم فعاليت درلود.

څلورم بنسپال گروپ اتحاد اسلامي ؤ چې د سعودي عرب ملاتړ ورسره ؤ، د څو سوه کسيزې دغې بنسټپالې ډلې مشر عبدالرب رسول سياف ؤ، په پيل کې دا د څو گوندونو اتحاد ؤ، چې بيا هره ډله بېرته بېله شوه او د سياف په مشرۍ اتحاد اسلامي د يوې ځانگړې ډلې په توگه پاتې شو. د دوی د جنگياليو شمېر له ۶-۱۵ زره تنو پورې ؤ او د فعاليت سيمې يې زياتره ننگرهار، پکتيا، پروان او کابل وو.

پاتې نورې ډلې منځلارې او سنت پال بلل کيدل، د ۱۹۷۸ز د غوايي له کودتا وروسته په پېښور کې جوړې شوې وې، په دوی کې لومړی گروپ اسلامي ملي محاذ ؤ چې په ۱۹۷۹ز کې جوړ شو او مشر يې پير گيلاني ؤ، نوموړی د جلاوطن پاچا ظاهر شاه د قانوني پاچا په توگه د بيا راوستلو پلوی ؤ، د هغه د چريکانو شمېر تر ۱۵ زرو تنو پورې رسيدل چې ۲ زره تنه به يې تل وسله وال وو، په دې ډله کې ډيری پښتانه وو.

بل منځلارې گروپ د ملي نجات جبهه وه چې مرکز يې د هيواد جنوبي ولايات وو، دغه جبهه پر ۱۹۷۸ز کې يوه روحاني مشر صبغت الله مجددي جوړه کړه، نوموړی د اسلامي تعليماتو سره سم د يوه جمهوري نظام راوستلو هڅې کولې، او د اند له اړخه لويديزپال ؤ، د پوځيانو شمېر يې له ۸-۱۵ زرو تنو پورې ؤ، چې په کونړ او کندهار کې يې فعاليت درلود.

په منځلارو کې تر ټولو لوی گروپ حرکت انقلاب اسلامي ؤ، چې پر ۱۹۷۸ز کې د ولسي جرگې د پخواني غړي مولوي محمد نبي محمدي لخوا جوړ شو،

د سي آی اي پټې جگړې

په دې گروپ کې پښتانه او ازبک شامل وو، دغه گروپ د جمهوري نظام او له نورو هيوادونو سره د بې طرفي پلوی ؤ. د جنگياليو شمير يې ديرش زره تنو ته نږدې ؤ چې پر لوگر، غزني، فراه، هرات، او کابل سربېره په پکتيا، هلمند او کندهار کې هم فعال وو. پردې سربېره يو شمېر وړو کې شيعه ډلې هم وې، چې ځينو يې له ايران سره اړيکې درلودې، د هغو لومړی گروپ حزب الله ؤ، چې له ايران سره يې د افغانستان يووالي غوښت. د دوی د جگړه مارو شمېر ۴۵۰۰ تنه ؤ او په لويديز افغانستان کې فعال ؤ، له ايران سره د اړيکو او يووالي بل گروپ د سپاه پاسداران ؤ چې مشر يې محسن رضا نوميد. هغه د ايران ملاتړ درلود او د غړيو شمېر يې له ۳-۸ زرو تنو پورې ؤ. په هرات، هلمند، جوزجان او باميان کې يې مرکزونه فعال وو.

دربيم شيعه گروپ د (شورا) ؤ چې مشر يې سيد علي بهشتي ؤ، هغه غوښتل چې د افغانستان په مرکزي برخه کې هزاره گان خود مختاره شي، له خپلو څلورو-اتو زرو جنگياليو پورې دوی په بلخ، بغلان، باميان او غزني کې فعال وو. څلورم گروپ حرکت اسلامي ؤ، دوی هم غوښتل افغانستان بنسټپال اسلامي هيواد شي، شيخ آصف محسني يې مشر ؤ او ۱۲ زره چريکان يې درلودل، دوی په بدخشان، بلخ، جوزجان او فارياب کې فعاليت درلود.

د اوو واړو گوندونو ترمنځ دهمکارۍ فضا ډېره پيکه وه، د دوی ترمنځ قبيلوي تړاوونه، د اسلامي عقايدو بېلابېل ډولونه او بېلابېل ټولنيز شاليد له يو بل سره د اختلاف ستر لاملونه وو، بيا هم دوی د ۱۹۸۵ز په مې کې يو اتحاد وکړ چې د جگړې تر پايته رسيدو پورې ټينگ پاتې شو.

د سي آی اې پټې جگړې

د اوو واړو گوندونو په منځ کې خپلمنځي اختلافونه هم وو، او د دوی د مرکز او لویو قوماندانو ترمنځ هم چې ډېر نفوذ یې درلود اړیکې ښې نه وې.

* * * *

د ۱۹۸۰ز په پیل کې د افغان جگړې د جنگیالیو راټولولو لپاره، د (مکتبه الخدمت المجاهدین) په نامه یو تنظیم جوړ شو، دغه تنظیم د سعودي تبعه اسامه بن لادن جوړ کړ چې د یوه لوی ودانیز شرکت د مالک زوی ؤ، اسامه د سعودي عربستان د شاهي کورنۍ ملاتړ هم له ځان سره درلود، د دې تنظیم په جوړولو کې سعودي نژاده د اردن د پوهنتون د شرعي قانون استاذ شیخ عبدالله عزام هم مرسته وکړه، د مکتبه دفرونه په ټوله نړۍ کې پرانیستل شول، اسامه بن لادن په سوډان کې هم څو کمپونه جوړ کړل. داوطلب مجاهدین به یې پخوا تر دې چې د یمن له لارې پاکستان ته ولیري، په دې کمپونو کې به راټولیدل. پردې سربېره اسامه په ټوله نړۍ کې د مجاهدینو لپاره د بسپنې راټولولو تر ټولو لویه وسیله ؤ. د گومارلو کار په امریکا کې هم روان ؤ، هلته دا دنده بېلابېلو اسلامي ادارو سرته رسوله. په هغو کې مشهورې، الکفاة الافغان، رېفیوجي سنټر، د برو کلین جهاد سنټر چې په نیویارک کې ؤ، رابطه عالم اسلامي او تبیلیغي جماعت غونډې تنظیمونو له دوی سره مالي مرستې کولې.

یو بل تنظیم چې رضا کار مجاهدین یې گومارل تبیلیغي جماعت ؤ، چې د ۱۹۸۰ز د لسیزې په نیمايي کې یې په شمالي افریقا او اروپا کې مجاهدین راټولول، د دې ډلې مشر او بنسټگر یو مبلغ مولانا محمد الیاس ؤ. مرکز یې په پاکستان کې ؤ او څانگې یې بیا په ټوله نړۍ کې فعالې وې، د (سپېڅلې

د سي آی اي پټې جگړې

جگړې) ليکوال جان کولي په اند دوی د مجاهدينو راټولولو او کار له تونس څخه پيل کړ. (تبليغي جماعت چې مرکز يې د لاهور په رايونډ کې دی، اصولاً د تبليغ چارو ته زيات ارزښت ورکوي، وسله وال جهاد يې په لومړيتوبونو کې نه دی. ژباړن)

له هغه ځايه يې له تعليمي مدرسو څخه ۱۶۰ تنه مجاهدين د شپږو اونيو مذهبي زده کړو لپاره پاکستان ته واستول. د دې زده کړو له بشپړيدو وروسته يې د آی اس آی له چارواکيو سره د ملاقات زمينه برابره شوه، هغوی اويا تنه ترې انتخاب کړل او د آی اس آی پټو روزنيزو کمپونو ته يې واستول. په الجزاير کې چې د کورنۍ ناکرارۍ سخته څپه حاکمه وه، تبليغي ډلې له پوځه تبتيدلي درې زره کسان وگومارل، په اروپا کې اخوان المسلمون غونډې توند لارو گوندونو له دوی سره مرسته وکړه، چې څانگې يې په فرانسه او المان کې خپرې وې.

په ۱۹۸۰ز کې د افغان مجاهدينو د يو موتي کولو هڅې وشوې، په جنوري او فبروري مياشتو کې د کابل د سترې محکمې د يوه پخواني قاضي محمد عمر ببرکزي په مشرۍ د پښتنو قومي مشرانو يو شمېر غونډې جوړې شوې، د مې پر ۱۱مه يې پېښور ته نږدې يوه پوځي شورا راوبلله، چې په هغو کې د افغانستان له هر گوټ څخه د پښتنو او غير پښتنو قومونو ۹۱۶ تنو برخه درلوده. تر اوسه پورې پاکستانيانو په تېره آی اس آی او د مجاهدينو اوه گوني اتحاد د واحد جهادي غورځنگ جوړولو ته ليوالتيا نه درلوده، دغې پوځي شورا چې د افغانستان د ټولو قومونو استازي پکې شامل وو، دا غوښتنه وکړه چې يو سياسي او د قوماندې مرکز جوړ شي، وروسته به د

د سي آی اي پټي جگړې

جلاوطن حکومت جوړيدو ته زمينه برابره شي، د خطر زنگ ووهل شو، پوځي شورا يو سل کسيز قومي کميسيون جوړ کړ، چې ۵۱ غړي يې د ولاياتو دننه استازيو او ۴۹ يې په پاکستان کې دننه مشرانو څخه وټاکل چې د اوه گوني اتحاد له غړيو څخه به غوره کيدل، دوی غوښتنه وکړه چې د جگړې قوماندانان به تر دې وروسته د قومي مشرانو لخوا غوره کيږي، دوی دا غوښتنه هم وکړه چې د شوروي اتحاد د پوځونو له وتلو وروسته به افغانستان يو مرکزي نظام لري، چې قبایلي سيمې به پکې خود مختاره وي، دې جرگې توندلاري نظريات رد کړل او د يوه اسلامي نظام غوښتنه يې وکړه چې فکري او عقيدوي اختلافونه پکې نه وي، او بهرنی پاليسي به يې بې طرفي ساتل وي.

پر دې پاکستان ته لويه اندېښنه پيدا شوه، دوی دغه جرگه اوه گوني اتحاد ته لوی گواښ باله، پاکستان غوښتل چې د اوه گوني اتحاد په واسطه جهادي غورځنگ تیت او پرک وي او په دې ډول د پښتونستان مساله پر سياسي اجنډا رامطرح نشي، ځکه خو آی اس آی ته دا دنده وسپارل شوه چې په دې جرگه کې اختلافونه راپيدا کړي تر څو جرگه له منځه لاړه شي، دغه مهال هغوی درې منځلارو گروپونو ته د وسلو او پيسو نه ورکولو گواښ وکړ، چې پر همدې گواښ هغه درې واړه له جرگې ووتل. د ۱۹۸۰ز په وروستيو کې دغه جرگه نوره ختمه شوې وه، د دې پایله دا وه چې جهادي غورځنگ د جگړې په ټول دوران کې کومه مناسبه تگلاره عملي نکړای شوه، نه يې د کابل د حکومت پر وړاندې کوم اغيزمن سياسي بدیل وړاندې کړای شوه

د سي آی اي پټې جگړې

* * * *

د ۱۹۸۰ز په جنوري کې بريژنسکي پاکستان ته راغی او له جنرال ضياءالحق سره يې وکتل، ضياء ټينگار کاوه چې مجاهدينو ته بايد وسلې او پيسې د پاکستان له لارې ورسول شي. هغه درې نور شرطونه هم کېښودل، لومړی دا چې بودیجه ورکونکي ټول هیوادونه بايد دغه راز وساتي، که په دې اړه په اخبارونو کې کوم راپور خپرېږي دوی يې بايد په کلکه رد کړي، دوهم شرط دا چې د مرستې سامان بايد ډېر گړندی پاکستان ته راوړسول شي، درېيم يې دا چې هره اونۍ بايد دوه ځله د مرستې سامان را ورسېږي.

د امريکا لپاره دغه غوښتنې د منلو وړ وې، ځکه دوی هم غوښتل چې په دې عملياتو کې بايد د دوی د لاس درلودو شواهد ډېر پټ پاتې شي، د مجاهدينو لپاره د وسلو لومړی بار د همدې کال په جنوري کې پاکستان ته ورسيد.

بريژنسکي بيا مصر ته لاړ، هلته يې له انورالسادات څخه وغوښتل چې له خپلو پوځي زيرمو څخه روسي ساخت وسلې مجاهدينو ته چمتو کړي، سادات دغه غوښتنه ومنله او څو اونۍ وروسته امريکايي الوتکو کيناس او اسوان مصري هوايي ډگرونو ته الوتنې پيل کړې چې د وسلو بارونه انتقال کړي. دغه وسلې د الوتکو په واسطه پاکستان ته وړل کيدې، هلته به آی اس آی ته سپارل کيدې او د پينډۍ او جري کمپ ته به رسول کيدې، له هغه ځايه به پر مجاهدينو ويشل کيدې، روسي وسلې ناقصې وې، ځکه خو پر ۱۹۸۰ز مصر د ۱۹۷۵ز د مهال جوړې کړې کارخانې فعالې کړې، هلته

د سي آی اي پټې جگړې

يې روسي ماډل سپکې وسلې او له ځمکې نه ځمکې ته د لنډ واټن توغندي په ځايي کچه توليد کړل. دا د (عرب آرگنايزيشن فار انډسټريلايزيشن) يعني د عربو صنعتکارانو تنظيم په نامه د سعودي عربستان، مصر، متحده عربي اماراتو او قطر شريک پروگرام ؤ، چې ۱،۰۴ مليارډ ډالره پانگونه يې پرې کړې وه. د ۱۹۷۹ز په جولای کې دغه پروگرام بند شو، ځکه چې له اسرائيلو سره د مصر د مخ پر زياتيدونکيو اړيکو پر خلاف سعودي عرب، متحده عربي امارت، او قطر د احتجاج په دود له دې ارگان څخه ووتل، تر دې وروسته د امريکا په پانگونه او فني همکارۍ دغه پروگرام بيا پيل شو، او د ۱۹۸۰ز تر پايه د روسي ماډل وسلو کاپي دلته توليد شوې.

مجاهدينو له ځمکې نه فضا ته داسې ويشتونکيو توغنديو ته اړتيا درلوده چې، يو سپرې يې په اوږه ورسره يووړای شي، تر څو د افغان حکومت او شوروي پوځ د هوايي ځواک الوتکې، په تيره هليکوپټرې وويشلای شي، د (سکر) توغنديو په کارخانه کې د (گريل سام ۷) ماډل له ځمکې نه فضا ته ويشتونکي توغندي هم جوړ شول، خو دا او يو ډول چينايي توغندي اغيزمن ثابت نه شول، ځکه چې د ټولو شرايطو پر پوره کولو بيا هم له لسو څخه يوازې يوه هدف ويشتلای شواى. سي آی اي چې د دې توغنديو پر بدیل فکر وکړ هغه امريکايي (ريډ آی) نومی توغندی ؤ چې د ۱۹۶۰ په لسيزه کې امريکايي پوځ ترې کار واخيست، ځکه خو څو درجنه دغه توغندي پاکستان ته واستول شول. د ۱۹۸۰ز په وروستيو کې چې تجربه کړای شول ډېر بد ناکام ثابت شول.

د سي آی اي پټې جگړې

د همدې کال په پيل کې د امريکا په بېلابېلو پوځي مرکزونو کې چې، فورات براگ، شمالي کيرولينا او جان ايف کينيډي مرکزونه هم پکې شامل وو، د پاکستان پوځيانو روزنه پيل شوې وه، په دې کې پي هل بندر او پيليت کمپ مرکز هم شامل وو، چې دلته د ترپ او خرب جگړې او بېرته ستيندو روزنه ورکول کيده، په ورجينيا کې وليمز برگ ته نږدې، د سي آی اي اډه (پيري کمپ) هم د روزنې يو مرکز ؤ، دلته د پټو عملياتو طريقې ور ښودل کيدې.

د پاکستان غوره شويو منصبدرانو ته چې ځينو يې د پاکستان د خاصو ځواکونو، خاص علمياتي گروپ (اېس اېس جي) سره تړاو درلود، وسلې، چاوديدونکي مواد، تخريبول، سبوتاژ، مخابراتي اړيکې، روغتيايي مرستې، چريکي جگړه او د دښمن د قوماندانو او مشرانو د وژلو، ښه روزنه ورکړای شوه. په (پيري کمپ) کې دوی ته د جاسوسي معلوماتو راټولول، ساتل، ځوابي جاسوسي، راپور ليکنه، د ايجنټانو او قاصدانو گومارل او نورو جاسوسي تخنيکونو ځانگړې روزنه ورکړل شوه.

د شوروي اتحاد پر خلاف د اتحاد او يووالي لپاره، د پاکستان او مصر د ملاتړ له تر لاسه کولو وروسته د کارتر حکومت چين ته مخه کړه، له ۱۹۷۱ز څخه چې د امريکا د ملي امنيت سلاکار هنري کيسينجر چين ته پټ سفر کړی ؤ، په پايله کې يې د امريکا ولسمشر نکسن ته د ۱۹۷۲ز په فبرورۍ کې چين ته د رسمي سفر زمينه برابره کړه، د امريکا او چين تر منځ په کرار کرار تفاهم زياتيده. د ۱۹۸۰ز د جنوري پر ۴مه د امريکا دفاع وزير هيرالډ براون، د چين له صدراعظم ډينگ زياوپينگ او نورو

د سي آی اي پټي جگړې

حکومتي چارواکيو سره د خبرو اترو لپاره پيکنگ (بېجنگ) ته ورسيد. د هغه هيله د شوروي اتحاد پر خلاف د ملاتړ ترلاسه کول وو، په بدل کې يې چين ته د غوره او خوښ کړای شوي هيواد او يو لړ ټيکنالوژيکو همکاريو برابرولو وړانديز و چې ظاهراً په ملکي خدماتو کې کارپري خو په آسانه په پوځي برخو کې کارول کيدای شي، دينگ ژياوپېنگ او نورو چينايي چارواکيو د براون وړانديز ومانه، او دې ته چمتو شول چې مجاهدينو ته وسلې برابرې کړي، مجاهدينو ته د وسلو لومړی بار د براون له سفره يوه مياشت وروسته ورسيد، چې امريکايي الوتکو پاکستان ته ورساوه، په دې لومړي او نورو بارونو کې اسالت ماډل ټوپکونه، ماشيندار، سپک توپونه او مرمی شاملې وې، څه موده وروسته راکټ لانچرونه هم د چين لخوا واستول شول.

وروسته دا آوازې خپرې شوې چې تصديق يې هېڅکله هم ونه شو، چې د وسلو بارونه پر ځمکنۍ لاره د سنکيانک له لارې افغانستان ته واستول شول، د سنکيانک وروستۍ څنډه چې ۴ ميله سوروره او ۱۲۰ ميله اوږده ده، د افغانستان د واخان له غرنۍ سيمې سره نښتې ده، چې د تاجکستان او کشمير ترمنځ پروت دی. په واخان کې ۳۰۰۰ قرغيزيان قبایل ميشت دي، د ۱۹۸۰ز په پيل کې دوه زرو تنو روسي عسکرو دغه سيمه ونيوله، تر څو مجاهدين د چين له سرحد سره لاره پيدا نه کړي، وروسته بيا شوروي اتحاد واخان له خپلې خاورې سره يو ځای کړ، افغانستان د مسکو د فشارونو له لامله دا په رسمي ډول دوی ته وسپاره. دلته يې په کلاؤ کې ايسارې پوځي چوڼۍ جوړې کړې چې د الوتکو او هليکوپترونو د کوزيدو

د سي آی اې پټې جگړې

سیمې هم پکې وې، تر دې وروسته شوروي پوځیانو د افغان پوځیانو په مرسته قرغیزیان له دې سیمې پاکستان ته وشړل.

د چین له لوري بله ښکاره کاریدونکې لاره د قراقرم لویه لاره وه، چې سنکیانک له پاکستان سره نښلوي، دا د ورېښمو د لارې یوه برخه ده، چې په پخوا زمانو کې یې چین د روم له امپراتورۍ سره نښلولی ؤ او د همدې لپاره جوړه شوې ده. څلور زره میله اوږده دغه لویه لاره د چین د شانسي له مرکز سیان څخه پیلېږي، په شمال لویدیز کې د چین له لوی دیوال سره موازي تللې او د پامیر له غرونو اوږي، له افغانستان څخه تیرېږي او د لیونته په لور درومي. د قراقرم د لویې لارې د کارولو په اړه بېلابېل نظرونه دي، ځینې وايي چې وسلې له همدې لارې راتلې، خو ډگروال یوسف بیا وايي چې د قراقرم لویه لاره په لویه کچه د مجاهدینو لپاره د کچرو په واسطه د اکمالاتو لپاره په کار شوه.

د می پر ۲۵مه د چین د صدراعظم مرستیال، او د چین د کمونیست گوند د پوځي کومیتې منشي ژنگ بیاو، د دوو اونیو لپاره د امریکا په سفر ولاړ، په دې رسمي سفر کې اعلان وشو چې امریکا به پر چین الوتکې او د فضايي دفاع رادار وپلوري، په همدې کال په سپتمبر کې د امریکا یوه پوځي پلاوي بیجنگ ته سفر وکړ، چې له هغو څخه سمدستي وروسته یوه چینایي پلاوي امریکا ته سفر وکړ، د دواړو هیوادونو ترمنځ دغه د گړندي تفاهم څه پټې نورې گټې هم وې، چې په هغو کې تر ټولو زیاتې د یادونې وړ د سنکیانک په شمال ختیځ او مابین کې په قطايي او کورلا سیمو کې د دوو (ایلنټ) د څارنې پوستو جوړول هم وو، چې دا په ۱۹۷۹ز کې په ایران کې د څارنې د

د سي آی اي پټي جگړې

له منځه تلليو چوڼيو ښه بديل او جبران ؤ، دغسې پوستې او مرکزونه د شوروي اتحاد دننه د پوځي خوځښتونو او ليرد راليرد د څارنې لپاره امريکا ته ډېر مهم وو.

د ايران له انقلاب وروسته امريکا په ترکيه کې پر دغسې د څارنې پر پوستو انحصار کاوه، خو پر ۱۹۷۰ز کې پر قبرص د ترکيې د بريد له لامله دغسې پوستې د لنډ مهال لپاره بندې کړای شوې، پردې سربېره امريکا پر ترکيه پوځي مرستې هم بندې کړې وې چې پر ۱۹۷۸ز دغه بنديزونه لرې کړای شول، که څه هم د ترکيې د څارنې مرکزونه بېرته پرانيستل شول، خو د هغو زيات دوام شکمن شوی ؤ، په ځانگړي ډول له دې لامله چې ترکيې دغه مرکزونه د مرستو د تر لاسه کولو لپاره فعال کړل، ځکه خو په چين کې د داسې مرکزونو د پرانيستلو اجازه ډېره مهمه وه، په دغو مرکزونو (پوستو) کې امريکا په (سگنت) کې ماهر چينايان وگومارل او هغه به يې د سي آی اي د ساينس او ټکنالوجي د څانگې په لار ښونه چلول، د دواړو موخه يوه وه، يعنې په افغانستان او شوروي اتحاد کې د شوروي پوځونو جاسوسي.

* * * *

مجاهدينو ته له نورو لارو هم د وسلو رسيدل پيل شول، د ۱۹۸۰ز تر پايه، په دې کې هغه وسلې هم شاملې وې، چې د پېښور په شاوخوا کې د روس، پولنډ او نورو هيوادونو وسلو ته ورته جوړيدې. (د آدم خېلو دره د دغه ډول وسلو جوړولو مرکز ؤ، او دوی په دومره مهارت دغه کار کاوه چې نابنده سړي ته د اصيل او کچه توپير گران ؤ. ژباړن)

د سي آی اي پټې جگړې

په دې کچه وسلو کې آن د روسي سام ۷ ډوله توغندي هم شامل وو چې له اوږې ويشتل کيږي، که څه هم دا د مصري او چينايي توغنديو په څېر لږ اغيزمن وو، يوه بله سرچينه په افغانستان کې پخپله يرغلگر روسي پوځونه وو، په کابل کې د ۴۰مې فرقې په قرارگاه کې د لوژيستيکي خدماتو يوه منصبدار نيغ په نيغه پر مجاهدينو وسلې پلورلې. (د وسلو پلورل په روسي عسکرو کې ډېر عام وو، دوی معمولاً په چرسو او نورو نيشه يي توکيو، په جاپاني گږيو او نورو شيانو په بدل کې وسلې او کارتوس پلورل.

ژباړن)

په ۱۹۸۳ز کې د روسيې جوړو شويو وسلو ډېر بارونه، له امريکا نه پاکستان ته روان شول، دغه وسله له اسرئيلو څخه پيرل شوې وه، هغوی له لبنان څخه د فلسطين د آزادۍ سازمان د ايستلو پر وخت لاسته راوړې وه، دغه وسله د اسرئيلو په کار نه وه، ځکه چې دوی يا امريکايي وسلې کارولې او يا يې پخپله جوړولې. اسرئيلو دغه وسلې امريکا ته د F4 الوتکو او نورو وسلو په بدل کې ورکړې، د امريکا په دفاع وزارت کې د نړيوال امنيت د برخې، نږدې ختيځ، افريقا او جنوبي آسيا لپاره مرستيال، تورنجنرال ريچارډ سيکارډ، د وسلو د تبادلې د پروگرام مسوول وټاکل شو، وسله به له لبنان څخه د شمالي کيرولينا ولمنگټن ته استول کيده، له هغه ځايه د سرک له لارې په تکزاس کې د سي آی اي يوه پټ گودام ته رسيدله، وروسته به ترميم او معاينه کيدله، سريال نومرې به يې ترې پاکيدلې، ځينې وسلې به سي آی اي د خپل استعمال لپاره پرېښودې، نورې به يې يوه برخه د منځنۍ

د سي آی اي پټې جگړې

امريکا د نيکاراګوا کونټرا ياغيانو ته استولې او بله به يې پاکستان ته ليرلې چې آی اس آی ته ورسيرې.

د وسلو له دې بارونو پرته، چې له امريکا او يا سعودي څخه به د پاکستان په چکلاله هوايي ډګر کې راښکته کيدل، نوره ټوله وسله د سمندر له لارې د کراچۍ بندر ته راتله، له هغه ځايه به د وسله والو ساتونکيو لخوا په ريل گاډي کې د آی اس آی په مرکز کې او جري کمپ ته راتله، ځينې وختونه به يوه برخه نيغ په نيغه کوټې ته استول کيده، راولپنډۍ ته له رسيدو وروسته به دغه وسله د آی اس آی په ښاري لاريو کې باريدله او پېښور ته به وړل کيده او د مجاهدينو د بېلابېلو ډلو ګودامونو ته به رسيدله، له دغو ګودامونو څخه به بيا منظمه په ټرکونو کې باريدله په قبائلي سيمو کې د مجاهدينو مرکزونو ته به رسول کيده.

له دې ځايه به مجاهدينو دغه وسلې په کچرو او يابوگانو بارولې او د افغانستان دننه مرکزونو ته به يې رسولې، افغانستان ته د تلو لپاره معمولاً شپږ لارې کارول کيدې. تر ټولو شمال لوري ته لاره يوازې له جون څخه تر اکتوبر مياشتې پورې کارول کيدای شوای، نورې اته مياشتې به د واورو اوريدو له لامله تړلې وه، دغه لاره له چترال نه پيل شوې او له هندوکش نه تېرېده پنجشېر درې، فيض آباد او د افغانستان شمال ته تللې وه.

تر ټولو زياته د تګ راتګ لاره له پاړه چناره پيل کيده تر برید پورې غاړه له علي خېلو تېرېده او د لوګر ختيځ ولايت ته تللې وه. هلته په دوو لارو ویشل کيده، يوه کابل او بله د شمال له غرونو تېره شوې وه او د مزار شريف

د سي آی اي پټې جگړې

تر دښتو پورې غځيدلې وه. يوه بله لاره له ميرانشاه نه د ژورې له لارې هم لوگر ته تللې وه او هم له هغه ځايه غزني او جنوبي ولايتونو ته تېره وه. د بلوچستان مرکز کوټه د څلورمې لارې پيل ؤ، چې له چمن نه تېرېدل، په شمال لويديز دښتو کې تېرېده، کندهار او ورسره اړوندو نورو ولاياتو ته تېره شوې وه، پينځمه لاره له هغه ځايه ۲۵۰ ميله لويديز ته د هلمند ولايت په بريد کې د گردې ځنگل له اړې څخه پيلېده، نيمروز، فراه او هرات ته تللې وه، ځکه خو دلته د کچرو پر ځای په لاريو کې وسلې وړل کيدې، ځکه چې له هوايي بريدونو څخه د ژغورنې لپاره دې ته اړتيا وه چې گړندۍ لاره لنډه شي.

شپږمه لاره تر ټولو اوږده وه، کاروانونو به د بلوچستان په سرحد کې مزل کاوه او د ايران له پولې به تېرېدل، هلته به يې د ايران او افغانستان پر بريد مزله ته دوام ورکاوه او د افغانستان لويديزو ولايتو ته رسيدل، له هغه ځايه دغه لاره هم په دوو لارو ويشل کيده.

په پاکستان کې له هستوگنو اوو گوندونو څخه د پاکستان او آی اس آی ډېر د خوښې گوند د گلبدين حکمتيار په مشرۍ حزب اسلامي ؤ، دې گوند ته د سي آی اي د وسلو او پيسو نيمايي برخه رسيدله، ډگروال يوسف په خپل اثر (د يړې تلک) کې دا منلې ده چې ۷۳ سلنه وسلې او مرستې څلورو بنسټپالو گوندونو ته ورکول کيدې، پردې سي آی اي ناراضه وه، ځکه چې دوی د پير گيلاني په مشرۍ ملي اسلامي محاذ او د صبغت الله مجددي، نجات جبهه سنتپال او منځلاري گوندونه خوښول، خو د دې نا انډولۍ د مخنيوي هيڅ هڅه هم ونه شوه، ځکه چې پاکستان ته د وسلو د

د سي آی اې پټې جگړې

ويش واک ورکړای شوی ؤ. د ډگروال يوسف په قول آی اس آی وسلې سوچه پردې بنسټ وېشلې چې بنسټپال گوندونه په پوځي ډگر کې ډېر فعال وو، خو نور سياسي شناندي او د وضعې عيني شاهدان بيا په دې نظر دي چې د سي آی اې دغه مرستې پر څلورو بنسټپالو گوندونو، يوازې د آی اس آی او جنرال ضياءالحق د سياسي اجندا له مخې ويشل کيدې.

* * * *

د ډگروال يوسف په قول، د ۱۹۸۰ز په نيمايي کې آی اس آی د مجاهدينو د پوځي روزنې لپاره دوه کمپونه جوړ کړل، په يوه کې د دوه سوه تنو د اوسيدو زمينه وه، يو په پېښور کې او بل کوټې ته نږدې ؤ. دواړه کمپونه په پټ ځای کې وو چې چريکان به د شپې په تياره کې هلته راوستل کيدل، دلته د آی اس آی هغه مامورين گومارل شوي وو چې په امريکا کې يې روزنه ليدلې وه. په دې کمپونو کې معمولاً د دوو دوو اونيو لپاره د بېلابېلو وسلو روزنه ورکول کيده، په دې کې د بېلابېلو توپونو، د زغره والو وسايلو او الوتکو د ويشتلو د وسلو کارول، تخريب کاري، چې د نل ليکې، د برينښنايي مزيو او پلونو غورځول، د ماينونو اېښودل او د هغو د پاکولو طريقي زده کول شامل وو.

د مجاهدينو روزل ډېر ستونزمن کار ؤ، ځکه چې يوه گروپ هم نه غوښتل چې د بل گروپ د مجاهدينو سره په گډه زده کړې وکړي، پردې سربېره جهادي قوماندانانو د خپلې اړتيا او خوښې وړ روزنې غوښتنه کوله، د دې کمپونو د راز ساتل هم يوه مساله وه، ځکه چې په کمپ کې به دډزو غبرونه اوريدل کيدل، او تر يو ځل زيات کمپونه بل ځای ته وليږدول شول.

د سي آی اي پټې جگړې

د راتلونکيو کلونو په بهير کې آی اس آی روزنيزې آسانتياوې دومره پراخه کړې، چې د ۱۹۸۴ز کال په اوږدو کې يې په يوه مياشت کې زر تنه چريکانو ته روزنه ورکوله. د لازياتو وسايلو د لاسته راوړلو له لامله يې په ۱۹۸۵ز کې ۱۷ نيم زره چريکان او په ۱۹۸۶ز کې يې ۱۹ زره چريکان وروزل، په ۱۹۷۸ز کې يې د روزنې د کمپونو شمېر ۷ ته رسيدلی و، خلور يې د پېښور په سيمه کې او درې يې د کوټې په اطرافو کې وو. تر ۱۹۸۸ز پورې ۸۸ زره تنو مجاهدينو دغه روزنه تر لاسه کړې وه.

په ۱۹۸۱ز کې او تر دې وروسته، آی اس آی په جگړه کې د زيات رول درلودو هڅې پيل کړې. دوی افغانستان ته د درې کسيزو عملياتي گروپونو استول پيل کړل. معمولاً به يې د کوم پوځي منصبدار په مشرۍ گروپ ته د ځانگړي ماموريت سرته رسولو دنده ورسپارله. قوماندان به د مجاهدينو يو گروپ غوره کاوه چې د ټيم تر څارنې لاندې به روزل کيدل، بيا به يې ماموريت ته استول. دې گروپونو به هماغه رول ادا کاوه چې په عمان کې د امريکا د خاصو ځواکونو (اس اي اس) غونډ له لوري استول شويو (بي اي ټي ټي) ټيمونو ادا کاوه، د مجاهدينو په څېره کې دې ټيمونو تر څو اونيو پورې روان ماموريت سرته رساوه. په دې موده کې به د دوی اړيکې له مرکز سره شلېدلې وې. ځکه چې د مخابراتو اړيکې له لامله دښمن د دوی د فعاليت له ځای او سمت څخه خبر نه شي، دوی ته يې مخابراتې هم نه ورکولې، تر ۱۹۴۸ز پورې، آی اس آی ۷ ټيمونه د کابل سيمې ته، دوه د بگرام هوايي ډگر ته او دوه په جلال آباد کې وگومارل.

د سي آی اې پټې جگړې

له پيله د مجاهدينو د مرستې دغه ټول لگښتونه په ډراماتيک ډول زياتيدل، د ۱۹۸۰ز په بهير کې بوديجه سي آی اې چمتو کوله چې ۳۰ مليونه ډالره يې کانگرس ورته منظور کړل، پردې سر بېره سعودي عرب او له نورو لارو يې ۴۵ مليون ډالره تر لاسه کړل، راتلونکې کال يوازې د سي آی اې برخه ۵۰ مليون ډالره شوې وه.

د ۱۹۸۱ز په پيل کې رونالډ ريگان د امريکا ولسمشر شو، د هغه د سي آی اې مشر ويليم کيسي ؤ چې د جگړې پر مهال يې له سي آی اې څخه په مخکينۍ ادارې د ستراتيژيکو خدماتو دفتر (او اس اس) کې خدمتونه کړي.

د خپل پخواني مشر په څېر ويليم کيسي نه کومې اندېښنې درلودې او نه کومه ويره، ځکه خو يې د دندې له پيل سره، عمليات او د غوره وسلو او سامان استولو د پراختيا هڅې پيل کړې. د ۱۹۸۱ز د اپريل په مياشت کې يې د سعودي د مرستو د زياتولو په منظور دې هيواد ته سفر وکړ، هغه د ولسمشر ريگان لخوا سعودي ته د پرمختللي رادارسيستم کشفې او کنترول (آواکس) الوتکو د پلورلو وړانديز وکړ، او د دوی زړه نا زړه توب يې ختم کړ. د دې کال په پای کې د ۸۱-۱۹۸۲ز مودې لپاره يې د سعودي عربستان د مرستې اندازه ۸۰ مليون ډالرو ته ورسوله.

د افغان ماموريت په اړه د کيسې په جذبو او احساساتو کې يو شمير امريکايي سياستوال هم شريک وو چې هغوی ځانونه د مجاهدينو او افغان پټې جگړې د ملاتړ لپاره وقف کړي وو. په دوی کې جمهوريت غوښتونکي سناتور گورډن همفري، په کانگرس کې د ديموکراتيک گوند غړی چارلس

د سي آی اي پټې جگړې

ولسن او د جمهوريت غوښتونكيو د كانگرس غړي ډيويد ډرېپر او بل مك كولم شامل وو.

په ۱۹۸۴ز کې ولسن چې پردې يې اعتراف کړی ؤ چې پرده له روسانو څخه په ويتنام کې د ۵۸ زره تنو امريکايانو د وژلو د کسات جنون سپور دی، له کيسې سره يې نږدې اړيکې ټينگې کړې، دواړو په گډه د افغانستان په عملياتو او جگړو کې برخه درلوده، د همدې کال په اوږدو کې هغه د کانگرس د بوديجې د ټاکلو په کوميته کې چې دی يې هم غړی ؤ، دا کمپاين وچلاوه چې د افغانستان لپاره په بوديجه کې ۴۰ مليون ډالره زيات شي، دغه پيسې به د دفاع وزارت له (تورې بوديجې) څخه ورکول کيدې، چې د پټو ماموريتونو لپاره به پيسې ترې ځانگړې کيدې. د افغان جگړې لپاره چې کومې پيسې بېلې شوې، د هغو شمېر او حساب او کتاب نشته، خو د حجم اټکل يې له دې حقيقت څخه کولای شو چې د (تورې بوديجې) کلنۍ پيسې چې تر ۱۹۸۰ز کال پورې تر ټولو زيات ۹ مليارده ډالره ؤ پر ۱۹۸۱ز او له هغه وروسته دغه بودجه ټوله ۳۶ مليارده ډالره ته ورسیده.

د وسلو په څېر د آی اس آی تر څارنې لاندې، او د عربي هيوادونو څخه تر لاسه کيدونکې مرستې هم لويه برخه هغو څلورو بنسټپالو ډلو ته ورکول کيدې، د سعودي عرب زياتې مرستې د اتحاد اسلامي په مشرۍ عبدالرب رسول سياف ته ورکول کيدې.

* * * *

د وسلو د پيرلو لپاره د پيسو پر برابرولو سربېره، سي آی اي، آی اس آی ته مياشت پر مياشت نورې پيسې هم ورکولې، د مجاهدينو هرې ډلې ته د

د سي آی اې پټې جگړې

دوی د کمپونو او مرکزونو د ادارې او انتظام نه پرته، د دوی د مامورینو تنخواوې، د ډیپوگانو لگښتونه، او د آی اس آی لخوا به چې کوم د اړتیا وړ سامان چمتو نه شو مثلاً جامې، خوراکي شیان او وسلې، د هغو د پیرلو لپاره او له مرکز نه سرحدي سیمو او دننه افغانستان ته د وسلو او نورو وسایلو د لیږدولو لپاره چې کومو پیسو ته اړتیا وه، هغه له دې پیسو څخه ورکول کیدې. د وسلو لیږدولو تر ټولو ډېر لگښت درلود، ځکه چې د موټرو چمتو کونکیو قرارداديانو غوښتل چې هر څومره وکولای شي زیاتې پیسې لاسته راوړي. د ډگروال یوسف په قول تر مزار شریف پورې د یوه ۷۵ ملي مترې توپ لیږدولو تر ۱۱ سوه ډالره لگښت درلوده چې د هرې مرمۍ لپاره یې ۶۵ ډالره کرایه ادا کیدله. ځکه خو یوازې د دې لیږدولو میاشتنی لگښت ۱۵ لکه ډالره ؤ، پردې لگښتونو سربرېره د نړۍ له هر گوټ څخه نړیوالو سازمانونو او مسلمانو وگړو هم له دغو څلورو بنسټپالو گوندونو سره بسپنې کولې، چې دغه بهیر د آی اس آی له امتیازي چلن سره په گډه د منځلارو گوندونو د کمزورۍ سبب کیدو، دوی د خپلې بې وسۍ له لامله لوی پوځي عملیات نشوای کولای، په دې ډول آی اس آی، د سي آی اې په وړاندې، د بنسټ پالو ډلو په زیات اکمال کې حق په جانب ښکاریدو.

پر ۱۹۸۷ز کې چې کله د مجاهدینو لپاره د نړیوالو مرستو اندازه د میاشتنې ۶۳۰ ملیون ډالرو ته ورسیده، امریکا ته شک پیدا شو چې په دې وسلو او پیسو کې خورد او بُرد کیږي، په دې لړ کې گوته هغو لوریو ته ونيول شوه چې په پاکستان کې د مجاهدینو د اکمالاتو مسوولیت هغوی ته سپارل شوی ؤ، په ځینو راپورونو کې دا تور لگول شوی دی چې د اکمالاتو له ۸۰

د سي آی اي پټې جگړې

تر ۸۵ سلنه پورې برخه پاکستانی منصبدارانو خورلې دي. پر همدغه کال د فبروري په پای کې له پنسلوانیا څخه د ديموکراتیک گوند غړي ويلم ايچ گيري غوښتنه وکړه چې د امریکا د عمومي احتساب اداره (جي آی او) دي، د دې پلټنه وکړي چې د سي آی اي له لوري مجاهدينو ته په پټو مرستو کې خو به درغلي او خیانت نه کيږي. دې ادارې پلټنې پيل کړې، خو سي آی اي او د کانگرس د استخباراتو کومیتې د خپلو دوسیو له سپړلو څخه انکار وکړ، چې له همدې لامله دغه پلټنې هم ودرول شوې.

جیمز جي شاپټ، چې دوه ځله يې افغانستان ته سفرونه کړي دي، د پير گيلاني د گوند له مجاهدينو سره يې څو میاشتنې تېرې کړې دي. نوموړی وايي چې د دې ډلې او نورو ډلو مهمو غړيو دا شکایت درلود چې د پاکستان چارواکي له دغو مرستو څخه خورده او بُرد کوي، د (سپيشل فورس) رسالې د اگسټ په گڼه شاربټ په خپل مضمون کې وليکل چې ده د امریکا له لوري مجاهدينو ته د مرستې ټوکړ او نور سامانونه د پېښور په دوکانونو کې ليدلي دي چې پلورل کيدل، هغه مهال دغه کيسه ډېره عامه وه چې کوم مجاهد به له روغتون نه ناروغ راستون شو، نو ورته ويل به يې چې پاکستانيانو يوازې دده جيب نه دی وهلی، بلکې د ده روغتيا يې هم ترې غلا کړې ده. (د افغان جهاد پر پيسو نه يوازې دا چې د پاکستان پوځ په نويو وسلو سنبال شو، او دغه هېواد بېساری پرمختگ وکړ بلکې وروسته معلومه شوه چې د پاکستان جنرالان تر ټولو ډېرې شتمنۍ او لوی کاروبار لري. د جنرال اختر عبدالرحمن او جنرال ضياءالحق د زامنو شتمنۍ او جايداد يې بېلگې دي. ژباړن)

د سي آی اي پټي جگړې

پر امريکا سربېره برتانيې هم له افغان جگړې سره دلچسپي درلوده، دوی له هغو معتدلو گروپونو سره مرسته کوله چې د پخواني پاچا ظاهر شاه بېرته راستنيدل يې غوښتل، په هغو کې څرگند نوم د پير گيلاني ملي محاذ ؤ، چې د پوځ مشر يې ډگر جنرال رحمت الله صافی ؤ. د پروان ولايت اوسيدونکی رحمت الله صافی په افغان پوځ کې له شامليدو مخکې د کابل په حربي پوهنتون کې زده کړې کړې وې. په ۱۹۵۶ز کې يې هغه شوروي اتحاد ته واستاوه، هلته يې درې کاله په غرنۍ سيمه کې د چريکي جگړې زده کړې وکړې، افغانستان ته چې بېرته راستون شو نو ۳۰م غرنی غونډ يې جوړ کړ، پر ۱۹۶۸ز کې يې امريکا ته د زده کړو لپاره واستاوه، له ۱۹۷۰-۱۹۷۳ز کې يې چې دی د ډگرمن رتبې ته رسيدلی ؤ، په برتانيه کې يې د ۲۲ اس اي اس په ځواک کې روزنه ترلاسه کړه، چې بېرته ستون شو ۱۹۴۴م خاصو ځواکونو قطعه يې جوړه کړه، چې تر ۱۹۷۸ز پورې د کمونيستي کودتا تر مهاله د همدې قطعي قوماندان ؤ، له کمونيستي کودتا وروسته بندي شو او ښه عذابونه يې ورکړل. له درې نيم کاله زندان وروسته يې په کور کې نظر بند کړ، وروسته بيا له افغانستانه وتښتيد او ايتاليا ته لاړ. پر ۱۹۸۰ز د پير گيلاني په غوښتنه پاکستان ته راغی او د شوروي پوځ پر خلاف يې وسله راپورته کړه.

* * * *

د ۱۹۸۰ز په پيل کې د برتانيې د پټو استخباراتو ادارې اس آی اس (اوسنی MI6) هم له سي آی اي سره مرسته پيل کړه، په دې اړه (د ارواو ځواک) ليکوال کين کارنر يوه حواله ورکړې ده، چې ايس آی ايس دوه پخواني

د سي آی اي پټې جگړې

جاسوسان وگومارل، او د شوروي اتحاد پر يوه هوايي ډگر يې د برید لپاره چمتو کړل. دوی يې بيا د سي آی اي له چارواکيو سره معرفي کړل، پر هوايي ډگر د ميگ ۲۱ ډوله ۲۴ وزره الوتکو تصوير يې ور وښود. دواړو دوې ورځې وروسته د مجاهدينو يوه گروپ ته د برید لپاره پلان جوړ کړ او ور يې کړ، چې د پلان له مخې مجاهدين هوايي ډگر ته ننوتل او د هرې الوتکې په لکۍ يې چاوديدونکي مواد وتړل او وايې لوزولې.

تر دې وړاندې کال اېس آی اېس يو ټيم د جمعيت اسلامي د مجاهدينو د روزلو لپاره افغانستان ته واستاوه، لومړی په پام کې وه چې دغه روزنه په پاکستان کې ورکړي. خو په ۱۹۸۲ز کې يې دغه کار په افغانستان کې دننه پيل کړ، د همدغسې يوه روزنيز ماموريت له ترسره کولو وروسته دغه ټيم بېرته راستنيدو چې د کابل په شمال کې د روسانو يوه ۹۰۰ کسيز غونډ پرې برید پيل کړ، دغو پوځيانو د مجاهدينو جامې اغوستې وې چې دا په څرنگوالي کې نوې پېښه وه. د دې ټيم پر وسايلو بار کچرې مړې شوې او ټول سامان يې د روسانو په لاس ورغی، خو د ايس آی ايس کسان په تېښته بريالي شول، روسانو د دوی له سامانونو نه د دوی پاسپورټونه راوکښل او په خبري کنفرانس کې يې دا ثبوتونه وړاندې کړل چې برتانيه هم په افغان جگړه کې ښکيل ده.

له دې لامله چې کومې لانجې او پریشانی پيدا شوې، په پايله کې دروزنې دغه پروگرام برتانيې ته وليږدول شو.

پر ۱۹۸۳ز کې د احمد شاه مسعود د سر گروپانو يوه ډله له پاکستان نه برتانيې ته واستول شوه، هلته يې د يوې سوداگريزې امنيتي کمپنۍ د

د سي آی اي پټې جگړې

ادارې تر اهتمام لاندې شو اونی پوځي روزنه تېره کړه. دغه کمپنی په جرسې جزیرو کې راجسټر وه او دفترونه یې د لندن په لویدیځه برخه (کېنسنګټن) کې وو، عمله او مامورین یې د برتانیې د پخواني خاص ګروپ منصبداران وو، د دې کمپنۍ درې تنو روزونکیو د افغانستان لپاره د ۱۲ میاشتو روزنیز پروګرام لپاره ۱۶۰ زره پونډه وغوښتل. دغه اداره له لسو کلونو راهیسې فعاله وه، په دې موده کې دوی د جنوبي امریکا، منځني ختیځ او جنوب ختیځې آسیا چریکي ګروپونه او خاص ځواکونه روزل. په برتانیه کې د جمعیت اسلامي سرګروپانو ته په شمالي انګلنډ او سکاټلنډ په درې ځایونو کې په بېلابېلو برخو کې د مهارت ترلاسه کولو روزنه ورکړای شوه.

د افغانستان د مرکز لویدیزو سیمو چریکانو له ایران څخه مرستې ترلاسه کولې، د ۱۹۸۵ز د جولای میاشتې کې د سي آی اي په یوه خپاره شوي راپور کې ویل شوي چې ایراني ملایان د ۱۹۷۹ز له اسلامي انقلاب وروسته هزاره جات سیمې ته ننوتلي وو.

د ۱۹۸۰ز له پیله د ۱۹۸۲ تر پایه ایرانیانو هڅه وکړه چې په پاکستان کې د مجاهدینو له سني ګروپونو څخه هم ځینې ورسره ملګري کړي، هغوی ته یې یوه اندازه سپکې وسلې، یو ډول ټوپکونه، سپک توغندي، ماینونه او جامې ورکړې. په دغو ګروپونو کې د یادونې وړ د حکمتیار په مشرۍ د حزب اسلامي ګوند ؤ. خو د ۱۹۸۳ز په نیمایي کې ایران د پېښور له اوو ګوندونو سره اړیکې وشلولې. ټول پام یې د افغانستان مرکزي او لویدیزو برخو د ګروپونو پیاوړتیا ته ور واړاوه. له حرکت اسلامي او نورو ګروپونو

د سي آی اي پټې جگړې

سره د دوی ملاتړ بالاخره د دې سبب شو چې گوندي شخړې رامنځته شي، چې په هغو کې په لوی شمېر چريکي قوماندانان ووژل شول او په مرکزي او لويديز افغانستان کې د جهاد ډلې کمزورې شوې. د ايران زياته برخه مرستې سپاه پاسداران او حزب الله ډلو ته رسيدې، خو د ايران او عراق ترمنځ د جگړې له لامله د دې وسلو د مرستو لړۍ محدوده شوه.

د ۱۹۸۱ز له پيله تر وروسته کلونو پورې د شيعه جهادي ډلو انتخابي گروپونو روزنه د ايران په بېلابېلو ځايونو کې روانه وه، په دې کې تر ټولو مهم روزنيز مرکز د تهران په شمال کې منظرية پارک مرکز ؤ، دلته د شمالي کوريا او سوريې روزونکيو د ايران پاسداران انقلاب، او پر هغوی سربېره د منځني ختيځ او شمالي افريقا ترهگرو ته روزنه ورکول کيده. دوی به وروسته له دې ځايه لبنان ته استول کيدل، بل مرکز قم ته نږدې (ارم پارک) او درېيم له تهران څخه ختيځ لوري ته ۴۰۰ ميله لرې د گورگان په ميدان کې او څلورم يې له تهران څخه ۶۰۰ مېله ختيځ لوري ته په (وکیل آباد) کې ؤ.

* * * *

د ۱۹۸۰ز په پيل کې اېس آی اېس (اوسنۍ اېم آی ۶) يو درې کسيز ټيم له مجاهدينو سره افغانستان ته واستاوه چې د مجاهدينو لخوا د راغورځول شوې ايم آی ۲۴ څرخۍ څو مهمې پرزې يې ترلاسه کړې، دغه درې واړه د اېس آی اېس کرايي غړي، پخواني پوځي ماهرين وو، د مجاهدينو په مرسته دغو کسانو له څرخۍ نه د پام وړ پرزې را وايستلې او بېرته راستنيدل چې

د سي آی اي پټې جگړې

دوې نورې خرڅې راغلې، له هغو نه کسان راکوز شول پر لويدلې هليکوپټره يې باروت وټرل او چاودنه يې ورکړه.

د ۱۹۸۳ز په اکتوبر کې کابل حکومت د روسانو په مرسته د لويديزو هيوادونو پر لاسوهنو د احتجاج په دود پر ملگرو ملتونو سختې نيوکې وکړې. له دې سره جوخت يې د يوه ديرش کلن برتانوي ستوارټ برادمين تصوير خپور کړ او د هغه په اړه يې دا دعوه وکړه چې د جولای پر لومړۍ په يوه جگړه کې ووژل شو، له جامو څخه يې يوه موټرولا يو آر سي ۱۰ ستلايټ مخابره، برتانوي پاسپورټ، نړيوال د موټر چلولو لايسنس او ځينې نور اسناد راووتل، له هغو څخه معلوميدله چې نوموړی په لندن کې د خليج د ځانگړي سازمان مامور ؤ، او له ده سره درې نور کسان، ټام، کرس او فل هم د ده ليدو ته راتلل. د اکتوبر پر ۵مه د شوروي اتحاد د مخابروي اړيکو جاسوسي کونکيو پاکستاني مسولينو د شپږو برتانويانو د نيولو خبر ترلاسه کړ. د افغانستان د بهرنيو چارو وزارت په قول په دغو نيول شويو کسانو کې بورډمين، د هغه درې تنه ملگري او دوه نور کسان راډرک او سټيفن شامل وو، په دوی کې دوه تنه د ۲۲ اېس اې اېس، د هيرفورډ اډې مامورين وو. له دوی نه پلټنې وشوې او دواړو پردې اعتراف وکړ چې په پاکستان او افغانستان کې يې فعاليت کاوه.

د انگلستان د بهرنيو چارو وزارت د دغو شپږو برتانويانو په اړه له معلوماتو ورکولو څخه انکار وکړ، په دې موده کې د رسنيو له پلټنو څخه معلومه شوه چې په برتانيه کې د ستوارټ بورډمين په نامه يوازينی سړی په (سړي) سيمه کې شته او هغه تر اوسه هيڅکله هم د باندې سفر نه دی

د سي آی اي پټې جگړې

کړې، د روسانو په برید کې د وژل شوي بورډمین اصلي نوم او پیژندنه تر اوسه ونه شوه، افغانستان دعوه وکړه چې د دغه پینځه کسيز گروپ موخه د څیړنو لپاره د روسي وسلو لاسته راوړل وو چې امریکا او بریتانیا ته یې واستوي.

سي آی اي هم د روسي وسلې په اړه له دې فرصت څخه گټه واخيسته، دغه مهال سي آی اي په شوروي اتحاد کې يو شمېر ارزښتمن انساني جاسوسان درلودل چې د شته او تر لاس لاندې سيستمونو د پلانونو، او تجربو د حساب کتاب په شمول یې، نیغ په نیغه معلومات ورکول. له هغوی څخه یو اي جي ټولکاجيف د مسکو د ایروناټیکل انستیتیوت غړی او بل تن د هند د حکومت یو منصبدار ؤ چې، د شوروي اتحاد له لوري یې، هند ته د جوړوونکیو دافع هوا وسلو په اړه معلومات ورکول. خو سي آی اي د څیړنې لپاره حقیقي وسلو ته اړتیا درلوده، ځکه خو یې یو ډېر پټ او خطرناک عملیات ترسره کړ، چې شفري نوم یې (اس او وي اېم او ټي) کېښود، ډېر ځله سپکې وسلې د روسانو له وژل شویو مړیو سره ترلاسه کیدې، نور ډولونه وسایل او وسلې نیغ په نیغه مجاهدینو له خاینو روسي منصبدارانو څخه پیرلې، په هغو کې د لایزر وړانگې هم شاملې وې، چې روسي الوتکو د مجاهدینو له سام توغندیو نه د ژغورنې لپاره کارولې، ډېرې لویې وسلې چې په هغو کې زره پوښونه او په الوتکو کې نصب رادار شامل وو. له سي آی اي سره له نړیوالو شبکو سره اړوندو کاروباري کمپنیو، د ختیځ بلاک د وسلو له سوداگرو او ځینې وختونه له حکومتي ادارو څخه پېرلې.

د سي آی اي پټي جگړې

خو سي آی اي ته تر ټولو لويه تحفه آی اس آی وړاندې كړه، آی اس آی غوښتل يوه روغه او ثابته ميگ ۲۴ الوتكه چې تجارتي نوم يې ميگ ۳۵ وركړې ؤ، لاسته راوړي خو د دې ماډل الوتكې افغان پيلوټ، د آی اس آی هيڅ وړانديز هم ونه مانه، چې بيا د آی اس آی د افغان بيرو مشر ډگروال يوسف، د اوو گوندونو مشران له خپلې اړتيا خبر كړل. ډېر زر له كابل سره اړيكې ټينگې شوې او لږ موده وروسته د ۱۹۸۵ز په نيمايي كې دوې ميگ ۲۴ جيت الوتكې په ميرانشاه كې رابنكته شوې، خو اونۍ وروسته هغه امريكا ته واستول شوې، په دې اړه په زړه پورې خبره داده چې له هغو څخه يوه الوتكه د افغانستان د هوايي ځواك له نښان سره، پر ۱۹۹۷ز كې د انگلنډ په جنوب كې په فارن برا ښار كې په يوه پوځي اډه كې په يوه گيراج كې دريدلې وليدل شوه.

* * * *

پر افغانستان له يرغل وړاندې شوروي اتحاد د دې يرغل او د ولكې لپاره ځينې اساسي ټكي ترتيب كړي وو، د دوی د پوځ لومړنی كار دا ؤ چې له مجاهدينو سره له ټكر څخه ډډه وكړي، په لويو ښارونو كې گارنيزيونونه جوړ كړي، په هوايي ډگرونو او لويو لارو خپل كنټرول ټينگ كړي، تر دې وروسته به افغان پوځ په كليو او اطرافو كې ځای په ځای كوي، تر څو هغوی د شوروي پوځونو د هوايي ځواك، توپخانې او لوژيستيكي ملاتړ په واسطه مجاهدين تصفيه كړي، تر دې وروسته به شوروي پوځ بيرته ستنبري.

د سي آی اي پټې جگړې

خو شوروي پوځونو نه د مجاهدينو د چريکي گروپونو له ځواک او وړتياؤ معلومات درلودل او نه د افغان ځواک له لويديلي مورال او د جذبې له کمبوده خبر وو، دوي مياشتې وروسته روسي پوځونه له مجاهدينو سره مخامخ جگړې ته اړ شول، د شوروي پلي پوځ قطعات چې زياتره کسان يې د منځنۍ آسيا د رياستونو اوسيدونکي وو ډېر زر پرې وپوهيدل چې د گړنديو هغو مجاهدينو په وړاندې دوی هيڅ هم نه دي، چې په (آر بي جي) له اوږې ويشتونکي توغندي او نورو دغسې اغيزمنو وسلو سنبال دي، کله به چې د دوی مرمۍ ختمې شوې نو مجاهدينو به دوی پخپلو زغره والو موټرو کې ووژل.

د شوروي پوځ له لومړنيو بريدونو څخه يو د ۱۹۸۰ په مارچ کې د افغانستان په ختيځ کې په کونړ کې ؤ. له درنو بمباريو او د توپونو له ډزور وروسته، ۲۰۱يم موټريزه غونډ د مجاهدينو لخوا د را ايسار شوي افغان پوځ د کلابندۍ ماتولو لپاره په دره کې پرمختگ پيل کړ، چې زره پوښونه او ټانکونه مجاهدينو وليدل، ځانونه يې شاته کړل او غرونو ته وختل، درې مياشتې وروسته شوروي پوځ له گرديز نه د خوست په لور تللي سرک د پاکولو لپاره عمليات پيل کړل. مجاهدينو د سرک د پاکولو د عملياتو لپاره راغلي پوځي گروپونه ټول وځپل او له منځه يې يوړل، دې پېښو د شوروي اتحاد په لويه قوماندانۍ کې چارواکي د خپل جنگي تاکتيک بدلولو ته اړ کړل.

دغه بدلونونه د ۱۹۸۰ز په دويمې کې راغلل، د منځنۍ آسيا اوسيدونکي پوځيان چې له ځايي خلکو سره يې د اسلامي ورورولۍ احساسات درلودل

د سي آی اې پټې جگړې

او مسکو ته يې په وفادارۍ کې شکونه وو، بېرته واستول شول او د دوی پر ځای د روسيې د پوځ ډلې راوستل شوې، له ۱۹۸۰ز تر ۱۹۸۲ز نيمايي پورې د شوروي پوځونو شمېر زيات کړای شو او تر ۱۲۰ زره تنو پورې ورسيد. د ۴۰مې فرقې درې پلي غونډونه په شينډنډ، کابل او کندوز کې. او درې نور يې يو په شمال او يو له ايران سره په سرحد کې ځای پر ځای شول. څو نور پلي کنډکونه په بگرام، مزارشريف، غزني، او فيض آباد کې ځای پر ځای شول. له دوی سره تخنيکي او توپچي کنډکونه هم وو. په افغانستان کې د هوايي ځواکونو تر ټولو لويه برخه په کابل کې، د عمومي قوماندانۍ په مرکز کې وه چې په هغو کې څلور هوايي غونډونه او درې د هوايي اړيکو کنډکونه شامل وو، دوه د سپتناز کوماندو غونډونه بېل وو چې دوه ډوله يونټونه پکې وو، ريډو يونټ چې بريدگر گروپونه پکې شامل وو، او بل يونټ يې د جاسوسۍ او نيغ په نيغه بريدونو مهارت درلود.

پر ۱۹۸۰ز کې شوروي اتحاد په افغانستان کې د پوځ مرکزي قوماندانده له منځه يووړه، هيواد يې پر اوو پوځي زونونو وویشلو، هر زون خپل يو پوځي مرکز درلود، او هر زون ته بېلابېلې هليکوپټرې ځانگړې کړای شوې، شوروي چارواکي ډېر زر پردې وپوهيدل چې په جگړه کې د څرخيو رول ډېر مهم دی.

په پيل کې د روسي ځواکونو د څرخيو شمېر ۶۰ وزره وې، چې اتلس مياشتې وروسته ۸۱ او بيا وروسته ۳۰۰ وزرو ته زياتې شوې. دا په بگرام، شينډنډ، کندز او کندهار په هوايي ډگرونو کې له ځای پر ځای شويو ځواکونو سره وې، د دوی ځينې کنډکونه په بهر کې د گومارل شويو يونټونو

د سي آی اي پټې جگړې

سره وو، د ثابتو وزرو لرونکيو او ترانسپورتي الوتکو شمېر هم د جگړې له توندیدو سره زیاتیدو، خو اداره یې په کابل کې د ۴۰مې فرقي د قوماندانۍ په لاس کې وه.

په دې موده کې شوروي پوځونه په دودیز ډول په فرقو او غونډونو ویشلي وو، په هرو پوځي عملیاتو کې له ۶-۱۲ زره پوځیانو برخه اخیستله چې په دې کې به افغان پوځونه هم شامل وو، د دوی پیل به له سختې بمبارۍ څخه و، چې ورپسې به زغروالو ټانکونو او زره پوښونو په سیمه کې پر سرکونو پرمختګ کاوه. خو د هوايي ځواک تر حمایتې لاندې او د توپونو د دم تر ساحې پورې به پر مخ تلل، مجاهدین به زیاتره د دوی له برید څخه خبریدل او غرونو ته به وختل، چې بیا به روسي پوځونو د لنډ وخت لپاره سیمه ونیوله، دوی دایمي مرکزونه او قرارگاوي نشوای جوړولای او بیرته به خپلو گارنیزيونونو ته راستنیدل او چریکان به بېرته پر سیمه مسلط شول، معنا دا چې په یوه سیمه کې به بیا بیا عملیات کیدل.

خو د ۱۹۸۰ز په پای کې روسي پوځونو خپله عملیاتي تگلاره بدله کړه، پلي پوځیان به راوړاندې شول، د سیمې د مجاهدینو د گروپونو ښي او کین لور ته به په څرخيو کې کوماندو گروپونه راکوز کړای شول چې د دوی اړیکې له یو بل نه غوڅې کړي، د دوی مرکزونه به یې له منځه یوړل او د اکمالاتو لارې به یې غوڅې کړې.

دغه ډول لومړی عملیات په کونړ ولایت کې د ۱۹۸۰ز په دسمبر کې وشول، هغه مهال چې شوروي پوځونو د مجاهدینو یوه ۵۰ کسيزه ډله ولیدله چې له پاکستان نه راغله، دې ډلې غوښتل له سینده پورې وزي او د چغه سرای

د سي آی اي پټې جگړې

(اسعدآباد) په جنوب ختيځ کې د سمخو (هغه غارونه چې د مجاهدينو مرکزونه به پکې وو) په لور لاره شي.

د هوايي ځواک يو کنډک په چغه سرای کې وگومارل شو، د دسمبر پر ۱۵مه سهار له هغه ځايه يو ټولي پوځيان د سرک له لارې د سمخو په جنوب کې يو ميل لرې يوه ځای ته ورسيدل. له هغه ځايه يې جنوب او جنوب لويديز لور ته هدف کلابند کړ، بل پوځ په دې موده کې د شمال او لويديز لوري د کلابندۍ لپاره ورسيدلی و. ماښام پينځه بجې يوه بله ډله له ختيځ لوري د سمخو سيمې ته ورننوتل، چې کله مجاهدين له هغه ځای شاته لاړل نو له نورو په مورچل کې ناستو ځواکونو سره مخ شول، په دې جگړه کې ۲۴ تنه مجاهدين ووژل شول او څلور تنه ژوندي ونيول شول.

د ۱۹۸۰ز په اوږدو کې د روسي ځواکونو عمليات زياتره په دې موخه وو چې د کابل او نورو سترو پوځي مرکزونو امنيت وساتي، په اپريل کې روسي او افغان پوځونو د احمد شاه مسعود د جنگياليو پر خلاف پر پنجشير بريد وکړ، دغه دره کابل ته د ورغلي لويې لارې په اړخ کې پرته ده، د دې درې ځانگړتيا داوه چې احمدشاه مسعود د سالنگ تر تونل پورې لاره بندولای شوای. له همدې لامله روسي پوځونو دلته ډېر بريدونه ترسره کړل. په مارچ کې مسعود د بگرام پر هوايي ډگر بريد وکړ، له دې ځايه به روسي پوځ پر پنجشير بريدونه کول، که څه هم مسعود او مجاهدين يې له درې وايستل شول خو هغوی خوندي، شاوخوا غرونو ته وختل، له هغه ځايه يې دښمن ويراوه.

د سي آی اي پټې جگړې

همدغه ډول يرغل په اپريل کې د کابل په جنوب کې د لوگر په دره ترسره شو، دا هم ناکام شو، په اگسټ کې په بلخ کې د مارمول په غونډيو کې د مجاهدينو د مرکز د کلابندی هڅه وشوه چې ناکامه شوه.

د ۱۹۸۱ز په پای کې شوروي اتحاد په افغانستان کې يو شمير قوماندانان بدل کړل، نويو قوماندانانو له پاکستان څخه د مجاهدينو د لارې د تړلو پر نوي پلان فکر وکړ. له اکتوبر تر دسمبر پورې، شوروي او افغان الوتکو څو ځلې د پاکستان له فضايي حدودو څخه سرغړونه وکړه او څو څو ځلې يې د کربنې په شاوخوا کې د مجاهدينو پر مرکزونو بمبارۍ وکړې، په ننگرهار او پروان ولايتونو کې يې هم يو شمير بريالي عمليات وکړل چې مجاهدينو ته پکې درانه زيانونه واوښتل.

د ۱۹۸۲ز په پيل کې شوروي پوځيانو بيا په لويه کچه بريدونه پيل کړل، په جنوري مياشت کې يې په پروان ولايت کې مجاهدينو ته دروند زيان ورساوه. دغسې يرغلونه يې پر کندهار او هرات هم وکړل. د اپريل د ۲۵مې په شپه مجاهدينو د بگرام پر هوايي ډگر بريد وکړ او تر يو درجن زياتې الوتکې يې ويجاړې کړې، چې په غبرگون کې يې ۱۱زره روسي او څلور زره افغان پوځونو پر پنجشير يو بل بريد وکړ، يو شمير پوځونه درې ته د جنوب له لوري او يو شمير نور د شمال له لوري ننوتل، او دره يې له دواړو لوريو بنده کړه. وروسته بيا روسي الوتکو ټوله سيمه بمباري کړه، او په لويه کچه يې کلي ويجاړ کړل چې له پخوا څخه خلک ترې وتلي وو، ورپسې په خرخيو کې زيات شمير کوماندويان ښکته کړای شول، خو د مسعود

د سي آی اې پټې جگړې

مجاهدين خوندي غرونو ته ختلي وو او کوم پوځيان چې پر دوی پسې وو، پر هغو به يې بريدونه کول.

د ۱۹۸۲ز په پاتې موده کې روسانو د کابل په شمال کې په غوربند او پنجشیر او د کابل په جنوب کې د لوگر په درو بريدونه وکړل چې ټول ناکام شول. پر ۱۹۸۳ز کې شوروي اتحاد يو ځل بيا خپل جگړه ايز پلان بدل کړ، دوی پردې وپوهيدل چې د دوی پلي زغره وال ځواکونه د داسې جگړو لپاره مناسب نه دي روزل شوي چې ورته اړتيا يې ده، چې سپکې وسلې او گړندي موټر ورسره وي، چې پر دښمن اغيزمن گوزار وکړای شي. ځکه خو دوی د خپل هوايي ځواک له کومانډويانو څخه د بغاوت د ځپلو يو ځانگړی ځواک جوړ کړ، چې د سپتناز له دوو گروپونو سره به يې نه يوازې د هوايي عملياتو پر مهال بنکته کول، بلکې د دوی وړوکي گروپونه به يې د مجاهدينو دننه گروپونو او د اکمالاتو د لارو تړلو لپاره ځای پر ځای کول.

دغه ډول يو پوځي عمليات چې د ۲۰ تنو يوې ډلې لخوا ترسره شو، د ۱۹۸۳ز په جولای کې ؤ، دې ډلې په هلمند کې د مجاهدينو د اکمالاتو دلارې پر سر کمين ونيو، دغه گروپ د شپې مهال د سيمې جنوب لور ته درې مېله لرې له څرخيو څخه پلي کړای شو، دوی سهار په تياره کې د کمين نيولو ځای ته روان شول، هلته دوی د مجاهدينو د څار يوه پوسته ليدلې وه چې دوه تنه پکې په پېره گومارل شوي وو. شمال لور ته انووا نومې دره او نيم ميل لرې لويديز لوري ته يې د مارچې دره (اوس ولسوالي) پرته وه، نهه نيمې بجې دې گروپ د سيند پر سر پله ماینونه خښ کړل او کمين يې

د سي آی اي پټې جگړې

ونیو، راتلونکي پینځه نیم ساعتونه یې هیڅ هم ونه لیدل، د دې گروپ قوماندان ته لارښوونه شوې وه چې درې نیمې بجې به بېرته ځانونه راباسي، خو ۲۵ دقیقې وړاندې یوه لاری رابنکاره شوه، چې پله ته راوړسیده ماینونه وچاودیدل او په کمین کې ناستو عسکرو ډزې پیل کړې، له دې سره دوی هغه د څارنې پوستې ته هم لاسي بمونه ور وغورځول، په دوو دقیقو کې په لاری کې سپاره ۲۸ تنه ټول ووژل شول.

د راتلونکیو دوو میاشتو په اوږدو کې دې کنډک په اتو عملیاتو کې ۲۰۰ تنه مجاهدین ووژل او ۲۰ تنه نور یې ونیول، پر وسلو سربېره دوی د ایران او پاکستان ډېرې پیسې هم ترې لاسته راوړې.

پر ۱۹۸۳ز مجاهدینو ارگون، خوست او ځایو چونی کلابند کړل، ددې کلابندیو لپاره یې ډېرې وسلې او وسایل راټول کړي وو، خو دوی داسې روزل شوې عمله نه درلوده چې د روسانو لخوا غوړول شوي ماینونه وباسي، په اگسټ کې ۱۲ زره شوروي پوځیانو د ځایو کلابندي ماته کړه، خو د خوست کلابندي یې ايله په دسمبر کې ماته کړای شوه، لس زره روسي، اوه نیم زره افغان پوځیانو هلته مجاهدین پر شا وتمبول، د ارگون کلابندي د راتلونکي کال د جنورۍ تر ۲۲مې پورې دوام درلوده، دغه کلابندي هغه مهال ماته شوه چې شوروي هلیکوپترو هلته کوماندویان ښکته کړل.

مجاهدینو د کابل امنیتي کړۍ د ماتولو لپاره هم ډېرې هڅې وکړې، تر اوسه پورې دوی پر شوروي پوځیانو او بارکونو د وړوکیو گروپونو په واسطه بریدونه کول، خو د امنیتي تدابیرو د ډېرېدو له لامله پر کابل د بریدونو دوام ستونزمن شو، ځکه خو پر بالاحصار د لوی برید لپاره تیاری ونیول شو

د سي آی اي پټي جگړې

چې د ښار پر څنډه د شوروي پوځونو ستر مرکز ؤ. د اگسټ پر ۱۳مه د مجاهدينو يوه لويه ډله له دفاعي کربنو تېره شوه او پر بالا حصار يې بريد پيل کړ، کړی شپه جگړه روانه وه، سهار ته مجاهدين بېرته ووتل. تر دې وروسته شمال ختيځ لور ته، پر يوه لوی افغاني مرکز حمله وشوه، چې په هغو کې يو شمېر الوتکې ويجاړې او د وسلو ډيپوگانې تباه شوې، تردې وروسته کابل ته په ورغليو لويو لارو پر يو شمير روسي کاروانونو بريدونه وشول چې بيا په غبرگون کې شوروي پوځ وپاړيد او د شمالي په درې درو يې خوشه يي بمونه وغورځول، د مجاهدينو پر خلاف د بريد لپاره يې له څرخيو عسکر هم پلي کړل.

په ۱۹۸۳ز کې احمد شاه مسعود له کابل حکومت او روسانو سره اوربند وکړ، دغه اوربند يو کال دوام درلود، خو د ۱۹۸۴ز په مارچ کې شوروي پوځيان پردې پوهيدل چې مسعود به دغه اوربند نور ونه غځوي، د اپريل په مياشت کې دوی د سالنگ پر لويه لاره بيا بريدونه پيل کړل. ځکه خو شوروي پوځ د (پنجشیر ۷) په نامه لوی پوځي عمليات پيل کړل، چې موخه يې د احمدشاه مسعود د پوځيانو له منځه وړل وو. په دې عملياتو کې شل زره تنه پوځ برخه درلوده، په دې کې له شوروي اتحاد څخه راغلي تازه نفسه ۶ زره پوځيان هم شامل وو، شپږ زره افغان پوځيان هم په دې جگړه کې شامل وو، په دې جگړه کې د شوروي د هوايي ځواکونو هر ډول بمبارد جيت او څرخيو الوتکو هم برخه درلوده. د بريد لپاره د قوماندې او کنترول شاندار چوکاټ ؤ، چې د قوماندې مرکز له هر ډول وسايلو څخه پوره په يوه ترانسپورتي الوتکه کې ؤ.

د سي آی اي پټې جگړې

خو مسعود ډېر زر له دې برید څخه خبر شو او په مارچ کې يې د سالنگ پر لويه لاره مخکې له مخکې برید وکړ، ده ته د افغان پوځ په منځ کې خپلو خواخوږيو د برید په اړه بشپړ معلومات ورکړي وو، ځکه خو ده خپل زيات جنگيالي او د سيمې عام اوسیدونکي له درې څخه غرونو ته وايستل، د درې په اوږدو کې يې زيات ماینونه بنځ کړل او بيا يې پاتې جنگيالي هم غرونو ته ورسره بوتلل.

له برید څخه وړاندې پر دره سر تر پایه درنه بمباری وشوه، د اپریل پر ۲۱مه د توپونو په سختو ډزو کې، لس زره روسي میکانیزه قوا له ۵ زره افغان پوځیانو سره د درې په لور وخوځیدل، د ماینونو په سبب له لږ څنډ وروسته هغوی درې ته ننوتل او د اپریل پر ۲۴مه رخه ته ورسیدل، له هغه ځایه د خنډ په لور وخوځیدل، د می په پیل کې د عملیاتو په دوهم پړاو کې د راوت په دښته کې او د څنگ د لویې درې په پیل کې څرخيو کوماندو بنکته کړل، دلته سخته نښته وشوه او مجاهدینو یو د هوایي ځواکونو کنډک بشپړ له منځه یووړ، په دره کې دننه بیا د توندې بمباری له لامله مجاهدینو ته د سر دروند زیان واوښت.

په دې موده کې شوروي پوځونو په شاوخوا درو کې پرمختگ کړی ؤ، یوې بلې ډلې د سالنگ له لویې لارې څخه د اندراب په دره کې له هوایي کوماندو ځواک سره اړیکې ټینګې کړې، له جلال آباد څخه نور پوځونه راغلل او د لغمان د علیشنگ او کانسي وار درې يې څارلې، خو د څنگ په درو کې شوروي پوځیانو ډېر لږ پرمختگ درلود.

د سي آی اې پټې جگړې

هلته له مسعود سره د نورو مجاهدينو مرستې پيل شوې وې، هغوی پر مسعود د فشار د کمولو لپاره پر جلال آباد او کابل بريدونه پيل کړل، مسعود پر بگرام يو بل بريد وکړ چې په هغو کې يې يو شمېر مېگ ۲۱ الوتکې ويجاړې کړې.

د جون تر پايه دغه بريد پای ته ورسيد او شوروي پوځيان بېرته ستانه شول، د مسعود د تباه کولو موخه پوره نه شوه، او هغه بېرته درې ته راستون شو، او په سيمه کې يې د روسانو پر مرکزونو بريدونه کول، په دې بريد کې پينځه سوه تنه روسي پوځيان ووژل شول، يو شمېر څرخي رانسکورې شوې او دوه سوه تنه مجاهدين هم ووژل شول.

په سپتمبر کې پر پنجشير يوه بله حمله هم ناکامه شوه.

پر هوايي ځواک د شوروي اتحاد د پوځ انحصار پر ۱۹۸۵ز کې هم دوام درلود، په اگسټ کې مجاهدينو په لوگر کې خپل فعاليتونه زيات کړل. دوی له جنوب ختيځ لوري پر کابل ډزې هم کولې، پردې سربېره له کابل څخه بهر پر پوځي کاروانونو او پوستو هم د دوی بريدونو دوام درلود.

دغه مهال افغان څارگرې ادارې (خاد) خبر تر لاسه کړ چې شپږ سوه تنه مجاهدين په ۱۵ گروپونو کې منظم شوي په خورډ کابل، ملنگ، کالا او مالي خيلو کليو کې ځای پر ځای دي. له دې ځايه ۱۲ ميله لرې يې په خاص تيزين کې هم د دوی زيات شمير جنگيالي شته او دلته يې د وسلو زيرمه هم ده.

افغان پوځ پريکړه وکړه چې په لوگر دره کې يو مرکز جوړ کړي، همدغسې دا پريکړه وشوه چې د شوروي پوځ ۱۰۳يم لمبر گارډ هوايي کومانډو فرقه

د سي آی اي پټې جگړې

به د جگړن جول يوري ياري جن په مشرۍ پر مجاهدينو برید کوي، د دوو هوايي کومانډو ځواکونو درې گروپه جوړ کړای شول، له دوی سره نور پلي کنډکونه هم يو ځای شول.

دې پوځ د اگسټ له ۱۱-۱۹ پورې عمليات بايد پيل کړي وای، د اگسټ پر ۱۳مه دوه جاسوسي او د کشف کنډکونه ۳۰ ميله وړاندې په داسې ځای بايد گومارل شوي وای چې د لوگر د درې په جنوب کې د مجاهدينو سمڅې او مرکزونه کلابند کړي. درې غونډونو به د مرکزي پوځ په توگه د خورد کابل په شمال کې برید کاوه، خو د دې برید له پيل څخه لږ مخکې مجاهدينو د لوگر په دره کې د افغان پوځ پر مرکز برید وکړ، له دې سره د شوروي او افغان دولت په جنګي پلان کې بدلون راغی، د کشف دوه گروپه اوس بېلابېل د مالي خپل د کلابندی لپاره واستول شول.

د اگسټ پر ۱۳مه د کشف ډلې له افغان پوځ سره د مجاهدينو د مرکزونو په لويديز مخ ځورويو کې ښکته کړای شول. له هغه ځايه دوی د جنوب په لور پرمختګ پيل کړ، خو له شاوخوا لوړو ساحو څخه مجاهدينو سختې ډزې پرې پيل کړې، او د دوی د پرمختګ مخه يې ونيوه، ځکه دغه پوځ پر يوه غونډۍ سنگر ونيو او د لوی پوځ د راتلو په انتظار شول، سبا ته پوځ راورسيد خو تردې مهاله مجاهدين وتلي وو.

اوس جگړن ياري جن د عملياتو په دوهم پړاو کې پر خاص تيزين د برید پرېکړه وکړه، په هغه ورځ پاو کم دوي بجې توپخاني درنې ډزې پيل کړې، وروسته بيا پر سيمه هوايي بمباري پيل شوه، پاو باندي درې بجې پوځي گروپونه په هليکوپټرو کې په دوو ځايونو کې پلي کړای شول، له هغه ځايه

د سي آی اې پټې جگړې

دوی داسې ساحو ته لاړل چې سیمه کلابنده کړای شي. تر دې وروسته اصلي پوځ په دوو نورو ځایونو کې پلي کړای شو.

د کشف او جاسوسی گروپونه د کوزیدو له اصلي ځای څخه څلور میله لرې لویدیز لور ته پلي کړای شول، له هغو ځایه هغوی د خاص تیزین لویدیز ته ورسیدل، خو هلته د مجاهدینو هیڅ نوم او نښان نه و. وروسته بیا دوی وپوهیدل چې په نقشه کې د کلي نوم غلط و. اصلی موخه زندیخ کلايي و.

پوځ هغه لور ته روان شو، په تونده جگړه کې دوه نیم سوه تنه مجاهدین ووژل شول، او د وسلو او نورو جنګي موادو لویه زیرمه دوی ته په لاس ورغله.

د هوایي ځواکونو او هوایي کومانډویانو په واسطه چې کوم بریدونه ترسره کیدل، د هغوی د بریالي کولو لپاره یې د دغو غونډونو او کنډکونو قوماندو ځوانو منصبدارانو ته سپارله چې دا د شوروي پوځ له پالیسی څخه سر غړونه وه، ددې یو څرګند مثال د ۱۹۸۵ز په اکتوبر کې رامخې ته شو، کله چې په کندهار کې له گومارل شوې (۷۰)یمې پلې موټریزې لوا سره اړوند هوایي کومانډو ځواکونو یو عملیات ترسره کړل.

دوی خبر ترلاسه کړ چې مجاهدینو د ښار په جنوب لویدیز کې یو روزنیز مرکز جوړ کړی دی، ځکه خو دې لوا ته پر هغه مرکز د برید حکم وشو. د اکتوبر پر ۱۳مه د ماښام پر اوو بجو، د ۱۲ کنډک هوایي کومانډو ځواکونه د کپتان وي جي استراتیلي په مشرۍ د هدف ختیځ ته یوې غونډۍ ته نږدې کوز کړای شول، مجاهدینو پر هغوی سمدستی ډزې پیل کړې، او په

د سي آی اي پټې جگړې

نوره کړۍ ورځ کې د توپچي او هوايي ځواکونو په سختو ډزو او بمباريو کې هم دوی نور پوځ راکوز نکړای شو. تر ماښامه د ښکته شوي گروپ کارتوس او مهمات پر ختمیدو شول، د اکتوبر پر ۱۴مه سهار د دوی لومړی کنډک لويديز لوري ته پرمخ روان شو او د روزنيز مرکز جنوب لويديز ته ورسيد، دوهم کنډک د غره په جنوب ختيځ لوري کې د مجاهدينو د مرکزونو په لور پرمختگ پيل کړ، درېيم کنډک د اډې جنوب ته ورسيد، يوه نيمه بجه له درې واړو لوريو برید پيل شو، او د جگړې په بهير کې دويم کنډک مخه واړوله او پر مرکز يې له ختيځ لوري برید پيل کړ، برید بريالی ؤ او د ماښام تر څلورو بجو پورې دغه مرکز د روسي ځواکونو لاس ته ورغی، مجاهدينو ځوابي برید وکړ خو بېرته پر شا ولاړل، وروسته مجاهدين له سيمې ووتل.

* * * *

د شوروي اتحاد له لوري د هوايي ځواکونو او کوماندو پوځيانو د بریدونو له زیاتیدو سره مجاهدينو پر آی اس آی فشار راوړ چې اغيزمن ځوابي اقدامات وکړي، تر ټولو ستر خطر ايم آی ۲۴ ډوله گنشپ هلیکوپترې وې چې توپونه او درانه ماشیندار به پکې ټينگ وو، پر بمونو او توغندیو سنبال د دغه څرخيو په شاتني کابین کې لس تنه وسله وال عسکر هم کیناستلای شوای.

لکه چې په پيل کې یادونه وشوه چې مصري او چينايي سام ۷ توغندي او ريډ آی امريکايي توغندي ناکاره ثابت شول. پر ۱۹۸۴ز کې آی اس آی له سي آی اي سره د ايف آی ايم A-۹۲ سټېنگر توغندیو د چمتو کولو لپاره

د سي آی اې پټې جگړې

اړيکه ونيوه. دغه د حرارتي وړانگو په واسطه رهبري کيدونکي توغندي، له ۱۹۸۲ز راهيسې د ريډ آی پر ځای د امريکايي پوځ له خوا کاريدل، امريکا دغسې درې زره لانچره توغندي درلودل، سي آی اې، د آی اس آی دغه غوښتنه رد کړه، د دې يو لامل دا وېره وه چې په دې توغندي کې کارول شوي ټکنالوجي شوروي اتحاد ته په لاس ورنشي. د امريکا د دفاع وزير سپرداين برگر هم د دغه دريځ پلوي ؤ. په داسې حال کې چې د بهرنيو چارو وزارت بيا په دې نظر ؤ چې د لوړې ټکنالوجۍ امريکايي وسلې که په افغانستان کې وکارول شي شوروي اتحاد به د پاکستان پر خلاف سخت غبرگون ته راوپاروي.

د ۱۹۸۵ز په می کې د امريکا د دفاع وزارت د پالیسۍ مرستيال فريد اکلې، او په افغان چارو کې د هغه د اړيکو مسوول مايکل پلس بري اسلام آباد ته پر سفر لاړل، دوی د آی اس آی مرکز ته هم ورغلل، هلته يې د آی اس آی له مشر جنرال اختر عبدالرحمان سره وکتل، هغه دوی ته د الوتکو ضد اغيزمنو وسلو په اړه خپل د اړتيا ليست وسپاره، په دې ليست کې د سټېنگر نوم هم ؤ، ډېر زر دغه ليست د امريکا سفارت د پټو استخباراتو ادارې، د سي آی اې مشر ويلم کيسي ته واستاوه، اکلې او پلس بري له جنرال ضياء سره هم وليدل، هغه ويل چې دغه توغندي بايد پاکستاني پوځ ته ورکړای شوي وای، مجاهدينو ته د دې توغنديو د برابرولو په اړه يې وويل چې دی به پردې فکر وکړي.

د پاکستان د پوځ يوه مهم جنرال ميرزا اسلم بيگ، چې دده قول اردو له افغانستان سره د کرښې په اوږدو کې پرته وه، اکلې او پلس بري ته وويل

د سي آی اي پټي جگړې

چې مجاهدين د شوروي پوځونو په وړاندې له ماتې سره مخ دي، د ده خبرو او وروسته بيا له جنرال اختر عبدالرحمان سره خبرو اترو، دغه دواړه چارواکي پردې قانع کړل چې له مجاهدينو سره بايد د امريکا مرستې زياتې شي. چې واشنگټن ته راستانه شول پر همدې خبره يې ټينگار کاوه، ځکه خو د امريکا د بهرنيو چارووزات له پټي بوديچې څخه ۲۰۰ مليون ډالره مرستې زياتولو پرېکړه وکړه، خو د ستينگر توغنديو ورکولو غوښتنه بيا هم رد شوه.

د سي آی اي د عملياتي رياست مشر جان ميک موهن دا وړانديز وکړ چې مجاهدينو ته بلو پايپ سام توغندي ورکړای شي. دغه درانه او څوړوونکي توغندي برتانوي پوځ پر ۱۹۷۵ز کې کارولي وو، خو آی اس آی واله پردې پوهيدل چې د دې توغندي د کارولو لپاره بايد له مورچې راووزي، له دې لامله به هغه اسان د دښمن نښه کيدای شي، خو ستينگر بيا له مورچل څخه هم توغول کيدای شي. د فاک لنډ په جگړه کې هم د بلو پايپ اغيز مایوسوونکی ؤ. له هغه وروسته ۲۲ اېس اې اي له امريکايي پوځ څخه ستينگر توغندي لاسته راوړل پخپله برتانيې هم د بلوپايپ پر ځای په ۱۹۸۴ز کې جاويلين نومي توغندي کارول.

بيا هم سي آی اي د بلو پايپ په ورکولو ټينگار کاوه، کله چې دغه توغندي مجاهدينو ته ورسيدل نو د هغه لومړی بار ناقص ؤ، د هغو رهبري سيستم خراب ؤ، چې له امله يې دغه توغندي له فير سره بې لارې کيدل، له ادلون بدلون وروسته هم ونه چلیدل او بې باوره وو، پردې سربېره يې بيا هم نور بلوپايپ واستول، د يوه ناکام عمليات پر مهال شوروي پوځ ته څلور

د سي آی اي پټې جگړې

توغندي په لاس ورغلل، دوی پخپلو تلویزیوني چینلونو کې هغه وښودل دا یې ثابته کړه چې برتانیه نیغ په نیغه په دې جگړه کې لاس لري.

د سي آی اي له لوري مجاهدينو ته د ورکړل شويو وسلو څخه یو ۲۰ ملي متري الوتکې ضد دافع هوا هم و چې د سویزرلینډ د (اوتر لیکن بوهرلې) کمپنۍ لخوا جوړه شوې وسله وه، ۱۲۰۰ پونډه دروند دغه توپ ډېر لوی او بد شکله و چې د چریکي جگړو لپاره مناسب نه و. دې توپ په یوه دقیقه کې یو زر مرمۍ ویشتلې، هره مرمۍ یې په پنځوس ډالره لويده. د چریکانو لپاره د ډزو په اړه هیڅ اصول او قواعد هم نه وو، ځکه خو به د دې توپونو لپاره زښته زیاتې مرمۍ هم راغوښتل کیدې، له دې ستونزو سره سره دغه ډول پنځوس میله دافع هوا توپونه پاکستان ته ورسول شول.

د سټېنگر توغندیو په اړه مخالفت نور هم مخ په کمیدو و، ځکه چې ضیاء الحق چې تر اوسه پورې مجاهدينو ته د سټېنگر توغندیو ورکولو مخالف و، اوس هغه پخپله دې ته راضي شوی و چې دغه توغندي ورکړای شي، همدارنگه نور دا دامریکا د پوځ لپاره لومړیتوب نه درلود، ځکه چې تردې پرمختللي توغندي ورکړل شوي وو او هغه بیرته ترې تولیدل، پردې سربېره د دې توغندیو جوړوونکې ادارې جنرل ډاینامکس دا تصدیق کړې وه چې دوی د دې توغندیو د تولید د دوام وړتیا لري.

د ۱۹۸۶ز د فبرورۍ پر ۲۶مه د انټرایجنسي عمومي کمپنۍ مجاهدينو ته د دې توغندیو د چمتو کولو منظوري ورکړه، خو د ۱۹۸۷ز په نیمايي کې د دې ۲۵۰ میله لانچر له یو زر توغندیو سره د آی اس آی په واسطه افغانستان ته ورسیدل.

د سي آی اې پټې جگړې

د ۱۹۸۶ز په اپریل کې شوروي پوځ پر کونړ، ننگرهار، او پکتیا یرغل وروړ، موخه یې له پاکستان څخه د مجاهدینو د اکمالاتو د لارې بندول وو. په دې ساحه کې د شوروي پوځیانو لویه اډه جلال آباد ؤ، دلته پر افغان پوځ سربېره د شوروي پوځ یوه پلې لوا او یو د سپتناز کومانډو غونډ ؤ. په شمال ختیځ کې، د کونړ په اسعدآباد کې، یوه فرقه افغان پوځ او یو کنډک د سپتناز کومانډو په اسمار کې پروت ؤ. د جلال آباد جنوب ته د خوست په ښار کې یوه فرقه د افغان ځواکونو او یو کنډک د شوروي پوځیانو ځای پر ځای شوي وو.

ځینې نور گارنیزيونونه د علي خېلو په چوڼۍ کې او په ژوره کې هم وو، د دې دواړو ځایونو په منځ کې پاکستانی سیمه (قبایلي سیمه) د طوطی د مښوکې په څېر وړاندې راتېره ده چې دلته د پاراچینار ښار دی چې آی اس آی له دې ځایه مجاهدینو ته ۴۰ سلنه اکمالات رسول.

د ۱۹۸۵ز په اوږدو کې چریکانو خوست کلابند کړی ؤ چې شاوخوا ته یې ماینونه ښخ شوي وو، د خوست فرقې د هغه غونډیو پر سرونو مورچلونه نیولی وو، چې د ښار جنوب ختیځ لور ته پرته وې. د خوست د نیولو لپاره دې ته اړتیا وه چې دغه غونډۍ هم ونیول شي، خو مجاهدین د دې په نیولو بریالي نه شول. د اگسټ پر ۲۰مه شوروي پوځ پر سیمه یو لوی یرغل پیل کړ، چې موخه یې د طوطي د مښوکې غونډې سیمې نه د مجاهدینو شاته تیل وهل وو. مجاهدینو کلابندي ختمه کړه.

پینځه میاشتې وروسته د ۱۹۸۶ز په مارچ کې، شوروي پوځ پر ژوره د لوی برید پلان جوړ کړ چې په اپریل کې باید ترسره شوی وای، د افغان پوځ

د سي آی اې پټې جگړې

فرقه په خوست کې ځای پر ځای شوه او د شوروي پوځ کومانډو هوايي ځواک هم راورسید، پردې سربېره یې د سپتناز ځواک هم د دې عملیاتو لپاره وگوماره چې دنده یې د مجاهدینو پر کاروانونو بریدونه وو. آی اس آی چې له دې حملې څخه خبر شو پریشانه شول. مجاهدینو ته یې د دفاعي کړنو د پیاوړي کولو وویل، د ژورې مرکز پر ورغلیو لارو یې ماینونه وغورول، پر هغو لارو یې د ټانگ او الوتکې ضد وسلې هم ځای پر ځای کړې، په ژورو سمخو یې هم د مجاهدینو ډلې وگومارلې خو پخپله د مرکز دفاع ته یې پاملرنه ونه کړه، په داسې حال کې چې آی اس آی مجاهدینو ته ویلي وو چې د مرکز شاوخوا ته کنډې وکارې.

د آی اس آی اندېښنه داوه چې ژورې مجاهدینو او آی اس آی دواړو ته زښت ډېر اهمیت درلود، دلته روزنیز او عملیاتي مرکز ؤ، پردې سربېره دلته د آزادې سیمې حکومت او محکمه هم وه، دا ټوله سیمه د مولوي یونس خالص د حزب اسلامي د قوماندان مولوي جلال الدین حقاني په واک کې وه، د نوموړي لس زره تنه مجاهدین د ښار شمال لور ته د روسي پوځ له خطر سره مقابلې ته ولاړ وو، د ژورې ښي لوري ته د پیر گیلاني ملي اسلامي محاذ او د مولوي نبي محمدي حرکت انقلاب اسلامي مجاهدین پراته وو. (د ژورې په څنگ کې د حزب اسلامي د مشهور قوماندان انجنیر فیض محمد په مشرۍ د جهادوال مرکز هم ؤ چې له جلال الدین حقاني وروسته دوهم لوی مرکز ؤ. ژباړن)

د اپریل په لومړۍ اونۍ کې پر ژوره برید پیل شو، لومړۍ د شوروی پوځ کومانډویان له افغان کومانډو سره د څرخيو په واسطه ښکته کړای شول،

د سي آی اې پټې جگړې

بيا پليو ځواکونو له ټانکونو او زره پوښونو سره د تنيو له لارې د جنوب په لور پرمختگ پيل کړ، خو د تنيو په جنوب کې مجاهدينو له دوی سره کلکه مقابله وکړه، له دې سره جوخت مجاهدينو د خوست پر هوايي ډگر بريد وکړ چې له امله يې د شوروي پوځ هوايي عمليات گډوډ شول.

تر ډېرو ورځو وروسته هم په بريد کې ډېر پرمختگ رانغی، چې بيا د عملياتو افغان قوماندان ډگروال عبدالغفور د جگړې په پلان کې بدلون راوست. د اپريل پر ۱۱مه هغه يو کنډک د لسو څرخيو په واسطه ژورې ته نږدې کوز کړل، د کنډک دغه ۴۰۰ تنه له ښکته کيدو سره، د مجاهدينو د درنو ماشيندارو تر ډزو لاندې راغلل، درې څرخۍ رانسکورې شوې، نورې څرخۍ هم په گوليو سورۍ شوې، ټول پوځيان يا ووژل شول يا ژوندي ونيول شول.

د اپريل له ۱۱مې-۲۲مې پر ژوره زيات هوايي بريدونه وشول، ډزو هم دوام درلود، سپنگر توغندي لا تر اوسه ډگر ته نه وو راوتلي، له مجاهدينو سره د الوتکو د مقابلي لپاره اغيزمنه وسله نه وه، ځکه خو الوتکو د دوی پر مرکزونو نيغ بريدونه کول، هغه سمخې هم تر بمباريو لاندې نښه شوې چې د جلال الدين حقاني مرکز پکې ؤ. آی اس آی خپل بلوپايپ ټيم هلته واستاوه، چې پر الوتکو يې ۱۳ توغندي ورخوشي کړل خو ټول بېکاره لاړل، بالاخره د ژورې مرکز روسانو ونيو، شوروي او افغان پوځ تر ۴۸ ساعتونو پورې په منظم ډول هلته هر څه برباد کړل او بيا ترې ووتل. د کابل حکومت اعلان وکړ چې لويه بريا يې لاسته راوړه، دوی دا دعوه وکړه چې دوه زره مجاهدين يې ووژل او څلور زره تنه يې تپيان کړل، خو د ډگروال

د سي آی اي پټې جگړې

يوسف په قول ټول ټال درې سوه تنه مجاهدين ووژل شول او درې لاری وسله او پوځي توکي له منځه يووړل شول، په داسې حال کې چې د افغان-روس د گډو ځواکونو ۱۵۰۰ سرتيري وژل شوي او يا ټپيان، سل تنه ژوندي نيول شوي وو او درې څرخي له منځه لاړې، دوې ورځې وروسته مجاهدين بېرته ژورې ته راغلل.

راتلونکې مياشت په کابل کې حکومتي زعامت بدل شو، د بېرک کارمل پر ځای ډاکټر نجيب راغی. د ۱۹۸۵ز د مارچ پر ۱۱مه د شوروي اتحاد د کمونست گوند د عمومي منشي په توگه د ميخايل گورباچوف له غوره کيدو وروسته، شوروي اتحاد پر خپله افغان پالیسي له سره غور وکړ، په اکتوبر کې پخپله گورباچوف له بېرک کارمل سره پټ وليدل او ورته ويې ويل چې په خپل حکومت کې له سياسي اړخه پراخ بنسټه انکشاف راولي او غير گوندي کسان هم پکې شامل کړي. هغه ته يې وويل چې له مجاهدينو سره جوړ جاړی وکړه چې د شوروي پوځ د وتلو لپاره زمينه برابره شي. تردې څو ورځې وروسته د شوروي اتحاد سياسي بيرو يو قرارداد پاس کړ چې په هغو کې ويل شوي وو چې له افغانستان نه شوروي پوځونه بايد چټک راووزي.

د نومبر په پيل کې کارمل اعلان وکړ چې په حکومتي تشکيلاتو کې به پراخوالی راولي، بيا يې د صدراعظم مرستيال، د وزارتونو په معينيتونو اونورو وزارتونو کې غير کمونيست کسان وگومارل، خو دا هر څه هسې د بنودني لپاره وو او اصلي واک بيا هم له کمونستانو سره ؤ.

د سي آی اي پټې جگړې

شوروي مشرتابه پردې اجرائتو قناعت ونه کړ، د شوروي پوځونو د وتلو پر مهالویش له خبرو اترو نه د کارمل انکار د دوی اندېښنه نوره هم زیاته کړه. د ۱۹۸۶ز د مارچ پر ۳۰مه کارمل د درملنې لپاره مسکو ته ورسید، هغه شو رنگه روغتیايي ستونزې درلودې، په مسکو کې د هغه د یوې میاشتي هستوگنې په موده کې، کې جې بي ده ته په زغرده وویل چې نور باید له واکه لاس پر سر شي. او د خلق دیموکراتیک گوند د عمومي منشي له مقام هم باید استعفا ورکړي، یوازې د انقلابي شورا د مشر په توگه پاتې کیدای شي.

* * * *

د می پر لومړۍ کارمل بېرته کابل ته راستون شو، دلته د کي جې بي د لومړي ریاست مشر ولادیمیر الکساندر اندرووچ پرلپسې پرې فشار راوړ چې استعفا ته چمتو شي. د مې پر څلورمه کارمل د استعفا اعلان وکړ او وې ویل چې د شوروي اتحاد د نړیوالو گټو له لامله دا کار کوي، د ده پر ځای د خاد رئیس جنرال نجیب وټاکل شو. د کارمل له استعفا سره شوروي اتحاد د دې جوگه شو چې د جینوا د خبرو په نوي پړا کې د پوځیانو پر ستنېدلو خبرې وکړای شي. د ۱۹۸۶ز په وروستۍ نیمايي کې د سټېنگر توغندیو لومړی بار پاکستان ته را ورسید، سي آی اي پرېکړه کړې وه چې دوی به هر کال ۱۲۰۰ توغندي او ۲۵۰ لانچرونه چمتو کوي.

په جون کې آی اس آی لس تنه پاکستاني پوځي منصبداران د یوه ټیم په بڼه د اتو اونيو د روزنيز پروگرام لپاره واستول دوی یو روزنيز مرکز په

د سي آی اي پټي جگړې

اوجړې کمپ کې هم جوړ کړ. دلته يې د بېلابېلو مجاهدينو لپاره د درې درې اونيو روزنيز پروگرام جوړولو ترتيبات ونيول.

افغانستان ته چې تر ټولو وړاندې سټېنگر ورسيدل له هغو څخه شپږ توغندي د انگلستان د استخباراتو ۲۲ اېس اي اېس (اوسنۍ اېم آی ۶) يوه پخواني غړي ورسره يووړل. هغه وروسته بيا يو کتاب (شوټنگ گيلري) د گاز هنتر په مستعار نامه وليکه، هغه وايي چې افغانستان ته له تلو وړاندې يې دی او د روزونکيو ټيم، د منځني ختيځ په يوه هيواد کې د جمعيت اسلامي د احمد شاه مسعود ۱۶ قوماندانو ته د روزنې ورکولو لپاره وگومارلو، روزنيز کورس د شپږو اونيو لپاره ؤ چې پر نورو سربېره د سټېنگر توغنديو ويشتل هم پکې شامل وو، هنتر او د ده ټيم ته روزنه ورکړای شوه. له هغه ځايه هنتر برتانيې ته ستون شو، بيا ورسره اړيکه ونيول شوه، چې شپږ سټېنگر توغندي ورسره واخلي او د احمد شاه مسعود له يوه گروپ سره همکاري وکړي.

د پاکستان له کرنې نه تر اوبتلو وروسته هنتر په پنجشير کې له يوه شل کسيز فعال گروپ سره يو ځای شو او پر يوه کاروان يې په بريد کې ورسره برخه واخيسته، تر هغه وروسته يې ځينو چريکانو ته د سټېنگر د استعمال په وړېدللو لاس پورې کړ، په هغو کې شپږ تنو وړتيا وښودله. هغوی يې په دافع هوا گروپ کې ونيول، دوی ته يې د توغنديو د نصبولو، هوايي ډگرونو او هوايي کرنېو ته نږدې د سنگر نيولو او د بريد کولو چلونه ور وښودل. پردې سربېره يې دا هم ورته وويل چې څه ډول ځان الوتکو ته د نښې په توگه ور وښيي او الوتکې په خپل دام کې را ايسارې او رانسکورې

د سي آی اي پټې جگړې

کړي. يا پر ځمکنی پوځ برید وکړي او هغوی د هوايي ځواک راغونښتلو ته اړ کړي، یوه لاره یې دا وه چې پر کومه الوتکه پر درانه ماشیندار ډزې وشي او چې کله الوتکه پر دوی غوټه ووهي نو سټېنګر پرې ور خوشي کړي. نږدې درې اونۍ وروسته، دې ګروپ د سټېنګر لومړي عملیات وکړل، نښه د درې په منځ کې د شوروي د اکمالاتو لپاره ګومارل شوې درې الوتکې وې. مجاهدینو په دره کې جعلي ګروپ وګوماره چې دغه الوتکې برید پرې وکړي، وروسته له هغو څخه یوې الوتکې ناڅاپه په ټیټ پرواز پر هغو برید وکړ او تر څو پرې سټېنګر برید کیدو بېرته لاړه. له دې لومړۍ ناکامۍ نه وروسته ټیم د کابل په لور روان شو، سبا ته یې یو بل ځای بیا مورچل ونيو. خو دغه مهال شوروي پوځیان د سیمې د تلاشی لپاره راووتل چې نږدې ؤ دغه ټیم پکې رابنګیل شي، تردې وروسته د چریکانو قوماندان پرېکړه وکړه چې د کابل پر هوايي ډګر د برید لپاره یو ګروپ واستوي، هنتر له دې ګروپ سره په برید کې د ګډون اجازه ونه مونده خو د عملیاتو په پلان جوړولو کې یې مرسته وکړه، هغه روزل شوي کسان او اته تنه مجاهدین کابل ته روان شول، دوی اونۍ وروسته د جولای پر لومړۍ یوه روسي انتونوف ای ان ۲۶ ترانسپورتي الوتکه چې یو ګروپ پوځیان یې وړل، د کابل له هوايي ډګره والوته او بیا راوغورځول شوه، دا د سټېنګر لومړني عملیات وو.

هنتر او د ده ګروپ چې شپږ توغندي پنجشیر ته ورسره وړي وو، د احمدشاه مسعود ګروپ ته نور توغندي ورنکړای شول، د امریکایي پوځ د شوروي اتحاد د چارو کارپوه ډګرمن سکات مک مکایل په خپل کتاب

د سي آی اي پټي جگړې

(لستېمبلنگ بشير... سوويت ملتري پر فارمنس ان افغانستان) کې ليکلي چې:

له دريو څخه دوې برخې سټېنگر توغندي پاکستان پر مجاهدينو وويشل چې لويه برخه يې د حکمتيار حزب اسلامي او نورو بنسټپالو گروپونو ته ورکړه، احمدشاه مسعود ته يې هيڅ توغندي ورنکړل، د شارپټ په قول دغه توغندي مسعود د پکتيا له مجاهدينو وپيرل، مک مکايل تور لگوي چې سي آی اي کوم توغندي آی اس آی ته ورکړل د هغو درېيمه برخه ورک شول، ځينې يې پاکستان د ټکس (ماليې) په دود پخپله وگرځول، نور يې مجاهدينو وپلورل او يا د شوروي او افغان پوځونو لاس ته ورغلل.

د سټېنگر توغنديو له لامله د شوروي هوايي ځواکونو فعاليت محدود کړای شو. پيلوټانو له ډېرې لوړې فضا څخه بمباري کوله، زياتره به يې د شپې مهال بمباري کوله، د مجاهدينو د اکمالاتو کاروانونه زيات شول او په لويه کچه يې بريدونه پيل کړل. خو د ادعاؤ برعکس په جگړه کې د راغورځول شويو الوتکو او خرڅيو زيات شمېر د سټېنگر په سبب رانسکورې نه شوې، د سکاټ مک ميکايل په اند د سټېنگر له راتلو مخکې تر ۱۹۸۶ز پورې د شوروي اتحاد ۶۰۰ الوتکې او خرڅي رانسکورې شوې وې، دا يا په پېښو کې را لويدلې وې او يا بيا د چينايي داشکو (ډي اس ايچ کې) په ډزو کې راغورځيدلې وې، روسانو پردې اعتراف کاوه چې له مجاهدينو سره دا تر ټولو اغيزمنه الوتکو ضد وسله ده.

په ۱۹۸۶ز کې او تر هغو وروسته کلونو کې د شوروي الوتکو زيان زيات شو، د کال له ۴۳۸ څخه ۵۴۷ الوتکو ته ورسيد، د دوی د ويجاړيدو د

د سي آی اي پټې جگړې

لامونو په اړه د نظر اختلاف دی چې په دې کې يې څومره د تخنيکي خرابۍ او يا د پیلوټ د غلطۍ له لامله لويدلې دي. د مک ميکاييل په قول د ويتنام په جگړه کې له منځه تللي شل سلنه امريکايي څرخۍ د فني خرابۍ په سبب تباہ شوي، او دا خبره بايد په پام کې ولرو چې د افغانستان موسمي وضعه تر ويتنام سخته ده، د ده په قول د جگړې په لومړيو دوو کلونو کې له ۷۵-۸۰ سلنه الوتکې د تخنيکي ستونزو له امله لويدلې او تباہ شوي دي. ډېرې الوتکې د ځمکنيو بريدونو او باروتو په الوزولو سره له منځه تللي دي، سره له دې چې مجاهدينو الوتکو ضد داشکې ډېرې درلودې، د اتيايمې لسيزې په نيمايي کې د شوروي الوتکو په زيانونو کې ډېر لږ زياتوالی راغی، خو له ۱۹۸۶ ز وروسته زياتره الوتکې د مجاهدينو د الوتکو ضد وسلو او توغنديو په ډزو کې راغورځيدلې دي، د هغه د اټکل له مخې د ټولې جگړې په بهير کې د شوروي اتحاد له ۱۳۰۰-۱۵۰۰ وزره الوتکې له منځه تللي، په ۱۹۸۹ ز کې له دولت څخه د را اوبستي يوه پيلوټ په قول د افغان هوايي ځواکونو ۹۷۵ وزره او د شوروي اتحاد ۱۷۰۰ الوتکې له منځه ولاړې.

د سټېنگر توغنديو د اغيزمنتوب په اړه هم اختلافونه دي، له جگړې وروسته د امريکا د يوې ارزونې له مخې پر هدف د توغندي د لگيدو اندازه ۵۰ سلنه او د يوې سرچينې په قول ۷۹ سلنه وه، د ځينو هغو مبصرينو په اند چې له نږدې يې د مجاهدينو عمليات ليدلي دي، ۵۰ سلنه اټکل ډېر حقيقت ته نږدې ښکاري، حقيقت دادی چې امريکا يوازې د ۳۰ سلنه وړتيا هيله درلوده.

د سي آی اې پټې جگړې

* * * *

په ۱۹۸۶ز کې مجاهدينو تر سرحد پورې غاړه په تاجکستان او ازبکستان کې هم عمليات وکړل. د ډگروال يوسف په قول، د دې پلان بنسټ د سي آی اې مشر ويلم کيسي کېښود. د ۱۹۸۴ز په اوږدو کې دغه عمليات يوازې تر رواني جگړې پورې محدود وو، چې د آی اس آی په اهتمام د مجاهدينو د شمال گروپونه به تر آمو پورې وتل او په ازبکستان کې به يې د شوروي پوځيانو د ظلمونو په اړه ليکلي کتابونه وپيل، دوی د قرآنکريم لس زره ټوکه هم وويشل، په ۱۹۸۵ز کال کې آی اس آی پر آمو سيند جوړ شوي، د دوستۍ پله د الوزولو پلان جوړ کړ چې زر متره اوږدوالی لري. دغه پل د ترمذ لويديز لور ته اوه نيم ميله لرې جوړ شوی او د افغانستان او ازبکستان ترمنځ د موټرو او ريل گاډي لار پرې تېره ده، له همدې ځايه د تېلو نل ليکه هم تېره شوې وه، خو د جنرال ضياء الحق په حکم دغه پلان ودرول شو، ځکه چې د دې خطر ؤ چې شوروي به په توند غبرگون کې پر پاکستان بريد وکړي.

راتلونکی کال مجاهدينو ته د ريل گاډي د کرښې او ريل گاډي د له منځه وړو ځانگړې روزنه ورکړای شوه. وروسته بيا تر آمو پورې غاړې ته د ريل پر کرښو څو ځلې بريدونه وشول، پردې کرښه له سمرقند نه ترمذ ته باروونکي ريل گاډي تلل راتلل، څو بريدونه بريالي وو، خو دوې حملې ناکامې شوې، داسې فکر کيږي چې روسان له هغو څخه مخکې خبر شوي وو، د برتانيې لخوا د باروتو د ماينونو په واسطه د موټرو له منځه وړو لپاره هم يو شمېر عمليات وشول. د شوروي پوځ پر سرحدي پوستو هم بريدونه

د سي آی اي پټې جگړې

وشول، مجاهدينو د دې پوستو ترمنځ پر لارو او سرکونو هم ماینونه وغورول، د دوی د تيلفون او برېښنا مزي به يې وشلول، لوی لوی تاسيسات يې هم نښه کړل.

د ۱۹۸۶ز په دسمبر کې ۳۰ تنه مجاهدين پر آمو پورې وتل، د تاجکستان پر دوو برېښنا بندونو يې بريدونه وکړل، ډېری دغسې بريدونه د راکټ لانچرونو په واسطه کيدل چې له ۵ تر اوه نيم ميله پورې يې هدف وپشتلای شوای.

په دې بريدونو کې چې کوم اهداف وويشتل شول په هغو کې د پياندزه نومي ښار په اطرافو کې يو هوايي ډگر، او د شرکان او نزي پياندزه ترمنځ د تيلو د تصفيې يوه کارخانه هم وه.

دغه بريدونه د ۱۹۸۶ز او ۱۹۸۷ز کلونو په اوږدو کې روان وو، د اپريل په پيل کې له ترمذ څخه ۱۵ ميله شمال لويديز لور ته د شروب په ساحه کې پر يوه هوايي ډگر د راکټونو درنه حمله وشوه، دغه مهال د مجاهدينو يوه بل گروپ د ترمذ او تاجک بريد ترمنځ پر يوه پوځي کاروان بريد وکړ. پينځه موټر يې له منځه يوړل او يو شمير روسي پوځيان يې ټپيان او ووژل. د اپريل په نيمايي کې په ازبکستان کې ۱۲ ميله دننه د فابريکو پر يوه کمپلکس بريد وشو، دغه کمپلکس د آمو سيند په شمال کې قرغان تپه ښار گوټي ته نږدې پروت دی، چې په لوی شمېر کارخانې، د ريل تاسيسات، برېښنا کوټ، او هوايي ډگر پکې شامل دي. له بريد کوونکي گروپ سره دوه لانچرونه او ۳۰ مرمی وې، دوی هدف ته نږدې په يوه ځای کې پټ شول. دغه ځای د مياشتې په پيل کې د دوی قوماندان او د هغه

د سي آی اي پټي جگړې

د وو ملگرو ورته ټاکلی ؤ چې دلته مخکې راغلي وو. له پینځه میله واټن څخه دوی پر هدف د راکټونو ډزې پیل کړې، ۲۰ چاودنې وشوې او یو شمېر ودانیو ته سخت زیان ورسید، ټول مجاهدین له هغه ځایه تر سهار مخکې بېرته راووتل، د روسانو غبرگون ډېر توند ؤ. د دوی څرخيو د آمو سیند په جنوب کې د امام صاحب شاوخوا ته سخته بمباري وکړه او ډېر کلي یې وړان کړل.

راتلونکې شپه مجاهدین له سینده پورې وتل او د امام صاحب په لور روان شول. په دې موده کې یې د قوماندان پښه پر ماین وربرابره شوه او غوڅه شوه، په راتلونکیو شپږو ورځو کې شوروي الوتکو پر دوی څو ځلې سختې بمباري وکړې، چې په هغو کې یې څلور تنه ملگري نور هم ټپیان شول، خو له څو اونیو مزلونو وروسته دغه گروپ پاکستان ته ورسید.

شوروي اتحاد د دې برید په غبرگون کې پاکستان ته گواښ وکړ چې که بیا داسې برید تکرار شي نو ډېرې ناوړه پایلې به ولري، امریکا او پاکستان پرېکړه وکړه چې نور به داسې بریدونه نه کیږي.

* * * *

په افغانستان کې د ۱۹۸۷ز د دویمې په موسم کې دولتي پوځ له لویو ماتو سره مخ شو، په می او جون کې د کندهار پر ارغنداب چې کوم برید وشو هغه له سختې ماتې سره مخ شو. د پکتیا پر ځایو هم یو یرغل سخت ناکام شو، په دې موده کې روسان وپوهیدل چې په شنه آسمان کې سټېنګر خپل هدف ښه ویشلی شي، خو که الوتکه ټیټ پرواز وکړي نو بیا د سټېنګر د حرارتي وړانگو لټوونکی نظام، د شاوخوا تاوونو گړنگونو په

د سي آی اې پټې جگړې

تودوخه کې رابښکيل کيږي، ځکه خو د دوی ترانسپورتي او څرخيو الوتکو ټيټې الوتنې پيل کړې، خو د دې پايله دا شوه چې نه يوازې دغه الوتکې د مجاهدينو د درنو ماشيندارو دم ته راغلې، بلکې پردې سربېره له غرونو سره د ټکر امکانات يې هم ډېر شول چې له دې سره يې د عملياتو وړتيا محدوده شوه.

د ۱۹۸۷ز په جون کې مجاهدينو د کابل-جلال آباد د لارې بندولو لپاره د عملياتو پرېکړه وکړه، راتلونکې مياشت په شمال کې احمدشاه مسعود په تخار کې د کلفگان پر گارنيزيون برید وکړ، د دې برید لپاره هغه له څو اونيو راهيسې سخته تياري نيولې وه، د جولای پر ۱۴مه يې د گارنيزيون د پينځو پوستو پر دفاعي کرښې د توغنديو باران پيل کړ، په دې باران کې د گارنيزيون توپخانه فلج شوه، دې ته نږدې د روسانو پر توپچي قوا د مسعود يوه بل گروپ برید وکړ او هغوی يې هلته بوخت وساتل او له افغان ځواکونو سره يې مرسته ونکړای شوه.

لږ ځنډ وروسته د مسعود جنگياليو مينونه ټول کړل او ځمکنۍ حملې ته يې لاره پاکه کړه، ځمکنۍ حمله پيل شوه او په يوه ساعت کې يې پينځه واړه پوستې لاندې کړې. تردې وروسته يې د گارنيزون دفاعي مورچلونه هم مات کړل، ماښام له زياتو پوځي وسايلو او يو شمېر بنديانو سره بېرته ستانه شول.

د ۱۹۸۷ز په وروستيو کې خوست يو ځل بيا کلابند کړای شو، مجاهدينو د هوا له لارې د مرستو اکمالات د سټېنگر توغنديو په واسطه پر خوست ودرول. شوروي پوځونو د خوست چوڼۍ ته د مرستو رسولو لپاره ۲۰ زره

د سي آی اي پټي جگړې

عسکر گريدز ته ورسول، له دې سره وروسته خو فرقي افغان پوځ هم يو ځای شو، د هوايي عملياتو لپاره پر ترانسپورتي او گنډې څرخيو سربېره اس يو ۲۵ فراگ فټ ډوله بمبارد الوتکو دوه کنډکونه له شوروي اتحاد څخه راوغوښتل شول، دغه د مرستو او اکمالاتو عمليات د (مسترال) په نامه د نومبر په وروستيو کې پيل شول، دوو افغان فرقو د شوروي د هوايي ځواکونو د يوه کنډک په بدرگه له گريدز نه د خوست په لور پرمختگ پيل کړ، په پيل کې مجاهدينو ډېر کلک مقاومت وکړ، په ځواب کې روسانو هوايي ځواک بېدریغه وکاراوه، سوخو ۲۵ الوتکو له ډېرې جگې فضا څخه بمباري کولې، په دې موده کې يوې افغان لوا له ارگون څخه د خوست په لور پرمختگ پيل کړ چې له شمال لوري په دواړو درو کې د مجاهدينو لاره غوڅه کړي، خو مجاهدينو له وخت وړاندې دغه خطر درک کړ او له درو ووتل.

روسي پوځونو د شپې له لوري د هليکوپټرو په واسطه يو غونډ کومانډويان ښکته کړل چې د ميراجان په نامه سيمه ونيسي، چې د خوست-گريدز د لارې د غرونو په جنوبي اړخ کې پرته ده (په اصلي متن کې د ميراجان ښار په نامه ياد شوی، چې اصلاً د گوتو په شمار يو څو دوکانونه او هوټلونه وو چې د مجاهدينو کاروانونه به پرې تېرېدل او د ميراجان دوکانونه يادېدل، زه د مجاهدينو له کاروانونو سره څلور ځله په دې لاره تير شوی يم، يو ځل چې له وردگو پېښور ته روان وو ماسپښين مهال مو دلته لمانځه او د غرمې ډوډۍ ته واړول، د دښمن دوې جيت الوتکې راغلې، تر سلو زيات مجاهدين وو شاوخوا ته سره تيت او پټ شول، الوتکو درې لوی بمونه

د سي آی اي پټې جگړې

وغورخول، پارچې او ډبرې يې زموږ تر سرونو واوښتې، اسونه، يا بوگان تر سلو زيات مجاهدين او د ځدرانو د همدې سيمې د دوکانونو په لسگونو تنه ځايي کسان له دې بمبارۍ ټول خوندي پاتې شول. (ژباړن)

يو بل غونډ په خوست کې پلي کړای شو چې کلابندي يې ماته کړه او د گرديز په لور يې د شمال لور ته پرمختگ پيل کړ.

مجاهدينو دغه مهال د خوست-گرديز پر سرک زيات ماینونه ښخ کړي وو او له هغه ځايه ووتل، زغروالو ټانگونو او زره پوښونو د جنوب پر لور پرمختگ ته دوام ورکړ، چې د ماینونو او مجاهدينو د توغنديو د ډزو له امله يې پرمختگ ډېر کرار ؤ، بالاخره د دوی اړیکه له خوست څخه د شمال په لور له خوځيدليو گروپونو سره ټينگه شوه، او د دسمبر پر ۲۰مه د مرستندوی پوځ لومړني گروپونه ښار ته ننوتل.

د جگړې د پایته رسولو لپاره خبرې اترې له ۱۹۸۲ز څخه روانې وې، دغه خبرې د ملگرو ملتونو تر څارنې لاندې د افغانستان او پاکستان د حکومتونو ترمنځ بالواسطه روانې وې، دغه پروسه له دې لامله ډېره پېچلې او لانجمنه وه چې د پاکستان حکومت د کابل حکومت په رسمیت نه پيژاند، ملگرو ملتونو منځگړتوب کاوه، ډيگو کور دوويز د هغوی ځانگړی استازی وټاکل شو، د ژنيو خبرې اترې اوږدې او پېچلې دي، تفصيل يې ډيگو کور دوويز له ژورناليسټ سلیگ هریسن سره په گډه ليکلي اثر (د افغانستان د جگړې، د پردې تر شا حقايق) کې راوړی دی. د ۱۹۸۷ز په وروستيو او د ۱۹۸۸ز په لومړيو وختونو کې د ژنيو د تړون په وړاندې تر

د سي آی اي پټې جگړې

ټولو ستر خنډ د پاکستان په دننه د ولسي کړيو کې دا اختلاف و چې له جگړې وروسته به په افغانستان کې څه ډول حکومت منځته راځي. آی اس آی چې د جنرال ضياءالحق د واکمنۍ په موده کې يې ځواک او نفوذ ډېر پراخ شوی و، پر بکړه يې کړې وه چې په کابل کې بايد د بنسټپالو جهادي ډلو حکومت جوړ شي، هغه مهال د آی اس آی مشر جنرال حميد گل و چې سخت دريځه اسلامپال نظريات لري، خو د پاکستان نوي نومول شوي صدراعظم محمد خان جونيډو او د بهرنيو چارو وزير يعقوب خان بيا غوښتل چې په نوي حکومت کې بايد د جلاوطن پاچا ظاهر شاه رول وي چې هغه د شوروي اتحاد لپاره هم د منلو وړ و، قومپالو او له کمونستانو پرته نورو ډلو هم د هغه ملاتړ کاوه، که څه هم ضياءالحق يعقوب خان ته دا اجازه ورکړه چې دغه نظريه د روسانو تر غور ورتېره کړي، خو بيا ضياءالحق او آی اس آی دا ناکامه کړه، جنرال ضياء د روسيې د بهرنيو چارو له وزير اناټولي کوول يوف سره په ليدنه کې پر هغه فشار راوړ چې په کابل کې بايد بنسټپال اسلامي حکومت جوړ شي.

د ۱۹۸۸ز په لومړيو کې پاکستان له سياسي بې ثباتۍ سره مخ شو، د ضياءالحق او جونيډو تر منځ د اقتدار پرسر کشمکش پيل شو، جنرال ضياءالحق، يعقوب خان برطرف کړ او د بهرنيو چارو وزارت دنده يې په خپل لاس کې واخيسته او د کلنۍ بوديچې د تصويب پر مهال يې د خپل نفوذ اعمال وښود، تر اوسه پورې جنرال ضياءالحق د روسانو د دې غوښتنې په وړاندې چې، له کابل نه د پوځونو وتل بايد د گډ حکومت پرسر د پاکستان او امريکا له توافق سره تړلي وي له امريکا سره ملگري و، خو اوس

د سي آی اي پټې جگړې

يې ناخاپي خپل دريځ بدل کړ او اعلان يې وکړ چې پاکستان به تر هغو د ژنيو پر تړون لاسليک ونه کړي تر څو مسکو نجيب له واکه لرې نه کړي او پردې توافق ونه کړي چې په کابل کې به د هغو اوو جهادي گوندونو په خوښه لنډ مهاله حکومت جوړېږي چې په پاکستان کې دي، دوی وويل چې کابل حکومت ته د غير کمونستو ډلو په منځگرتوب وړوکې نمايندگي ورکولای شو چې د خلق ديموکراتيک گوند ته د منلو وړ وي او ښه مسلمان وي، هغه دا هم وويل چې يوه ديرش کسيزه شورا بايد جوړه شي چې ۱۲ تنه غړي يې ښه سوچه مسلمانان وي.

د ضيالحق او جونيوجو ترمنځ د ځواک پرسر لانجه تونده شوه، په مارچ کې هغه مهال دې سيالۍ د ټکر ښه خپله کړه چې د ۱۹ سياسي گوندونو په کنفرانس کې له جماعت اسلامي او دوو نورو بنسټپالو گوندونو پرته، نورو پرېکړه وکړه چې د ژنيو تړون بايد لاسليک شي. د پاکستان کابينې هم دغسې نظر ورکړ، چې غونډه يې د مارچ پر ۶ مه مابنام مهال وه، په دې کې له يوه وزير پرته نورو ټولو د تړون د لاسليک په پلوی رایه ورکړه.

د خپل حکومت له لوري له داسې مخالفت او د امريکا او شوروي اتحاد د مخالفت له لامله ضيالحق ته د تړون له لاسليک پرته بله چاره نه وه، چې د اپريل پر ۱۴ مه پرې لاسليک وشو، خو جنرال ضيا ۶ اونۍ وروسته خپل کسات واخيست، جونيوجو يې برطرف کړ، خو پايله دا شوه چې پاکستان له بحران سره مخ شو. د گرمۍ په موسم کې دی پخپله له سياسي صحنې څخه ورک شو. د اگسټ پر ۱۷ مه د پاکستان د هوايي چلن هر کولس ۱۳۰ سي، وي آی اي پي ترانسپورټي الوتکه له بهاولپور څخه اسلام آباد ته د راتلو

د سي آی اي پټې جگړې

په لاره کې راوغورځيده او له منځه لاړه، په دې کې جنرال ضيالحق، جنرال اختر عبدالرحمان، د امريکا سفير ارنولډ رافيل، او جنرال هربرت واسم چې په پاکستان کې يې دامريکا د پوځي اتشه دنده درلوده، هم سپاره وو. د پاکستان د تحقيقاتو بورډ او امريکايي کارپوهانو له څيړنو وروسته دا پايله واخيستله چې د الوتکې عمله د کوم ډول کيماوي غاز په کارولو سره فلج کړای شوي دي خو د مجرمينو هيڅ درک معلوم نشو.

د ضيالحق او اختر عبدالرحمان وژل کيدل، مجاهدينو ته ډېر لوی تاوان ؤ، خو د شوروي پوځونو پر بېرته ستنيډو يې کومه اغيزه ونه کړه، د شوروي پوځونو وتل د می پر ۱۵مه پيل شوي وو، د روسانو ۶۶م پلي غونډ له جلال اباده کابل ته او له کابله د خيرخانې له لارې پر سالنگ ور واوښت او څلور ورځې وروسته د حيرتان له لارې له سرحده واوښتل او شوروي اتحاد ته ننوتل، د وتلو پر مهال په افغانستان کې د شوروي اتحاد د پوځونو شمېر يو لک او درې سوه تنه وو، مجاهدينو نه غوښتل چې د شوروي پوځونو د وتلو لاره بنده کړي، خو دا احساس يې ورکاوه چې دوی شته دي. د جون په نيمايي کې دوی د غزني او کابل ترمنځ لويه لاره وتړله، له دې لامله، شوروي پوځ کنډکونو او ډلگيو د وتلو لپاره ډېره اوږده لاره غوره کړه. په اگسټ کې مجاهدينو د بغلان په کيله گي دښته کې د شورويانو پر يوه لويه پوځي ډېپو سخت توغندي ور واوړول او دغه ډېپو يې والوزوله او بشپړه له منځه لاړه.

د نومبر په پيل کې شوروي پوځونو د لنډ مهال لپاره د وتلو بهير ودراره، او له جلال اباده يې ختيځ لور ته د وړاندې تلو په حالت کې له افغان پوځ

د سي آی اي پټې جگړې

سره کلکه د هوايي ځواک بدرگه ملگرې کره او توغندي يې ورکړل، تردې وروسته يې د وتلو بهير بيا پيل کړ او د راتلونکي کال تر فبروري پورې يې دوام درلود.

کله چې وروستی پوځي په افغانستان کې د شوروي پوځونو قوماندان، جنرال بوريس گروموف د دوستۍ پر پله ازبکستان ته واوښت، نو پر افغانستان د شوروي اتحاد پوځي تيری هم پای ته ورسيد، په څه باندې نهه کلونو کې د شوروي پوځونو ۱۳۳۱۰ تنه ووژل شول، ۳۵۴۷۸ تنه ټپيان او ۳۱۱ تنه بې درکه شول. د مجاهدينو د سر د زيان کوم شمېر او حساب نشته، خو له دوه نيم لکه تنو تر لس لکو پورې بېلابېل اټکلونه شوي دي.

د شوروي پوځ له وتلو سره په افغانستان کې امن رانغی، د کابل حکومت پر خلاف جگړې دوام وکړ، د ۱۹۸۹ز د مارچ په پيل کې مجاهدينو بې وخته جبهه يي جگړه پيل کړه او د جلال آباد د نيولو لپاره يې بريد پيل کړ. دوی غوښتل چې جلال آباد يې د هغه عبوري حکومت مرکز شي چې د ۱۹۸۸ز په دسمبر کې په پېښور کې جوړ شوی ؤ، دوی فکر کاوه چې د جلال آباد له نيولو سره به د کابل نيول هم ورته آسانه شي.

په جلال آباد کې ۱۱مه فرقه پرته وه، شاوخوا ته يې د ماینونو غوړيدو له لامله لاندې کول تقريباً ناممکن وو، پردې سربېره افغان پوځ له هوايي ځواک څخه زيات کار واخيست. د مجاهدينو پر مرکزونو له سختو بمباريو نه علاوه يې سکاډ توغندي هم وکارول، کله چې د ۱۹۸۹ز په سپتمبر کې کلابندي ختمه شوه نو شاوخوا لس زره تنه مجاهدين وژل شوي وو.

د سي آی اي پټې جگړې

په دې کې شک نشته چې د جلال آباد جگړه د آی اس آی پلان و او سخته ناکامه شوه، خو د لس زره تنو مجاهدينو وژل کيدل ډېره لويه مبالغه ده. ژباړن)

راتلونکې کال په فبرورۍ کې د امريکا او شوروي اتحاد ترمنځ دا تړون وشو چې تر څو د ملگرو ملتونو تر څارنه لاندې انتخابات ونشي، نو د ډاکټر نجيب واکمني به دوام لري.

په مې کې ډاکټر نجيب د گڼ گونديز حکومت د نافذولو اعلان وکړ، خو مجاهدينو د هغه د سولې او تفاهم د ټولو پروگرامونو مخالفت وکړ.

په دې موده کې دواړو لويو ځواکونو پر بنکيلو لوريو د پوځي مرستو د بندولو لپاره خبرو اترو ته دوام ورکړ. شوروي اتحاد تر اوسه پورې کابل حکومت ته په لويه پيمانه وسلې ورکولې، د ۱۹۸۹ز په لومړيو شپږو مياشتو کې هغوی د اوه نيم ميليارد ډالرو مرسته ورسره وکړه چې په هغو کې ۵۰ سکاډ توغندي هم شامل وو، بل لوري ته بيا امريکا پر مجاهدينو مرستې ډېرې کمې کړې وې، د سپتمبر پر ۱۳مه په مسکو کې د امريکا د بهرنيو چارو وزير جېمز بېکر او د شوروي اتحاد د بهرنيو چارو وزير بوريس پانکن ترمنځ تړون لاسليک شو او د ۱۹۹۲ز د جنوري پر لومړۍ دواړو لوريو مرستې بشپړې بندې کړې.

له جگړې وروسته د سي آی اي له لوري د چمتو شويو سټېنگر توغنديو زياته برخه ورک شول، سي آی اي هڅه وکړه چې دغه توغندي له مجاهدينو څخه بېرته وپيري خو ډېر لږ په دې بريالي شول، د ۱۹۹۰ز په نيمايي کې دغه توغندي په تور بازار کې يو ميل په يو لک ډالره پلورل

د سي آی اي پټې جگړې

کیدل. په ایران کې چې د مجاهدينو له یوه کاروان څخه د سټېنگر توغندیو یو شمېر نیول شوي وو، خاینو افسرانو په تور بازار کې هغه یو میل په درې لکه ډالرو پر قاچاقبرانو پلورل، هغوی غوښتل له حکومتي خرڅیو نه د ژغورنې لپاره یې لاسته راوړي.

وروسته بیا معلومه شوه چې د انجنیر حکمتیار د حزب اسلامي قوماندانانو ۱۶ سټېنگر توغندي د ایران د انقلاب پر پاسدارانو پر یو ملیون ډالره پلورلي دي. سي آی اي دومره اندېښمنه وه چې له کانگرس نه یې لس میلیونه ډالره منظوري واخیستله چې دغه توغندي بېرته پرې وپيري، خو هیڅ گټه یې ونه کړه، تردې مهاله د دې توغندیو یوه زیاته برخه د دوی له لاسه وتلي وو، او د وسلو په تور بازار کې تر لرې لرې پورې رسیدلي وو. په جگړه کې د سي آی اي له لوري د چمتو شویو سټېنگر توغندیو ریښتیني شمیر، د اکمالاتو په لارو کې د خورد او برد شویو توغندیو شمېر، او د هغو توغندیو شمیر په باب چې بالاخره تور بازار ته رسیدلي دي، هیڅ حساب کتاب معلوم نه دی، همدومره ویل بس دي چې سي آی اي د دې وسلې په چمتو والي کې له ډېر سخاوت څخه کار اخیستی ؤ د یو منصبدار په قول: (مور د شیرنیو په څېر وویشل).

* * * *

د ۱۹۲۲ز په اپریل کې بالاخره نجیب له واکه لرې کړای شو، هغه مهال چې جنرال دوستم خپله وفاداري بدله کړه او خپله ازبکي ملیشه یې د ده د لرې کولو لپاره وکاروله، ډاکټر نجیب د ملگرو ملتونو دفتر ته پناه یووړه چې هلته یې تر څلورو کلونو پورې عملاً د یوه بندي په څېر ژوند وکړ.

د سي آی اي پټې جگړې

تردې وروسته له حزب اسلامي پرته د نورو ټولو جهادي گوندونو مشرانو د پېښور پر تړون لاسليک وکړ چې د هغو له مخې يوه عبوري اداره جوړيدله، حکمتيار دغه معاهده لاسليک نه کړه، د جون په وروستيو کې برهان الدين رباني د افغانستان د ولسمشر په توگه وټاکل شو، په جولای کې د افغان جهادي ډلو ترمنځ په کابل کې جگړه ونښته، د ۱۹۹۲ز په دسمبر کې د پېښور د تړون پر خلاف برهان الدين رباني د دوو نورو کلونو لپاره د ولسمشر په توگه وټاکل شو که څه هم د راتلونکي کال په مارچ کې دغه موده اتلس مياشتو ته راکمه کړای شوه، د ۱۹۹۳ز په جون کې گلبدین حکمتيار صدراعظم وټاکل شو، چې پردې د هغه سخت دښمن احمدشاه مسعود له دفاع وزارت څخه استعفا ورکړه، جگړه بيا پيل شوه. چې د ۱۹۹۶ز په اکتوبر کې طالبان راپورته شول چې تر اوسه پورې مشهور شوي نه وو. د ملامحمد عمر په مشرۍ دوی د کندهار شاوخوا سيمې ونيولې، راتلونکی کال په سپتمبر کې د دوی جنگياليو د افغانستان په لويديز کې ځينې سيمې د هرات ولايت په شمول فتحه کړې، تردې وروسته کابل ته رانږدې شول او په اکتوبر کې يې پر کابل توغندي ويشتل پيل کړل. د ۱۹۹۶ز په پيل کې طالبانو ختيځ افغانستان تر برید لاندې ونيو، جلال آباد او ورپسې د سپتمبر پر ۲۷مه يې کابل هم ونيو، تردې سمدستي وروسته دوی ډاکټر نجيب الله د ملگرو ملتونو له ودانۍ څخه راويوست او وپې واژه.

د ۱۹۹۷ز د مې پر ۲۴مه طالبانو مزار شريف ونيو، جنرال دوستم يوه اونۍ وړاندې د خپل يوه قوماندان جنرال عبدالملک له مخ اړولو وروسته ترکيې

د سي آی اي پټې جگړې

ته تېبتيډلی ؤ، سبا ته يې پاکستان، سعودي عرب او عربي متحده اماراتو د طالبانو امارت په رسميت وپيژاند، خو د می پر ۲۸ مه پهلوان مالک خپله وفاداري بيا بدله کړه. له حکمتيار سره يې اتحاد وکړ. له طالبانو سره له توندې جگړې وروسته يې هغوی له مزار شريف څخه وشړل. په دې جگړه کې زيات شمېر طالبان ووژل شول.

په جولای کې په مزار شريف کې د طالبانو مخالف حکومت جوړ شو. برهان الدين رباني يې ولسمشر او عبدالرحيم غفورزی يې صدراعظم او پهلوان عبدالملک يې د بهرنيو چارو وزير وټاکه. تر دې وروسته د پهلوان ملک او مسعود مليشو د هزاره جات له شيعه مليشو سره په گډه طالبان د کابل په لور تېل وهل، طالبانو يو ځل بيا په سپتمبر کې پر مزار شريف حمله وکړه خو ناکام شول، ځکه خو د ۱۹۹۷ز په وروستيو کې پر افغانستان عملاً دوه حکومته مسلط وو يو د طالبانو د جنوب په پښتون اکثريت ميشته سيمو چې کابل هم پکې شامل ؤ، بل د شمالي ټلوالې په نامه چې په شمال کې په تاجک، ازبک، ترکمن، او هزاره سيمو کې واکمن وو.

طالبانو دا ژمنه کړې وه چې هېواد به له فساد او انارشۍ څخه ژغوري، کله چې دوی په حکومت کې راغلل، ولس په پيل کې ډېر په جوش او جذبه د دوی هرکلی وکړ، خو ډېر زر دغه جوش او احساسات مړه شول، ځکه چې طالبانو اسلامي نظام نافذ کړ. ځوانانو ته يې د رږرو پرېښودو حکم وکړ، ښځې يې له کار کولو منع کړې، ښوونځي يې وتړل. او د درو وهلو، لاس غوڅولو او سنگسار شرعي قوانين يې پلي کړل، پر سندرو، پر کتابونو او هر ډول تفریح يې بنديز ولگاوه، افغانستان څو کاله وروسته بېرته منځنيو

د سي آی اي پټې جگړې

پېريو ته تللی ؤ. (دلته د ليکوال نظر يا په ناپامۍ او يا قصداً ډېر مغرضانه دی. افغان ولس د ريښتيني اسلامي نظام پر خلاف هيڅکله هم نه ؤ، د اسلامي نظام لپاره يې په لنډه ماضي کې ډېره درنه قرباني ورکړې وه، البته دا ريښتيا ده چې طالبانو په ځينو اړخونو کې افراط کاوه او همدې افراط ولس ناراضه او مايوس کړی ؤ، پردې سربېره د طالبانو واکمني يوازې پر پښتون ميشتو سيمو نه وه، بلکې پر ۹۵ سلنه هيواد يې واکمني کوله، خو په دې کې شک نشته چې ولس د دوی د ځينو افراطي کړو وړو څخه ناراض ؤ، دغه نارضايت قومي نه ؤ بلکې عام ؤ. ژباړن)

* * * *

په افغانستان کې د سي آی اي د عملياتو له پایته رسيدو پينځه کاله تېر شول، خو دوی دلته خپل خطرناک ميراث پريښی ؤ، د جگړې له پایته رسيدو وروسته يو زيات شمېر ښو روزل شويو چريکانو ځانونه د مهاجرينو په کمپونو کې وليدل.

دوی اوس نه د افغانستان په کار وو، نه د پاکستان او امريکا. په دوی کې د سعودي شتمن، اسامه بن لادن پيروان هم وو، چې نوموړی د مجاهدينو د راټولولو او دوی ته د پيسو چمتو کولو تر ټولو لوی شخص ؤ. د شوروي اتحاد له وتلو وروسته هغه د (القاعده) په نامه تنظيم جوړ کړ چې په پاکستان کې د سلگونو بهرنيو مجاهدينو مرسته وکړای شي.

پر ۱۹۹۱ز کې اسامه بن لادن خپل هيواد ته ستون شو، هلته يې د سعودي پر خاوره د امريکايي پوځيانو د شتون په مخالفينو کې تر ټولو ښکاره مقام ؤ. د هغه په غياب کې پاکستان پرېکړه وکړه چې نور به مجاهدينو ته دلته

د سي آی اي پټې جگړې

د پاتې کيدو اجازه ورنکړي چې تر اوسه پورې د سرحد ايالت (اوسنی پښتونخوا) په کمپونو کې اوسيدل، نور دوی ناخوښي ميلمانه وو، پاکستان د دې مسالې د حل لپاره له سي آی اي څخه مرسته وغوښتله، خو هغوی هيڅ ونه کړل.

د پاکستان د صبر کاسه تر مورگو شوه، گواښ يې وکړ چې د اسامه بن لادن او نورو ډلو مجاهدين به په اسلام آباد کې د امريکا په سفارت کې خوشي کړي.

ژورناليست او د منځني ختيځ د چارو کارپوه عادل دروېش وايي چې، سي آی اي پردې مساله له سعودي عرب او د عربو خليج له نورو هيوادونو سره اړيکې ونيولې، پر هغوی يې فشار راوړ چې دې مجاهدينو ته پاسپورټونه ورکړي. دوی يې له بېلابېلو ځايونو څخه خپلو خپلو هيوادونو ته ورسول، ۹۰۰ تنه دغسې مجاهدين الجزاير ته لاړل، هلته يې توندلاری اسلامي پوځي تنظيم (جي آی اي) جوړ کړ، چې له ۱۹۹۰ ز وروسته يې ويره او وينې تويونه پيل کړه، ځينې نور يې مصر ته لاړل، هلته يې له هغو گروپونو سره ملگرتيا پيل کړه چې غوښتل يې د حسني مبارک واکمني راجپه کړي. ځينې يې بوسنيا ته لاړل او د صربي پوځيانو پر خلاف يې له مسلمانانو سره واړول، ځينې يې لبنان، آذربايجان او چيچينيا ته لاړل چې پلازمينه گروژني د مجاهدينو د تگ راتگ په مرکز بدل شو، د عبدالرسول سياف کسان فليپين ته ورسيدل.

ډېر مجاهدين د اسامه بن لادن په القاعده تنظيم کې شامل شول چې له لويديز سره يې د جگړې لپاره تياری نيولو، هغه په ټوله نړۍ کې د اسلامي

د سي آی اي پټي جگړې

ترهگرو يوه شبکه جوړه کړې وه، امريکايي تر ټولو ستر هدف ؤ، پر ۱۹۹۲ز کې يې پرې لومړۍ بريد وکړ، د دسمبر پر ۲۹مه د يمن د عدن په بندر کې په هغه هوټل کې يو بم وچاوديد، چې امريکايانو صوماليې ته د تگ راتگ پر مهال د هستوگنې لپاره ترې کار اخيست. دوه امريکايي سيلانيان په چاودنه کې ووژل شول. دغه مهال د عدن پر هوايي ډگر د ترهگرو يوه ډله هم ونيول شوه چې غوښتل يې پر يوه امريکايي الوتکه ډزې وکړي.

خو مياشتې وروسته، ترهگرو په امريکا کې د امريکا پر خلاف بريد وکړ، په ۱۹۹۳ز د فبرورۍ پر ۲۳مه د نيويارک د سوداگريز مرکز لاندې د موټرو په پارکنگ کې يو لوی بم وچاوديد. په دې بريد کې شپږ تنه ووژل شول او زر تنه نور ټپيان شول، زياتو ودانيو ته هم زيان واوښت، څلور تنه توندلاري اسلامپال، محمود ابوحليمه، محمد سلامه، احمد عجاج او ندال اياز ونيول شول، پر ۱۹۹۴ز د مې پر ۲۴مه پرې عمري بند سزا وختله.

په دې معاملو کې تر اوسه د اسامه بن لادن د نيغ لاس درلودو اسناد نه دي موندل شوي، خو پر هغه کلکې بدگومانی کيږي چې همده په بريدونو کې مرسته کړې ده، وروسته له پلټنو څخه دا معلومه شوه چې بم جوړوونکيو ته له هغو تيلفوني نومرو زنگونه راتلل چې له اسامه بن لادن سره يې اړيکې درلودې.

د بمي چاودنې پلان جوړوونکی رمزي احمد يوسف تبنتيدلی ؤ، د هغه په اړه د ۱۹۹۴ز د مارچ تر ۱۴مې پورې هيڅ معلومات نه کيدو چې د ټايلنډ په پلازمينه بنکاک کې يې د يوه بريد هڅه وکړه، هغه يو لوی بم په يوه کرايي واگون موټر کې کېښود او غوښتل يې د امريکا يا اسرائيلو سفارت

د سي آی اي پټې جگړې

ته يې يو سي، خو په لاره کې له دوو نورو موټرو سره ټکر شو، ترهگرو موټر پر ځای پرېښود او وتښتيدل. درې ورځې وروسته د واگون مالک د خپل موټر د ترلاسه کولو لپاره له پوليسو سره اړيکه ونيوله، چې بيا له موټر نه د چلوونکي مړی او بېم راپيدا شول، چلوونکی ترهگرو غرغره کړی ؤ او وژلی يې ؤ، پر بېم د رمزي يوسف د گوتو نښې وې، خو تر دې مهاله پاکستان ته په تېښته بريالی شوی ؤ.

د يوسف بل ماموريت چې په څرگنده د اسامه بن لادن په اشاره ؤ، د ۱۹۹۴ز په نيمايي کې پای ته ورسيد، هغه فليپين ته لاړ او د ابوسيف گروپ مسلمانو بېلتون پالو په فني روزنه يې لاس پورې کړ، دا هغه سلگونه مجاهدين وو چې په افغانستان کې يې د عبدالرب رسول سياف، د اتحاد اسلامي په ليکو کې په جهاد کې برخه اخيستې وه، د ۸۰يمې لسيزې په نيمايي کې د گروپ يو مرکز د عبدالرزاق ابوبکر جنجلاني په مشرۍ پاکستان پرېښود او د فليپين جنوب ته راغلي وو او د يوه اسلامي جمهوريت جوړولو لپاره يې مبارزه کوله.

دوی د فليپين د حکومت او د مورو د خپلواکۍ غورځنگ (ايم ان اېل ايف) په منځ کې د سولې خبرو اترو د درولو لپاره څو ځله د بمي بريدونو او برمه کولو عمليات وکړل، د ۱۹۹۰ يمي په لسيزه کې دې گروپ په ټوله جنوبي آسيا کې د تر ټولو توندلاري اسلامي گروپ شهرت گټلی ؤ. اسامه بن لادن، ابوسيف گروپ ته پيسې برابرولې او رمزي يوسف ته يې دا مسوليت سپارلی ؤ چې هغوی ته د بمونو جوړول او الوزول ور زده کړي.

د سي آی اي پټي جگړې

يوسف په باسيلان جزيره کې د ابوسيف په مرکز کې شو اونۍ تېرې کړې او هغوی ته يې د بمونو جوړول ور زده کړل، د ۱۹۹۴ز په سپتمبر کې هغه مانيلا ته راغی او دلته يې د يوه بل اسلامي گروپ د دعوت اسلامي گوند له دوو غړيو سره وليدل، دې گروپ په گرده نړۍ کې د اړيکو څانگې درلودې، د هغوی په مرسته يې شل تنه وگومارل او د اسامه له لوري د راتلونکي ماموريت لپاره يې چې د امريکا د ولسمشر بل کلنټن وژل وو تياری ونيو، نوموړي په نومبر کې مانيلا ته سفر درلود، يوسف د ماموريت لپاره پر پلان ښه کار وکړ، خو د ډېرو سختو امنيتي تدابيرو له لامله يې خپل پلان پرېښود. تردې وروسته يې د دوهم پاپ جان د وژلو پلان جوړ کړ چې راتلونکی کال مانيلا ته را روان ؤ.

تردې وړاندې رمزي يوسف يو ډېر وړوکی خو ډېر ځواکمن بم جوړ کړی ؤ، د ده اراده داوه چې دغسې ډېر بمونه په گرده نړۍ کې په ډېرو الوتکو کې کيږدي، د دسمبر پر ۱۱مه ده د فليپين په يوه بوينگ الوتکه کې چې ۲۷۳ تنه مسافر او ۲۰ تنه عمله پکې سپاره وو، او له مانيلا نه د سيبو له لارې توکيو ته روانه وه، د بم اېښودو تجربه وکړه، دی له مانيلا نه په الوتکه کې سپور شو تر خپلې کرسۍ لاندې يې بم کېښود، چې سببو ته ورسيدل يوسف ترې ښکته شو، له سيبو نه د توکيو په لور چې الوتکه والوته، دوه ساعته وروسته بم وچاوديد. د يوسف پر کرسۍ ناست کس يې وواژه، د الوتکې تله سورۍ شوه، پيلوټ وتوانيد چې الوتکه په اوکيناوا کې راکوزه کړي. خو ورځې وروسته رمزي يوسف بېرته مانيلا ته راغی او له هغه ځايه اسلام آباد ته لاړ.

د سي آی اي پټې جگړې

له اسلام آباده له يوه پخواني انډيوال عبدالحق مراد سره بېرته مانيلا ته راستون شو او د ابوسيف د گروپ په روزنه يې بيا لاس پورې کړ. د ۱۹۹۵ز د جنوري په لومړۍ اونۍ کې د ده کور چې بمونه به يې پکې جوړول او واخيست. له دې لامله دی له خپلو ملگرو سره له هغه ځايه وتښتيد. او وژونکې عمله ورغله او يې مړ کړ. بيا پوليس ورغلل او د بم جوړولو له کارخانې خبر شول. په تالاشۍ کې لپ ټاپ کمپيوټر، د بمونو جوړولو ترکيبونه، کيمياوي مواد، برېښنايي ټايم ښوونکي، له نورو يو شمېر اسنادو او وسايلو سره راپيدا شول، څه موده وروسته عبدالحق مراد ونيول شو. د هارډ ډسک له لومړنيو ارزونو څخه معلومه شوه چې له جنوب منځني آسيا څخه امريکا ته پر تلونکيو الوتکو د بريدونو پلانونه جوړول، د کمپيوټر او نورو اسنادو له نورو پلټنو څخه، د رمزي يوسف د وژونکيو پلانونو او د نړيوال سوداگريز مرکز له بمي چاودنې سره د ده د لاس درلودو په اړه ډېر ارزښتمن اسناد او معلومات ترلاسه شول.

يوسف پاکستان ته وتښتيد، خو د جنوري په پای کې له خپل ملگري سره تایلند ته راغی، دلته يې له بنکاک نه امريکا ته پر تلونکې يوې الوتکې د بريد پلان جوړ کړ چې ناکام شو. پردې دواړه بېرته پاکستان ته راغلل، خو د ده ملگري څو ورځې وروسته د امريکا له سفارت سره اړيکې ونيوې او خپل آدرس يې ور وښود.

د فبروري پر ۷مه ايف بي اي او ډی ايس ايس (د دپلوماتيک امنيت ادارې) غړيو د يوه ټيم په بڼه، د آی اس آی له چارواکيو سره په گډه، نوموړی له هغه هوټل څخه ونيو چې د اسامه بن لادن د کورنۍ د يوه غړي ملکيت ؤ.

د سي آی اې پټې جگړې

په پاکستان او يو شمېر نورو ځايونو کې توندلارو د ده د نيولو په غبرگون کې غچ اخیستونکي بریدونه ترسره کړل چې وروسته يې هغه امريکا ته وسپاره. د مارچ په اتمه په کراچۍ کې د امريکا د قنسلگرۍ پر درې غړيو يوه تن د ټوپکو ډزې وکړې، دوه يې ووژل او يو يې ټپي شو، درې اونۍ وروسته د ابوسيف ۲۰۰ تنو چريکانو د فليپين په جنوب کې د آيبيلي په ښار کې پر عيسويانو برید وکړ ۵۰ تنه يې ووژل او په سلگونو يې ټپيان کړل.

رمزي يوسف د ۱۹۹۶ز په می کې محاکمې ته راکش شو، د سپتمبر پر ۵مه پرې جرم ثابت شو او د ۱۹۹۷ز د فبرورۍ پر ۱۲مه پر هغه ۲۴۰ کاله د سخت بند سزا وختله.

په دې موده کې اسامه بن لادن، د امريکا، سعودي عربستان او شمالي افريقا پر خلاف چې ده د (لوی شيطان) پلويان وبلل جگړې ته دوام ورکړ، د ۱۹۹۳ز په جون کې د اردن پر ولي عهد شهزاده عبدالله او د ۱۹۹۵ز به جون کې د ايتوپيا د سفر پر مهال د مصر پر ولسمشر حسني مبارک د وژونکيو بریدونو تر شا د هغه لاس درلودل ښودل شوي دي. تردې مهاله د ده له فعاليتونو څخه په واشنگټن، رياض او نورو پلازمېنو کې سختې اندېښنې راپيدا شوې وې. د ۱۹۹۴ز په اپريل کې له هغه د سعودي عربستان تابعيت سلب کړای شو، راتلونکی کال پر سوډان فشارونه زيات شول چې هغه له هيواده وشړي.

د ۱۹۹۵ز د نومبر پر ۱۳مه د سعودي په پلازمينه رياض کې، د ملي امنيت د ارتباطاتو مرکز مخې ته يو بم وچاودید چې پينځه تنه امريکايان او دوه

د سي آی اي پټې جگړې

تنه هندوان، پکې ووژل شول او تر ۶۰ تنو زيات ټپيان شول. درې پوريزه ودانۍ ډبره بده زيانمنه شوه. د دې پره دوو ډلو، د بدلون لپاره اسلامي غورځنگ، او د خليج پړانگانو، پر غاړه واخيسته. خليج پړانگانو دا اعلاميه خپره کړه چې که امريکايان له سعودي څخه ونه وزي نو دوی به دغسې بريدونه ډبر کړي. له پېښې وروسته څلور تنه سعودي توندلاري، عبدالعزيز بن فهد بن ناصر، خالد بن احمد بن ابراهيم، رياض بن سليمان او مصلح بن زياد ونيول شول، د مې پر ۳۰مه د هغوی سرونه ترې غوڅ شول.

په دې څلورو کې درې تنو په افغان جهاد کې برخه درلوده. څلورم يې په بوسنيا کې جهاد کاوه، ويل کيږي چې سعودي واکمن پردې خبر وو چې په دې پېښه کې اسامه بن لادن لاس درلود.

سعودي عرب پرېکړه وکړه چې اسامه ته (خبردارۍ) ورکړي، په خرطوم کې څلورو وسله والو د ده پر کور ډزې وکړې، چې په ځوابي ډزو کې درې تنه ووژل شول څلورم ونيول شو چې بيا سوډاني ځواکونو وواژه.

د ۱۹۹۶ز په پيل کې پر اسامه بن لادن يو ناکام وژونکی بريد وشو، د دې بريد تر شا هم د سعوديانو لاس و، سعودي تردې بريد وړاندې اسامه ته وړاندیز کړی و چې که جگړه بس کړي نو د ده تابعيت به بېرته برحال کړي، اسامه دغه وړاندیز رد کړ، له دې سره سعودي عرب له امريکا سره په گډه پر سوډان فشار راوړ، چې په پايله کې يې اسامه له هيواده وشاړه. په مې کې هغه له خپلې کورنۍ او ۲۰۰ تنو ملگريو سره افغانستان ته راغی. ډبر زري يې بل بريد وکړ، د جون پر ۲۵مه شپه، د سعودي عربستان د زهران پر هوايي ډگر د امريکا د هوايي ځواکونو د هستوگنې ودانۍ (خوبرج)

د سي آی اي پټي جگړې

مخې ته يو ځواکمن بم وچاوديد، په دې کې ۱۹ تنه امريکايي پوځيان ووژل او ۳۸۵ تنه ټپيان شول. چاودنې ته نږدې ودانې بشپړه ويجاړه شوه، له چاودنې څخه وړاندې له پينځه زره گيلنه تيلو ډک يو ټانکر له بهرنۍ شيرازې سره نږدې ودرول شو، يوازې دوې دقيقې وړاندې هلته دوه کسان په يوه وړوکي موټر کې وليدل شول چې لارل، د دې چاودنې پرې د شهيد عبدالله الحذيفه ډلې او حزب الله پر غاړه واخيسته.

اسامه دغه بريد ډېره د زورورتيا کارنامه وبلله، په دې کې د ده د لاس درلودلو شکونه هغه مهال زيات شول چې د امريکا د ملي امنيت ادارې، د اسامه بن لادن او د مصر د حرکت جهاد اسلامي د مشر ايمن الظواهري ترمنځ تليفوني اړيکې ونيولې، په دې تليفوني خبرو کې الظواهري اسامه ته د چاودنې مبارکي وويله، په ۱۹۸۳ ز کې د مصر د ولسمشر انورالسادات له وژنې دوه کاله وروسته، الظواهري د وژنې پر جرم محاکمه شو او درې کاله بند پرې وخوت. خو هغه يوازې ۱۶ مياشتې په زندان کې پاتې شو. په ۱۹۹۸ ز کې هغه ځينو ملگرو له اسامه بن لادن سره د مخ پر زياتيدونکيو اړيکو له لامله له حرکت جهاد اسلامي څخه لرې کړ. له اسامه سره د الظواهري لومړنۍ ملاقات پر ۱۹۸۵ ز کې شوی ؤ، وروسته هغه په القاعده کې شامل شو، د اسامه مرستيال او د دې ډلې سياسي مشر شو.

۱۸ مياشتې وروسته په ترهگرۍ کې د اسامه د لاس درلودو يو څرگند سند پيدا شو. د ۱۹۹۸ ز د اگسټ پر ۷ مه د کينيا په پلازمينه نايروبي کې د امريکا د سفارت مخې ته يوه لويه بمي چاودنه وشوه چې، دوه سوه تنه پکې ووژل شول او تر څلور نيم زرو تنو پورې ټپيان شول، تردې پينځه

د سي آی اي پټې جگړې

دقيقې وړاندې د تانزانيا په پلازمینه دارالسلام کې د امريکا د سفارت مخې ته بمې چاودنه وشوه چې په هغو کې ۱۱ تنه ووژل شول او ۸۵ نور ټپيان شول.

دواړه چاودنې د القاعده ځانمرگيو بریدگرو وکړې، دا هغه مهال تائید شوه چې د نايروبي د چاودنې د تنظيم گروپ مشر محمد صديق عودي، چې له چاودنې يوه ورځ وړاندې پاکستان ته تللی ؤ، ونيول شو. پاکستاني چارواکيو له پلټنو وروسته هغه امريکا ته وسپاره، په دې موده کې په ځينو نورو ځايونو کې هم د القاعده غړي ونيول شول او د پلټنو په بهير کې له هغوی څخه نور معلومات هم ترلاسه شول. په دوی کې يو تن محمد راشد داود العوالي هم ؤ، چې په خالد سليم مشهور ؤ چې په نايروبي کې ونيول شو، نوموړی يوه اونۍ وړاندې له پاکستان نه راغلی ؤ او په هغه موټر کې سپور ؤ چې بم يې پکې بار کړی ؤ. کله چې د ده ملگري ځانمرگي بم وچاوداوه، دی څو شېبې مخکې ترې کوز شوی ؤ. په چاودنه کې د ټپي کيدو په سبب يې هغه روغتون ته ورساوه. څو ورځې وروسته وپيژندل شو، او ونيول شو امريکا ته يې وسپاره. د دې گروپ څلورم غړی فضل عبدالله محمد له کينيا څخه وټنبتيد.

د دارالسلام د چاودنې يو تورن محمد صادق هويدا هم ونيول شول، دا هم د فلسطين ؤ او له بم جوړولو وروسته له چاودنې مخکې پاکستان ته تللی ؤ، نوموړی يې هغه مهال ونيو چې کله يې غوښتل په جعلي پاسپورټ افغانستان ته لاړ شي، هغه هم امريکا ته وسپارل شو چې هلته ترې نور معلومات هم ترلاسه شول.

د سي آی اي پټې جگړې

داگسټ پر ۲۰مه د اسامه بن لادن پر خلاف عمليات وشول، د عربو په سمندرگي کې ولاړې له امريکايي بېړۍ څخه ۷۵ کروز توغندي د ترهگرو پر مرکزونو وتوغول شول.

کوم مرکزونه چې نښه کړای شول، په هغو کې د البدر دوهم لمبر کمپ چې داسامه په ملاتړ د کشميري جنگياليو، حرکت الانصار ډلې د امير معاويه مرکز هم پکې شامل ؤ. د امير معاويه مرکز له هغو درې مرکزونو څخه يو ؤ چې په څرگنده د پاکستان د آی اس آی لخوا چلیده.

له سرې بحيرې څخه په سوډان کې د درمل جوړولو پر هغه کارخانه هم توغندي وتوغول شول، دغه کارخانه د خرطوم شمال ختيځ ته په څو ميلۍ کې پرته ده، پردې شک ؤ چې د اعصابو د فلج کولو غاز اجزاوې پکې چمتو کيږي، خو دا شک غلط ؤ. اسامه ته د بريد خبر مخکې رسيدلی ؤ، چې له همدې لامله هغه د افغانستان شمال ته تللی ؤ، پر کومو مرکزونو چې بريدونه وشول، په هغو کې د انسانانو د وژل کيدو له لامله د اسامه په پيروانو کې د امريکا پر خلاف کرکه نوره هم زياته شوه، او د توند لارو مسلمانانو په منځ کې د اسامه محبوبيت نور هم زيات شو.

د دې بريدونو غبرگون هم ډېر زر وښودل شو، داگسټ پر ۲۵مه د جنوبي افريقا په کيب ټاون کې په (پلینټ هالي ووډ) رستوران کې بمي چاودنه وشوه چې دوه تنه پکې ووژل او ۲۷ ټپيان شول، د (نړيوال ظلم پر خلاف مسلمانان) نومي گوند د دې بريد پرته ومنله او وې ويل چې دغه عمليات د امريکا د بريدونو په ځواب کې وو. په کيب ټاون کې د پام وړ شمېر مسلمانان اوسيري. دلته د ۹۰يمې لسيزې په بهير کې يو شمېر توند لاري

د سي آی اي پټې جگړې

ګوندونه جوړ شول، ياده شوې ډله هم په همدې کې شامله وه چې د قومپال سرسخت مخالف تنظيم (بي اي جي اي ډي) سره يې هم اړيکې وې.

د اسامه پر مرکزونو له بريدونو وروسته هغه د افغانستان په شمال او ختيځ کې نوي مرکزونه جوړ کړل. د القاعده لوی مرکز يې کندز ته وليږد او، جلال آباد ته نږدې يې په توره بوږه، درونټه، هډه او ملاوه کې، او کابل ته نږدې يې په جلريز کې مرکز جوړ کړ، دوه نور مرکزونه يې له پاکستان سره کرښې ته نږدې په ستو کنډو او مستون چنډايي کې جوړ کړل. د اسامه شبکه د پېښور له لوري په پاکستان کې هم پراخيدله، دلته يې له افغانستان څخه د راتلونکيو القاعده غړيو لپاره د تگ راتگ يو مرکز هم جوړ کړ. پر ۱۹۹۹ز کې د امريکا او بریتانيا له لوري د طالبانو پر حکومت فشارونه زيات شول چې اسامه له هيواده وشړي. بریتانيا اندېښنه درلوده چې په لندن کې جوړ شوي ځيني تنظيمونه په ټوله بریتانيا کې په پټو ځايونو کې مسلمانان روزي، دې مرکزونو ته، راغلي ځوانان دې ته هڅول کيږي چې يمن او يا افغانستان ته د پوځي روزنې لپاره لاړ شي. د يوه راپور پر اساس هر کال ۲۰۰۰ تنه برتانوي مسلمانانو دغسې روزنه ترلاسه کوله.

د ۱۹۹۸ز د دسمبر پر ۲۴مه د اتو تنو برتانوي مسلمانانو يوه ډله، د يمن په عدن کې د بمې چاودنې د هڅې په تور ونيول شوه. د دوی هدف د برتانيې سفارتخانه، يوه کلیسا او دوه هوټلونه وو. له دوی څخه يوه تن د يمن په ختيځ کې د شابوا په سيمه کې پوځي روزنه هم ليدلې وه، دلته د (عدن اسلامي پوځ) نومې ډلې يو مرکز هم ؤ چې د دسمبر پر ۲۸مه يې د خپلو

د سي آی اي پټې جگړې

اتو تنو بنديانو د خلاصون لپاره ۱۶ تنه د لويديزو هيوادونو اوسيدونکي برمه کړل. سبا ته يې له هغو څخه څلور تنه برمه شوي، درې تنه برتانويان او يو تن استراليايي هغه مهال ووژل شول چې کله يمني پوځ د دوی د راخوشي کيدو لپاره عمليات وکړل. د اگسټ پر ۹مه يې اتو واړو کسانو ته سزا واوروله، خو له دوی څخه يې ۳ تنه د تېر کړي زندان پر بنسټ خوشي کړل، نورو ته يې له ۲-۷ کلونو د بند سزا واوروله.

شپږ مياشتې وړاندې د اسامه د بې درکۍ خبرونه راغلي وو، خو د ۱۹۹۹ز په مارچ کې، لويديزو استخباراتي ادارو هغه د افغانستان په ختيځ کې پر خپلو مرکزونو د راگرځيدو په حالت کې ليدلی ؤ. له دې سره دغه خبر هم خپور شو چې، هغه د کشميري گروپ حرکت الانصار سره هم مرسته کوي، د حرکت دوه گروپونه دي دواړه پر ۱۹۸۰ز کې د افغانستان د جگړې لپاره چمتو کړای شوي وو، يو حرکت المجاهدين دی چې مشر يې فضل الرحمان خليل دی، بل يې تر لومړي زيات توندلاری حرکت الجهاد. د ۱۹۹۹ز په پيل کې دا معلومه شوه چې حرکت يوازې له کشمير څخه نه بلکې له افغانستان، پاکستان او برتانيې څخه هم خلک دعوتوي. دا چې برتانوي مسلمانان نه يوازې د کشمير د عملياتو لپاره بلکې په کوسوو، پاکستان او چيچينيا کې د عملياتو لپاره هم دعوتوي، پردې شواهد هغه مهال را افشا شول چې سنډې ټيلگراف دغه خبره رالوڅه کړه چې د (ريل ټريک) د معلوماتي ټکنالوجۍ امنيتي سلاکار محمد سهيل، د کمپنۍ له کمپيوټر او اېمېل آدرس څخه د داوطلبانو د بلنې او گومارنې لپاره کار اخيست. هغه په لندن کې د (نړيوال جهاد فنډ) لپاره کار کاوه چې مشر يې د سعودي

د سي آی اي پټې جگړې

حکومت يو مخالف محمد المصري ؤ، هغه پر حرکت الجهاد سربېره له خو نورو ډلو سره هم مالي مرسته کړې وه، نوموړي له خبريالانو سره په خبرو کې مخامخ پردې اعتراف کړی ؤ چې د اسامه بن لادن او المصري لپاره کار کوي.

حرکت د ۱۹۹۰ ز په نيمايي کې ډېر مشهور شو، کله يې چې په کشمير کې يو شمير د لويديز اوسيدونکي وتښتول، د هغوی د خوشي کولو په بدل کې يې د لس تنو توندلارو کشميريانو د خوشي کولو غوښتنه وکړه، خو پوليسو عمليات وکړل او يرغمل شوي کسان يې راخوشي کړل. د ۱۹۹۵ ز په جولای کې حرکت المجاهدين د (الفاران) په نامه څلور تنه برتانويان، يو امريکايي او يو جرمنی سړی وتښتول، د دوی د خوشي کيدو په بدل کې يې د خپل مشر مولانا مسعود اظهر په شمول ۲۱ تنو کشميري جنگياليو د خوشي کيدو غوښتنه وکړه، يو تښتول شوی پردې بريالی شو چې وتښتي، د بل تن سر له تنې غوڅ شوی وموندل شو، د يوه بل تن د بدن ټوټې د ۲۰۰۰ ز په جنورۍ کې وموندل شوې، په هند کې د ډی ان اي له ازموينې معلومه شوه چې، دا د يوه برتانوي مړی ؤ، خو په برتانيه کې دغه ازموينه غلطه ثابته شوه، د پاتې څلورو برمه شويو درک ترننه ونه لگيد چې څه شول.

د ۱۹۹۹ ز په جولای کې تر القاعده د توندلارې ډلې د راپيدا کيدو نښې راپيدا شوې، دغه ډله د (تکفير) په نامه وه چې په ۱۹۷۰ ز لسيزه کې د مصر په زندانونو کې جوړه شوه، هلته په زيات شمير توندلاري مسلمانان بنديان وو. د دوی زيات شمير يې د افغانستان په جهاد کې برخه اخيستې وه، خو د جهاد له پایته رسيدو وروسته دغه ډله ورکه شوه. د ۱۹۹۹ ز په لومړۍ

د سي آی اي پټې جگړې

نيمایي کې دغه ډله له دې خبرونو سره بيا راڅرگنده شوه، چې دوی د اسامه په لټون پسې سرگردانه وو او دوی هغه (دروغجن پيغمبر) باله، داسې خبرونه خپاره شول چې دوی درې ځلې پر اسامه وژونکي بريدونه وکړل، او د القاعده او تکفير ترمنځ څو ځلې نښتې شوې دي.

* * * *

د ۱۹۹۹ز په اکتوبر کې د طالبانو امارت د ترهگرو د مرکزونو تړلو ته راضي شو، دوی زيات شمېر توندلاري بېرته پاکستان ته واستول، دغه پېښه افغانستان ته آی اس آی د مشر جنرال خواجه ضياءالدين له سفره وروسته وه، نوموړي د صدراعظم نواز شريف په وينا د طالبانو له مشر ملامر سره وليدل، خو طالبانو، ملگرو ملتونو ته داسامه بن لادن له سپارلو ډډه وکړه، چې امريکا غوښتل محاکمه يې کړي، پردې انکار امريکا پر افغانستان بنديزونه ولگول. د دې بنديزونو له لامله په امريکا کې د آريانا افغان هوايي شرکت ۴۵۰ مليون ډالره کنگل کړای شول، او له افغانستان نه د باندي طالبانو شتمنۍ ټولې کنگل شوې، په پايله کې په کابل کې خلک راوپاريدل، په اسلام آباد کې د امريکا پر سفارت، د ملگرو ملتونو پر دفتر او د ملگرو ملتونو د خوراک د پروگرام پر مرکز د بمونو او توغنديو بريدونه وشول.

طالبانو د اسامه له سپارلو څخه انکار کړی ؤ، خو د ملگرو ملتونو بنديزونو د دوی په منځ کې تذبذب راپيدا کړ، يوه لور ته دوی په نړيواله کچه دا غوښتنه کوله چې حکومت يې په رسميت وپيژندل شي او مرستې ورسره وشي، بل لوري ته دوی د نړۍ تر ټولو ستر ترهگر ته پناه ورکړې وه، چې د

د سي آی اي پټې جگړې

سر بيه يې درې مليون ډالره ټاكل شوې وه، دغه خطرناکه وضعه پخپله اسامه هم درک کړې وه چې د وژل کيدو خطر يې احساساوه او تل به خوځنده ؤ. د ده د کورنۍ غړي او ډېر بڼه وسله وال ساتونکي به هم تل ورسره وو. هغه ته اوس هم له بېلابېلو وسايلو څخه مرستې رسيدې، چې په هغو کې ځينې سرچينې په سعودي عربو کې وې، په دې کې پينځه سوداگر وو چې په بنکاره يې د خپل امنيت لپاره ده ته د جزيې په ډول پيسې ورکولې.

د ۱۹۹۹ز په پای کې په ډېرو هيوادونو کې د ترهگريزو ډلو د بريدونو خطر ؤ، په امريکا کې دغه خطر هغه وخت ريښتيا ثابت شو چې د دسمبر پر ۱۴مه يو الجزايری احمد رسام د شمال لويديز رياست واشنگټن د انجلس په بندر کې ونيول شو، هغه د کاناډا له ویکتوريا ښار نه د کينډۍ په واسطه دلته راغلی ؤ، د هغه له موټر څخه نايټرو گلسرين او د بم جوړولو نور سامان راووت، داسې څلور وخت ښودونکي هم ترې راووتل چې پخوا القاعده له هغو څخه کار اخيستی ؤ، رسام چې په افغان جهاد کې برخه اخيستی وه په مونتريال کې اوسيدو، دده اړيکې د الجزاير د (جي آی اي) ډلې سره ښودل شوې دي، د پوليسو په وينا هغه غوښتل په سياتل کې د زريزې د جشن پر مراسمو بريد وکړی. د ده له نيول کيدو درې ورځې وروسته معلومه شوه چې يو الجزايری ملگری يې له مونتريال څخه امريکا ته ننوتلی دی، څلور ورځې وروسته درېيم الجزايری له کاناډا نه امريکا ته ورسيد، له نيول کيدو وروسته د هغه له موټر څخه په زياته اندازه چاوديدونکي توکي ونيول شول. د ده د سفر ملگری يوي کاناډايي مېرمنې

د سي آی اي پټې جگړې

په اړه دغه خبر ترلاسه شو چې له يوه الجزایري توند لاري سازمان سره اړیکې لري.

لس میاشتي وروسته اسامه بن لادن يو ځل بیا برید وکړ، د ۲۰۰۰ز د اگست پر ۸مه، پر لري واټن ویشتونکیو توغندیو بار (یو اس اس کول) لویه بیړۍ په ورجینیا کې له خپلې اډې (نارخاک سمندري اډې) څخه د یمن په لور روانه شوه، د اکتوبر پر ۱۲مه د تیلو اچولو لپاره د عدن په بندر کې ودریده او له ساحل نه ۶۰۰ متره لري په سمندر کې یې لنگر واچاوه. لس نیمې بجې یې د تیلو اچول پیل کړل، ۴۵ دقیقې وروسته له چاودونکو موادو ډکه یوه وړوکی کینبنتۍ ورسره وجنگول شوه او لویه چاودنه وشوه، د بیړۍ له عملې نه اوه تنه ووژل شول او ۳۹ نور ټپیان شول. په کینبنتۍ کې ۳۹ فټه لوی درز راغی، ټول ټال ۲۴۰ ملیون ډالره بیړۍ ته زیان واوښت، په وړوکی کینبنتۍ کې دواړه ځانمرګي بریدګر هم ووژل شول.

له پلټنو څخه معلومه شوه چې بم له ۴ تر ۷ سوه پونډه پورې دروند ؤ او ډېر د لوړې درجې چاودیدونکي مواد (سی ۴) پکې کارول شوي وو چې په امریکا کې جوړیدل او سعودي عربستان، کویت او د شاه د وخت ایران او یو شمېر نورو هیوادونو ته ورکول کیدل.

د افغان جهاد پر مهال دغه مواد مجاهدینو ته هم ورکړای شول. پردې سربېره شل کاله وړاندې د سي آی اي یوه پخواني غړي فرنک ټرپل ته په دې تور سزا ورکړای شوه چې هغه ۲۱ ټنه C4 ډوله مواد لیبیا ته د ترهګرو د روزنې لپاره ورکړي وو.

د سي آی اي پټې جگړې

پر يو اس اس کول له برید څخه په ۲۴ ساعتونو کې دننه، د اکتوبر پر ۱۳مه سهار شپږ بجې د يمن په پلازمینه صنعا کې د برتانيې پر سفارت هم چاودنه وشوه. دغه بم له ديوال نه ور وغورځول شو چې ودانۍ ته يې ښه زيان واړاوه.

د دې چاودنو پړه درې گروپونو، دعدن اسلامي پوځ-ابيان، جیش محمد، او اسلامي غورځنگ ومنله، اسلامي پوځ د ابوالحسن المحضر په مشرۍ پر ۹۸ کال په جنوبي يمن کې د ۱۶ تنو لويديځو هيوادونو اوسيدونکيو د تښتونې مسوول هم ؤ. دغه ډله له جهادي سازمان څخه بېله شوې وه چې د ۱۹۹۰ز په لسيزه کې يې يو شمېر بریدونه کړي وو، په دې ډله کې پخواني افغان مجاهدين او د بېلابېلو هيوادونو توند لاري شامل وو.

د دوی ډېرې نږدې اړيکې د لندن د فنسبري پارک د جومات له امام ابوحمزه المصري او په عدن کې د امريکا او برتانيې پر اهدافو د بریدونو په توپيه کې د نيول شويو برتانوي مسلمانانو سره ښودل کيدې.

يمني چارواکيو د چاودنو د مسوولينو د موندلو لټون پيل کړ او ۶۰ تنه يې په دې شک ونيول، د اکتوبر پر ۱۶مه يې په عدن کې له يوه کوره د بم جوړولو سامان او اسناد ونيول، دغه کور دوو ځانمرگيو بریدگرو د يوې مياشتې لپاره په کرايه نيولی ؤ. له دوی څخه يو تن عرب ؤ، په نږدې انگړ کې هغه يوه وړوکې کيښتۍ ساتلې وه چې له برید وروسته هغه بې درکه شوه.

له دغو دوو تنو څخه يوه تن خپل جعلی اسناد د عبدالله احمد خالد په نامه د کور مالک ته ورکړي وو. د اکتوبر پر ۲۳مه پلټونکو اعلان وکړ چې دوی

د سي آی اي پټې جگړې

له ډېرو کورونو څخه جعلي اسناد او يو شمېر موټر نيولي دي، پردې يې د مرکزي احصائېې د ادارې له مامورينو څخه پلټنې وکړي، معلومه شوه چې دوی ځانمرگيو بریدگرو ته نه يوازې دا چې جعلي اسناد برابر کړي وو بلکې دولتي موټر يې هم ورکړي وو.

د نومبر په لومړۍ اونۍ کې، څلور تنه نور ونيول شول، د نومبر پر ۱۱مه معلومه شوه چې ځينو شکمنو کسانو په يمن کې پر امريکايي اهدافو په نورو بریدونو کې په لاس درلودو اعتراف وکړ، وروسته بيا دا هم افشا شوه چې يو کال وړاندې د ۱۹۹۹ز په نومبر کې هغوی پر هغو امريکايي پوځيانو د برید پلان جوړ کړ چې د يمن د باروتي ماینونو د پاکولو ملي مرکز ته روان وو. خو يمني پوځ د دوی په لاره ښخ کړي ماینونه کشف او بېرته ټول کړل او پلان يې شنډ کړ. دغه پوځي منصبداران هره ورځ د عدن له رايې هوټل څخه دغه مرکز ته تلل راتلل، پردې هوټل د برید پلان جوړ شوی ؤ خو هغه ناکام شو.

تردې وروسته درېيم برید د ۲۰۰۰ز د جنوري پر ۳مه د امريکا پر خطرناکه کيښتۍ (يو اېس اېس) پلان شوی ؤ، خو له چاودیدونکيو موادو ډکه شوې کيښتۍ له کاره ولویده چې بيا له دې پلان نه هم صرف نظر وشو. له نورو پلټنو څخه دا معلومه شوه چې پر يو اېس اېس کول د حملې طراح يو پخوانی افغان مجاهد، محمد عمر الحرازي چې په (عبدالرحمن حسين النشاري) مشهور ؤ، يو يمنی اوسیدونکی دی او په عربي متحده اماراتو کې اوسېږي. خو وخت پر وخت عدن ته ځي راځي. وروسته دا هم معلومه شوه چې دی په ناپروبي کې د امريکا پر سفارت د يوه ځانمرگي بریدگر د

د سي آی اي پټې جگړې

کاکا زوی هم دی. پر کینستی له برید څخه څلور ورځې مخکې له یمن څخه بې درکه شو.

د چارواکیو په توقیف کې تر ټولو لوی تورن جمال البداوي ؤ، هغه د یمن اوسیدونکی ؤ او په افغان جهاد کې یې برخه درلوده، په افغانستان کې یې له الجزایري سره خبرې اترې وشوې، د نومبر په نیمايي کې یمني چارواکیو دا دعوه وکړه چې له دوو ځانمرگیو بریدگرو څخه یې یو تن پیژندلی دی، د هغه نوم سعید اود الخمری ؤ، هغه د یمن د حضر الموت سیمې اوسیدونکی ؤ، د اسامه بن لادن د کورنۍ رېښې له همدې ځایه سره تړاو لري.

بالاخره یمني چارواکیو د تورنو کسانو شمېر راکم کړ او ۶ تنه یې پرېښودل، امریکا وغوښتل چې دغه کسان دوی ته وسپارل شي خو رد کړای شوه، ځکه چې د یمن په اساسي قانون کې یې ځای نشته.

د ۲۰۰۱ز د فبروري پر ۱۶مه دوه نور تورن کسان ونيول شول چې له افغانستان نه یمن ته بېرته راستانه شوي وو، د دوی نومونه محمد احمد الاحدال او احمد محمد امین وو، له دواړو څخه له پلټنو څخه وروسته چارواکیو وویل چې محمد عمر الحرازي له بل شریک تورن سره په افغانستان کې دی. یو ځل بیا له افغان تړاو څخه امریکا پرې باوري شوه چې د دې بریدونو ریښه هم اسامه بن لادن ته رسیږي.

پر یو اېس اېس کول له برید اتلس میاشتې وروسته، په نړۍ کې د ترهگرۍ تر ټولو ستره پېښه وشوه. د ۲۰۰۱ز کال د سپتمبر پر ۱۱مه د دوشنبې په ورځ پاو کم ننه بجې د امریکا د هوایي چلن یوه بوینګ ۷۶۷ ډوله مساپر

د سي آی اي پټې جگړې

ورونکې الوتکه د نړيوال سوداگريز مرکز پر ۱۳۶۸ فته لوړ شمالي برج ولگيده، چاچې دغه ننداره ليدله فکر يې کاوه چې دا يوه خطرناکه ناخاپي پېښه وه، خو ۱۱ دقيقې وروسته په اتو بجو او ۵۶ دقيقو دغه خيال غلط وخت، په امريکا او نوره نړۍ کې په لسگونو زره خلکو وليدل چې د امريکا د هوايي چلن اړونده ۷۶۷ بوينگ بله الوتکه راغله او پر جنوبي برج ورننوتله، د ويريدليو خلکو په وړاندې د دواړو برجونو پاسني پورونه په لټو او دودونو کې ورک شول، په لس بجو او اووه دقيقو جنوبي برج راوړيد. شل دقيقې وروسته شمالي برج هم رانسکور شو، په زرگونو کسان ووژل شول، ډېرو کسانو له دې وېرې چې ژوندي د اور د لمبو خوراک نشي ځانونه راوغورځول او ووژل شول.

په واشنگټن کې د پوټامک سيند نه پورې غاړې ته د امريکا د هوايي چلن درېيمه الوتکه بوينگ ۷۵۷ په نهو بجو او ۳۸ دقيقو د پنټاگون پر لويديځ لوري ديوال ور وچنگيده، د ودانۍ له پينځو کانکريټي ديوالونو څخه تر درې ديوالونو ورننوتله، چې له لامله يې د ودانۍ يوه برخه رانسکوره او ويجاړه شوه، په دې کې د ۵۸ تنو مساپرو، شپږ تنو عملي په شمول ۹۰ تنه ووژل شول، دغه مهال ايف بي آي ته دا معلومات وشو چې درې واړه الوتکې تېنټول شوې وې، خو په لس نيمو بجو د يوې بلې الوتکې خبر هم راغی، ۲۰ دقيقې وړاندې د امريکا متحده ايالاتو د هوايي چلن له نيويارکه سان

د سي آی اي پټې جگړې

فرانسسکو ته تلونکې ۵۹۳ الوتکه له پټس برگ سره نږدې راولويده او له منځه لاړه.

په راتلونکيو ورځو کې دا څرگنده شوه چې څلور واړه الوتکې عربي ځانمرگيو بریدگرو تښتولې وې، چې د ۵۹۳ د الوت، سرښندويو سپرليو يوې ډلې د څلورمې بربادوونکې حملې هڅه ناکامه کړه، په څو نورو راتلونکيو ورځو کې دا څرگنده شوه چې دغه بریدونه د يوه نوي ترهگر تنظيم د ډېر دقيق پلان شويو عملياتو برخه وه، سمدستي پر اسامه بن لادن شک وشو او ډېر زرايف بي آی ته د امعلومات په لاس ورغلل چې د ترهگرو يوه شبکه په امريکا کې فعاله شوې ده، چې ځينو غړيو يې دلته د پيلوټي زده کړې هم کړې وې. د ۱۹ تنو برمه کونکيو ترهگرو نومونه هم معلوم شول، خو د دوی د مستعارو نومونو په باب دومره اندېښنې وې، چې د ريښتيني پيژندنې مخه يې ډب کړې وه. په راتلونکيو اونيو کې پلټنې روانې وې او د اکتوبر پر ۴مه د بریتانیا صدراعظم ټوني بلير، اعلان کړه چې کره ثبوتونه چې رديداي نشي، پيدا شوي چې، د سپتمبر د ۱۱مې په بریدونو کې القاعده او اسامه لاس لري. دوی دا اعلان هم وکړ چې له ۱۹ څخه د درې تنو ځانمرگيو اصلي شناخت شوی دی، دوی د اسامه مشهور ملگري دي، د دوی د ۱۵ تنو په باب دا معلومات وشو چې د سعودي عربستان اوسيدونکي وو.

د سي آی اې پټې جگړې

په دې موده کې اسامه له افغانستان څخه په چوپه خوله وضعه څارله، هغه پوهیده چې امریکا او متحدین یې د ده پر خلاف د حملې پر پلان فکر کوي. د سپتمبر په وروستیو کې د امریکا او بریتانیا د سمندري او ځمکني پوځ لوی شمېر په عربو سمندرګي او د فارس په خلیج کې وگومارل شول. د امریکا لسمه غرنۍ فرقه د افغانستان شمالي سرحد ته نږدې په ازبکستان کې د شوروي پوځونو په پخوانیو اډو، خان آباد او قرشي کې وگومارل شوې. هلته دوی د امریکا او برتانیې د خاصو ځواکونو لپاره د عملیاتي تیمونو مرکزونه جوړ کړل.

د اکتوبر پر ۷مه د امریکا هوایي ځواکونو په افغانستان کې پر اهدافو بریدونه پیل کړل، په پیل کې د طالبانو زیاتره هوایي ډګرونه ویجاړ کړای شول، دغه مهال دغه خبرونه خپاره شول چې د امریکا او برتانیې خاص ځواکونه افغانستان ته ننوتل او د دوی ځینو د شمال ټلوالې له جنګیالیو سره اړیکې ټینګې کړې.

د اکتوبر پر ۱۹مه، د کندهار په شمال لویدیځو څنډو کې د ۷۵یم لمبر کومانډو کنډک سل تنو پوځیانو له لومړني عملیاتي ګروپ (ډیلټا فورس) سره په ګډه چاپه ووهله، کومانډویان، د ۱۳۰ سي الوتکو څخه په پاراشوټو کې راکوز کړای شول، خو د ډیلټا فورس ټیم د څرخيو په واسطه ښکته کړای شول، دغه عملیات د پاکستان څنډې ته نږدې له ولاړې امریکایي الوتکې وړونکې بیړۍ (یو ایس ایس کټی هاک) څخه وشول، چاپه اچوونکی ټیم د بابا صاحب او میان کوه ترمنځ ښکته کړای شول، له دوی

د سي آی اي پټې جگړې

سره د اې سي ۱۳۰ سپيکټر گن شپ هليکوپټرو بدرگه ملگرې وه، دوی د ودانيو پر هغه لړۍ برید وکړ چې د طالبانو د مخابراتي مرکز او د طالبانو د مشر ملا عمر هستوگنځي پکې و. د ناثايد شويو راپورونو پر بنسټ د غه مهال جگړه هم وشوه، چې يو شمېر پوځيان ټپيان هم شول. دغه ټيم پر يوه هوايي ډگر هم برید وکړ او د وسلو لويه زيرمه يې را وايستله، دوی تر دې وروسته يو پل والوزاوه او دوه ساعته وروسته د خرڅيو په واسطه بېرته ستانه شول.

(امريکايي ليکوال سيمورهرش د دې لومړني برید ټول تفصيل ليکلی، هغه ليکلي چې طالبان ناڅاپي پرې خبر شول، الوتکې يې په آر پي جي وويشتلې، ۱۲ تنه کوماندويان پکې ټپيان شول او بيا په بیره وټنډيدل، تر دې چې په بیره کې يې د چينوک خرڅۍ شاتنی خرڅ له کوم ديوال سره په ټکر کې ترې ولويد، طالبانو به هغه په الجزيره کې د اتلولۍ د جام په څېر ښودلو. ژباړن)

له دې عملياتو وروسته اتحادي پوځ پر افغانستان ځمکنی يرغل وکړ، او د اسامه لټون او د القاعده د له منځه وړو پرو پړاو پيل شو. ولسمشر بوش وويل چې دا به يوه اوږده او ستونزمنه جگړه وي. چې نه يوازې په افغانستان بلکې په نورو ځايونو کې به هم روانه وي، چېرته چې د ترهگرۍ نښه وليدل شي، عمليات به پرې وشي.

د ژباړن وروستۍ يادونه:

د سي آی اي پټې جگړې

د ۲۰۰۱ز د اکتوبر پر ۷مه چې پر افغانستان د امریکا او اتحادي پوځي يرغل پيل شو، دا په افغانستان کې د يوه بل خونري پروا پيلامه شوه. اوس له هغې ورځې ۱۲ کاله او څو مياشتې تيريري، په دې موده کې د امریکا او ناټو ۴۶ هيوادونو تر يو نيم لک تنو زيات پوځيان په افغانستان کې پراته وو، پردې سربېره د امریکا او انگلستان څارگرې ادارې او خاص ځواکونه (سپيشل فورس) او د بلک واټر په څېر امنيتي کمپنۍ هم په پوره ځواک فعالې وې، لږ تر لږه دوه ځله يو ځل په خوست کې د هوايي ډگر سره څېرمه د سي آی اي پر مرکز ځانمرگي بريد او بل ځل په کابل کې د امریکا سفارت ته نږدې د سي آی اي پر مرکز بريد د ميډيا د تودو خبرونو د سر ټکي گرځيدلي دي، په خوست کې د سي آی اي په مرکز کې د سي آی اي د دې دفتر د مشرې په شمول اوه تنه د يوه داسې ځانمرگي اردني بريدگر لخوا ووژل شول چې، نوموړي ډبل رول درلود، د سي آی اي لخوا نوموړی په وزيرستان کې د القاعده د مهمو مشرانو د جاسوسۍ لپاره گومارل شوی ؤ، خو هغه برعکس له القاعده سره وفاداري وښوده او د سي آی اي په مرکز کې يې په ځانمرگي بريد کې دې ادارې ته دروند گوزار ورکړ.

په هر صورت په افغانستان کې په تېرو دوولس نيمو کلونو کې تر يو نيم سل زره تنو زيات انسانان وژل شوي دي، يوه پټه استخباراتي جگړه لا دوام لري، د راتلونکې په اړه هيڅ داسې روښانه افق نه شته چې څه به کيږي.

د سي آی اي پټې جگړې

ځکه چې د سي آی اي، ايم آی ۶، آی اس آی، او القاعده جگړه خو آسانه نه ده چې زر دې د هغو د حل او ختميدو لپاره کوم اقدام وشي. په لنډو ټکيو کې ويلای شو چې دغه اثر (له ويتنام تر افغانستانه د سي آی اي پټې جگړې) سره له دې چې د محتوا له اړخه ډېر مهم اثر دی، خو په دې کې د سي آی اي يوازې هغه پټې طرحې او فعاليتونه شامل دي چې د ۲۰۰۱ز کال د اکتوبر تر ۷مې، پر افغانستان د امريکا د متحده ايالاتو تر نيغ يرغل پورې ترسره شوي دي.

اصلاً په افغانستان کې د امريکا د پوځ، سي آی اي او امنيتي کمپنيو د عملي پراخ يرغل او حضور دا تېر نږدې ۱۳ کاله ډېر مهم دي. په دې موده کې په لسگونو زره افغانان په ډېره بې رحمۍ شهيدان شوي دي، مشران ترور شوي، زموږ چارواکي او حکومت بې اعتباره او بدنام کړای شوي، زموږ د سياسيونو په منځ کې استخباراتي کړيو په بېلابېلو لارو نفوذ کړی، زموږ ځوان نسل په ډېر غلط تبليغاتي مسير بېلارې شوی، چې د دې ټولو داستان ناويلی پاتې دی، باور مو دی چې پخپله امريکايي حکومت به يو وخت د دې مهال ټول محرم اسناد خپاره کړي او موږ به هغه مهال د دې وروستۍ له وحشتونو، غميزو او ماتمونو ډکې غميزې په باب خبريږو چې څه وشول او په دې کې چا چا، کوم کوم له ذلت او سپکاوي ډک رول لوبولی دی.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**